

॥ श्रीः ॥

Vedic Research Series 1

BANARAS HINDU UNIVERSITY

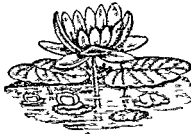
SĀMATANTRAM

(A Prātiśākhya of the Sāmaveda)

Critically edited for the first time with an introduction and
appendices

By

Pt. A. M. Ramanatha Dikshit, M. A.,
Vedāchārya, Sahityāchārya, Sahitya Siromany,
Reader in Vedic Research and Head of the Department
of Theology,
Sanskrit Mahāvidyālaya,
Banaras Hindu University.

Published by-

Vedic Research Committee,
The Banaras Hindu University,
Varanasi,
1961.

Printed by K. K. Pawagi
at the Hitchintak Press,
Ramghat, Varanasi-1.

॥ श्रीः ॥

वैदिकानुसन्धानसमितेः प्रथमं पुष्पम्.

काशीहिन्दूविश्वविद्यालयः.

सामतन्त्रम्

[सामवेदीयं प्रातिशाख्यम्]

सम्पादकः

ए. एम्. रामनाथदीक्षितः, एम्. ए.,

वेदाचार्यः, साहित्यशास्त्राचार्यः, साहित्यशिरोमणिः,

बियालॉजीविभागाध्यक्षः

संस्कृतमहाविद्यालयः, हिन्दूविश्वविद्यालयः, वाराणसी.

प्रकाशिका—
वैदिकानुसन्धानसमितिः,
काशीहिन्दूविश्वविद्यालयः, वाराणसी ।

मुद्रकः—
के० कृ० पावगी,
हितचिन्तक प्रेस, रामघाट, वाराणसी ।

॥ श्रीः ॥

Preface.

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ नमः सामवेदाय ॥

अथेदानीं भाष्यभूषितं सामतन्त्रं छन्दोगप्रातिशाख्यमिदं प्रथमतया समुद्रय प्रकाश्यते । इतः पूर्वं केवलानि सूत्राणि सामतन्त्रगतानि ऋक्तन्त्र-पञ्चविधसूत्राभ्यां सह वेयारण्यकग्रन्थयोः तत्तत्सामारम्भेषु तज्जायूर्मण्डलान्तर्गतवरहूरभिजनैः ब्रह्म-श्रीनागुश्रीतिभिः ग्रन्थाक्षरेषु प्राकाश्यन्त । तदनुसृत्य प्रपाठक-दशक सूत्रसंख्यो-स्लेखनपूर्वकं साताराप्रदेशप्रकाशिते प्रामेगेयगाने ब्रह्मश्रीनारायणदीक्षितैर्विदुषां मनोरञ्जनाय सूत्राणि समादिपत् । परमुभयतोऽप्यर्थान्वगमो दुर्लभ एवासीदिति मन्यमानैः काशीहिन्दूविश्वविद्यालयीयवेदगवेषणाधिभागसदस्यैस्सामाध्यसामतन्त्र-सम्पादने प्रचोदितोऽहमघस्ताम्रिर्दिष्टानां मातृकामन्थानां साहाय्येन यथामत्ति संशोध्य प्रकाशनार्थं सज्जीकृतवानमुं ग्रन्थम् ।

आदर्शग्रन्थाः—

१. मद्रासप्रान्तीय-उत्तरार्काङ्गजिलान्तर्गत-मुल्लण्ड्राप्रहारवास्तव्यानां ब्रह्मश्री-वाजपेय-याजि-रामनाथदीक्षितानां तालपत्रात्मको ग्रन्थाक्षरोल्लिखितः संपूर्णः, प्रायो दोष-वर्जितः, यत्रत्याः पाठाः “क” चिह्नेन निर्दिष्टाः ।
२. मद्रासप्रान्त-तज्जापुरजिलान्तर्गतरघुनाथपुरवास्तव्यैः ब्रह्मश्रीसन्तानश्रीतिमहोदयै-र्देवनागरलिप्यां प्रतिलिपीकृत्य सम्प्रेषितः संपूर्णः पत्रात्मकः, यत्रत्याः पाठाः “ख” चिह्निताः । अयमपि ग्रन्थः प्रायश्शुद्धः ।
३. बड़ोदाराजकीयप्राचीनग्रन्थागाराध्यक्षैः संप्रेषित आन्ध्रलिप्या भूषितः पत्रात्मकः । यस्य संख्या Acc. No. 78I4. 122. त्रयोदशप्रपाठकपर्यन्तः ; मध्ये मध्ये समुचितानां वर्णानां लेखनफालेऽज्ञानेन तत्तद्वर्णलेखनाय रिक्तीकृतप्रदेशः, बहुप्र स्वरचिह्नैरलङ्कृतः, यदवलोक्य मह्यः सन्देहा विलयं गताः; यत्रत्याः पाठाः “ग” चिह्नेन संक्षिप्ताः ।
४. तैरेव पुस्तकालयाध्यक्षैः संप्रेषितस्तालपत्रात्मको ग्रन्थाक्षरोल्लिखितः । तत्र पुरस्ता-रकानिचन पत्राणि जीर्णानीति कृत्वा द्वितीयप्रपाठकप्रभृत्येव पाठान्तरार्थमुपयुक्तः ।

लेखकप्रमादपरिपूणः (कचिद्भाष्याणामदर्शनं कचिरसूत्राणामनुल्लेखनं कचिदुदाहरणानां परिव्याग इत्येवमादि दोषदूषितः) चतुर्दशप्रपाठरूपपरिमितः । ततः परं पत्राणि जीर्णानि । यत्रत्याः पाठाः “घ” संज्ञया चिह्निताः ।

५. पञ्चमस्तु ग्रन्थो मदीयः । यत्र च केवलं पञ्च प्रपाठका वृत्तान्ते । अष्टमप्रपाठक-प्रभृति समाप्तिपर्यन्तं सामतन्त्रप्रकाशिकोपेतं सामतन्त्रं ब्रह्मश्री तच्चरम्पट्ट अरुणा-चल श्रौतिभिः सम्प्रेषितम् । तत्रत्याः पाठाः ‘ङ’ संज्ञया चिह्निताः ।

६. मूलमात्रं पूना ओरियण्टल इन्स्टिट्यूटभवनतः प्राप्तम् । अत्र समाप्तौ लेखनकालः लेखकनाम चैवं वर्तते—संवत् १७०१९ (१७१९ ?) वर्षे माघमासे पौर्णमास्यां भौमवारे ब्रसूर जितसुत माधवजी लिखितम् सर्वसूत्र १३११ इति ।

No. 101 Samvat 1719. New. No. Cup 35
of. 1879-80. Sector

Extent foll. 12, lines 9

letters 22. described

Vol. Part No इति ।

II. I 3

अत्र चैकैकस्य प्रपाठकस्य समाप्तौ तत्रत्यसंकलितसूत्रसंख्यापि निर्दिष्टा । तद्यथा—१०८, ९८, ८७, १०३, १००, १०६, १०६, ९८, ८६, १००, १०३, ८८, ११८, सर्वासां संकलने १३०१ आयाति । परं ग्रन्थसमाप्तौ सर्वसूत्र १३११ इति लिखितम् । दश सूत्राणि त्यक्तानि ।

अत्र “ग” पुस्तकं विना सर्वेषु भाष्यग्रन्थेषु आद्यन्तयोः सूत्राणि समुपलभ्यन्ते—यथावा धन्त्ये ॥ २ ॥ अन्त्ये नीचे भरतः । तामश्विना । पुष्यं । आऔदोइ । धन्त्ये ॥ २ ॥ इति । इयं रीतिर्महाभाष्येऽवलोक्यते । यथा—रक्षोहागमलध्वसंदेहाः प्रयोजनमिति वार्तिकं व्याचिरुपासम्भगवान्पतञ्जलिर्भाष्यकारः “रक्षा” इति सूत्र-भागमवयुत्य रक्षार्थमध्येतन्न्यं व्याकरणमिति सम्भाष्य समाप्तौ रक्षापदं पुनरुपादत्ते स्म । एवं “वृद्धिरादैजि”त्यादि सूत्रभाष्यावलोकयितृणां स्पष्टमेव । सैव रीतिरत्रापि दरीदृश्यत इति मयापि तथैव सूत्रसन्निवेशोऽकारि ।

तस्यैतस्य ग्रन्थस्य ‘सामतन्त्रव्याकरणम्, छन्दोगव्याकरणम्’ इति तत्र तत्र नामोल्लेखः कृतः । परमध्येतृसम्प्रदाये प्रातिशाख्यमित्येवायं व्यवहियते । ऋग्यजुस्यैव-

वेदेषु प्रातिशाख्यग्रन्थाः पूर्वमेव निरसृताः । सामवेदेऽपि ऋक्छन्दम्, अक्षरतन्त्रम्, पुष्पसूत्रमिति प्रातिशाख्यत्रयं प्रकाशितम् । सामतन्त्रं तु तेषु सर्वेषु प्रधानं प्रातिशाख्यम् । तदत्रोदाहृतानामुदाहरणानां स्थलनिर्देशं पृथगेव कोष्ठेषु निरदिशम् । तत्रारण्यकगानोदाहरणानां तथा साम्नां च स्थलनिर्देशनावसरे “आ” इति पुरस्तासंकेतमकरवम् । यतो हि वेद्यगाने १७ प्रपाठकाः प्रथमसंख्यामारभ्य सप्तदशसंख्यापर्यन्तं निदिष्टाः, पुनरप्यारण्यकगतानां पण्णां प्रपाठकानां प्रथमसंख्यामारभ्य संख्यानिदिष्टा गानग्रन्थयोः । तत्र पाठकानां सन्देहो मा भवत्विति आरण्यकसूचनार्थम् “आ” इति निर्देशः कृतः । तत्र प्रथमा संख्या प्रपाठकम्, द्वितीया अर्धम्, तृतीया साम च निदिशन्ति । तथा ^{१२ १ २}सूत्रराधा-(५-१-१०) पञ्चमप्रपाठकस्य प्रथमेऽर्धे दशमेऽसाम्नीदं पर्वं वर्तत इति सुधियो विभावयन्तु । कुत्रचित् ऋक्पदान्येव गृहीत्वानि भाष्ये, तथा-ऊतीसदा, ऋजीपी एवमादि । तत्र च पूर्वाचिकगतां संख्यां कोष्ठे समसूचयम् । साम्नामुपरि च स्वरसङ्केतं यथावदकरवम् । ऋक्पदेषु भ्रमो मा भवत्विति स्वरसङ्केतं नाकरवम् ।

अन्ते च सूत्रसूची, भाष्ये समुद्धृतानां साम्नां सूचीति सूचीद्वयं सन्निवेशितम् । ऋक्पदानां गानप्रकारोऽपि ग्रन्थान्तेऽनुबन्धरूपेण संयोजनीय इति मतिरासीत् परं कालविलम्बो महान्भवतीति धिया संत्यक्तः । द्वितीयभागे लब्ध्या टिप्पण्या सहाचिरादेव मुद्रापयिष्यामि । तत्र च सूत्रपदसूच्यपि विशिष्टं स्थानं लप्स्यते । अयं च ग्रन्थः ३१-१-५८ एव समये मुद्रणार्थमारब्धः शनैश्शनैः श्रीमदन्नपूर्णाजानेः कृपया च सम्पूर्णाः ।

धन्यवादाः

अपूर्वस्य सामतन्त्रस्य सभाष्यस्य संशोधनकर्मणि मां नियोजितवद्भ्यः काशी-हिन्दूविश्वविद्यालयीयवैदिकानुसन्धानसमितिसदस्येभ्यो हार्दिकान्धन्यवादानाविष्करोमि । तदानींतनसमितिसंयोजकेभ्यो वेदान्तविशारद-पण्डितराजेत्यनेकविधोपाध्यलङ्कृतेभ्यो ब्रह्मश्री पं० ति.वे. रामचन्द्रदीक्षितमहोदयेभ्यः, यैः पूनाबडोदाप्राच्यपुस्तकालयेभ्यो मातृकामन्थानानाग्य महानुत्साहः प्रदत्तः, तेभ्यः किञ्चिद्गुणहर्तुंमक्षमस्तेपां-पादारविन्दयोर्हृदयान्मुञ्जमेव सविनयं समर्पयामि ।

लेखकप्रमादपरिपूर्ण (कचिद्भाष्याणामदर्शनं कचित्सूत्राणामनुल्लेखनं कचिदुदाहरणाणां परित्याग इत्येवमादि दोषदूषितः) चतुर्दशप्रपाठरूपपरिमितः । ततः परपत्राणि जीर्णानि । यत्रत्या पाठा. "घ" सहाया चिह्निताः ।

५. पञ्चमस्तु ग्रन्थो मदीय । यत्र च केवल पञ्च प्रपाठका वतन्ते । अष्टमप्रपाठकप्रभृति समाप्तिपर्यन्तं सामतन्त्रप्रकाशिकोपेतं सामतन्त्र ब्रह्मश्री तच्चरम्पट्ट अरुणाचल श्रौतिभिः सम्प्रेषितम् । तत्रत्याः पाठा 'ङ' सहाया चिह्निताः ।

६. मूलमात्रं पूना ओरियण्टल इन्स्टिट्यूटभवन्तः प्राप्तम् । अत्र समाप्तौ लेखनकालः लेखकनाम चैवं वर्तते—संवत् १७०१९ (१७१९ ?) वर्षे माघमासे पौर्णमास्या भौमवारे ब्रह्मर जितसुत माघवजी लिखितम् सर्वसूत्र १३११ इति ।

No 101

Samvat 1719

New. No. Cup 35

of. 1879 80

Sector

Extent foll 12, lines 9

letters 22. described

Vol Part No इति ।

II. I 3

अत्र चैकैकस्य प्रपाठकस्य समाप्तौ तत्रत्यसकलितसूत्रसंख्यापि निर्दिष्टा । तद्यथा—१०८, ९८, ८७, १०३, १००, १०६, १०६, ९८, ८६, १००, १०३, ८८, ११८, सर्वासा सङ्कलने १३०१ आयाति । पर ग्रन्थसमाप्तौ सर्वसूत्र १३११ इति लिखितम् । दश सूत्राणि त्यक्तानि ।

अत्र "ग" पुस्तक विना सर्वेषु भाष्यग्रन्थेषु आद्यन्तयो सूत्राणि समुपलभ्यन्ते—यथावा अन्त्ये ॥ २ ॥ अन्त्ये नीचे भवत । तामश्विना । पुष्यं । आऔहोइ । अन्त्ये ॥ ७ ॥ इति । इयं रीतिर्महाभाष्येऽनलोक्यते । यथा—रक्षोहागमलध्वसदेहाः प्रयोजनमिति वार्तिक व्याचिख्यासन्भगवान्पतञ्जलिर्भाष्यकारः "रक्षा" इति सूत्रभागमवयुत्य रक्षार्थमध्येतव्य व्याकरणमिति सम्भाष्य समाप्तौ रक्षापदं पुनरुपादत्ते स्म । एव "वृद्धिरादैजि"त्यादि सूत्रभाष्यावलोकयितृणा स्पष्टमेव । सैत्र रीतिरत्रापि दरीदृश्यत इति मयापि तथैव सूत्रसन्निवेशोऽकारि ।

तस्यैतस्य ग्रन्थस्य 'सामतन्त्रव्याकरणम्, छन्दोगव्याकरणम्' इति तत्र तत्र नामोल्लेखः कृतः । परमध्यैवृत्सम्प्रदाये प्रातिशाख्यमित्येवायं व्यवह्रियते । ऋग्यजुर्थर्व

वेदेषु प्रातिशाख्यग्रन्था पूर्वमेव निरुसृताः । सामवेदेऽपि ऋक्छन्त्रम्, अक्षरतन्त्रम्, पुष्पसूत्रमिति प्रातिशाख्यत्रय प्रकाशितम् । सामतन्त्रं तु तेषु सर्वेषु प्रधानं प्रातिशाख्यम् । तदत्रोदाहृतानामुदाहरणाना स्थलनिर्देशं पृथगेव कोष्ठेषु निरदिशम् । तत्रारण्यकगानोदाहरणाना तथा साम्ना च स्थलनिर्देशनावसरे “आ” इति पुरस्ता सकेतमकरवम् । यतो हि वेयगाने १७ प्रपाठकाः प्रथमसख्यामारभ्य सप्तदशसंख्यापर्यन्तं निदिष्टा, पुनरारण्यकगताना पण्णा प्रपाठकाना प्रथमसख्यामारभ्य सख्या निदिष्टा गानग्रन्थयो । तत्र पाठकाना सन्देशो मा भवत्विति आरण्यकसूचनार्थम् “आ” इति निर्देशः कृतः । तत्र प्रथमा सख्या प्रपाठकम्, द्वितीया अर्धम्, तृतीया साम च निदिशन्ति । तथा ^{१२}सूत^१राधा (५११०) पञ्चमप्रपाठकस्य प्रथमेऽद्धे दशमेऽसाम्नीर्दं पर्यं वर्तत इति सुधियो विभावयन्तु । कुत्रचित् ऋक्पदान्येव गृहीतानि भाष्ये, तथा ऊतीसदा, ऋजीपी एवमादि । तत्र च पूर्वार्चिकगता सख्या कोष्ठे समसूचयम् । साम्नामुपरि च स्वरसङ्केतं यथावदकरवम् । ऋक्पदेषु भ्रमो मा भवत्विति स्वरसङ्केतं नाकरवम् ।

अन्ते च सूत्रसूची, भाष्ये समुद्रष्टताना साम्ना सूचीति सूचीद्वय सन्निवेशितम् । ऋक्पदाना गानप्रकारोऽपि ग्रन्थान्तेऽनुग्रन्थरूपेण संयोजनीय इति मतिरासीत् परं कालविलम्बो महान्भवतीति धिया सत्यक्तः । द्वितीयभागे लक्ष्या टिप्पण्या सहाचिरादेव मुद्रापयिष्यामि । तत्र च सूत्रपदसूच्यपि विशिष्टं स्थानं लप्स्यते । अर्थं च ग्रन्थः ३११५८ एव समये मुद्रणार्थमारब्धः शनैश्शनै श्रीमदन्नपूर्णाजानेः कृपयाय सन्पूर्णः ।

धन्यवादाः

अपूर्वस्य सामतन्त्रस्य सभाष्यस्य सशाधनकर्मणि मा नियोजितवद्भ्य काशी हिन्दूविश्वविद्यालयीयवैदिकानुसन्धानसमितिसदस्येभ्यो हादिकान्धन्यवादानाविष्करोमि । तदानींतनसमितिसयोजकेभ्यो वेदान्तविशारद पण्डितराजेत्यनेकविधोपाध्यलङ्कृतेभ्यो ब्रह्मश्री पं० तिन्ने. रामचन्द्रदीक्षितमहोदयेभ्यः, वैः पूनायडोदाप्राच्यपुस्तकागारेभ्यो मातृकाग्रन्थानानाय्य महानुत्साहं प्रदत्तः, तेभ्यः किञ्चिदुपहर्तुंमक्षमस्तेपापादारविन्दयोर्हृदयाम्बुजमेव सविनयं समर्पयामि ।

येऽत्र मध्यनुकम्पापराः स्वीयान्मन्थान्यावन्मुद्रणसमाप्तिं मदन्तिकेऽवास्थापयन्,
तान् ब्रह्मश्रीरामनाथदीक्षितान् वाजपेययाजिनः, ब्रह्मश्रीसन्तानश्रीतिमहोदयान्,
यहोदा-पूनाप्राच्यपुस्तकालयाध्यक्षान्, तच्चरम्पट्टब्रह्मश्री-अरुणाचलदीक्षितमहोदयान्
सर्वथा विस्मर्तुमनीशानो यथाबद्धन्यवादैरापूरयामि कृतज्ञताप्रदर्शनपूर्वकम् ।

ग्रन्थरत्नस्यास्याप्रलेखलेपनेन मामकीनमुत्साहं समेधयितृभ्यः काशीहिन्दू-
विश्वविद्यालयीय भारतीमहाविद्यालये आर्ट एण्ड अर्किटेक्चरविभागाध्यक्षेभ्यो निरन्तर-
प्राचीनसुरभारतीग्रन्थानुसन्धानतत्परेभ्यः एम्. ए., पी. एच्. डी., डी. लिट् उपाधि-
भूषितेभ्यो डाक्टर वासुदेवशरण अमत्राल महोदयेभ्यः कृतज्ञताप्रकाशनपूर्वकं शतशो
धन्यवादान्विततोमि ॥

निर्दिष्टसमये मुद्रणकार्यं समाप्य मदुत्साहं समेधितवतां हितचिन्तकमुद्रणा-
लयाध्यक्षाणां श्रीकेशवकृष्णपावगीमहोदयानां कार्यभारं प्रशंसन्नितोऽपि समुन्नतिं
श्रीकाशीपुराधीशादाशंसे ।

नितान्तं जागरूकेण चेतसा कृतेऽप्यस्मिन्संशोधनकर्मणि ये दोषास्समापतिता
भ्रमप्रमादादिभिस्तान् गुणैरुपक्षपातिनो विद्वांसः क्षाम्यन्तु, अतुगृह्यन्तु च मामाशीः
प्रदानेनेत्यभ्यर्थये ।

संस्कृतमहाविद्यालयः
काशीहिन्दूविश्वविद्यालयः,
धाराणसी
विजयादशमी, वै. सं. २०१८
१९.१०.१९६१

सुधीजनविधेयः—
ए. एम्. रामनाथदीक्षितः ।

Preface

Pt. Ramanath Dikshit, Head of the Department of Theology in the Sanskrit Mahavidyalaya of the Banaras Hindu University, is an erudite scholar who has learned the Saman chants and their intricacies from the traditional scholars in South India. The present edition of the Sāmatantra with an ancient commentary is a welcome addition to the existing literature of the Sāmaveda Prātiśākhya.

Fortunately the literary remains of Sāmaveda literature are extensive in comparison to those of the other Vedas. At one time numerous Samhitās of the Sāmaveda were known—according to Patañjali their number was one thousand. Factually only three of them have survived upto our own times, viz., the Samhitā of the Rānāyanīyas (edited by J. Stevenson, 1842), that of the Kauthumas (edited by H. Benfey, 1848, and by Satyavrata Sāmaśramin, 1871), and that of the Jaiminīyas (edited by W. Caland, 1907). Of these the best known is the Samhitā of the Kauthumas which has been so often printed in the Indian editions. Besides, the Schools of the followers of Sātyamugri, Naigi, and Gautama were also once known.

The Brāhmana literature produced under the aegis of the Sāmaveda Charanas was not less extensive and varied. Of the same we still have the following : 1. Tāndya Mahābrāhmana, 2. Shadvimśa Brāhmana, 3. Sāmavidhāna Brāhmana, 4. Ārsheya Brāhmana, 5. Daivata Brāhmana, 6. Samhitopaniṣad Brāhmana, 7. Mantra Brāhmana, 8. Vaṁśa Brāhmana, 9. Jaiminīya Upaniṣad Brāhmana, 10. Jaiminīya Brāhmana.

But the Vedic schools called Charanas had a very dynamic institution in the form of Academies called Parishad in which both the teachers and their advanced students participated for discussing textual and exegetical problems and carried on lively exchanges about the various accents of recitation and chanting melodies as well as grammatical questions relating to euphony, vowel elongation or cerebralisation, etc. The discussions of the Parishads were accorded considerable weight by the adherents of those schools and in course of time came to be embodied as Pārshada literature. These texts were specifically known as Prātisākhya.

For Sāmaveda four such texts are still available, viz, Pushpasūtra, Riktantra, Sāmatantra, and Aksharatantra. The Pushpasūtra consists of ten Prapāthakas and is said to have been written by Pushpāchārya. It deals with the nature of such Sāmans as Mādhyandina Pavamāna, etc. called the Uttaragāna of the Sāmaveda. It has been commented upon by several scholars, and the edition of Richard Simon with a German translation is best known. There is a Bhāshya on it by one Ajātasatru, edited by Shri lakshmana Shatri Dravid. Pt. Ram Krishna Dikshit, wrote another commentary called Phulladīpa. The Vedic Research Committee of the Hindu University also contemplates a new revised edition in the near future.

The Riktantra deals with grammatical problems relating to euphony, cerebralisation (shatva-natva), elongation, elision, etc. of letters in the stanzas which had been adapted for recitation and chanting. Truly speaking it is more of a Vyākaraṇa than a Prātisākhya. It comprises five Prapāthakas

and 286 Sūtras, and was first edited by Dr. Burnell (Manglore, 1879), and a second time by Dr. Surya Kanta Shastri (Lahore, 1933) with exhaustive notes and a commentary called *Ṛiktantravivṛiti*. Dr Surya Kanta following the evidence of colophons in manuscripts and the ancient tradition accepted Āchārya Audavraji as the author of the *Ṛiktantra*. It was undoubtedly an ancient treatise and some of the sūtras in the *Ṛiktantra* and in Pānini's *Ashtādhyāyī* are similarly worded and deal with identical topics

The *Aksharatantra* consists of only two *Prapāṭhakas*) and is a kind of supplementary text to the *Sāmatantra*, being some times mentioned as the fourteenth and the fifteenth *Prapāṭhaka* of the latter text. Its main topic is the treatment of *Stobhas*, also called *akshara*, whence the name of the treatise. The *Stobhas* are the extensions of syllables, repetitions and interpolations of syllables or even of whole words, as *Hoyi, Hova, Hau, Hoi, Hai, Oi, Āi*, etc. which were like huzzas or shouts of joy added to the simple *richas* in order to convert them into songs for singing (*sama-gāna*); e.g. in the following mantra :

I त्वमग्ने पुष्करादध्यथर्वा निरमन्थत ।
मूर्ध्नो विश्वस्य वाघतः

(*Rigveda* VI. 16.13)

II त्वामग्ने पुष्करादध्यथर्वा निरमन्थत ।
३ १ २ २ ३ १ २
मूर्ध्नो विश्वस्य वाघतः

(*Sāmaveda, Pūrvārchika, Āgneyakānda,*
Prapathaka 1. Daśati 1. Mantra 9)

III त्वामग्नेषूष्काऽदरादधी । आधर्वा । नाइः । अमाऽरन्थाऽर३४ता ।

३ मू२र३४र्ध्नो । वाऽर३४इश्वा । स्यबोवा । घाऽप्रतोऽदहाइ ॥

[ग्रामेगेयगान, १.१.१८ ॥ Satvakeker's edition, p. 8]

What has been said above with respect to the subject-matter of the Aksharatantra holds good also to that of the Sāmatantra Prātiśākhya which is par excellence a comprehensive work on the conversion of Sāman stanzas into Sāman songs by the devices of Svaras, Stobhas and other grammatical operations, all of which are illustrated in detail in the Bhāshya, published here for the first time with the text. It is said that a commentary named Sāmatantra-prakaśikā by Mahāganapati also exists explaining both the Sūtras and the Bhāshya but in an incomplete manuscript.

The Samatantra seems to follow the Kauthuma Śākhā, since all the examples quoted in the Bhāshya are traceable to this particular recension, except in a solitary case. The examples in the Bhāshya show much greater familiarity with the Veya-gāna or Grāmegeya-gāna than the Āranya-gāna. The author of the Sāmatantra, according to a statement in the Sāmaveda-sarvānukramanī, was Audavraji, and happily this is the name that also occurs in many of the colophons to the Mes. There is close affinity between the Rīktantra and the Sāmatantra in the matter of common technical terms (Paribhāshās) which are not explained by either. Possibly they had a common Prātiśākhya tradition before them which belonged to an important branch of the Sāmaveda and to the

Pārshada lucubrations to which both treatises were deeply indebted, Dr. Surya Katna even suggested some relationship between Śākaṭāyana, author of the Ṛiktantra, and Audavraji, author of the Sāmatantra, surmising the possibility of the former being the pupil of the latter.

The Sāmaveda Saṁhitā as at present available in the Kauthuma recension comprises 1810 mantras, or barring repetitions only 1549, of which all excepting 75 occur in the Ṛigveda. Therefore the main purpose of this and of the Udgatṛi priest handling it in the ritual was to sing the verses as so many chants or melodies spun out of the metrical verses which were on that account known as the Yoni-Mantras. The present Saṁhitā text consists only of the Yoni Mantras and the melodies or song-books have been handed down separately. It was possible that one basic verse was chanted in more than one melody, of which the number at one time is said to have been quite considerable. As it is, the first part of the Sāma-Saṁhitā is called Pūrvārchika or simply Ārchika, i. e., the collection of Ṛiks of which the number is 585. The number of chants based on them is 1198 as published in Satvalekar's edition. They are called the Veyagana or Grāmageya-gāna, and the chants are dedicated to the eulogy of the three gods, viz, Agni, Indra and Pavamāna Soma, the three divisions being respectively called the Āgneya Parva, Aindra Parva and Pāvamāna Parva. As the name Grāmageya or Grāmegeya suggests these chants were intended to be sung in villages or homes.

At the end of the Pūrvārchika is a small Parva called

Aranyakanda comprising 55 mantras, and another called Mabānāmnī Ārchika of 10 mantras. On these were based the Āranyageya-gāna, i. e., chants sung in the forest.

The concluding portion is called the Uttarārchika containing 1225 stanzas. Three of such stanzas formed a Pragātha or Triplet to be sung by the Udgātā priest in the Yajñas. The melodies of the Uttarārchika were known as Ūhyagāna and Ūhagana. 'On the whole the first verse of the triplet occurs in the Pūrvārchika, which indicates that the melody, which belongs to this verse, is to be applied to the whole triplet. For example, the first verse of the triplet in the Uttarārchika (1. 1. 2, 32) beginning "kayā naśchitra ā bhuvadūti" occurs in the Pūrvārchika (2. 2. 3 5 169). According to the Grāmegeyagāna this ṛich is sung to the Vāmadevyā Sāman. On this melody then, the three verses of the Uttarārchika (32-34) must be chanted at the sacrifice (Dr Surya Kant, Rikta-nta, Intro pp.20-21). The Ūhyaganas were based on the stanzas and melodies of the Āranyageya-gāna and the Ūhagana on those of the Grāmegeyagana (उद्गीतौ ग्रामेगेयत् । उद्गान आरण्यगेयत्).

In the printed texts of the Sāmaveda Saṁhitā the accents are indicated by the numerals 1,2,3. Of these 1 stands for Udātta, 2 for Svarita and 3 for Anudātta accent. These are the same accents as found in the Ṛigveda, only marked differently. The latter half of Svarita is sometimes called Prachaya, the first half being known as the Svarita proper.

But the markings on the Saman songs are according to the musical notes, being indicated as 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. In most of the mantras the melodies are chanted by five notes

only, and therefore the numerals 6, 7 occur in only a few of them. The seven notes of the Sāman songs correspond to those of music as follows:

1. प्रथम—मध्यम । म ।
2. द्वितीय—गान्धार । ग ।
3. तृतीय—ऋषभ । रे ।
4. चतुर्थ—पङ्कज । सा ।
5. पञ्चम—निषाद । नि ।
6. षष्ठ—धैरव । ध ।
7. सप्तम—पञ्चम । प ।

The initial note of the chant was the fifth and called Atikrushṭa. Thus the primary purpose of the Sama stanzas brought together in the Samhitā either singly or in triplets was to use them as the Yonis of particular melodies or songs for singing in assemblies or at the time of sacrifices. Their tunes contribute an important chapter to the history of Indian music. The function of the deliberations in the Parishads of the schools of the Sāmaveda was more or less to settle the form of the stanzas when converted into Chants, and incidentally also to discuss the grammatical operations. This dual purpose is evident also in the Sūtras of the Samatantra. It is quite a comprehensive treatise containing 1311 sūtras, i. e., about one-third of the extent of Panini's Ashtadhyāyī.

The present edition by Pandit Shri Ramanath Dikshit is a very welcome addition to the existing Samavedic literature. The sūtras had once been printed in Grantha script long ago from Tanjore in an edition of the Sāma-songs, but without any comment or explanation. The Devanāgarī text of all the thirteen Prapātthakas together with an old Bhāshya by

an unnamed author makes this important treatise so accessible to scholars and students of the Sāmaveda. The Editor has taken great pains in the preparation of a critical text on the basis of six manuscripts collected from Madars, Baroda, Poona, etc. All lovers of Vedic literature will feel grateful to Pandit Shri Ramauath Dikshit for devoting himself to this task.

Banaras Hindu University
27. 9. 61.

V. S. Agrawala,
M. A., Ph. D., D. Litt.,
Head of the Dept. of Art and
Architecture, College of Indology,
Banaras Hindu Univrsity.

विषय-सूची

	पृ. सं. १-५५	सूत्रसंख्या	सूत्रसंख्या
भूमिका			
संज्ञाप्रकरणम्		१-५७	
उच्चनीचभावः		५८-१६६	
नीचीभावः		५८-८२	
उचीभावः		८३-१६६	
वृद्धिभावः		१६७-१९१	
नुभावः		१७२-१९८	
		२७३-२७५	
		२८८-२८९	
स्वरान्तभावः		१९९-२१०	
चिन्तभावः		२१२-११३	
मिन्भावः		२१४-२३०	
कर्पणभावः		२३१-२४७	
		२९२-३९४	
मन्द्रस्वरः		२४८-२५३	
प्रणतभावः		२६४-२७२	
प्रच्युत्क्रमभावः		२७३-२८१	
परिस्वारभावः		२८२-२८७	
अतिरामभावः		३९६-४०६	
घृद्धाघृद्धभावः		४०७-४१८	
दीर्घाभासः		७१९-७७६	
सन्ध्यगीतम्		७७७-७८७	
पदगीतम्		७८८-८१४	
विकर्षभासः		८१५-८४८	
संकर्षभावः		८४९-९०४	
आइभावः (आभावः)		९०५-१०३७	
			अतिहारभावः १०३८-१०४३
			लोपः १०४४-१०९१
			वन्तविधिः १०९२-११०७
			ध्रंभावः ११०८-१११५
			ओभावः १११६-११३६
			ऐभावः ११३७-११४२
			एभावः ११४३-११७६
			यभासः ११७७-११९४
			रहस्ये सर्वे भावाः ११९६-१३११
			पृष्ठसंख्या
			प्रथमः प्रपाठकः १
			द्वितीयः प्रपाठकः ३९
			तृतीयः प्रपाठकः ७४
			चतुर्थः प्रपाठकः १०६
			पञ्चमः प्रपाठकः १३८
			षष्ठः प्रपाठकः १७२
			सप्तमः प्रपाठकः २०४
			अष्टमः प्रपाठकः २३३
			नवमः प्रपाठकः २६२
			दशमः प्रपाठकः २९७
			एकादशः प्रपाठकः ३३८
			द्वादशः प्रपाठकः ३७६
			त्रयोदशः प्रपाठकः ४०३
			सानतन्त्रसूत्रसूची १
			भाष्यगतानां सामानां सूची १४

भूमिकाविषयसूची

१	शिञ्जालक्षणम्	१
२	प्रातिशाख्य शिञ्जायामन्तर्भवति	२
३	उपलब्धानि प्रातिशाख्यानि	३
४	अक्षरतन्त्रम्	४
५	पुष्पसूत्रम्	५
६	नवपदशाख्या	७
७	सामस्वराः	८
८	स्वरदेवताः	९
९	लौकिकगानस्वरनामनिर्वचनम्	११
१०	पर्वस्वरूपमर्णनम्	१३
११	प्रत्युत्क्रमगीतम्	१४
१२	अतिव्रमगीतम्	१५
१३	कर्पणम्	१६
१४	विनतादीना स्वरूपम्	१७
१५	अग्निदूतादीना स्वरूपम्	१८
१६	सङ्घातस्वरस्वरूपम्	३३
१७	सन्ध्यगीतादिचतुस्त्रिंशद्भावाना स्वरूपमर्णनम्	३७
१८	सामतन्त्रकर्ता	४२
१९	सामवेदशरणपरिचारः	४४
२०	पाठभेदाः	४३
२१	सामस्वराणां विन्यासक्रमः	४६
२२	परिभाषागानपाठः	४६
२३	राणायनीयगानपाठः	४८
२४	सामतन्त्रमृस्तन्त्रमपेक्षते	५१
२५	सामतन्त्रसङ्घे तपदार्थनिरूपणम्	५२
१६	सूत्रगतऋषिच्छन्दोविचारः	५४

भूमिकायां संक्षिप्तचिह्नज्ञेयानि नामानि

अ. त.	अक्षरतन्त्रम् (कलिकाता)
ऋ. त.	ऋषतन्त्रम् (पञ्जार्नःश्वविद्यालयः)
ऋ. भा. भू.	ऋग्वेदभाष्यभूमिसा (चौखम्बा प्रेस, काशी)
गो. गृ. क.	गोभिलगृह्यकर्मप्रकाशि हा
जै. सू.	जैमिनीयसूत्रम् (पूना)
तै. उ.	तैत्तिरीयोपनिषत् („)
तै. प्रा.	तैत्तिरीयप्रातिशाख्यम् (मैसूर)
ना. शि.	नारदशिखा (चौखम्बा, काशी)
नि. सू.	निदानसूत्रम् (पञ्जाबविश्वविद्यालयः)
पा. शि.	पाणिनिशिखा
वृ. दे.	वृहद्देवता
या. स्मृ.	याज्ञवल्क्यस्मृतिः (निर्णयसागर प्रेस, मुम्बई)
शु. य. प्रा.	शुक्लयजुर्वेदप्रातिशाख्यम् (मद्रास)
स. र.	सङ्गीतरत्नाकरः (पूना)
सा. त.	सामतन्त्रम्
सा.प्रि.ब्रा.	सामविधानब्राह्मणम् (कलिकाता)
सा. स.	सामवेदसर्वाङ्कमणी
स्तो.	स्तोभानुसंहारः

॥ श्रीः ॥

Introduction

श्रीमहागणपतये नमः ॥

नमः सामवेदाय ॥

भारतीयानां सुदृढो विश्वासोऽयं यत् ऋष्याः यथावदुच्चारणं महतेऽभ्युदयाय, मात्रयापि स्वरभेदकरणं वर्णानामयथोच्चारणं वानर्थाय कल्पत इति । स्वरभेदादर्थभेदो भयन्न समीहितं फलं प्रयच्छति । तथाहि— अस्ति “वेदः” इति पदमाद्युदात्तम्, अन्तोदात्तं च, वेदः, वेदः इति । आद्युदात्तं पदं श्रुतिम्, अन्तोदात्तं पदं दर्शपूर्णमामादीष्टिपूपयुक्तं दर्भमृष्टिविशेषं चाभिधत्ते । यत्र श्रुतिः प्रतिपादनीया तत्रान्तोदात्तता वेदशब्दस्य यदि क्रियते तदा वाक्यस्थपदानामनन्ययः, अननुभावकत्वं वा स्यात् । ततश्च यथावदुच्चारणमेव साधु । एवमादीनि बहूनि पदानि वेदेषु समुपलभ्यन्ते । एवं दन्त्यतालव्ययोर्विपर्यासे विपरीतार्थप्रतीतिर्भवति । तथा प्रयुक्तो मन्त्रो यजमानं हिनस्तीति शिक्षाविदस्ममामनन्ति—

‘मन्त्रो हीनः स्वरतो वर्णतो वा मिथ्याप्रयुक्तो न तर्क्यमाह ।

स वाग्वज्रो यजमानं हिनस्ति यथेन्द्रशत्रुस्स्वरतोऽपराधात् । इति । मविष्यति काले मन्दप्रज्ञानां मनुष्याणां हिताय वेदसंरक्षणाय च परम-कारुणिका महर्षयस्माक्षात्कृतधर्माणः कांश्चन ग्रन्थान्ग्रहयन्तुः, येषां “शिक्षा” इति संज्ञा लौकिकैः कृता । शिक्षायां हि वर्णानामुच्चारणप्रकारस्प्रदक्षितः । अस्ति शिक्षावह्नी नाम काचनोपनिषत्तैत्तिरीयशाखायाम् । तत्रैवं शिक्षायां प्रतिपाद्योऽर्थो विवृतः—

श्रीक्षां व्याख्यास्यामः । वर्णस्वरः । मात्रा बलम् । साम सन्तानः ।
इत्युक्तः शीक्षाध्यायः । इति ।

अस्याः श्रुतेरयमर्थः—वर्णाद्युच्चारणलक्षणं शिक्ष्यतेऽनयेति शिक्षा । तां
शिक्षाम् । दीर्घः छान्दसः । निस्पष्टमासमन्तात् व्याख्यास्यामः प्रतिपाद-
यिष्यामः । वर्णः अकारादयोऽचो हलश्च । स्वरः अचो धर्मः, उदात्तानुदात्त-
स्वरितादिः^१ । मात्रा-अलो धर्मः-व्यञ्जनमर्धमात्रम् । अक्षु ह्रस्व एकमात्रः
दीर्घो द्विमात्रः प्लुतो वृद्धं वा त्रिमात्रः । बलं बाह्याभ्यन्तररूपः प्रयत्नविशेषः ।
साम अक्षराणां मध्यमवृत्त्योच्चारणम् । एतेन “गीतीशीघ्री” इत्यादीनां
पाठकदोषाणामभावोऽपि सह्यृहीतः । प्रयोगकालेऽध्ययनकाले वा परस्परं
पदानां सन्धिरूपः सन्तानः । अन्ते च “इत्युक्तः शीक्षाध्यायः” इत्युप-
संहारः । अत्र ऋग्वेदभाष्योपोद्धाते सायणः—^२अत्र सन्तानस्तु व्याकरणे
बहुधा विचारित इति पाणिन्यादिशिक्षासूत्रेक्षित इति व्याजहार । परं प्राति-
शाख्यग्रन्थेषु सर्वेऽप्यमी विषया एकैरुक्तः सम्यग्विचारिताः । ततः प्राति-
शाख्यं शिक्षा भवितुमर्हतीति निधिनोमि ।

अपरे पुनः—

^१प्रतिपद चानुपदं छन्दोभाषाममन्वितम् ।

मीमांसान्यायतर्काश्च उपाङ्गानि विदुर्बुधाः ॥

इति त्रिभाष्यरत्नाकरवाक्यं प्रमाणयन्त उपाङ्गेषु गणनां प्रातिशाख्यस्य
कुर्वन्ति । यदि वैदिकं शिक्षालक्षणं समग्र समन्वेति प्रातिशाख्ये तर्हि कः

१. तै उ १. २

२ यद्यप्युदात्तादयस्त्रय एव स्वरा सर्वत्र प्रतिपादिता. प्रसिद्धाश्च ऋग्यजुषो-
र्मन्त्रयोर्वर्तन्ते तथापि गीतिरूपस्य मन्त्रस्य नेमे धर्मा; अपि तु क्लृप्त्वाद्य । ते
चोपरिष्ठात्प्रतिपाद्यन्ते ।

३. ऋ भा. भू पृ० ५०

४ तै. प्रा Page ५२९

सङ्कोचस्तस्य शिक्षात्वेन स्वीकारे । “शिक्षाविहितं व्याकरणविहितं चास्मिञ्छास्त्रे उभयं यतः प्रक्रियते” इति शुक्लयजुःप्रातिशाख्ये “वृद्धं वृद्धिः” इति सूत्रस्थमुष्णटाचार्यवाक्यम्^१, कृष्णयजुःप्रातिशाख्ये “अकारो व्यञ्जनानाम्” इति सूत्रव्याख्यास्थम्—

‘शिक्षाव्याकरणानां यदयं विवरणात्मकः ।

ग्रन्थस्ततोऽत्र नातीव शब्दमङ्कोच इष्यते ॥

इति गार्ग्यगोपालयजुर्वाक्यं च शिक्षाव्याकरणाभ्यां भिन्नं प्रातिशाख्यमित्यवगमयत इति यदि ब्रूयात् तत्रोत्तरमिदमेव शिक्षालक्षणममन्वयेऽन्यथा वर्णनममङ्गतमिति । निर्मत्सराः सर्वशास्त्रमिशारदा विद्वन्मूर्खन्या अत्र विचारयन्तु ।

तत्र चतुर्णां वेदानां भिन्नानि प्रातिशाख्यानि समुपलभ्यन्ते । ऋग्वेदीयं शौनकप्रणीतं प्रातिशाख्यमुष्णटाभाष्योपेतं डा० मङ्गलदेवशास्त्रिमहाभागः समपादयत् । कृष्णयजुर्वेदीयं प्रातिशाख्यं बह्नीभिर्न्याख्याभिस्सह मैत्र-मद्रपुर-विश्वविद्यालयाधिष्ठिता विद्वद्धरैः प्रकाशयामासुः । उष्णटा-अनन्त-भाष्योपेतं शुक्लयजुःप्रातिशाख्यं च चौखम्बा-मद्रपुरी-विश्वविद्यालयतः निरसरत् । ज्योत्स्नावृत्त्या सह प्रातिशाख्यं शुक्लयजुर्वेदीयमचिरादेव वैदिकानुसन्धानसमितेभिस्सरिष्यति । सन्ति सामवेदे चत्वारि प्रातिशा-ख्यानि—ऋक्तन्त्रं सामतन्त्रमक्षरतन्त्रं पुष्पसूत्रञ्चेति । तत्र ऋक्तन्त्रे गीती-नामाधारभूतासु ऋतु वर्णानामुच्चारणप्रकारः, संज्ञा, पदानां सन्धिः, स्वराणां सन्धिः, पत्वणत्वदीर्घलोपादयस्मप्रमाणं विवेचिताः । अत्र पञ्चप्रपाठकाः, २८६ सूत्राणि वर्तन्ते । तच्च डा० वर्नलमहोदयः, मङ्गलोरनगरतः १८७९ तमे

कैस्तवाब्दे सम्पादयामास । इदानीं स ग्रन्थो दुर्लभो जातः । डा० सूर्यकान्त-
शास्त्रिमहाभागः प्रसन्नया विस्तृतया भूमिकया तुलनात्मिकया टिप्पण्या च
पञ्चाब्द्विश्वविद्यालयतः प्राकाशयत् ।

अक्षरतन्त्रम्

ऋचां गानकाले रथन्तरादिषु सामसु यावन्तस्स्वरा अपेक्षितास्तावतां
स्वराणामृच्यक्षराणि न सन्ति । ततो गीत्याश्रयाणि कानिचन पदानि
पठन्ति येषां स्तोभ इति वैदिकी समाख्या । स्तोभानामेव नामान्तरमक्षर-
मिति । तथाहि “^१अनृगाद्यक्षरम्” इति परिभाषासूत्रम् । स्तोभानां लक्षणमेवं
वर्णयन्ति भीमांसकाः “^२अधिकं च त्रिवर्णं च जैमिनिः स्तोभशब्दत्वात्”
इति । ते च स्तोभाः सार्थकनिरर्थकभेदेन द्विधा भवन्ति । नृम्णे, निधीमहि
अग्निपतीत्येवमादयस्तार्थकाः । हाइ, हाउ, औहोवा ई इत्येवमादयो
निरर्थकाः । निरर्थकान्स्तोभानभिप्रेत्यैव लोकेऽपि निरर्थकशब्दस्तोभं स्तोभ-
शब्देन व्यवहरन्ति । गीतिषु कानि वा पदानि ऋगधिकानि गेयानीत्यत्रास्ति
कश्चन समयः । तानि च पदानि स्तोभाख्ये ग्रन्थे पठितानि । पुनरपि
तौ स्तोभौ द्विविधौ भवतः—अन्वयी, अनुपङ्गी चेति ।

“^३अन्वयी तु पदादौ स्यादनुपङ्गी पदात्परः”

इति च तयोस्स्वरूपमुपवर्णितं स्तोभानुसंहारे । तेषां स्तोभानां
कर्षणलोपविकारा यत्र प्रतिपादिताः स ग्रन्थः अक्षरतन्त्रमित्यभिधीयते ।
अस्यैव संज्ञालक्षणम् संज्ञाप्रकरणमिति नामान्तरम् । इदं च सामतन्त्र-
शेषम् । सामवेदसर्वानुक्रमणिकायाम्—

“सामतन्त्रं प्रवक्ष्यामि सुखार्थं सामवेदिनाम् ।

औदग्रजिकृतं सूक्ष्मं सामगानां सुखावहम् ॥

तत्र प्रपाठकाः प्रोक्तास्तिति संख्या मुनेर्मताः ॥

इति सामतन्त्रं पञ्चदशप्रपाठात्मकं न्यरूपि । परं सर्वेष्वादर्शग्रन्थेषु त्रयोदशप्रपाठकान्ते सामतन्त्रं सम्पूर्णमित्युपलभ्यते । ततश्च तच्छेषरूपमेवाक्षरतन्त्रम् । गीतिप्रतिपादनमुभयत्र समानमिति मत्वैकमेवेदं शास्त्रमित्येकत्वेन व्यपदिष्टम् । व्युत्पाद्यानां स्वराणां ऋगक्षरस्तोभाक्षराश्रयभेदेन भेदेन व्यपदेशः सामतन्त्रम्, अक्षरतन्त्रम्, इति । दृश्यते च लोके-वेदार्थविचाररूपं शास्त्रं मीमांसासंज्ञितं कर्मकाण्डभागाश्रितं धर्ममीमांसेति, उपनिषद्भागाश्रितं ब्रह्ममीमांसेति व्यपदिश्यते । तत्र फलाधिकरिजिज्ञास्यभेदो भेदे निदानमिति चेदत्रापि ऋक्स्तोभ इति ग्रन्थद्वयाश्रयत्वात्कथंचिद् भेद ऊहनीयः । नह्यसति कारणे भेदस्य वृथैव तं प्रामाणिका व्यपदिशेयुः । व्यपदिशन्ति च सामतन्त्रम्, अक्षरतन्त्रमिति ।

तदिदमक्षरतन्त्रं स्वनिर्मितया टिप्पण्या सह सामश्रमिसत्यव्रतभट्टाचार्य-महोदयः प्रकाशयामास । तत्र चानयोस्सामतन्त्राक्षरतन्त्रयोः कर्ता भिन्न इति प्रतिपादयति-सामतन्त्रप्रणेता गार्ग्यः, अक्षरतन्त्रप्रणेता आपिशलिरिति । नात्र दृढतरं प्रमाणमुपलभामहे । अत्र द्वौ प्रापठकौ स्तः । प्रतिप्रपाठकं त्रयोदश दशकाः सन्तीति, सूत्राणि च द्विपष्ट्युत्तरशतमिति च भट्टाचार्यो निरूपयामास । परं तत् सामवेदानुक्रमिण्या विसंबदते । सामवेदसर्वानु-क्रमणिकायां—

चतुर्दशे प्रपाठके खण्डा आदित्यसंज्ञकाः ।

खण्डाः त्रयोदश प्रोक्तास्तिथिसंख्याप्रपाठके ॥ इति ।

पुष्पसूत्रम्

अस्ति पुष्पसूत्राभिधानं सामवेदीयं प्रातिशाख्यम् माध्यन्दिनपवमानादिषु विनियुक्तानां पौरुषेयाणां साम्नां लक्षणनिरूपणपरं पुष्पाचार्यप्रणीतम् ।

अयं च ग्रन्थो दशप्रपाठकात्मकः । तस्य च बह्व्यो व्याख्यास्तन्ति । तत्रा-
जातशत्रुकृतभाष्यं पण्डितकुलमान्या स्वनामधन्या द्राविडोपाह्वमहामहो-
पाध्यायश्रीलक्ष्मणशास्त्रिमहाभागाः सरस्वतीभवनस्थमादर्शग्रन्थमवलम्ब्य
सम्पादयामासुः । इममेव ग्रन्थं रोमन्लिप्यां जर्मनीभापानुवादेन साकं १९०८
तमे क्रैस्तवाब्दे विदेशीयः आर, सिमन् (Richard Simon) महाभागः
सम्पादयामास । “नानाभाई” इति विश्रुतेन पं. त्रिपाठिदामोदरसुनुना
श्रीरामकृष्णदीक्षितेन फुल्लदीपसंज्ञकं पुष्पसूत्रभाष्यं व्यरचि । सानन्दं
विनिवेदयामि—अचिरादेवामुं ग्रन्थं भगवतो विश्वेश्वरस्य कृपया समितिरियं
प्रकाशयिष्यतीति । श्रीविश्रामशुक्लात्मजश्रीशिवरामविरचिता काचन
व्याख्या मध्ये त्रुटिता वर्तते । फुल्लपोत इति विस्तृताऽन्या व्याख्या ।

ऋक्तन्त्राक्षरतन्त्रपुष्पसूत्राणां प्रातिशाख्यमित्येव सर्वैर्मनीपिवर्गैस्समाख्या
कृतेति, तन्मध्यपतितस्य सागतन्त्रस्य तत्र तत्रादर्शपुस्तकेषु व्याकरणत्वेन
निर्देशे कृतेऽपि प्रातिशाख्यमित्येव संज्ञाकारि मया । स्वराः किलात्र
व्युत्पाद्यन्ते । न तु प्रकृतिप्रत्ययविचारो ऽस्त्यत्र । तन्मध्यपतितत्वं चास्य
गोभिलगृह्यऋर्मप्रकाशिकायां परिदृश्यते—

१ ऋक्तन्त्रं सामतन्त्रं च संज्ञालक्षणमेव च ।

धातुलक्षणकं च स्यादिति व्याकरणानि च ॥ इति ।

सामवेदसर्वाण्यनुक्रमणिकायां च—^१अथ सप्तदशलक्षणम्—

गृह्यं गायत्र (त्रं ?) ऋक्तन्त्रं सामतन्त्रं च पुष्पकम् इति ।

अनुक्रमणिकायां सप्तदशसु लक्षणेषु गृह्यस्य परिगणनं कृतम् । तन्न
मनोहरमिति मे भाति । यत्र मन्त्रानाश्रित्योच्चारणप्रयोगः शिष्यते स ग्रन्थो
लक्षणग्रन्थो भवेत् । गृह्ये पुनः विवाहादयः स्मार्ताः पदार्थाः प्रतिपाद्यन्ते ।

नेदं ग्रन्थान्तरमिति मन्तव्यम् । तत्रैवोपरिष्ठात्पूर्वमुद्दिष्टस्य गृह्यस्य स्वरूपं समगृह्णात्—^३“अथातः पौर्णमासो हि आप्लक्काम्यप्रयाणकः पुनर्दहनमेतेषु” इति । अस्तु समयान्तरेऽत्र विचारं प्रस्तोष्ये ।

सामतन्त्रम्

वेदेषु यावन्ति पदानि तानि नवधा भवन्तीति शिक्षाकारैः प्रतिपादितम्

‘अन्तोदात्तमाद्युदात्तमनुदात्तं नीचस्वरितम् ।

मध्योदात्तं स्वरितं द्व्युदात्तं त्र्युदात्तमिति नवपदशय्या ।

अग्निः सोमः प्र घो वीर्यं हविषां स्वर्चहस्पतिः ।

इन्द्रावृहस्पती” इति ।

अस्यायं भावः । आभ्यां श्लोकाभ्यां वैदिकं पदस्वरूपं सोदाहरणं प्रकटी-
क्रियते । पदमन्तोदात्तं भवति यथा—अग्निः । आद्युदात्तं पदं यथा—सोमः । उदात्तं
पदं भवति यथा— प्र । अनुदात्तं पदं भवति यथा—वः । नीचस्वरितं
पदं यथा—वीर्यम् । मध्योदात्तं पदं यथा—हविषाम् । स्वरितं पदं यथा
स्वः । द्व्युदात्तं पदं यथा—वृहस्पतिः । त्र्युदात्तं पदं यथा—इन्द्रावृहस्पती ।
इति । एवं नवधा पदशय्या भवतीति ।

अत्र कश्चनैवं सन्दिह्यात्,—न नवधव पदशय्या । एकादशधा पदशय्या
भवेत्तुमर्हति । तथाहि “स्वरितवर्जमेकोदात्तं पदमि” ति शुक्लयजुःप्राति-
शाख्यसूत्रभाष्ये उच्यते—“तत्र स्वरितस्य चत्वारो भेदा भवन्ति-तद्यथा-आदि-
स्वरित-मध्यस्वरितान्तस्वरित-मर्वस्वरितानि पदानि भवन्ति । × × × उदात्त-
स्य चत्वारो भेदा भवन्ति । तद्यथा आद्युदात्तमध्योदात्तान्तोदात्तसर्वोदात्तानि
पदानि । × × × एता अष्टौ पदभक्तयोऽनेन सूत्रेणोक्ताः । द्व्युदात्त-
त्र्युदात्तसर्वानुदात्तानि वक्ष्यति । एवमेता एकदश पदभक्तयो भवन्ति सर्व-
वेदेषु ।” इति

तत्रेय समाधिः—अस्तु नामैकादशधा प्रदर्शनम् । नैतावता पाणिनि-
शिक्षावाक्यस्य विरोधः । तथाहि—आदिस्वरितं स्वरितं इत्यनयोः पदयोर्न
महान्मेदोऽवलोक्यते । शिक्षाकाराणां नवधागणनेऽयमभिप्रायः—उदात्तानुदात्त-
स्वरितानां शुद्धानां परस्परं समिलितानां च नवधैव विभागः कर्तुं
शक्यत इति । ततश्च व्युत्प्रेक्षयेत्यतः स्यः इत्यस्य मेदो नावलोक्यते ।
उभयत्रैकस्यैव स्वरितस्य त्रियमानत्वात् । यद्येवं आद्युदात्तोदात्तयोरेकत्वं
सम्पद्यत इति चेत् । न । आद्युदात्ते पदे उदात्तस्वरः स्वरितस्वर इति स्वर-
द्वयमस्ति । सर्वोदात्ते पदे उदात्त एव । आद्यस्वरिते पदे न तथा स्वर-
द्वयमवलोक्यते । एवं मध्यस्वरितान्तस्वरितयोर्नोचस्वरितेऽन्तर्भावः । प्राति-
शाख्ये शिष्यबुद्धिरिकासार्थमेव तथा प्रतिपादनम् । एवं पदशय्याविचारः
क्रिमर्थमस्यां भूमिकायां कृत इति चेत् , अत्र ब्रूमः—यथा त्रयाणां स्वराणां
शुद्धानां परस्परमिलिताना नवधा भावः तथा साममन्त्राणां मार्कि ३०५
पर्यशय्या भवन्तीति व्युत्पादनमेव ।

सामस्वराः

सामवेदे क्रुष्ट— प्रथम-द्वितीय तृतीय चतुर्थ-मन्द्रा तिस्रार्या इति सप्त
स्वराः । इम एव क्वचित् क्रुष्टप्रथमद्वितीयतृतीयचतुर्थपञ्चमान्त्या इति मध्यम-
गान्धार-ऋषभ-पङ्क निपाद-धैवत—पञ्चमा इति वेदलोकयोः प्रसिद्धाः ।
तथाहि—सामनिधानब्राह्मणे 'क्रुष्टः प्राजापत्यो ब्राह्मो वा वैश्वदेवो वा आदि
त्यानां प्रथमः, साध्यानां द्वितीयः, अग्नेस्तृतीयः, वायोश्चतुर्थः, सौमो मन्द्रः
मित्रारुणयोरतिस्रार्य' इति सर्वत्र प्रसिद्धानां सप्तानां स्वराणां प्रयोगकाले
देवतास्मरणार्थं देवतानिरूपणव्याजेन सज्ञाः प्रतिपादिताः । बृहद्देवताकारः
शौनकः—

वैश्वदेवः स्वरः क्रुष्टो नित्यं यो मूर्ध्नि तिष्ठति ।
 तालव्यः प्रथमः साम्नां स्वर आदित्यदैवतः ॥
 स्मरो द्वितीयस्साध्यानां भ्रुवोर्देशं समाश्रितः ।
 आश्विनस्तु तृतीयोऽत्र स्वरः कर्णां ममाश्रितः ॥
 चतुर्थस्त्वत्र वायव्यो नासिक्यः स्वर उच्यते ।
 पञ्चमस्तु स्वरः प्रोक्तश्चाक्षुषः सूर्यदैवतः ॥
 यस्तु सामस्वरः षष्ठः स सौम्यो मन्द्र उच्यते ।
 विकर्षेण तु मन्द्रस्य युक्तोऽतिस्वार्य उच्यते ॥
 स मैत्रावरुणो ज्ञेयः मन्द्रस्थानसमाहितः ।

इति वदन्क्रुष्टस्य वैश्वदेवत्वं तृतीयस्याश्विनत्वं च प्रतिपादयामास ।
 अन्तिमस्यातिस्वार्यस्य द्विदेवत्यत्वं सयुक्तिकं स्वीकरोति स्म । प्रथमे ये
 स्मरास्ते स्मरन्त्रा अपि भवन्ति । अतिस्वार्यस्तु न तथा । मन्द्रात्कर्षण एव
 संभवति । ततश्चान्यं स्वरमुपजीव्यैव स वर्तते । ततश्च मन्द्रः द्विस्वभावकः ।
 शुद्धः अन्योत्पादनात्मा चेति । शुद्धस्तु—“अग्निं दूताम्” इत्येवमादिः ।
 अन्योत्पदनात्मा तु—तद्वोगायसुतेमचाऽद् ए इत्यादिः । तत्र शुद्धस्य सोमः ।
 अन्यस्वरेण युक्तोऽतिस्वार्य इति द्विदेवत्यः इति । अतएव—

“मन्द्रकर्षणसंयुक्तमतिस्वारं प्रशंसती” त्यन्त्राह । पूर्वैः षडैः अष्टौ
 स्वराः—क्रुष्टप्रथमद्वितीयतृतीयचतुर्थपञ्चममन्द्रातिस्वार्या इति प्रत्यपादयत् ।
 अन्यत्र पञ्चमस्य मन्द्रत्वेनैव निदिशः—

‘क्रुष्टो मूर्धनि विज्ञेयस्तालव्यः प्रथमः स्वरः ।
द्वितीयस्तु ध्रुवोर्मध्ये तृतीयः कर्णसंश्रितः ॥
चतुर्थो नामिकाग्रे स्वादौरसो मन्द्र उच्यते ।
मन्द्रकर्षणसंयुक्तमतिस्वारं प्रशंसति ॥ इति

विषयेऽत्र बहु विवेचयितव्यम् । समयान्तरे विवेचयिष्यामि ।

सर्वे जीवा इमानेव सप्त स्वानुपजीवन्तीति सामविधानब्राह्मणे
निरूपितम्—“स वा इदं विश्वं भूतमसृजत । तस्य सामोपजीवनं प्रायच्छत् ।
तद्योऽसौ क्रुष्टतम इव माम्नः तं देवा उपजीवन्ति । योऽवरेपां प्रथमस्तं
मनुष्याः, यो द्वितीयस्तं गन्धर्वाप्सरसः, यस्तृतीयस्तं पशवः, यश्चतुर्थस्तं
पितरो ये चाण्डेषु शेरते । यः पञ्चमस्तमसुररक्षाऽस्ति । योऽन्त्यस्तमोपधयो
वनस्पतयो यचान्यजगदि”ति । अत्र मन्द्रातिस्वार्ययोः पञ्चमान्त्यत्वेन
निर्देशः कृतः ।

नारदशिक्षायां लौकिकानां निपादादीनां स्वराणां सामस्वरप्रभवत्वं
प्रदर्शितम्—

धैस्तामगानां प्रथमः स वेणोर्मध्यमः स्वरः ।
यो द्वितीयस्त गान्धारः तृतीयस्तृपमः स्मृतः ॥
चतुर्थः षड्ज इत्याहुः (त्युक्तः) पञ्चमो धैवतो भवेत् ।
षष्ठो निपादो विज्ञेयः सप्तमः पञ्चमः स्मृतः ॥ इति ।

“सामवेदादिदं गीतं सज्जग्राह पितामहः ।”

इति लौकिकस्य गानस्य सामवेदप्रभवत्वं प्रदर्शयन्सङ्गीतरत्नाकरकारः
लौकिकानां स्वराणां नामानि तन्निर्वचनं चैवं समुपदिशति—

1. वृ. दे. ८. ११२.

3 ना. शि. ४. १.

2. सा. वि. भा. १-१-८-११.

4. सं. र. १. २५.

श्रुतिभ्यस्तु स्वराः पङ्जर्पमगान्धारमध्यमोः ।
 पञ्चमो धैवतश्चाथ निपाद इति सप्त ते ।
 तेषां संज्ञा सरिगमपधनीत्यपरा मतः ॥
 पण्णां स्वराणां जनकः पङ्भिर्वा जन्यते स्वरैः ।
 पङ्भ्यो वा जायतेऽङ्गेभ्यः पङ्ज इत्यभिधीयते ॥
 प्राप्नोति हृदयं शीघ्रमन्यस्मादपमः स्मृतः ।
 स्त्रीगवीपु यथातिष्ठन्विभाति वृषभो महान् ॥
 स्वरग्रामे समुत्पन्नः स्वरोऽयं ऋषभस्तथा ।
 वाचं गानात्मिकां धत्ते इति गान्धारममितः ॥
 गान्धर्वसुखहेतुत्वाद्वा गान्धारः ।
 स्वराणां मध्यमत्वाच्च मध्यमः स्वर उच्यते ॥
 स्वरान्तराणां विस्तारं यो मिमीते स पञ्चमः ।
 पाठक्रमेण गणने संख्यया पञ्चमोऽथवा ॥
 धीर्यस्यास्ति स धीर्वास्तत्संबन्धी धैवतः स्मृतः ।
 पृष्ठस्थाने धृतो यस्मात्ततोऽसौ धैवतो मतः ॥
 निपीदन्ति स्वराः सर्वे निपादस्तेन कथ्यते । इति

पङ्जादीनां प्रथममक्षरं गृहीत्वा "सरिगमपधनि" इति व्यवहारो लौकिक इत्यमियुक्ता आभणन्ति । इमे सप्त स्वरास्तिरश्वां वाचि समुपलभ्यन्त इति प्रामाणिका निर्दिशन्ति—

पङ्जं मयूरो वदति गावो दम्भन्ति चर्पमः (म्)

अजाविके तु गान्धारं क्रौञ्चो वदति मध्यमम् ॥

पुष्पसाधारणे काले कोकिलो वक्ति पञ्चमम् ।

अश्वस्तु धैवतं वक्ति निपादं वक्ति कुञ्जरः ॥ इति

एतैस्मत्समिलौत्रिऋत्स्वरैस्तास्ता देवताः स्तुत्या धर्मार्थकाममोक्षाख्यां-
श्चतुरः पुमर्थानापनुवन्ति मानवाः ।

तस्य गीतस्य माहात्म्यं के प्रशमितुमीशते ।

धर्मार्थकाममोक्षाणामिदमेवैकसाधनम्” इति चान्यत्र ।

अत एव नित्ये निरतिशये ब्रह्मणि मना निधातुमसमर्थस्य यतेः
तत्रैकान्यं सपिपादयिषतः कर्तव्येषूपपायेषु गीतेरपि ममावेशः कृतः स्मृतिकारैः ।
याज्ञवल्क्यः—

यथाविधानेन पठन्सामगायमप्रिच्युतम् ।

सावधानस्तदभ्यामात्पर ब्रह्माधिगच्छति ॥

इत्युपक्रम्य लौकिकरुगानमपि चित्तसमाधानायालमित्यरोचत्—

वीणावादनतत्त्वज्ञः श्रुतिजातिविशारदः ।

तालज्ञश्चाप्रयासेन मोक्षमार्गं नियच्छति ॥ इति ।

नियच्छति प्राप्नोतीति मिताक्षरा ।

तदेवं सप्तस्वरैः सामगा गायन्तीति सर्वमिदितोऽय रिषयः । तत्र
क्रुष्टातिस्वार्यस्वराभ्यां सामारम्भो न दृश्यते । इतरैः पञ्चमिस्वरैः सामान्या
रभ्यन्ते । क्रुष्टस्वरेण ममाप्तिरपि नास्ति । अतिस्वार्येण सम प्तानि बहूनि
सामानि । एषां मप्तानां स्वराणां स्वतन्त्राणां परस्परं मिलितानां चोच्चारणं

स्वरूपमुपलभ्यते । तत्र प्रथमस्वरेणारब्धानि पर्वाणि ९२, द्वितीयस्वरेण ११८, तृतीयस्वरेण ४५, चतुर्थस्वरेण २३, पञ्चमस्वरेण २०, ऋष्टेन २, इति । ग्रन्थगौरवमियात्र तानि न सङ्कलितानि मनाक् प्रतिपाद्यन्ते ।

छन्दोगा यत्र विरम्य पठन्ति तत्पर्वेति परिभाषाकार आह । तच्च पर्व द्विविधम्—एकस्वरमनेकस्वरं चेति । यस्मिन्पर्वण्येक एव स्वरो वर्तते तदेकस्वरं पर्व । तत् पड्विधं भवति । तानि च पर्वाणि 'स्वरोऽनन्त्यः' इत्यनेन प्रदर्शितानि । तेन सूत्रेणातिस्वार्यव्यतिरिक्तानां प्रकृतग्रन्थोपयुक्तानां स्वराणां स्वरूपमपि संसूचितम् । द्वितीयादिसूत्ररनेकस्वरवन्ति पर्वाणि निरूप्यन्ते । अनेकस्वर पर्व त्रिविधम्—अनुलामगीतं प्रतिलोमगीतमुभय विधगीतं चेति । तत्रावरोहक्रमेण गानमनुलोमगीतं भवति । अर्थादुच्चादि-
^{१ २ २ ३ ४ ५}
नीचान्तम् । यथा—आन्धाः, एऽ३-, ह^२ऽ४, जारा, इति द्वयोः स्वरयोः ।
^{१ २ २ ३ ४ ५}
अग्नायेऽ३, त्याऽ३४म्, प्रत्यग्ने, इति त्रयाणाम् स्वराणाम्, ताऽ२३४ म्,
^{२३४ ५}
ऊतएकाम् इति चतुर्णाम्, ओऽ२३४५ इ—इति पञ्चानां स्वराणाम् । यत्र
प्रथमात् द्वितीयो भवति तस्यैव संज्ञान्तरं निघात इति ।

२ "तर्जन्याधः (?) पतन्धु (?) चात् मन्निघात इतीरितः" इति ।

विपरीतगीतं प्रतिलोमगीतं भवति । आरोहक्रमेण नीचादुच्चान्तं गानम् ।

यथा—द्वयोः स्वरयोः नन्दाइ एहिया, हाऽ३-गुरू इति, नुपेजना इति त्रयाणां

२१ ३ २ १

स्वराणाम् । सहोपानन्ता इति चतुर्णाम् । अत्रापि द्वितीयादिप्रथमान्तस्यो-
द्धात इति सङ्गान्तरम्—

“तर्जनीतः समुक्षिप्त उद्धातः परिकीर्तितः” इति । उभयत्रिधगीत

द्वित्रिधम्—उच्चाद्युच्चान्त नीचादिनीचान्त चेति । उच्चाद्युच्चा-^{१ २ १}न्त यथा—^{२ ३ २ ३ २ ३ ३ २ ३}नाडश्चताइ
^{२ ३ २ ३ २ ३ ३ २ ३}ह्रस्मिया प्रेष्ठवा*, चाऽऽदक्षमाड । नीचादिनीचा-^{२ २ १ २ १}न्त यथा—^{३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३}ग्नमहोमि.
प्रगोऽ३-दूताऽ३म्पोऽ३प्रिश्यवेदसाम् । अत्र च केषाचित्पर्यणा ^२अन्धा
इत्यादि सूत्रैः संज्ञाः क्रियन्ते । अत्रैक एव स्वरः यदि स्वरान्तर प्राप्नोति
तदा तस्य विस्वर इति संज्ञा—यथा—^१ओऽ२३४५इ इत्यत्रौकारः प्रथम
स्वरसप्तन्मन्द्रान्त कृष्ट इति विस्वरः । विस्वरमक्षर स्वरे स्वरे त्रिमात्र
भवति प्रत्युत्क्रमातित्रमर्षणस्वारेऽपि मात्रालक्षणे प्रतिपादितम् । अस्मि
न्सामतन्त्रेऽपि तेषां प्रत्युत्क्रमादीनां स्वराणां लक्षितत्वात्तत्स्वरूपं प्रदर्शयते ।

तत्र प्रत्युत्क्रमगीत नवत्रिध भवति, (१) अतिस्वार्यं, मन्द्र प्रत्युत्क्रामति

^{३ २ ३}हिराऽ३साऽ५दाऽ६५६म् । (२) मन्द्रश्चतुर्थं ^{२ २ २}प्रत्युत्क्रामति—तरोभिर्गोविदा

^५ऽ४द्वाष्टम । (३) चतुर्थस्तनीय ^{४ ३}प्रत्युत्क्रामति—यज्ञाऽ५य (४)

^{३ २ २ १}तृतीयो द्वितीयं प्रत्युत्क्रामति—नुपेचना । (५) द्वितीयं प्रथम प्रत्युत्क्रामति

^{२ १ २}पृष्ठागिजहनात् । (६) मन्द्रश्चतुर्थमतिव्रम्य तृतीय प्रत्युत्क्रामति—^{२ ३ २}नरमोइ ।

(७) मन्द्रश्चतुर्थतृतीयातिव्रम्य द्वितीयं ^{४ ५}प्रत्युत्क्रामति—अभिप्रियाऽ२ ।

सोऽयं "मन्द्राद्वितीयं द्रमदनायां" इत्यादिभिः संलक्षितः । (=) तृतीयो
 द्वितीयमतिक्रम्य प्रथमं प्रत्युत्क्रामति-^{३ २}पुनाऽ३१ । (९) मन्द्रः चतुर्थतृतीय-
 द्वितीयानतिक्रम्य प्रथमं प्रत्युत्क्रामति-^{१ १२२२ ३२२}ईऽ५हीहीहीहीहि । अस्यैव नु इति
 नामान्तरम् । एवमतिक्रमश्चतुर्विधः-अतिक्रमो नाम अवरोहणगीतौ स्वरः
 क्रमेणोपगतं स्वरान्तरं विहाय ततः पराचीनं स्वरं प्राप्नोतीत्यर्थः । तथाहि
^१ओऽ२३४५ इ इत्यत्र प्रथमस्वर ओकारः क्रमेण द्वितीयादीन्स्वरा-
 न्प्राप्नोति । यदा क्रमागतं स्वरमतिक्रम्य स्वरान्तरं प्राप्नोति तदातिक्रमः ।
 स चतुर्विधो भवति ।

१. क्रुष्टः प्रथममतिक्रम्य द्वितीयं प्राप्नोति-^{११}ऊऽ२ इति । तदयं क्रुष्टां^२
 जिमिगोः" इत्यनेन प्रथमस्वरातिक्रमः प्रदर्शितः ।

२. प्रथमो द्वितीयमतिक्रम्य तृतीयं प्राप्नोति-^{१२२}नाकेसुपार्षाणुपयात्प^३
^{२ १}तन्ताम् । ^{१ न २}मामीऽ३या । अत्र सीकारोपरि नमनस्वरः । नमनस्वरोच्चारणकाले
 तं स्वरं तर्जन्यधोभागमारभ्याग्रं प्राप्याकाशं क्रमेण लब्ध्वा तृतीयस्वरे
 पतन्नङ्गुष्ठः प्रतिपादयति । ततश्च नमनं प्रथमस्वर एव भवति । अत एव
 परिभाषाकारः नमनस्वरेणाऽऽरब्धानां पर्वणां गि गी गु गृ गे इति स्वरसंज्ञां
 चकार । प्रतिज्ञातं च^३ "कवर्गः प्रथमस्वराणां तदादीनां च पर्वणां संज्ञे"ति ।

३. तृतीयश्चतुर्थमतिक्रामति—यज्ञाऽऽय । चाऽऽर्तोऽऽ३५हाइ । “व्यन्दि”

इत्यनेन सूत्रेणायं व्युत्पादितः ।

४. प्रथमो द्वितीयतृतीयचतुर्थानतिक्रम्य मन्द्रं प्राप्नोति—ईऽऽहीहीहीही-
हि । ^२“इविं योनिचु” इत्यत्रायं प्रतिपादितः ।

केचनातिक्रमशब्दप्राधान्यं मन्वानाः प्रत्युत्क्रमे येऽतिक्रमाः संदर्शिता-
स्तानत्र परिगणयन्ति । तेषां पक्षे नवविधोऽतिक्रमः । यद्यप्येकस्मिन्नेव
पर्वणि प्रथमो मन्द्रं मन्द्रश्च प्रथमं प्राप्नुतः तथापि द्वैविध्यं मया प्रतिपादितम् ।

कर्पणं पञ्चविधम् । प्रथमस्य आद्वितीयकर्पणम्, आतृतीयकर्पणम्,
आचतुर्थकर्पणम्, आमन्द्रकर्पणम्, मन्द्रस्यातिस्वार्यात् कर्पणं चेति ।

आद्वितीयकर्पणं यथा—स्थूऽ२ ।

आतृतीयकर्पणं यथा—आऽ२३- ।

आचतुर्थकर्पणं यथा—होऽ२३४तिंयाः ।

आपञ्चमकर्पणं यथा—ओऽ२३४५इ ।

मन्द्रकर्पणं यथा—इदाऽऽमे इति । द्वितीयः यदि तृतीयं प्राप्नोति तदा
प्रणतमिति संज्ञा । म एव यदि चतुर्थान्तं कृष्यते—यथा—ज्योताऽ३४-इति,
तृतीयो यदा कृष्यते तदा तेषां संज्ञा नोपलभ्यते ।

स्वारस्त्रिविधः प्रथमादिः, द्वितीयादिः, तृतीयादिश्चेति ।

प्रथमादिर्यथा-किनेऽ२३४५ ।

द्वितीयादिर्यथा-वाऽ३४५ ।

तृतीयादिर्यथा-हऽ२३४५ ।

एवं विनतप्रणतोत्स्वरिताभिगीतान्यपि सामतन्त्रे प्रतिपादितानि । एषां स्वरूपं मात्रालक्षणोऽभिहितम् ।

विनतं प्रथमादिद्वितीयान्तम्-^१अग्निर्नोऽ२ ^१ विर (विनतस्याक्षरस्योपरि

“वि” इति संज्ञा क्रियते । अस्यैव “मिच्” इति संज्ञा)

प्रणतम्-द्वितीयादिस्वृतीयान्तम्-^२प्रणेतऽ३ ।

उत्स्वरितम्-चतुर्थादिर्मन्द्रान्तम्-^४मनुष्येऽ५ ^४भिरग्निः ।

अभिगीतम्-द्वितीयादिः प्रथमान्तम्-^१स्तोमाऽ^४रूद्राऽ२ ^४३या ।

एवं नमनं प्रेङ्खः-इत्यपि स्वरद्वयम् विद्यते ।

नामनं यथा-^१ओमोऽ^२३वा (अतिक्रमे गतम्)

प्रेङ्खो द्विविधः-प्रथमादिद्वितीयादिश्चेति

प्रथमादिर्यथा-^१तोयाऽ२इ

द्वितीयादिर्यथा-^२मतौऽ२

एवं कर्षणात्परं जारादयो स्वरा भवन्ति । तदेवं सप्तानां स्वराणां परस्परं संमलितानां व्यस्तानां स्वरूपं यावदपेक्षितं प्रदर्शितम् ।

एवमस्मिन्ग्रन्थे विशिष्टाः केचन स्वरसमुदायाः प्रदर्शिताः-नन्दा, दीपावस्ता, शता इत्येवमादयः । तेषां स्वरूपमप्यधस्तात्प्रदर्श्यते ।

पर्वनाम	पर्वस्वरूपम् १	मूलस्थलनिर्देशाः	प्रकृतप्रत्ययस्थलनिर्देशाः
अग्निदूता	अग्निदूताम् २	१.१.५	१८४, ५९८, ६६९, ८९२, ११८४
अचिक्रः	अचिक्रद्वेदइ, अचिक्रदाडइव् १	१६.२.२१, १४.१.१	९६०
अविधिः	अतिथाइम् २१२	१.१.११	७०१
अथा	अथाहोइ १ २	१.२.३४	११४३
अन्धाः	अन्धाः २ ३	८.१.३६	९६, १७८, ५१२, ५२३, ५५८, ८८८, १०२४, १२९१, १३००
अभि	अभिवाडइइभ; मिगायाडइत्ता २ १ २	१७.१.३९, १७.१.६	३७६, ६२४
अमृता	अमृतञ्जाडइ १ २	१.२.२३	७२६
आइन्द्रा	आडइइन्द्रा १ २ २	१२.२.२२	७७, ६४२, ६५०, ८९३
आइपाता	आइपाडइत्ताइ ४२ ५२ ४ ५ ४२ २ ४ ५२ २	९.२.११	११२८
आत्वा	आत्वासहस्रमाशतमा-आत्वघासाडइवदुधाम् ४२	६.२.२५, ८.१.१४	७७५, ९०६
आदिप्रत्ना	आदिप्रत्नाडइस्यरेतसा २ ४	१.१.३४	९०९

आनीक्या	१ २ ३ आनीक्याऽऽ३ उवायेऽऽ३	२.२.३०	५०५,५०६,५०७,५५७
आया	— १ आऽऽयाम्	८.२.१४	७२,४६५
आत्रे	४ ५ आत्रा	७.२.४	४२२
आहा	१ २ आह्यता	१६.१.३५	७६
इया	५ २ ४ ५ इयाहोत्राः	४.२.१२	७४५,१०९६,११४६,१३०९
ईया	३ २ ३ ४ ५ ईयानःकृष्णाः	८.२.१९	६६२
ईशे	२ १ २ ईशीयघस्य औऽऽ	३.२.१८	३३४, ११५२
उग्रंशर्मा	२ ३ २ ३ उग्रंशर्मा	१२.२.१३	६९४
उता	१ २ उताद्वाऽऽइयाऽऽः	१.१.१२	१२२०
ऊता	२ ३ ४ ५ ऊतएकाम्	२.१.३७	१८,६६२,७१४,८०७,९८९
एना	५ २ २ २ ४ ५ एनावोअग्निनामसा	२.१.८	६१८

श्रीविक्रमा	२ १ ५ श्रीविक्रम	१२. १. २७	३२२, ११०१
श्रीवान्	१ २ श्रीवामदेव	१. २. ४, ११. १. ३५	१८९, २८६
श्रीवा	३ ३ श्रीवामदेव	८. २. २२	३०३
कस्त	१ १ काईरदादर ३४ श्रीवा	१०. २. ८	११७२
कयागना	१ २ कयादरेशुचाइ	५. १. २५	७०
कयास्थिरा	१ २ ४ कयादरस्थादपइरादपदन्	१. १. २२	२८६. ३५३, ६७८
काद्वी	१ ४ कादरेशुचाइ	३. १. २४	५७४
के	२ १ २२ केयद्वीः	१६. २. २४	१४२
गृणी	४ गृणीदपमसि	१०. १. ३१	३५६, ९२७
गोपा	१ २ २ १ गोपातायादर ३	१. २. २०	९२, ३००
चला	२ १ २ चलायुभा-	१. २. २७	८१

च	च ^२ ताड ^१ उवाड ^२ ३—खड ^२ ३४ताम् ^४	१४. २. १	१२१७
च	१ म — चादक्षसाड ^२ इ.	१. २. २४	९५८, ९८४, ९८५
चा	२ १ — मिन्वाहोड ^२ इ-	१०. २. ६	३४७, ५८४, ८११
चा	१ ३ १ २ १ १ १ १ पूड ^२ रपाड ^२ ३४औहोवा—खुवत्सचाड ^२ ३४५	४. २. ७	१ ३५
चा	१ ३ १ २ चाड ^२ रमाड ^२ ३४औहोवा	५. २. ६	११७६
चि	२ आचिक्रदाड ^३ त्-अचिक्रदाड ^५ दे	१४. १. १	४४६, ६२०, ६२१, ९२९, ९९४
चि	५ ५ १ १ चित्राड ^६ ए, ओइ-चित्रइच्छाड ^१ शोड ^१ स्तरुणाड ^२ ३	२. १. ३६, २. १. ३५	८१
च्य	२ २ १ १ २ च्यवयास-दड ^३ सास्पा ^२ रो-	८. १. १९	११४८
ज	१ २ २ जाह्वाड ^३ नात्-	१. १. ७	९१, १०४, २९७, ३२८, ४१ ४६०, ९५५, ९५६, ९७५
जा	४ ५ जारा	१. १. २५	१५, २५, ५३ ६९, ४८२, ५८३, ६८२, ८१० ९२४, ९२६, १०९५, ११४१

ज्योतिषा	ज्योतिषाऽ३ १ २	२. १. ३७	५२६
ज्योतिः	ज्योतिः ३ २२३ २	आ. ६. २. ९	५००, ५०२
गंकुणु	गंकुणावता २ २ ४ २४३ ५	आ. २. १. १३	९३८
णस्या	कस्यनूनाऽ३म्पाऽ३रीणसि १	१. २. ३१	६८०
तद्विदिद्वहा	तद्विदिद्वहाइ १ २	१. १. २५	४६, २८९, ३४२, ४६०, ४८५
वरुगा	तरुताऽ३ २ ३ २	७. २. १७	६९६, ११०२
तिपौ	तिपौस्सियाम् २ २ १ ५	१६. १. ३७	९७०
विस्रा	विस्रावाचोऽ२३४हाइ २ ४ २ ४ ५ ४ २	१३. १. ९.	३०
तंगू	तंगूऽ३र्धाऽ३यासुवर्णरोवा १ २ ३ ५	३. १. ३१	३९०
तुवि	तुवीशुग्मः २ १ २	१२. १. २७	६२६
वृग्मा	वृषावाऽ१याऽ२	५. १. १	६३२
			११०४

त्वष्टा	३२	२१६	४६	८. १. २०	७४७
त्सिवा	१	३	६१२	१. १. १, १. १. ३	९१८, १३१०
दधा	१	३	१३३४	१०. १. ६	२०३, ३४०
दधिपेरदा	१	४	३३	१. २. १५	५९५
रिपानरुम्	११	२	३	८. १. ४	७०२, १०१८
प्रपेभा	१	२	३	९. २. १२	५०४
देरि	१	२	३	१. १. २३	१७७, ३३७
रोषा	१	२	३	१. १. २४	२८९, ५९७, ७१५, ९५७
	१	२	३	४. २. २५	११५६
	१	२	३	२. २. २२	४०, ९४४

३२ २१६ ४६

त्वष्टाऽ३४ नोद्वियम्-वचाः

१ ३ ६१२

त्साऽ२इयाऽ२३४ औहोवा; त्साऽ२३इयाऽ३

१ ३ १३३४

दधाऽ३१२३४

१ ४ ३३

दधिपेरदा

११ २ ३

रिपानरुम्

१ २ ३

प्रपेभा

१ २ ३

देरि

१ २ ३

रोषा

१ २ ३

द्रुगोमता	१ - ११ इन्द्राऽऽरगोमताऽऽरेः २ २१	६.२.१४	५७६
द्ररा	द्रराधमाः ३ ४ ६	६.१.२२२	८३, ७२५, ८५४
द्रगदना	द्रगदनाइ २ ११	८.१.१	२७६
द्रसे	द्रसोमाः-होमाऽऽहोड २ ३	६.१.४	३४१
द्रुकः	द्रुकाइ ३ २११	१२.१.२७	११२
द्रुकुः	द्रुहोद्रुकः ३ १२ २	आ. ४.१.१२	७१२
द्विता	द्वितायाऽऽया ३ २ १ - ११	१.२.२७	२८०, ३१४, ३९१
धना	सत्राजितोधनाऽऽस्ताय १ १५ २	७.१.६	६७१, ६७२, १२९०
धसे	धासाऽऽरे-ओमोऽऽशा २ १ १ ६	१२.२.५	३५५
नइन्द्रा	नइन्द्रवृत्राऽऽरेऽऽहान् २ १	५.२.४	११०३
नइषु	नाइषायाऽऽरेः	१६.२.७	५२०

२२१२ नजागविः
 २१६ नन्दाइ
 २— नवाऽरइनवाः
 २— नशौऽर-हौऽर
 १२ ४५४ ५ नहिवाऽश्चारमञ्चना
 १२२ ३२१ नार्केसुपाणस्युपयात्पतन्ताम्
 १ नवाऽर३हाऽर३ड
 ३२२१ सुपेजना
 १ २ ४५ १ ३ नाइमीऽरन्ताष्टे-नाइमिथक्रौवा
 १ न्माऽर३डभाइ
 १२२ ३२१ नार्केसुपाणस्युपयात्पतन्ताम्

नजागुवि

नन्दा

नवा

नशे

नहि

नार्के

नवा

सुपे

नेमिः

न्मासे

पतन्तः

१४.२.२३

२.१.४०

१६.२.३०

३.२.२

६.२.१७

८.२.१४

१.१.९

१.१.४

६.२.८; ३.१.५

२.२.२७

८.२.१४

५५४

३४५, ५२६, ९५३, १०१७,
१०३४, १२६५, १२९३, १२९५
९०

११५१

६२७

७०७, ७०८

३२५

१६५

४५९, ४६८, ११४९, ११५०

९७४

३१, ६६७, ७५२

पतिः काव्या	२१	२	—	१.२.१५	३६०,९६८
पाता	२	२	पताङ्गकाऽकीऽरः	१.२.२८	२९८
पारी	४	२२३	५ पाऽरीणसी	१.२.२१	१९
पासा	१	५	पाऽर३४सा	३.२.२६	६६,३२५
पाहिविधा	१२	२	२ पाहोइवीऽश्वा	१.१.१२	६२,२८८,८४४
पिनासोमा-	४	५	हाउपिवा	१०.२.३२	२२
पिवा	२२	१	— पिवासोमाऽरम्	६.१.२२	६७३,७९२
पूव्या	१२	५२२	५२२ पूव्याऽ३४औहोवा	११.२.१२	४७५,१०३२
पोपु	१२	१	२ ऊपोपुजाऽ३-हाऽ३हाइ	२.१.१३	११०६
प्रत्ना	४२	४	४ आदिप्रत्नाऽ५स्यरेतसाः	१.१.३४	१०९
प्रवाः	५	४	प्रवाः	२.१.२८	५४

प्रहयसा	१ २ ३ ५ प्राहूयाऽ२३४साइ	१. १. २७	८७, १२४, ४७९, ४८२, ९८६
वर्हा	१ ३ वर्हाऽ२इयाऽ२३४ओहोवा	१. १. २	२३४
बृहा	१ न बृहाऽ३२उवाऽ३	३. १. १	६००
त्रध्ने	३ १ २ १ २ १ २ १ २ त्रध्नास्मसाइचीरुपसः-समाहराऽ१याऽ२३व-	१२. १. २९	३५४
व्रुणः	न २ ओऽ३वा	३. १. १	१०४०
भद्रम्	१ न बृहाऽ३२उवाऽ३	आ. ३. १. २०	४२४
मदेपुसा	१ २ २ २ १ २ २ होइदा-इहोइहा	१३. १. ३५	४६६, ४६७
मघोर्नपा	१ २ ३ २ मदाऽ२इपुसा	२. १. ६	३०७, ३२७, ७९५
मन्येवा	२ २ २ २ २ २ २ मन्येवांवावापृथिवीसुभोजसावैही	आ. ५. १. २१	७५०, ९३४
मयोवा	४ २ मयोवा	१. १. १६	३३५, ११३२

८७, १२४, ४७९, ४८२, ९८६

२३४

६००

३५४

१०४०

४२४

४६६, ४६७

३०७, ३२७, ७९५

७५०, ९३४

३३५, ११३२

मरा	२ - १ मराडरणा	१५. १. १	८२७
मरुत्वता	२ १ २ मरुत्वाता	१२. २. २९	५७१
मर्ता	१ २ ३ मर्ताडरहो	६. २. २४	९४,३०९
माहाहि	२ ४ २ माडरहाहि	१०. १. २५	१६,२८७
महि	१ २ ३ महाडराडररुडरणासु	५ ६. १७	२७९
मागा	१ २ २ मागायत	१०. २. ९	२२४,४५०,४९७,४९८,८२५
माना	१ मानोडररुडरहाड-	७. १. २५	११७३
माने	४ २ २ मानोहाड	३. १. ३५	१०५२
मानी	२ ४ २ माडरुडनी	१. २. २५	२८२
यज्ञ	४ ३ यज्ञाडय	१२. १. २७	९२५,९२६
यवाशिरा	१ २ २ ५ यवाशिरासु	१२. १. २७	४५६

योनि	१ २ ३ २ योनिष्टआइ	८. २. २	६७४,७७१,११६५
रक्षा	२ २ २ ४ २ २ ४ २ अग्नेराऽऽक्षाणोअहसाः	१. २. ९	९२१
रह	२ रहूऽऽ	८. २. २	२१३,४७६,४७८,१११७
वयमाइन्द्रा	२ १ ५ वयमाऽऽ३४इन्द्रा	४. १. ६	११३४
वरुणः	२ वरुणाऽऽ	६. १. १२	२७२
चाओवा	२ ३ ५ चओऽऽ२३४वा	८. १. १३	११४७
चाघ	२ १ — चाघाऽऽ३२ :	२. १. २६	३२,५६
वादेवा	२ ५ वाऽऽ३३३२३४वा	९. ३. ५	११६४
वायोस्नी	२ १ २ वायोराऽऽ३३नी	१. १. २२	१५८,२११
वारा	२ ३ ४ वारावाऽऽ३४न्ताम्	१. १. ३०	५०,४४७,३६९,९९८
वाङ्	२ २ २ २ २ १ २ आपिनोवोधिषथमादिवेवाऽऽङ्	६. २. १३	७२९

चाँपे	२११२ २ वार्पाहरायेडरे:	१६. २. २८	११६८
वाहा	३२ २ चाहाडरेडरेडरे	५. १. २७	६७७
विवाहा:	अ २ विवाडरेहाडरे	१०. १. २८	९६७
वृणीमहा	२ १२ वृणीमहाडरे	१. १. ५	३५१, १२८५
वृधन्ता	२ १ वृधन्ताम्	१. २. २	१३५
वृषा	४ ५ वृषा	१२. २. ३०	२७९
शग्धू	३ ४२ २ शग्धूपू	७. १. १२	१७, ४१३
शता	३ २ शताम्	६. २. २६	२९, २४६, ३४१, ३५८, ३८८, ५८७, ७१३, ७५६, ८९०, ११७०
पुवृष्यता	१ ८ पुवृष्याडरेताडरे	७. २. १०	१३०३
घा	१ ४ घाडरेयाडरे, घाडरेडरेडरे	५. १. २४, ४. १. ३३	१०२९, १०६५, ३७५, ६८४

सत्वायस्त्वाऔहोहोदिाइ

१ — १
संवाडरतया

३ २

सम्प्याड३इ

२ ११ १

सहमेहैड३होड२

२ १ ५

सहोड२३४वा

२ ४

साड३ती

१ —

सर्वाड२म्

१ २ २

सुनाइवाइसुड३शइ

४२१ १ ५

सुरीनहीहाड

४ २ ४ २

सुव्याणासाः

सत्वा

संवा

सस्था

सहा

सहोवा

साती

सार्वा

सुनी

सुरा

सुवा

२. १. ३३

१२. १. २०

११. १. ५

४. १. ३४

१. २. १

६. २. १०

३. २. २७

३. १. ३

२. २. २२

८. २. ५

९३७

४६२

३२३,१०५३

३८८

३१०

२६१

४१,४९,२९९,९१०,९१५,
१०१९,१०६८,१११४,११५२,
११६१

६५८

५६

२६,३३६,६२२,९२८,१०८७,१०८८

३ २ न स्तुवजाऽ३ २ ३ २ ३ इणाइ २
 २ १ ३ १ १ १ स्तेनाऽ३ ३ ४ ५ म्
 १ २ स्तोत्राऽ३ म्
 २ १ ३ १ १ १ स्वादिष्टयैहोऽ २-इया
 २ ३ २ २ हस्सिया
 ३ २ २ ३ २ हरिरासृज्य
 ५ २ दाउत्वमिन्द्रा
 २ हाउवाऽ३-हाउवा
 १ १ १ १ हाइनाऽ२ :
 ३ ५ हीऽ २ ३ ४ पो
 १ १ १ १ होइ
 १ १ २ २ २ होताराऽ २ ३ म्बी

स्तुवजिणा
 स्तेना
 स्तोत्रा
 स्वादिपर्व
 हस्सिय
 हरिरा
 हाउत्वमिन्द्र
 हाउवा
 दिनः
 हीपी
 होइ
 होता

५. १. १५
 ३. १. २४
 ६. १. २०
 १२. २. १५
 ६. २. ३१
 १५. २. १३
 ६. २. ३४
 ८. १. ३१
 १. १. १
 १. १. ३४
 १. १. ५

४७४
 ४३२
 ५५ ७९१, ९४५, ११२९
 ११३९
 २१४, ४५१
 ६७५
 ४४३
 ३६७, ३८१
 ७९७
 ४८, १८५, २७८, ३६६, ४७२, ५८६, ६८६
 ११६६
 ७३२, ९०२

पर्वनाम्नां सर्वत्र प्रायः नन्दा, शता, दोषवस्ता इति स्त्रीलिङ्गन निर्देशः कृतः । सामवेदे पर्वनाम्नां स्त्रीलिङ्गेनैव व्यवहारः । संहितोपनिषद्ब्राह्मणे सर्वत्र तीधेनवामर्त्ताविप्रवाकः—इति श्रूयते । तत्र व्याख्यानं श्रीद्विजराजभट्ट एवमाह—मर्त्तापदं विद्यते यस्यां सा-मर्त्ता । एवं तीधेनवा पदं विद्यते यस्यां मा तीधेनवा । प्रातरग्निस्त्वस्यां गीयमाना मर्त्ता-मंहिता । तिस्रोवाच इत्येवस्मिन्वर्गे चतुर्थे साम्नि गीयमाना तीधेनवा इति । अत्रान्यपदार्थः मंहितेत्यगन्तव्यम् । ततश्च स्त्रिलिङ्गपदेशो युज्यते ।

अत्र यानि पर्वानि निर्दिष्टश्रुभाष्ययोर्नोपलभ्यन्ते तत्र निषेधरूपेण तानि शुहीतानीत्यगन्तव्यम् । यथा-गारा ४४७ तमे सूत्रे “अवारा” इति । सद्वातपर्व

	आ. ५. १. १२	१२४८
अक्रेसद्वातः	आ. ५. १. १२	१२४८
अरसद्वातः	३. २. ८	२६३
आत्वमद्वातः	६. २. २६	३९५
इष्टवत्संघातः	४. २. १२	६१३
उदुब्धसंघातः	आ. ४. २. १०	५४७
उभिसद्वातः	१३. २. १८	४५८
एदुसद्वातः	१०. २. ५	२७८

३ २ १

विधमार्त्

३२

अराऽ३४म्—अथाय

३१५२ ५ २१ २ १

आत्वासहा-स्रमाशतम्-आऽ२इहियाऽ२३४हाड

५२ ४२ १ २३

इष्टाहोत्राः-आसृक्षाऽ२३४ता

२ १२ २२

उदोमाहाड (त्रिः)

१ ४४ — ५ २

ऊर्मिस्रियाऽ२-५५३या

३२४ ३२ ३२ ३

एदुसधोः-मदाऽ३२ इन्ताऽ२३४राम्

गौरसद्घातः	२२२ १ अ २ ३२२ गौरोअड३पेकृतम्-ओड३४-हाहोइ	७. १. ९	७१७
गौपसद्घातः	४२२ ३ ४ २ २ ३ ५ णीयाअतिथिम् माघेसाड३४ग्नाडः	३. १. ३५	५६९, ६४८
णीहृत्सिघातः	२२१ णीहृत्सिया-	६. २. ३३	३८३
तत्रसद्घातः	३ तत्राष्याड३	४. २. ७	५१३
त्वाहृत्सद्घातः	३१ ३ २ दिवाओड३हो	१५. १. २	१०७३
तिसिसघातः	२४२२४४५ ४ ५ तिस्रोत्राचउदीरतो वाहाड	१३. १. १०	६७०
स्वावत.मद्घातः	१२ २ न ३ स्वारतोड३-होड३हाड३१इ	५. २. १९	१०६७
दधसद्घातः	१ ३ ५२२ २५२ ३ १११ दाड२धाड२३४ओहोवा-नओजमाड२३४५	१२. २. २३	४८०
दस्मसद्घातः	२ दाड३२साम्	१. २. २५	२७७
द्रप्ससद्घातः	३ ४ ३२४ ५४२२ २ ३ ४ अत्रप्पोअंशुमतीम् एड३-ओड३ होड५भा	८. २. २१	२८३
दुरुसद्घातः	१ २ १२१ दुरुहाइ-यूड३महियो-	१२. १. २७	२९५-६९५

१६. २. ९	१५
१३. १. १८	२४४
१४. १. १८	११५७
१ २. २५	१०८५
आ. २. १. १२	५५५
३. २. ३१	३४३
१ २. २५	२४४, २५१
६ २ ३५	९०
४. १. १३	३६४
९. २. ३०	४२३
२. १. ३०. ७. २. ५	१५४, ६०३

धियसङ्घातः	२२	१११	नोधियाऽऽउवाऽऽ४५
परिसङ्घातः	३	१ ४ २ ४ ५	पाऽपरि-स्वानाऽऽसाऽऽइन्द्वाः
प्रनस्सङ्घातः	३४२	२ ३ २	प्रनड्न्दोए-हीएहोऽऽ४या
प्रप्रमङ्घातः	१ विर १	२ १	प्रप्राऽऽवयमसृतम्-जाताऽऽ३वा-हिम्माइ
वण्मसङ्घातः	१ २ २ १ - १	१	णगणमा-हाअसिष्टऽऽरिया
मतौसङ्घातः	२ - १ न	३	मतौऽऽ-हुवाइ-औऽऽहोऽऽ३४५वाऽऽ६५६
यज्ञमङ्घातः	४२	४ २ ४ ६	यज्ञाऽऽय-ज्ञाऽऽ३नोऽऽग्नायाड
यशमङ्घातः	२१२	२	यशायमि
युवसङ्घातः	३२	१ ५	युवाऽऽ माऽऽ३४त्वा उहुनाऽऽ६हाउ वा
त्रिम्बीसङ्घातः	२ १ विर १	२ २ - १	त्रिम्बीराऽऽनिश्चतक्रतो-शताऽऽ२क्राताउ-
विश्वसङ्घातः	१ २२	१ २१ १ - १	वाइश्वया-रप्रचाइताः-निश्वाऽऽइदिन्द्राऽऽ२

त्रिपुलसङ्घतः	१ ३२३ निष्पूऽर-त्रिचक्राऽर३४माड	६-१. १४	२९०,५८५
रीतसङ्घतः	२ ११२ २ ३२१२ १११ अयायीता-औहोना-औहोऽर३४५	१३. २. ३३	३१९
वृषामसङ्घतः	१ ११ २ १११ वृषापात्राऽर३-होहोइ-औऽर३-होऽर३४५	१२. २. २८	५१०
अ्येनसङ्घतः	१ २ ३ १ २ इपाडनोनाऽर३योऽर३-नाइमाऽर३हाऽर३४३इ	१३. १. २८	६५३
मत्यमसङ्घतः	१ ५ ५ साऽर३४दोऽर६हाइ		
मोमसङ्घतः	२ ५ ५ ५ गत्यमित्यावृ-पाऽर५इदसाइ	७. १. ३३	९१०
महमसङ्घतः	१ २ २ ५ होइ-होइ-गोमायत्राउच्यताऽर३इ	१७. १. ३२	७७२
स्तुपेमसङ्घतः	२ १ २ २ २ महमेणात्राडमाऽर३शा-हिम्मायेऽर३	६. १. ३२	१०८५
होतियमसङ्घतः	२ १ २ २ २ स्तुपाइमिाऽर३म्-इवाऽर३त्राऽर३४याम्	१. १. १०	६३४
नौसङ्घतः	२ १ २ २ २ होऽर३४तियाः एषप्रतीहो-याकत्त्रियाः	१. १. ३३	२७४
		११. २. ३८	१०६९

एवं संघातस्वराः केचन । यत्रैकस्मिन्पर्वणि विद्यमानाः स्वराः ते पूर्वं प्रतिपादिताः । यत्र च बहुषु पर्वसु स्वरा विवक्षितास्ते सङ्घातस्वरा इति कथ्यन्ते । तेषां पट्टिकापि निर्दिष्टा ।

एतावता प्रायस्सामतन्त्रापेक्षितानां पदार्थानां स्वरूपज्ञानमधिगतं भवेत् ।

अष्टमप्रपाठकस्य पप्तमदशकप्रथमसूत्रे केचिद्भावाः प्रदर्शिताः । ते च यथा—

१. सन्ध्यगीतम्—प्रति+अस्मै = प्रत्यस्मै—एवमेव सामसु गानम् प्रत्यस्मै^५ इति । एवं “प्रत्यग्ने” आदयः ।

२. ह्रस्वभावः—देवी+एतु “देव्येतु” इति ऋरूस्थपदस्य गीत्यां^{२ १ २} प्रदाइविये इति गानम् । अत्र विकर्षे वीशब्दस्य दीर्घस्य ह्रस्वभावः । एवं शिप्री-अन्धमः, इत्यत्रेकारस्य ह्रस्वभावः ।

३. विकर्षभावः—वि+अञ्जते इत्येवमादौ “अन्तस्थामि”त्यनेन मन्धौ ऋचि व्यञ्जते इति निष्पन्नस्य पदस्य गीत्यां विव्यञ्जते इति रूपमिद्धिः ।

४. उद्धातः—ऋचि नीचस्वरस्य गीताबुञ्चीभावः । सु-अपत्यस्य इत्यत्र^{१ २} नीचानां सुअपशब्दानां स्वपत्य इत्युच्चस्वरभावः साम्नि ।

५. स्वरितभावः—स्वरितस्योच्चस्थत्वेऽपि^{५ ४} नीचीभावः-मनुष्येऽपि^{५ ४}मिरग्निः इति । उत्स्वरितमिति संज्ञास्य ।

६. आइभावः—“योजान्विन्द्र” इत्यत्रेकारस्याइभावः-योजानूऽरेवाऽरेइ इति ।^{१ २ २ २}

७. ओमात्रः—शूरः+अग्रे=सन्धौ प्रकृतिभावे च शूरोअग्रे इति ऋक्स्थितः

१ २ २

शोकारस्तथैव गीयते । शूरोआऽ३-इति ।

५२ ४ २ ४ ५५

८. नु भावः—प्रत्युत्क्रम इत्यर्थः । देवोऽ३वोऽ३द्रविणोदाः । अत्र

चतुर्थस्त्वृणीयं प्रत्युत्क्रान्तः । एव तृतीयो द्वितीयम् । इदं च पर्व

नीचादिनीचान्त भवति । अत्र नु प्रत्युत्क्रम इत्येव तात्पर्यम् ।

२ २ २ १ २ —

९. कर्षणभावः—द्वितीयस्तृतीय प्रप्नोतीत्यर्थः प्रभूर्जयोयाऽ३थापाऽ१थाऽ२ ।

१०. मिन्भावः—पिनतमित्यर्थः । स्माइन्वाऽ२जिनीऽ२वशु इत्यादि ।

१ विर विर

११. वृद्धभावः—ह्रस्वाक्षराणां दीर्घाक्षराणां वृद्धभावः—दूरादीऽ२३हेव

२१२ ४२

यत्सताः अत्र पर्वान्त्पाक्षरम्य वृद्धभावः ।

मात्रात्रययुक्तमक्षरं वृद्धमित्युच्यते । त इति चास्य संज्ञा । तत्राकारो

वृद्ध प्राप्तः “आकारो” भवति । “अतन्द्रः” इत्यत्राऽरस्य “तानैधनोक्”

इत्यनेन वृद्धे “आतन्द्रो०” इति सपद्यते । एवमिकारेकारैकारैकाराणां

वृद्धानामाइकारो भवति । “तद्विदिद्वि” इत्यत्र “सर्वोऽन्तः” इत्यनेनान्तिमस्ये-

कारस्य वृद्धत्वे “तद्विदिद्विद्वि” इति रूपनिष्पत्तिः । उकारोऽरौऽरौऽकाराणां

वृद्धानामाउकारो भवति-“शतक्रतो” इत्यत्रौऽरस्य वृद्धस्य “शतव्रताउ”

इति निपरिणामः । ऋकारो वृद्ध आर्भवति “सुप्रकरस्नमि” त्यत्र ष्टकारो

वृद्धः “सार्पा” इति गीयते । यस्य दीर्घस्य वर्णभ्योपरि “२” इति चिह्न

नास्ति स वर्णो वृद्ध इति ज्ञेयः ।

१ २ ३ ५

१२. अवृद्धभावः— जागन्नाऽ२३४पाः अत्र “लघुयिनि” इत्यनेन वृद्धं प्राप्तस्य
२ ३ ४

गकारस्य तदभावः । मङ्हाऽ२३४ना इत्यत्रेकारस्य “रयो
ग्मि” इत्यनेन वृद्धे प्राप्ते निवृत्तप्रकरणपाठात्तदभावः ।

१३. अभ्यासः—कथितस्य भागस्य पुनरात्मनम् - यत्सोमेऽ३सोमआ
२ २ २ २ ३ २
यात्सोमेऽ२सो-इत्यादीनि ।

१४. दीर्घभावः—^{३ ४ ५ ६}तक्षघदी इत्यादीनि । दीर्घाक्षरस्योपरिष्ठात् “र” इति
चिह्नं कृतम् ।

१५. रेफलोपः—“सत्सि बर्हिषि” इत्यत्र ऋचि श्रुतस्य रेफस्य-त्साऽ२३-
२ ३ १ ४ ५ ६
इवाऽ२-हाऽ२३४इपोऽ६हाइ इति गीतो लोपः ।

१६. रेफत्वम्—ऋचि श्रूयमाणस्य रेफस्य गीतावपिश्रुतिः । सुवार्द्धम् इति ।
२ १ २

१७. नतिभावः—^{१ २}कर्पणमित्यर्थः-घृती-वाऽ३२ इति वाशदस्य नतिः ।

१८. स्तोमादेशः—^{१ २ २ १ २ २}स्वरपूरणार्थं स्तोमादेशः-ग्रामोऽ३हाइ-आग्नेऽ३हाइ
तवाऽ३१ उवाऽ२३इत्येवमादीनि ।

१९. विकर्षः—उनपादत्वाद्विकर्षः-प्रकाव्यमित्यत्र त्रैष्टुभे छन्दमि प्रथम-
चतुर्थपादयोः दश दशाक्षराणि सन्ति । एकादशाक्षरसम्पत्त्यै
काव्यमित्यस्य कावियमिति गीतो विकर्षः । अस्यैव शास्त्रान्त-
रेषु व्यूह इत्याख्या “पादपूरणार्थं तु क्षैप्रसंयोगैकाक्षरीभावान्यु-
हेत्” इति ऋग्वेदसर्वानुक्रमण्यां भगवान्कात्यायनः । निदान

सूत्रे च “द्वैधं कुर्यादसम्पूर्णं” इति ।

२०. निघातभावः—उदात्तस्य नीचीभावः—^{२२ २२}क्रेयद्वैतैः । अत्र तैरित्यस्योदात्तस्य नीचीभावः ।

२१. अनीचत्वम्—स्वरितस्य नीचस्योच्चत्वम्-यस्मांमिश्लोऽरहरियोर्यः इत्यत्र ।

२२. उत्पत्तिः—ऋगुदात्तानुदात्तस्वरिताक्षराणां संघातस्वरोत्पत्तिः—ऊत्सोदेवा-^१ऽ३१ः इति ।

२३. हीपीभावः—^३हीऽ२३^५पी-एवं पर्वापत्तिः । ^३पीऽ२३^५षा—इत्यादिषु स्वरिताक्षराणां संप्रसारणप्राप्तानामुदात्तानुदात्ताक्षराणां ^२वृधेऽ१ स्वरप्राप्तानां च हीपीस्वरभावः ।

२४. आजुहोतापत्तिः—^{३२ २२ ४}आजुहोता इति स्वरापत्तिः-प्राणाःशिशुरित्यत्र । एवमन्येषु पदेषु स्वरान्तरोत्पत्तिर्द्रष्टव्या ।

अन्येच ये भावा अस्मिन्ग्रन्थे त्रिचारपदवीमानीतास्तान्प्रस्तौमि

२५. परिस्वारः—मन्द्रः यदातिस्वार्यमन्द्रातिस्वार्यान्वाप्नोति तदा तेषां स्वरसमुदायानां परिस्वार इति संज्ञा । यथावा ओऽ३२३४५ वाऽ६५६ । अत्र वकारो मन्द्रः परिस्वर्षते ।

२६. अतिहारभावः—अनुस्वारस्पर्शरेफाः स्तोमे प्रत्यये स्तोभमतीत्य ऋगक्षरेण सन्धीयन्ते । यथा वा “तंगूर्ध्वयस्वर्णरं” इत्यत्र मध्ये औहो इत्यस्मिन्स्तोमे आगते रेफाक्षरं परेण णकारेण सन्धीयते । ^{२ २ २ २ ५}तंगूर्ध्वयास्वाँहोणाराम् इति । तत्र स्तोभानन्तरं

यदि पर्व समाप्तं भवेत् तदा तस्यातिहृतस्य वर्णस्य लोपः;
 अन्यथा न लोपः । यथा वा “तंगूर्ध्या स्वर्णरं देवासः”
 इत्यत्र प्रथमसाम्नि-ओवा इत्यनेन स्तोमेन-तंगूर्^१ऽ^४र्धा^२ऽ३-
^४यासुवर्णरोवा^४ समाप्तत्वात्पर्वणोऽतिहृतस्य मवर्णस्य लोपः ।

२७ लोपभावः— ऋचि श्रूयमाणस्य वर्णस्य लोपः । पूर्वत्रातिहार एवोक्तः ।

२८ वन्तविधिः— हाकारः गाने उकारान्तो भवति । एवमकारादीन्यप्य-
 क्षराणि । यथा हाउहोऽ^४हाउ । एवमकारोऽपि— “अनीक^४”
 इत्यत्र—अनीकया^१ऽ^२३उवाये^२ऽ३ इति ।

२९ अंभावः— ऋभु श्रूयमाणा आकार-इकार-ऋकार-उकाराः गीतौ अकार-
 मापद्यन्ते—(११०८—१११५ सूत्रेषु पश्यन्तु)

३० ओभावः— पूर्वमप्योभावः प्रस्तुतः । ततोऽपमन्यः । पूर्वत्र सन्धावोकारः ।
 अत्राकारादीनामोभावः । “अश्वाये” त्यत्राकार ओ भवति
^१आश्वोद्दा^२ इति । एवमिकारादीनामप्योत्वं विहितम् ।

३१ औभावः— आकारादयो वर्णा औ भवन्ति—“वरुणस्ये” त्यत्रोकारस्यौ-
^२कारः । वरौहोऽ^२—इति ।

३२ ऐभावः— एकारादयो वर्णा ऐकारमापद्यन्ते—यथा एहीत्ययमैहीति ।

३३ एभावः— इकारादयो वर्णा एकारमापद्यन्ते—दिवावसो इत्यत्र दे^३ऽ^४२३^४वा
 इति ।

३४. यभावः— ऋच्यश्रुतस्य यकारस्य साम्नि श्रवणम् । इनीमसीत्यत्र
 मासीऽश्वा^१ इति । “शुक्र आहुतः” इत्यत्र सामत्रयेपि यकारो
 भवति ।

तदेवं सामतन्त्रप्रतिपादिता विषया विवेचिताः । इतः सामतन्त्र-
 कर्ता कः ? कां शाखामवलम्ब्य प्रवृत्तमिदं शास्त्रमिति विविच्यते ।

महदिदमस्याकं दौर्भाग्यं यत्-भारतीया महर्षयः प्राणिनामभ्युदयाय
 बह्वीः कृतोर्निवृध्नन्तोऽपि-कुत्रापि स्वस्य नाम देशं कालं वा मनागपि
 नोदृङ्क्षयामासुः । तेषां स्वनामसङ्कीर्तने सङ्कोच इव भाति । तदानींतनैरथवा
 प्रामाणिकैराप्तैरुत्तरकालीनैर्ग्रन्थकर्तारः स्मर्यन्ते । माभूदेषा रीतिः दश-
 रूपकेष्विति धिया लक्षणकर्तारः प्रस्तावनायां कविनामनिर्देशोऽप्यवश्यं
 कर्तव्य इति प्रस्तावनाङ्गनिरूपणे स्पष्टं प्रतिपादयन्ति । य एव शाक्यन्तला-
 दीनां नाटकानां कर्ता कविकुलगुरुः महाकविः कालिदासः प्रस्तावनायां
 स्वनामोल्लिखेत् न एव श्रव्यकाव्येषु कुत्रापि स्वकृतित्वं तेषां न प्रख्यापया-
 मास । श्रव्यकाव्येषु चित्रालङ्कारप्रकरणे चक्रवन्धादिष्वपि कविनामोल्लेख-
 नमवश्यमिति लक्षणज्ञाः मन्यन्ते । अस्तु । प्रकृतग्रन्थस्य भावकासु कुत्रापि
 ह्यप्रकर्तुः भाष्यकर्तृणां नाम नोपलभ्यते ।

सामवेदसर्वानुक्रमणीकारः सामतन्त्रकर्तारं स्मरति-“औदग्रजिहृतं
 सङ्गमं सामगानां सुग्वावहम्” इति । ततो विज्ञायते औदग्रजिरस्य कर्तृति ।

सामश्रमिमट्टाचार्यमहोदयस्तु कर्णाकर्णिकया श्रुतं सामतन्त्रकर्तारं
 “सामतन्त्रप्रणेता मार्ग्यः” इत्यक्षरतन्त्रे व्यलिखत् । नात्र किमपि प्रमाण-

मुपलभ्यते । डा० सूर्यकान्तशास्त्रिभहोदयाः ऋक्तन्त्रभूमिकायां महता प्रबन्धेन सप्रमाणं सामतन्त्रप्रणेता “अद्वैतत्रिजिः” इति न्यरूपयन् । तैश्चात्र सर्वानुक्रम णिकाकारवाक्यमेव प्रमाणीकृतम् । अस्ति महागणपतिकृता काचन सामतन्त्र-प्रकाशिकेति सभाष्यसामतन्त्रस्य व्याख्या । सेदानीं खण्डिता समग्रा नोपलभ्यते । तत्रापि सूत्रकर्तुर्भाष्यकर्तुर्वा नाम न दरीदृश्यते । सामतन्त्र-प्रकाशिकायां भाष्यस्य वृत्तिरित्येव संज्ञा प्रदत्ता । परं वैदिककुले भाष्यमित्ये-वास्य व्यवहारः ।

अस्मिन्भाष्ये सूत्रार्थविचारः उदाहरणप्रत्युदाहरणे एव प्राधान्येन विचारपदवीमारुरुहुः । न कश्चनान्यः शास्त्रार्थः । कुत्रचिदसङ्गतिरपि दृश्यते । तथाहि “द्रुकाद्रि” इति सूत्रभाष्ये उक्तं द्रुकात् परस्य द्वैधं रिशब्द एवोच्चीभवतीति उदाहरणम् परिस्त्र इति—इदं च परं ओऽ३होऽ२३४वा इत्यतः परं श्रूयते । पूर्वत्रापि इन्द्रायेन्दौहोइ इति पर्व । तच्च “द्रुकाइ” इति स्वरोपेनम् न भवति । यत्र प्रथमस्वर एव भवति तत् द्रुकाइ परं । अत्र द्वितीयप्रथमौ स्तः । एवमन्यत्रापि द्रष्टव्यम् ।

यथा भाष्यकारः वेद्यगानस्थमुदाहरणं नामग्राहं गृह्णाति न तथारण्य-कस्थमुदाहरणम् । तत्र सामनिर्देशमेव करोति वैरूपे, देवत्रतेषु इत्येवमादि, कुत्रचिद्द्वन्द्वपष्टाद्ये, अर्कतृतीयोपान्त्ये, कुत्रचिद्ग्रहणमेव “यज्ञायथायामि” त्येवमादि । आरण्यकगानस्य रहस्यमित्येव निर्देश करोति । प्रस्तावोद्गीथ-प्रतीहारोपद्रवनिधनाख्यासु भक्तिषु प्रस्तावोपद्रवनिधनानामेव निर्देश

तुडि, वादेः निक्षे इति करोति ।

प्रातिशाख्यमिदं कां शाखामपलम्बत इति निरूपणात्पूर्वं सामवेद-
मधिकृत्य संक्षिप्य किञ्चित्प्रस्तूपते—

संप्रत्यस्माकं पुरस्ताद्योऽयं सामवेदस्ममुपलभ्यते स चतुर्धा
भवति । औन्धप्रान्ते स्वाध्यायमण्डलद्वारा श्रीनारायणस्वामिदीक्षितमहोदयेन
सम्पादितः “वेद्यगान-आरण्यकगानात्मकः” यत्र पूर्वमेव तज्जावूर्जिलान्तर्गत-
तिरुवादी (पञ्चनद) क्षेत्रनियामिभिः ब्रह्मश्रीकृष्णस्वामिश्रौतिभिः ग्रन्थ-
लिप्याम् (द्रविडदेशप्रमिद्धायां तामिल् लिपितो मिन्नायाम्) संमुद्रय प्रका-
शितमनुमरति । द्वितीयस्तु सामवेदसुबोधिण्यां केचन मन्त्रा उद्धृक्ताः
मन्ये सामवेदश्रमिसत्यव्रतभट्टाचार्येण कलिकातानगरे प्रकाशितं साम-
गानमनुसृत्य भवेद्युरिमे मन्त्राः इति । समग्र उत्तरभारतेऽयमेव पाठस्म-
मुपलभ्यते । तत्रैतयोरानुपूर्व्यां स्वरे वा न कश्चन भेदो जागति परं गतौ इकारः
धिकाररूपेण लिखितः—यथा अस्ति वामदेवेन दृष्टं “कयानश्चित्र” इत्यस्या-
मुत्पन्नं वामदेव्याख्यं साम—काऽ५या—नश्वाऽ३इत्रा३आमुवात् । ऊ । तीस-
३ २ ५ ४ २ ४ २ १ २२
१२ २ १ २ २२ १ २ ३ २ २ २ —
दावृथः स-स्वा-औऽ३होहाड । कयाऽ२३ शचाइ । छर्वाहोऽ३ । हुम्माऽ२ ।
वाऽ२ तौऽ३५ हाइ औन्धनगरमुद्रितपाठः । सुबोधिण्यां नश्वाऽ३यित्राऽ३
आमुवात् । औऽ३होहोयि-ऋयाऽ२३ शचायि । वाऽ२ तौऽ३५ हायि” इति
स्वल्पेनाश्रमभेदेन पाठः । अत्रेदं पिचार्यते—चित्र इत्यत्र गानकाले चाइत्र
इतीकारस्याडकार आगतः । आइ इत्यस्य गतिरिति संज्ञा । तथाहि-गतिः

द्विविधा—इगतिः उगतिरिति । हाइ इत्यत्र प्रथमा, हाउ आउ इत्येवमादिषु द्वितीया । तत्रेमां गतिं केचन आइ हाइ इत्येवमामनन्ति । अपरे पुनः “अथ स्तोभगतागतमि”ति पुष्पसूत्रव्याख्याने श्रीशिवरामशुक्लमहोदयैः— “तत्र स्वरान्तगतिरिकारात्मिका न भवति । तिः—गतिश्चान्तस्थमापद्यते इति ऋकतन्त्रात् । अन्तस्थानां बहुत्वे यकाररूपैवेति मात्रालक्षणभाष्ये स्पष्टमुक्तम् । औहोहायि इत्येवं रूपा गतिर्भवति”—इति गतिस्वरूपं विशिष्य प्रतिपादितमनुमरन्तो लक्षणज्ञाः “हायि” इत्येवमामनन्ति ।

परमस्मिन्नेव “अथस्तोभगतागतमि”ति पुष्पसूत्रे सूत्रार्थं विवृण्वन् श्रीनानाभाईमहोदयः—तत्र गतिर्द्विविधा इगतिरुगतिश्चेति । आइ कण्ठतालान्या आउ कण्ठ्योष्ठ्या चेति—स्वरान्तां गतिं प्रतिपादयामास । अत्रापि ऋकतन्त्रमेव प्रमाणम्-वर्णानामुद्देशावसरे “अ इति आ इति” इत्येवमारभ्य समानाक्षराण्युपदिष्टानि । तदनु “ए इति” इत्यादिना सन्ध्यक्षराणि । तावता स्वराः सम्पूर्णाः । स्वरनिरूपणानन्तरं व्यञ्जनानामुपदेशः क्रमप्राप्तः । तं विहाय मध्ये “आयाहीवोयीनां गतिरन्तः इति स्वराः” इति निरूपितम् । तत्र गतिनिरूपणानन्तरमेव स्वरनिरूपणं समाप्तमिति “इति स्वराः अथव्यञ्जनानि” इति दर्शनात्स्वरान्ता गीतरभिमतता । अन्यच्च गतिर्यदि “आयि” इति भवेत् तदा “तिः” इत्यनेन सूत्रेगान्तस्थवर्णनं न सङ्घटते । पूर्वमेव निष्पन्नत्वात् । तत्त्वोभाभ्यां प्रामाणिक्याभ्यामुभयथा निरूपणादुभयं प्रमाणमिति मत्वा केचनैवमादिषु शास्त्रामेद एव कारणमिति वदन्ति ।

अस्तु । येच सामान्येन सामस्वरोच्चारणे परिचितास्तेऽल्पेनैवायासेन स्वर-
चिह्नमवलोक्य समग्राध्ययने समर्था भवेयुः । तदेतदुक्तं श्रीपादशर्ममहा-
चार्येण सामवेदसंहितोपोद्धाते-सामगाने लिखितानां अङ्कानामेष एव स्वर
निर्णयः यमाश्रित्य सामगानस्थितानङ्कांश्च दृष्ट्वा स्वरज्ञा असंशयं सामगानं
कर्तुं शक्यन्ती'ति ।

सामस्वराणां विन्यामक्रमः

“अथ स्वरविन्यामः—तर्जन्या उपरि द्वियवान्तरोऽङ्गुष्ठः क्रुष्टस्य
बोधकः । एकयवान्तरोऽङ्गुष्ठः प्रथमस्य, तर्जनीमध्यरेखा द्वितीयस्य, मध्यमा-
मध्यरेखा तृतीयस्य, अनामिका मध्यरेखा चतुर्थस्य, कनिष्ठिका मध्यरेखा
मन्द्रस्य तन्मूलरेखातिस्वार्यस्ये”ति । अङ्गुष्ठेन द्वितीयादिस्वरोच्चारणे तास्ता
रेखास्पर्शयेत् । एवं द्वौ पाठौ सुप्रसिद्धौ ।

अन्यौ पाठौस्तः यावद्यावधि कुत्रचिन्न मुद्रितौ । तत्र प्रथमः पाठो
यथा-पूर्वोक्तं वामदेव्यम्—

का ट मि या । न चौ थाइत्रआमुवात् । ऊक । ती गो सादावृधस्त ।
खाक । औ चे होहाइ । क कः याशचाइ । घ टि याँहो । हि का म्मा प्रे ।
वां की मि तौहाइ । इति । अयं च पाठः परिभाषापाठ इति संप्रदायविद
आचक्षते । अत्र स्वरनिर्देशोऽक्षरैरेव संसूचितः । वर्णानामुपरि स्वरनिर्देशो
नास्ति । केवलं दीर्घत्वप्रदर्शनचिह्नं ० इत्येव वर्तते । द्वितीयमक्षरं पर्वस्थं
स्वरबोधकं भवति । सामान्यस्मिन् ऋश्चदृष्टानि ट, मि, चौ, क, गो, क, चे,

कः, टि, का प्रे, कीमि, एतान्यक्षराण्यधिकानि श्रूयन्ते । यद्यप्यौहोहाइत्येव-
मादीन्यप्यक्षराणि ऋभु नावलोक्यन्ते तथापि तेषां स्तौमत्त्वेन प्रसिद्धेः
न स्वरनिर्देष्टृत्वं सम्भवति । तत्र मि इत्यतिक्रमस्य संज्ञा । ट इति तृतीय-
स्वरस्य संज्ञा । ततश्च तृतीयस्वरवदिदं पर्व । यावन्त्यक्षराणि तावन्ति
तृतीयस्वरवन्ति । परं मि इत्युक्तत्वात् द्वयोरक्षरयोः प्रथममक्षरं तृतीयस्वरो-
पेतम् या इत्यतिक्रमप्राप्तपञ्चमस्वरोपेतमिति प्रतिभाति । कस्य वर्णस्य कः
स्वर इत्येतत्परिभाषाग्रन्थे वररुचिना सम्यगुक्तम् । प्रकृतानुपयुक्तत्वाद्ब्र बहु-
वक्तव्यत्वाच्चैतावतैवोपरम्यते ।

अयं तु पाठः स्वरपरिचयवतामपि क्वचित्प्रमादमुत्पादयत्येव ।
अत एव मद्रप्रान्तस्थकाञ्चीमण्डलवामिनः परस्परं भिन्नानेव पाठान् पाठन्ति
स्म । तथाहि-^५महित्रीणा^५मवरस्तू^५ऽ६ए इति पर्व । तत्र केचन महित्रीणामवर-
स्तू^५ऽ६ए इत्येव पठन्ति । अन्ये यथावत् । एतमेव यत्र परिस्वारस्वरो
भवति तत्र ड. ढ. ढ. इति । यथावा ^{३२}कया^४ऽ३स्था^४ऽ५इरा^४ऽ६५६न् इत्यस्य
“कटोयास्थाइरान्” इति पाठस्य ^{३२}कया^४ऽ३स्था^४ऽ५इराडाडाडान् इति ।
नचैरमध्ययने माम्प्रतं क्वचित्प्रमाणं मम पुरस्तादाविर्भवति । मयाप्ययमेव
पाठोऽधीतः । मन्ये तत्र च प्रमाणभूतो ग्रन्थोऽध्येतॄणां प्रमादेन बुद्ध-
चित्कोणे निविष्टो भवेत् कालान्तरे च स्वात्मानं प्रख्यापयिष्यतीति ।
मन्त्राणां यथावत्परिपालने यद्दपरिकराः शिष्टा न निर्मूलमधिजगिरे पूर्वैर्बतं
पाठविशेषं न बाध्यापयन्ति स्म ।

राणायनीयारण्यकगानमपि मया प्रत्यक्षीकृतम् । अत्रत्यः कश्चन
मन्त्रः प्रतिपाद्यते—

हा॒ऽऽउ॒ऽऽ हा॒ऽऽउ॒ऽऽ हा॒ऽऽउ॒ऽऽ । आ॒ऽऽजा॒ऽऽ ओ॒ऽऽवा॒ऽऽ ॥३॥
दि॒ऽऽदी॒ऽऽहि॒विश्व॑तस्पृ॒ऽऽधुः । उ॒ऽऽहु॒ऽऽर॒त्यं॒ऽऽजा॒ऽऽर॒ता॒ऽऽ३वा॒यि॒दा॒ऽऽ
सा॒ऽऽ४॒ऽऽम् । दे॒ऽऽचं॒ऽऽर॒व॒ऽऽर॒ह॒ऽऽर॒न्ती॒ऽऽ३का॒इ॒ता॒ऽऽर॒वा॒ऽऽ४॒ऽऽ । दृ॒ऽऽशे॒ऽऽ
वि॒ऽऽश्वा॒ऽऽया॒ऽऽ३सू॒रा॒ऽऽया॒ऽऽ४॒ऽऽम् ॥ अ॒ऽऽप॒ऽऽर॒त्ये॒ऽऽर॒ता॒ऽऽया॒ऽऽ३
वी॒या॒ऽऽर॒वा॒ऽऽ४॒ऽऽ । न॒ऽऽक्ष॒ऽऽर॒त्रा॒ऽऽर॒य॒ऽऽर॒न्ती॒ऽऽ३या॒क॒नू॒ऽऽर॒भा॒ऽऽ४॒ऽऽरि॒ऽऽ ।
सू॒ऽऽर॒ा॒ऽऽर॒य॒ऽऽर॒त्रि॒ऽऽर॒ना॒३चा॒क्षा॒ऽऽर॒सा॒ऽऽ४॒ऽऽरि॒ऽऽ । अ॒ऽऽदृ॒ऽऽश॒य॒ऽऽर॒न्न॒ऽऽ
स्या॒ऽऽ३का॒यि॒ता॒ऽऽर॒वा॒ऽऽ४॒ऽऽ । वि॒ऽऽर॒ऽऽर॒प्श॒ऽऽर॒यो॒ऽऽर॒जा॒३ना॒ऽऽआ॒ऽऽ
नू॒ऽऽ४॒ऽऽ । आ॒ऽऽर॒ज॒ऽऽर॒न्तो॒ऽऽर॒अ॒ऽऽर॒ग्ना॒ऽऽ३यो॒या॒ऽऽर॒था॒ऽऽ३ । हा॒ऽऽर॒ह्ना॒ऽऽ
उ॒ऽऽर॒हा॒ऽऽउ॒ऽऽ ॥ आ॒ऽऽर॒जा॒ऽऽओ॒ऽऽ३ना॒ऽऽ३ । द्विः । आ॒ऽऽ३जा॒ऽऽ३ओ॒ऽऽ४॒ऽऽ
वा॒ऽऽ५॒६॒५ ॥ ई॒ऽऽ३॒३॒४॒५ ॥ इति ॥

अत्रापि वर्णानामुपरि स्वरसङ्केतो नावलोक्यते । वर्णानां पश्चात्
अङ्केन पूर्ववर्णस्य स्वरसङ्केतोऽकारि । वर्णानामधस्तादा तिर्यग्रेखा सा
दीर्घत्वसंस्त्रिका । प्रथमस्वरस्य वर्णस्य न कोऽप्यङ्कोऽस्ति । तथाहि-
हिमिन्मतः एषामक्षराणां पश्चादङ्काभावादिमान्यक्षराणि प्रथमस्वरवन्तीति
विज्ञायते । अयमपि पाठः सामान्यस्वरपरिचयनद्भिः कर्तुं शक्यत एव ।
नास्ति प्रथम द्वितीयपाठैस्मह महान्मेदः ।

अन्यौ च पाठौ खण्डशः समुपलभ्येते । तथाहि-छान्दोग्योपनिषदः
द्वितीयाध्यायस्य चतुर्विंशे खण्डे वासवं सामैवमाग्नातम्—

लोऽ३कद्वारमपावाऽ३र्णूऽ३३ । पश्येमत्वावय३राऽ३३३३३ । हुऽ-
३म्आऽ३३३ । ज्याऽ३योऽ३ । आऽ३२१११ ॥

इति । ३ इति निर्दिष्टा सङ्ख्या पूर्ववर्णस्य त्रिमात्रत्वं वृद्धत्वं
ज्ञापयति । राशब्दाद्यासङ्ख्या सा आरोहावरोहौ प्रथमद्वितीयस्वरौ निर्दिशति ।
येषां दीर्घाक्षराणां पश्चात् ३ इति संख्या नास्ति तानि दीर्घाक्षराणि द्वि-
मात्रकाणीति विद्यात् । इदानीं मुद्रितग्रन्थेषु दीर्घाक्षरद्योतको रेफ इति पूर्वमेव
प्रावोचम् । अनयैवरीत्या समग्रो वेदः कुत्रचित्स्यात् । तत्र गायत्रगानमेवो-
पलभ्यते ।

मया प्रत्यक्षीकृतेषु दाक्षिणात्यमातृकाकोशेषु कुत्रचित् भ्य भ्य भ्य
इति लिखितं वर्तते । यथावा-दशमप्रपाठकस्य प्रथमदशकस्य प्रथमसूत्रे
आर्ताऽभ्य ओऽभ्यभ्यभ्यभ्यवा । सुवाऽभ्यभ्यताऽभ्यभ्यभ्यभ्य इमीः
इत्येवमादि । मया पुनरेतादृशेषु स्थलेषु मुद्रितः प्रचलित एव पाठस्सन्नि-
वेशितोऽस्मिन्ग्रन्थे । क्वचित्वाठान्तररूपेणापि निवेशितः । विस्तृतस्वरूपं तु
पश्चात्करिष्यामि ।

एवमेव मात्रालक्षणेपु-प्रावोऽ३२चाऽ३४३ : इत्यदः पर्वं पुप्राऽ३-
वोऽ३३२ चाऽ३३३३ः इति निर्दिष्टम् । तेन ज्ञायते प्राचीनकोशेष्वक्षरा-
णामुपरि स्वरनिर्देशो नासीत् । अत्रापि ३ संख्या वृद्धमक्षरं प्रब्रूते । एतेषां

स्वरूपविवेचनं यावत्सम्पूर्णः ग्रन्थो दृष्टिविषयं नारोहति तावत्तदधिकृत्य
टिप्पणीकरणमसाध्विति मन्ये । न जाने कदा वा स्वरमयः परमेश्वरः कृपां
कुर्यादेवंत्रिलीनानां शाखानां सर्गतः प्रसाराय । सहस्रवर्त्मा हि सामवेदः,
तत्र कौथुम-जैमिनीय राणायनीय-गौतमी-नैगेयशाखाः सांप्रतमुपलभ्यन्त इति
विमर्शका आशेरते ।

सामतन्त्रे यान्युदाहरणानि भाष्यकारैरुद्धृष्टानि तत्रैकं विहाय
सर्वाण्यन्यानि कौथुमशाखायामुपलभ्यन्ते । तुवन्नई इत्येतदत्र नोपलभ्यते ।
द्वारशालायां-सार्पराज्ञीषु संमील्येषु-आवश्यादिकानां चतुरनुगाने-पञ्चानुगाने,
वाजसाम्नि, वत्सव्रते, शकवरीषु, समैरये, सिमास्त्रिति आरण्यकगानस्थितानां
साम्नां नामानि बहुलं भाष्ये समुपलभ्यन्ते । नैतानि सामानि कौथुमास्त-
त्तन्नाम्ना पूर्वोक्तेन व्यवहरन्ति । अस्ति तेषां “आर्षेयब्राह्मणसंज्ञक”
ब्राह्मणम् । तत्र प्रकृतिसाम्नां रूपयः नामानि च क्रमेण समाभ्यायन्ते । न
हि तत्र पूर्वोक्तानि नामानि सन्ति । किन्तु द्वारशालायाः “आदित्यव्रतमिति”
सार्पराज्ञीनां “सार्पराज्ञः” संमील्यस्य “अग्नेर्हरसी द्वे” आवश्याधिरुचतुर-
नुगानस्य “अग्नेरिलान्दं पञ्चानुगानम्” पञ्चानुगानस्य “कश्यपव्रतदशानु-
गानम्” वाजसाम्नः “भरद्वाजिनां व्रतम्” वत्सव्रतस्य “अनडुद्व्रतम्” शकव-
रीणां सिमानां च महानाम्न्यः इत्येव नामानि सन्ति । तत्र भरद्वाजिनां व्रते-
साम्नि वाजशब्दस्य विद्यमानत्वात्, अनडुद्व्रते “मात्रा चरति वत्सकः”
इति वत्सशब्दस्य सत्त्वात्तन्नामनी आयातः । शिष्टानां शास्त्रान्तरब्राह्मणे

(न जाने कस्यां वा शाखायामैतानि नामानीति; तेषां ग्रन्थानामथ दुर्लभत्वात्) उपर्युक्तनाम्ना व्यवहारात् भाष्यकारस्तन्नामान्येव प्रावोचत् । नैतावता कौथुमशाखां नावलम्ब्यत एतत्प्रातिशाख्यमिति वक्तव्यम् ।

परिभाषापाठग्रन्थे-“ब्रुणश्चरायां वाचि” इत्यस्मिन्ब्रुणे यान्युदाहरणानि
 ३ ५ ३ ४ ३ ४ ३ ५
 पाऽर३४तीम्, साऽर३४त्वा, ईऽर३४वा, यूऽर३४वा, इत्युक्तानि तानि
 क.ग.पाठान्तरोपदिष्टान्येतेषु लभ्यन्ते । सकारादीनां वर्णानां लोपो न भवतीति
 तच्छाखाध्यायिनामभिप्रायः । अन्यत्र सर्वत्राप्युदाहरणानि तुल्यानि । परि-
 भाषापाठाध्येतारोऽप्यात्मनः कौथुमान् इत्येव वदन्ति । अस्तु । कौथुमशाखी-
 यैरध्येतव्येषु ग्रन्थेषु सामतन्त्रोपादानात् कौथुमशाखामवलम्ब्य प्रवृत्तमिदं
 शास्त्रमिति विश्वसिमि । शाखान्तग्रन्थानामथ दुर्लभत्वात्तदीयगानेष्विदं
 लक्ष्यशास्त्रं समन्वेति वा नेति वा वक्तुमसमर्थः ।

सामतन्त्रं ऋक्तन्त्रमपेक्षते

अन्येषु प्रातिशाख्यग्रन्थेष्वेवादी वर्णानामियत्ता, आनुपूर्वी, वर्गीकरणम्
 स्थानप्रयत्नोपदेशः इत्येवमादयो विषया निवेचिताः । अस्मिन्प्रातिशाख्ये
 ते विषयाः सर्वात्मना चोपेक्षिताः । परं सूत्रेषु स्वराः, व्यञ्जनानि, स्पर्शाः,
 अन्तस्थाः, ऊष्माणः कण्ठ्याः, तालव्याः दन्त्याः ओष्ठ्याः वर्गप्रथमाः
 इत्येवमादीनि पदानि पदे पदे प्रयुक्तानि । तेषां पदाना ऋक्तन्त्रे विवरण
 कृतं तावत्तैवालमिति नात्र पुनरुपदिष्टानि । तत्र स्वरव्यञ्जनस्पर्शान्तस्थो-
 ष्माणः ऋक्तन्त्रे प्रथमप्रपाठकस्य तृतीयचतुर्थ(षण्डयोः सम्पगुपपादिताः । हाः-

कण्ठे, तालुनिश्चये, दन्तेत्स्लाः ओष्ठ्ये वोऽपू इत्येभिस्त्वत्रैः कण्ठ्याद्यक्षराणि निरूपितानि । ततश्चेदं सामतन्त्रं ऋक्तन्त्रादनन्तरकालीनम् सामतन्त्रापेक्षितोऽर्थस्तत एव पूरणीय इति विश्वसिमि । एवं संयोगस्य सण् इति संज्ञा “सयुक् सण्” इत्यनेन प्रत्यपादि । सण् इति पदं बहुषु सूत्रेषु वर्तते संयुक्तार्थकम् ।

“इको ह्यौ” इति सूत्रस्थं “इक” पदं प्रत्याहारं ब्रूते । इ-उ-ऋ लृ वर्णाः इक्पदेनाऽभिधीयन्ते । प्रत्याहारार्थश्च वर्णानामुपदेश इति प्रत्याहारार्थो वर्णः, अनुबन्धः व्यञ्जनं यावत्तिथः तावतां तदादीनां ततः पराणाम्” इति ऋक्तन्त्रे प्रत्याहरस्वरूपमभिहितम् । अन्यत्र कुत्रापि प्रत्याहारो नास्ति ।

सामवेदप्रातिशाख्यग्रन्थेषु सर्वत्र पदानां सामनाम्नां च स्वरूपमेकदेशाक्षरैः प्रतिपाद्यते-यथा-दीर्घं धं, लघु-घु यौधाजयम् जयम् रौरवं रवं इति । तत्र ऋक्तन्त्रसामतन्त्रयोः यानि पदानि अंशतः प्रयुक्तानि तेषां पट्टिका ऋक्तन्त्रोपोद्धातोक्ता तत एवाऽवगन्तव्या । यानि संज्ञाक्षराणि सूत्रेषु प्रयुक्तानि तेषामर्थो निरूप्यते—

अनु-अथवा जु=आदिः

अन्ताक्षरम्=अकारव्यतिरिक्तान्य-

अनु=पादान्तः

क्षराणि

अण्=पादादिः

अम्=प्रणतम्

अतवत्=अवृद्धम्

इनु=पदान्तः

इण्=पदादिः	उत्=उचम्
इण्=अभिगीतम् (सू. ११५४)	उदु=उदुहम् ^१
इन्=अभिगीतम्	ओदः=स्तोभः
उजु=परान्तः	खट्=द्वितीयमक्षरम्
उट्=अन्तर्गातम्	खिट्=उपान्त्यमक्षरम्
उन्=गीतम्	खु=अक्षरम्
उण्= "	खुम्= "
" पदम् (सू. १२०८)	ग्=अक्षरम्
" पर्वगीतादिः (सू. १२६७)	गिक्=प्रथमोच्चम्

१ उदुहस्वरूप चैवमुपवर्णित सहितोपनिपदुद्गाहणे—चतुर्थोदात्ततमांस्वरान्द्वय-
न्तरानुदूहन्ति प्रागुपायात्, न चेत्समानं पुरुषवचने। तृतीयप्रभृतीनामुदात्ततमः
कश्चित्स्वरो भवति तमुदूह इत्याचक्षते। तथा च यज्ञे क्रियतेऽरण्येगेयञ्चाधीमहे प्राप्ते
गेयं चेति। त्रिवृतं चैतद्द्विजराजमष्टैः चतुर्थोदात्ततमान् × × × पुरुषवचने इति
अस्मिन्विशिष्टगानविधौ चतुर्थोदात्ततमान् चतुर्थमन्द्रातिस्वार्थलक्षणान् स्वरान् आचार्याः
द्वयन्तरानुदूहन्ति। अन्तरानिति चतुर्थस्वराक्षरं प्रथमे स्वरे उदूहन्ति = उच्चै कुर्वन्ति।
मन्द्रस्थ द्वितीये। अतिस्वारस्थं तृतीये। परन्तु प्रागुपायात्-उपायवचनं विहाय।
मन्द्रस्वरवर्तमानसमीपं वचनं द्वयन्तरोच्चं न कर्तव्यमित्याशयः। तत्रोदाहरणम्—
२ २ ४
पेयाऽऽहा ॥ हाऽऽहा ॥ हा। नचेत्समानपुरुषवचनेनेति। समानाश्च ते पुरुषाश्च समान
पुरुषाः। स्तोत्रगतसामप्रयोगे। साधारणा वृत्तात्तर इत्यर्थः। तेषां वचनं समानपुरुष-
वचनमित्यर्थः। चतुर्थोदात्ततमस्वरं नोदूहितव्यमिति भावः। उदूहप्रयोगमुक्त्वा
अथैतद्व्यङ्ग्यमुदाहरति—तृतीयम् × × × आचक्षते इति। शिष्टं तत्र एवागन्तव्यम्।

गि, गिन्=प्रथमः स्वरः

डु=सर्वम्

जि=द्वितीयः स्वरः

डि=तृतीयः स्वरः

डिक्=तृतीयोच्चम्

णि=त्रिःकृष्टम्

त=वृद्धम्

तत्=अवृद्धम्

ति=यथोच्चम्

तुट्=प्रस्तावः

दि=चतुर्थः स्वरः

दिक्=चतुर्थोच्चम्

दिञ्=अपदान्तः

दिञु=पदान्तः

न्=पदम्

नामि=अकारव्यतिरिक्ताः स्वराः

नि=त्रिः कृष्टम्

नु=प्रत्युत्क्रमः

वि=मन्द्रः स्वरः

मिम्=अवृद्धम्

मि=अभ्यासभूतम् (सू. ८००)

मि=दीर्घकृष्टम् (सू. ४८९)

यिन्=चतुर्थः स्वरः

लु=अतिक्रमः

षि=प्रणतम्

शु=रहस्यम्

सण्=संयोगः

सक्=अभ्यासः

हि=सकृत्कृष्टम्

हिन्=स्तोमः ।

अत्र च “वृश्चः” इति कश्चन ऋषिर्नाम्ना निर्दिश्यते । यथा

१. सामवेदसुनोधिन्व्यां तर्पणप्रयोगे (पृ० २६६) द्वादश सामगाचार्याः, दश प्रवचनकर्तारश्च नाम्ना निर्दिष्टाः । दशसु प्रवचनकर्तृषु दक्षिणात्या अन्यानेवर्षीन्स्मरन्ति । तत्र पञ्चमः वृश्च इति कश्चन प्रवचनकर्ता दृष्टिपयभागच्छति । तथाहि—शटिमाह्वरि-काह्वरि-वि-ताण्ड्य-शृपाणक-रुरुकि-समबाहु-अगस्त्य-वष्कशिशाः-हृहः, दशैते मे प्रवचनकर्तारः स्वस्ति कुर्वन्तु तर्पिताः इति । तत्र पञ्चमस्थाने वृश्च दशमस्थाने कुहः इति पाठभेदः । अनुमिनोभ्यहमयमेव प्रवचनकर्त्ता वृश्च इति निर्दिष्टोऽनेति ।

प्रातिशाख्यान्तरेषु ऋषीणां नामानि, अन्ये, एके इत्येवमादीनि च पदानि प्रयुक्तानि न तथात्र विलोक्यन्ते ।

छन्दस्सु गायत्र्युष्णिगत्रिष्टुब्बृहत्यतिछन्दांसि गृह्णाति सूत्रकारः^१ तेषां स्वरूपं "चतुर्विंशत्यक्षरा गायत्री त्रिपदाष्टाक्षरपदा । अथापि चतुष्पदा भवति षडक्षरपदा । अष्टाविंशत्यक्षरोष्णिक्, त्रिपदैव पूर्वावष्टाक्षरावुत्तमो द्वादशाक्षरः । षड्त्रिंशदक्षरा बृहती चतुष्पदैव । चतुश्चत्वारिंशदक्षरा त्रिष्टुप् । चतुष्पदैकादशाक्षरपदा । ऊर्ध्वं जगत्या अतिच्छन्दसः द्विपञ्चाशदक्षरप्रभृतयः"^२ इति निदानसूत्रे^३ भगवान्पतञ्जलिर्निरूपयामास ।

मन्ये प्राक्कथनेनानेन सामतन्त्रापेक्षिता विषयाः प्रायेण विवेचिताः । प्रतिसूत्रं यद्वक्तव्यं तद् द्वितीयभागे वक्ष्यामि पर्षणामनेकस्वरवतां स्वरूपञ्च प्रतिज्ञातमिति शिवम् ।

१. सा. तं. सू. ४३७, १०७५, ९९८, ४९९, ८३८

२. नि. सू. १. २.

॥ श्रीः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ मेघादक्षिणामूर्तये नमः ॥

॥ ॐ नमः सामवेदाय ॥

भाष्यसहितं सामतन्त्रम् ॥

१. स्वरोऽनन्त्यः ॥ १ ॥

स्वरोऽनन्त्यो गीतो भवति । ^१क्रुष्टः । तद्विविद्वाइ (१.१.२५)
^२इन्द्रविश्वाः (९.१.२२) ^३इ^२ (७.२.१५) ^४हिताः (२.१.१५.)
^५अग्निदृताम् (१.१.५) ^६वचनादनन्त्यस्वरः । स्वरोऽनन्त्यः ॥ १ ॥

२. नीचान्तानाम् ॥ २ ॥

नीचान्तानां च पर्वणां संज्ञा भवन्ति । ^१आन्धाः (८.१.३६)
^२विद (१७.१.४.) ^३जारा (१.१.२५) नीचान्तानाम् ॥ २ ॥

३. उपान्त्यम् ॥ ३ ॥

उपान्त्यनीचान्तानां च पर्वणां संज्ञा ^१भवन्ति । वाइस्पताइ (१.२.११)
^२हसिया (६.२.३१) ^३प्रेष्ठवाः (१.१.९) उपान्त्यम् ॥ ३ ॥

११
१. ऊ क. (७.२.३६)

२. हम् क. हाइ. ख. हिम् ग. घ.

३. वचनादनन्त्यस्वरः ख.

४. विदो. क.

५. जरा. ख. ग.

६. भवति क. ख. ग.

४. उपान्त्ये ॥ ४ ॥

उपान्त्ये च प्रत्यये नीचं भवति । वृधस्स-खा (५.१.२५) यन्ता^{३ २}
 उ-वा (२.२.१४) अचिक्रदात् (१६.२.२७) उपान्त्ये ॥ ४ ॥
^{४ २ ४}

५. त्रिषु ॥ ५ ॥

त्रिषु^{१ २} १च नीचं भवति । दिवानक्तम्० (८.१.४) त्रिषु ॥ ५ ॥

६. आदिः ॥ ६ ॥

२आदिर्नीचो भवति । वृधन्ताम्^{३ १} (१.२.२) शताम्^{३ २} (६.२.२६)
 प्रवाः (१२.१.९) आदिः ॥ ६ ॥
^{२ ४}

७. उपान्त्यं^६ च ॥ ७ ॥

उपान्त्यं च नीचं भवति । आदिश्च । उग्रश्शर्मा (१२.२.१३)
 चमश्हमिः (१४.२.१३) तुवन्नई (Cf. ११.१.७) उपान्त्यं च ॥ ७ ॥
^{३ २ ३ २} ^{२ ४ २ ४}

८. द्वितीयम् ॥ ८ ॥

द्वितीयं नीचं भवति । माहान्ममुद्राः (११.२.१९) अतिधाइः^६
 (२.२.२४) ७आयाही (११.१.२) द्वितीयम् ॥ ८ ॥
^{१ २ २ १} ^{२ ३ २}
^{४ २ ५ ४}

१. च नास्ति क. ग.
२. आदी. क.
३. वृधन्ता. र. ग. घ.
४. शता. र. घ.

५. र. पुस्तके सूत्रं नास्ति.
६. अतिथाइम क.
७. आधाही. ग.

९. अन्तश्च ॥ ९ ॥

अन्तश्च नीचो^१ भवति । द्वितीयं च । ^{१२ १२}सूत्रराधा^२ (५.१.१०)
^{२२३२२३}हाउहाउ (१४.२.४) ^{४ २ ४ २}सूत्राणासाः (८.२.५.) अन्तश्च ॥ ९ ॥

१०. उपान्त्ये ॥ १० ॥

उपान्त्ये नीचे भवतः । ^{२१ १}सामदाइ० (१४.२.२०) ^{२३ २}तमृभ्वसाम्
^{४ २ २ ४}(६.२.२०) आजुहोता (२.१.३४) उपान्त्ये ॥ १० ॥

इति प्रथमो दशकः ॥

११. आद्ये ॥ १ ॥

आद्ये नीचे भवतः । ^{२१ १ १}एषन्नहौहो (११.२.३८) ^{२१ ४}उद्रतेशवाः (१०.
 २.१९) आद्ये ॥ १ ॥

१२. अन्त्ये ॥ २ ॥

अन्त्ये ^{१ २}नीचे भवतः । ^{१ २}तामथिना० (८.१.२७) ^{१ २}गुप्ये (आ.१.१.८)
^{४ २२}आअहोइ^३ (८.२.१०) अन्त्ये ॥ २ ॥

१३. मध्यम् ॥ ३ ॥

मध्यं नीचं भवति । ^{१ २ २ २}गोपाता (१.२.२०) ^{२ ३ २ २}विपाञ्ज्योताइ (३.१.
^{४ २ २ ४}१४) ^{४ २ २ ४}अवोधिया^६ (२.२.१०) मध्यम् ।

१. नीचे ग.

२. सूत्रः राधा. ग.

३. यद्रतेशवाः क. ख. वाहृतेशवाः घ.

४. नीचं भवति क. ख. ग. घ.

५. आअहोइ. ग.

६. अवोधिया. ग.

१४. विपरीतस्वराणाम् ॥ ४ ॥

विपरीतस्वराणां च पर्वणां संज्ञा भवन्ति । आन्धादीनि-^{२२२}आया-
^१हीऽ३वोइ० (१.१.१) उहुवाइ (१५.२.४) औहोइगूढे (८.२.२६)
^{२ १ २}चाइस्पतादीनि-^३सिकृण्पा (१६.२.२०) ^{३ २ ३}इन्द्रस्तु (८.२.५, ६) ^{५ ४ ५}वृत्राणी
 (१.१.७) वृधस्सखादीनि-^२रंमन्येऽ३- (१२.१.३९) एका-^{३२२}वृष्णि (आ०
 २.१.१३) आऽ४औहो (५.१.११) ^{१ २ २}दिवानक्तादीनि-^{१ २ २}हिपाइव^७ (१३.
 २.२) वृधन्तादीनि-^{१ २ २}मर्ता (२.२.२९) पुष्ये (आ. १.१.८) । एहिया-
 हाउ (१.२.३२) उग्रशर्मादीनि-^{१ २ १}मंहिष्टं च (४.२.१८) ^{१ २ २ १}अभिद्रोणा
 (१४.१.१२) हाउहाउ (१४.२.४) ^{२ ३ २ ३}सूत्राणासाः (८.२.५)
^{२ १ २ १ २}—
 महाश्ममुद्रादीनि-^{२ ३ २ ३}इन्द्रायमोमोऽ२० (१७.२.५) ^{१ २ १ २}नवस्तोभे (आ. ३.१.
 १४) वृत्राणी (१.१.७) सुतश्राधादीनि-^{२ ३ १ २}नामानिय^{१०} (१६.२.३)
^{३ २ ३ २ १}मधोऽ३धर्नपा-^{४ ५ ४}त्रा (२.१.६) त्वं न इन्द्रा (११.१.८) सामदादीनि-
^{२ २}वड्वधा० (८.२.३.) ^{३ २ ३ १ १ १}कृताम्-कृता^{११}ऽ२३४५इ (१६.२.१५.)
^{३ ४ ५}मूर्धाहोहाइ (२.१.३९.) ^{१ २ २}एपत्रल्लादीनि-^{१ २ २}मागायत (१०.२.९.)

१. भवति. स.

२. आयद्दि ओवा क. ग.

अधादि ओवा. स.

३. सिष्ट्युपु. स.

४. इन्द्रस्त्वम्. स. ग.

५. त्वं वृत्राणि. स. ग.

६. दिवानक्त्वम्. क. स.

७. इवा ग.

८. अतिद्रोणा. ग.

९. नवम्नोत्रः क. ग. ग.

१०. नामानिया स.

११. श्रुतम्. क.

^{२ ३} १अभिवा ऽ२३४५ (१७.१.३९) ^{४ ५} पतिगिरा^२ (५.१.२२) तामश्विना-
^{२ ३४} दीनि-अश्वन्नस्तो (११.२.२८) ^{३ ५} यन्ताउ-वा (२.२.१८) ^{५ ६} द्रुतेशवाः
 (१०.२.१९.) ^{२ ३} गोषादीनि-यक्रत्विवोवा (११.२.३५.) ^{३ २ ३} ३नामध्व (२.
^{५ ६} २.३.) ^५ औहोहोवाहाइ (१२.१.३७) विपरीतस्वराणाम् ।

१५. जारा ॥ ५ ॥

जारा पराणां च पर्वणां संज्ञा भवन्ति । ^{१ ५} दाऽ२३४शैहाइ
^{२ ३ ४ ५} (१.२.१६) ^{३ ४ ५} माऽ३ हाऽहि (१०.१.२५) ^{३ ४ ५} शग्ध्युषू (७.१.१२)
^{३ ४ ५} खरीनहीहाउ (२.२.२२.) ^{३ ४ ५} हौहोवाहाइ (१.१.३३) जारा ।

१६. माहम् ॥ ६ ॥

^५ माहाऽहि पराणां च पर्वणां संज्ञा भवन्ति । ^७ नेमिन्तष्टेव (२३८)
^{२ ३} अक्तः (४३३) ^{२ ३} स्तिमा० (६.२.३०) ^{४ ५} पुरोहितः (४८) माहम् ॥ ६ ॥

१७. शग्ध्यू ॥ ७ ॥

शग्ध्यु पराणां च पर्वणां संज्ञा भवन्ति । उत एकादीनि (६५)

शग्ध्यू ॥ ७ ॥

१. गृह्या. ख.
२. पतिगिरा. ख.
३. नामधौ क.
४. भवति. ख.

५. माहऽहि क. ख. ग. पाठः
६. भवति ख.
७. नेमिन्तष्टेवा. ख.
८. भवति ख.

१८. ऊता ॥ ८ ॥

ऊतापराणां च पर्वणां संज्ञा १ भवन्ति । २^२ ३^२ ध्वाऽऽइ (६.२.७)
 २ ३^२ ३^२ शाऽऽइ^३न्तमानि^३ (८.२.१७) ऊता ॥ ८ ॥

१९. पारीघु ॥ ९ ॥

पारीणसीपराणां च पर्वणां संज्ञा भवन्ति । चरामसि (३७३)
 विश्वा (४६३) निया (१३५) युंश्वा (३०१) त्यम् (३३२)
 पारीघु ॥ ९ ॥

२०. दि४ ॥ १० ॥

दिपराणां च पर्वणां संज्ञा ५ भवन्ति । १ होऽऽइति^१याः (१.१.३३)
 २ ३^२ साऽऽती^३ (६.२.१०) ४^४ प्रवाः (२.१.२८) दि ॥ १० ॥

इति द्वितीयो दशकः ॥

२१. वि ॥ १ ॥

विपराणां च पर्वणां संज्ञा भवन्ति । १ पाऽऽइसां (३.२.२५)
 ३^२ ३^२ ३^२ ३^२ मानि (८.२.१७) ३^२ ३^२ तेऽऽपाम् (६.१.४) ३^२ ३^२ विधुम् (८.२.२४) सत्राजितः
 (२५१) ३^२ दाऽऽइ^३या योऽऽहा^४ (१.१.१०) ३^२ ३^२ सुऽऽइ^३या गोऽऽहा^४ (३.१.
 २४) होऽऽइ^३ तोऽऽहा^४ (१.२.११) वि ॥ १ ॥

१. भवति र.

२. घ्यर क. र.

३. शान्तमानिया क. शान्तमा-
नीया र.

४. दिम्. क.

५. भवति र.

६. साति क. र.

७. सुऽऽइगे. ग.

२२. पिवा ॥ २ ॥

पिवासोमा च मन्द्रपरा तन्त्राणां परा भवति । अहये (४३९)

२ ३
नन्दा (२.१.३९) चनो (५५४) इन्द्र (२४८) ^१प्रत्नादीनि । पिवा ॥

२३. दधिविदपूर्वा ॥ ३ ॥

दधिपेरदा विदपूर्वा तन्त्राणां परा भवति । उचाते (४६७.)

पिवासु (२३९) ^२सख्य इ (५१६) दधिविदपूर्वा ॥ ३ ॥

२४. द्वितीयपूर्वा ॥ ४ ॥

द्वितीयपूर्वा च दधिपा तन्त्राणां परा भवति । ^३नहि (२४१) परि-

कोशम् (५७७) दूतंवः (१२) प्रमन्हि (१०७) द्वितीयपूर्वा ॥ ४ ॥

२५. जारापरा च ॥ ५ ॥

जारापरा^४ च दधिपा द्वितीयपूर्वा तन्त्राणां परा भवति । उपन

(१५०) उद्धातस्तु । तंगूर्द्ध (१०९) तंनः (२३६) वयंघ (२६१)

जारापरा च ॥ ५ ॥

२६. सूप्वा ॥ ६ ॥

सूप्वा च द्वितीयपूर्वा तन्त्राणां ^५परा भवति । नहिप्रभृतीनि । यो-

राजा (२७३) ^६यच्छक्रामीति (२६४) सूप्वा ॥ ६ ॥

१. प्रत्नादीनि क.

२. सख्ये इ. ग.

३. नहि इ. नास्ति ।

४. जरा परा च. ग. ग. घ. ङ.

५. परा क नास्ति

६. यस्ते ङ.

२७. ईयाङ् ॥ ७ ॥

१ईयाङ् पराणां च पर्वणां संज्ञा २भवन्ति । अग्निष्टपती (१२.१.४०)

२
त्यग्नाइः (१२.१.४१) ईयाङ् ॥ ७ ॥

२८. अन्त्ये ॥ ८ ॥

अन्त्ये च प्रत्यये ३ईयाङ् भवति । धानादीनि । अन्त्ये ॥ ८ ॥

२९. शता ॥ ९ ॥

शता पराणां च पर्वणां संज्ञा ४भवति । भुवदध (५७०) ५तिपौंसि-

६
याम् (१६.१.३७) नरमोइ ७ (४.१.३२) अन्त्ये-नाके (८. २. १४)

१ २
अक्रान् (आ. ५. १. १२) शता ॥ ९ ॥

३०. तिपौगु ॥ १० ॥

तिपौंसियापराणां च पर्वणां संज्ञा भवन्ति । ७चदक्षसे (३५)

अच्छाको (५१४) वराइणियाः (१३.१.२) तमश्हविः (५१२)

१ २
अन्त्ये । न जात (आ. १.१.१) स्ये । तिपौगु ॥ १० ॥

इति तृतीयो दशकः ॥

१. इयापराणां स. ग.

२. भवति. स. ग.

३. इया स. ग.

४. भवन्ति ग.

५. तिपौंसिया क. स. तियौ-
न्सिया ग.

६. नारमो क. ग. नारामो स.

७. चदक्षसे ड. नास्ति ।

३१. पत ॥ १ ॥

पतन्ता पराणां च ^{१ ३ २ १} १पर्वणां संज्ञा ^२ भवन्ति । चाऽऽदक्षसाह
 (१.२.२३.) ^{१ ३ २ १} वूऽऽदधिपोऽर३४५ इ (१४.२.१८) कर्षणं तु । हसोपहो
 (३.१.१५) ^{३ २ १} नुपेजना^३ (१.१.४) अन्त्ये ह्रस्वस्य^४ । आदित्यव्रते (आ. ६.१.१९)
 बृहतीवामदेव्ये (आ. १.१.२६) ^५ महित्व (१६६) ममद्रि (५१२)
 दधिपोऽर३४ इ (१४.२.१८) पत ॥ १ ॥

३२. वाघ ॥ २ ॥

वाघद्विपराणां च ^{१ २ २} १पर्वणां संज्ञा ^० भवन्ति । नमसारा० (२.१.३४)
 महत्तसो^७ (१६.१.४) ^{२ १ १} पित्रासोमाऽऽरम्^८ (६.१.२२) वाजीगाजाऽरम्
 (७.२.२८, २९) अन्त्ये । ^{२ १ — १} १तुत्रिगाऽऽरजाः (४.२.१४) ^{२ १ १} अयंमा० (६.१.१०)
 १०वयमिन्द्र (१३२ वाघ ॥ २ ॥

३३. देदिघुम् ॥ ३ ॥

देदिशता पराणां ^{२ १ २ १ —} ११च पर्वणां संज्ञा ^{१२} भवन्ति । १३सृजाद्वाराऽऽः (८.२.४)

१. पर्वणा र. नास्ति
२. भवति र. ड
३. नुपेजाना. ग.
४. द्रुहोस्ये ड.
५. हित्वा र.
६. भवति र.
७. महत्तसो ग.

८. पित्रासोमा. र. वित्रासोमा. ग.
९. नुपेगाजाड.
१०. वयमिन्द्रो क.
वयमिन्द्रा. ग. ड.
११. परां च व. पराणा. ड. न.
१२. भवति. र. ड.
१३. सृजद्वारा. व. र. ड.

२१ २१ —

मरुद्भयोऽर (१३.१.३०) अन्त्ये । ^१पणाऽर इनाम् (९.२.२६)२१ २ ^{२ १ २ २}
चित्रं ग्रा० (५.१.१६) राति (८.१.४) युयोतना० (१०.२.३०)

देदिष्ठुम् ॥ ३ ॥

३४. गुमन्धा ॥ ४ ॥

उपान्त्या कृष्टा चान्धा तन्त्राणां परा भवति । ^{१ २ २}होता० (१.१.५)
^{२ १ २}तेन० (३.२.५) ^१अन्त्ये । संवा० (१२.१.२०) स्ये—ओजिष्ठुम् (५८६.

आ. १.१.२४.) गुमन्धा ॥ ४ ॥

३५. कृष्टान्तानाम् ॥ ५ ॥

कृष्टान्तानां च ^१पर्वणां संज्ञा ^१भवन्ति । सार्वाऽर० (३.२.२७)
^{१ २}कुरुहू० (६.२.११) ^१जुहूऽर० (४.२.३५) मम (?) ^४उस्तस्वरा०
(५.१.३१) कृष्टान्तानाम् ॥ ५ ॥

३६. रुहूक् ॥ ६ ॥ (ऋभु (?))

^{१ २}रुहू पराणां च ^१पर्वणां संज्ञा ^१भवन्ति । स्तोत्रा० (६.१.२०)
^{२ २}प्रचेताऽरः (२.१.३१) ^{३ २}मस्था० (११.१.५.) अन्त्ये ^{१ २ १}धर्ताऽरहो
(२.२.२४) महाऽरहोइ (?) रुहूक् ॥ ६ ॥

१. चर्पणीना. ड.

२. न्वन्ते ड.

३. पर्वणा ड. न.

४. भवति स. ड.

५. जुहू ग. न.

६. ऋहू क. ख. ग. रुहू ड.

७. भवति. स. ड.

८. सस्थां ड.

९. धर्ता हो ड.

३७. स्वारान्^१ ॥ ७ ॥

स्वारान्ता च ^{२२} १११
^{३२ १११} १रयाऽ३४५इम् (२.१.३) ^३अरिष्टे (आ.१.१.१२) वामदेव्ये
 (आ.२.१.३०) ^४स्वारान् ॥ ७ ॥

३८. नु ॥ ८ ॥

^{२१} ५प्रत्युत्क्रामान्ता च ^{२१}रूहूतन्त्राणां ^६परा भवति । नोधिया०(१६.२.९)
^{२१ ३ २} अमीनवाऽ३२ (१६.१.३२) अन्त्ये । ^२दाऽ३२साम् (१.२.२५) ^७शरदः
 (६९६) नु ॥ ८ ॥

३९. प्रथमम् ॥ ९ ॥

प्रथमं ^{३.२} ८प्रत्युत्क्रामान्ता च ^९रूहूतन्त्राणां परा भवति । दधाऽ३१२४.
^{३ २} (१०.१.२) इन्धाऽ३१२३४ इ (२.२.४) प्रथमम् ॥ ९ ॥

४०. द्युता ॥ १० ॥

द्युता ^{१०}प्रत्युत्क्रामान्ता ^{११}चाप्रत्युत्क्रामान्ता च ^{१२}रूहूतन्त्राणां परा

१. स्वारान् ड. क. ख. ग.
२. रयायि ड.
३. अरिष्टो ग.
४. स्वारान् क.
५. प्रत्युत्क्रामान्ता ख. ड.
६. संज्ञा. ग.

७. शरदः ग.
८. प्रत्युत्क्रामान्ता ख. ड.
९. रूहू क. ख. ग. रूहू ड.
१०. प्रत्युत्क्रा च ग.
११. अप्रत्युत्क्रामान्ता च ग. न.
१२. ऋभु ड. न.

भवति । शवाऽ२३१२३ : (१०.२.१८) दिवोऽ२३१२३ (१७.२.२१)
 १त्विन्द्रम् (३१) अर्चाऽ३१ (९.१.१४) अचोदसः (५५५) अन्त्ये ।
 २१ नत्वदन्यः० (६.२.३०) तमिन्मह० (११.१.२३) शतापरा २क्रयादीनि ।
 घृता ॥ १० ॥

इति चतुर्थो दशकः ॥

४१. सार्वी ॥ १ ॥

सार्वी ३प्रत्युत्क्रामान्ता^४चाप्रत्युत्क्रामान्ता च तन्त्राणां ५परा भवति ।
 २ १ ऋभु-क्षणाऽ२म् (५.२.२५) ६ऋता०न्वे२ (३.१.२६) अस्मान्निधये
 (३१९) तेजा (४६७) अन्त्ये । ७ओ इ या आया इन्द्रा नापय (?)
 २११ ८सीपधा० (१२.१.२१) ९पर्वता (९.१.१०) सुम्नेन (?) स्ये-शतापरा ।
 मदेषुप्रभृतीनि । सार्वी ॥ १ ॥

४२. खुःसा ॥ २ ॥

अन्ता तृतीयकृष्टा च सार्वी तन्त्राणां परा भवति । दोषावस्तः (१४)

१०अपस्युवः (१७५) ११खुःसा ॥ २ ॥

१. त्विन्द्र ग.

२. कृधादीनि. स. कयादीनि ड.

३. प्रत्युत्क्रामान्ता स. ड.

४. अप्रत्युत्क्रामान्ता स. ड.

५. परा क. न.

६. ऋतातौन्वे ड.

७. वारद्वयमुपलभ्यते ड. पुस्तके.

८. सिपया स.

९. पर्व ग.

१०. पास्युवाः क. ग. परस्युवाः स.
 पास्युवाः ड.

११. अन्धा इत्यधिकः पाठः क.स.ग.

४३. इनन्ताच्चतुर्थतृतीयोपान्त्या ॥ ३ ॥

इनन्ताच्चतुर्थतृतीयोपान्त्या समस्यामातन्त्राणां^१ परा भवति । औद्-
चित्र (२.१.३५)^२ चदक्षसे (३५) अग्नाइमृडाऽऽ (१.२.७) इनन्ता-
च्चतुर्थतृतीयोपान्त्या ॥ ३ ॥

४४. द्वितीयपरे द्वितीयः ॥ ४ ॥

द्वितीयपरेऽक्षरे प्रत्यये द्वितीयो मितो^३ भवति । तेजा (४६७)
४तीदुहिता (३०३) द्वितीयपरे द्वितीयः ॥ ४ ॥

४५. प्रत्युत्क्राम उपान्त्यः ॥ ५ ॥

प्रत्युत्क्राम उपान्त्यस्तन्त्राणां^४ परो भवति । उत्तद्विपः^५ (६) पतिः
६कविः (३०) प्रत्युत्क्रामउपान्त्यः ॥ ५ ॥

४६. तद्दृश्यभिगीता ॥ ६ ॥

तद्विविद्धा अभिगीतोपान्त्या भवति । रुचेजना (५०२) अन्त्ये ।
अभिष्टिमिः (२८२)^{१ २ ३} न्वाइयोन० (१४.२.५) स्तोमम् (१५)^४ स्वर्गान्
(४३५)^{१ अ २} आश्वयेऽऽ ३४ वा (१४.२.२६) द्वितीयपरे । पिवासु० (३.२.२३)^{२ २}

१. परा. क. न.

२. चक्षसा. क. चदक्षसा ख. ग ड

३. मित्यः ग मिनः ड.

४. त्तिदुहिता ख तीदुहितो ग

५. उत्तद्विया. ग

६. कविः ग, न, कवीः ड.

७. न्वाइयोन ग.

८. स्ववर्गांत क. स्वर्गां न ख. ग.

स्वर्गाना ड

९. आश्वयेव क ख. ग.

अश्वयेव ड.

हृणीथाः (११०) तद्वयभिगीता ॥ ६ ॥

४७. द्वितीयो यिभृतः ॥ ७ ॥

द्वितीयो ^{१२३} १ १ १ यिभृतस्तन्त्राणां ^२ २ परो भवति । ^३ ३ मातेऽ२३४५ (३.२.२२)
^{२३} २ ३ कृताऽ२३४५म् (१६.२.१५) ^३ ३ हयाऽ२३४५ (९.१.२३) ^४ ४ असाऽ२३४
 (१३.१.२८) अन्त्ये । ^५ ५ हीऽ२३४ ^६ ६ पी (१.१.१) द्वितीयो यिभृतः ॥ ७ ॥

४८. हीपी ॥ ८ ॥

हीपी पराणां च ^२ २ पर्वणां ^३ ३ संज्ञा ^४ ४ भवन्ति । यदिवेऽ२३४ हा
 (१२.१.१८) ^५ ५ वा शे (?) ^६ ६ रायस्पू (३४६) (?) ^{११} ११ वावा० (९.२.८) ^{११} ११ ऊर्ध्वा
 (४६४) ^{१२} १२ सखा (१२७) अन्त्ये । ^{१२} १२ एहियाऽ३४ (आ.२.१.३०) हीपी ॥ ८ ॥

४९. सार्वी ॥ ९ ॥

सार्वी ^{१३} १३ हीपी पराणां च ^{१४} १४ पर्वणां संज्ञा भवन्ति । ^{१५} १५ यवावृधे (४११)
^१ १ त्सिवा (१) ^१ १ बर्हीऽ२० (१.१.२) ^{१६} १६ दधा (४६९) सार्वी ॥ ९ ॥

१. इयि स.
२. परा. स.
३. मते ड.
४. असा. ग.
५. हीपी क ख. ग. न.
६. संज्ञा ग. न.
७. भवति ड.
८. वाशे ड. न.

९. रायसाधवः ड.
१०. वा ग. वावा ड. न.
११. ऊर्ध्वा ड. न.
१२. साखा. ड.
१३. हीपी च क. ग.
१४. यावृधम्. क. ग.
१५. त्सिवा ड.
१६. दया. स.

५०. वारा ॥ १० ॥

वारा पराणां च पर्वणां संज्ञा ^१भवन्ति । ^२प्रहृत्यसे (१६) अरिष्टने-
मिम्^३ (३३२) महित्रीणाम् (१९२) मधारया (५११) अन्त्ये । ^४इन्द्रोऽ-
३१२३४ (११.१.२३) इन्मा (११.१.२०) इमा उवादि (३०४)
पुनानःसो (५११) ^५सोमःपुना (५७२) वारा ॥ १० ॥

इति पञ्चमो दशकः ॥

५१. चतुर्थघुम्^६ ॥ १५ ॥

^७चतुर्थस्तन्त्राणां परो भवति । उतस्वरा० (५.१.३१) इहोवा
() चतुर्थघुम् ॥ १ ॥

५२. द्रते ॥ २ ॥

द्रते ^८परश्चतुर्थस्तन्त्राणां परो भवति । ^९तदाऽ३४-ओहोऽ५ इन्द्रते-
शवाः (१०.२.१९) आदिप्रत्नाऽ५० (१.१.३४) द्रते ॥ २ ॥

५३. जारा^{१०} गुम् ॥ ३ ॥

जारा चोपान्त्यकृष्टा तन्त्राणां ^{११}परा भवति । ^{१२}रणाऽ५न्धाः

१. भवति स. ड.	९. तदोहो क. प्रत औ ओहोऽ५
२. प्रहृत्यसा. क. ग. ड प्रस्तूय. स.	इन्द्रतेशवाः स. तदे. ग. कुयो-
३. अरिष्टनेमिः स.	होइन्द्रतेशवाः ड.
४. इन्द्रो ड. न.	१०. जरा. क. स.
५. सोमः पुना. ग. न.	ग. पुस्तके भाष्यं नास्ति
६. घुम्. क. वुम्ड. चतुर्थाघुम् ग.	११. परो भ. स. ड.
७. चतुर्थतन्त्रा० क. ग. चतुर्थत्र ड.	१२. रण्वाः स. ड.
८. चतुर्थतन्त्राग.	

(८.२.२७) अन्त्ये । वाऽ^४प^४इतयाड (१.१.३) सत्याऽ^४प० (१२.१.२७)
जारागुम् ॥ ३ ॥

५४. प्रवा ॥ ४ ॥

प्रवा च तन्त्राणा परा भवति । प्रेष्ट्याः (१.१.९) औ^{४२४}हो^४इ^४गूढे (८.
२.२६) अन्त्ये । औ^{४२४}हो^४ना (१.२.३२) ^१वृद्धम् । प्रवा ॥ ४ ॥

५५. स्तोत्रा ॥ ५ ॥

स्तोत्रापरणा च पर्णणां संज्ञा ^{१ २}भवन्ति । ^३तस्ताऽ३ (७.२.१७)
^{२ १ २}अमृततज्जाऽ३ (१.२.२३) अन्त्ये । मर्ता (९५) ^{२२ १}पाहिविश्वा (१.१.१३)
^{१ २ २}आऔऽ३हो (१.१.१३) त्रिषु ॥ स्तोत्रा ॥ ^६चिन्त्य पञ्चसूत्रम् ॥ ५ ॥

५६. दे सूरे वाघद्भ्यादितः^७ ॥ ६ ॥

४पदादिके ^{२ १}सूरेवाघद्भ्यादितो भवति । ^९बृहद्भिरादीनि (१.२.२९) दे सूरे वाघद्भ्यादितः ॥ ६ ॥

५७. दधिपे च ॥ ७ ॥

दधिपे च ^{१०}पदादिके वाघद्भ्यादितो भवति । यद्वादीनि (३.१.३९)

दधिपे च ॥ ७ ॥

१ वृद्ध ड न

२ भवति क स ग

३ भरुता ग

४ याहिविश्वा ग

५ आऔहोर्तिषु ग

६ चिन्त्य पञ्चसूत्र ड न

ड पुस्तके पद्यो दशक

इति विद्यते ।

७ देसूत्र० क

८ पश्चादिके ग पादिके ड

९ बृहद्भिरादीनि क स बृहद्भिरादीनि ड

१० पादादिके ग पादिके ड,

५८. तन्त्रमक्षरं सस्वरे नीच चतुर्थप्रथमयोः ॥ ८ ॥

तन्त्रमक्षरम्, १पादादितः द्वे तन्त्रस्वरे भवतः; नीचं चतुर्थप्रत्यये आपद्यते ।
प्रथमे च । दधिपे प्रभृतीनि (८.१.३२) भाष्यम्—उच्चा (४६७) प्रथम
इत्युच्यते । नेमिन्तया (२३८) अक्षरमिति ? २तिष्ठा । तन्त्रमक्षरं
सस्वरे नीचं चतुर्थप्रथमयोः ॥ ८ ॥

५९. यावदृङ्नीचं ३प्रथम्युपान्त्यस्य ॥ ९ ॥

यावदृङ्नीचं गीतादितः प्रथम्युपान्त्यस्य पर्वणः तावन्नीचीभवति ।
देवसङ्घाते । पुरुहताय० (३.२.३,४) ४सुप्रपाणा (६२६) ५सहस्रधारं
(५८१) सजात्येन० (११.१.६) स्ये । समीचीनासः (आ.१.१.१४)
अशनानशने० (आ.५.१.१४) रुद्राग्रहणम् । महित्रीणायाम् (१९२)
आविर्भूयन् (आ.४.१.१७) अक्रान्० (आ.५.१.१२) देवीजनी-
प्रभृतीनि । गीतादित ६ऋङ्नीचम् ? तिष्ठादेवो० (२.१.२६)
सुरूप० (१६०) अमीनत्र (५५०) पादिकस्येति ? महाहस्ती (१६७)
वाजयन्तः (२५१) उभयाहस्ति (३४५) हिन्वानः (४९३) दधन्वाँयः
(५१२) तुविद्युम्नम् (५४९) प्रथम्युपान्त्यस्येति ? विश्वासाहम् (१५५)

१. पदादितः स. पदादिकः ग

२. तिष्ठा. क स. ग. सिष्टम् ड.

३. चगीतादितः प्र. स

४. सुप्रपाणा. क स. ग. सुपर्णः ड.

५. सहसाधारः ड.

६. ऋगन्तीनीचम् क स. ग.

सख्य इन्दो (५१६) प्रथमवृद्धिः । ^{१ २ २} १तापानो० (१.२.३३) ^{१ २ २ २} २आपोवसानो०
(१४.१.३५) यावद्वृत्नीचं प्रथम्युपान्त्यस्य ॥ ९ ॥

६०. प्रथमाद्धोवतः ॥ १० ॥

प्रथमात्परस्य ^३होवतः पर्वणः परं नीचं ^४भवति । ^५इत्था (१४७)
^{२ २ १ २} श्वात्रा० (७.२.२४) ^{२ १} सुरभि० (९.२.२०) निवृत्तानि । ^{१ २} स्तुपे० (१.१.
११) अध्वराणां० (१.२.२) सजित्वान० (४.१.१) न^६ चित्रो अग्निः
(४४९) तथादीनि (१.१.२) प्रथमाद्धोवतः ॥ १० ॥

इति षष्ठो दशकः ॥

६१. चतुच्चिणोऽक्षरम् ॥ १ ॥

चतुरक्षरिणः पर्वणोऽक्षरं ऋड्नीचमादितो नीचीभवति । यज्ञानाम्
(२) वृत्राणिज (४) ^{२ १ वि.र.} ७अग्निर्नोऽर (१.२.५) ८यह्वं पुरू (५९) ९हविषाम्
(६३) १०रिपुरीशी (१०४) ११आशुंजैतारम् (२८३) १२मघवानम् (३७४)
सुतेषु (३८१) पवित्रेसो (४७५) कलशान् (५५९) १३हिन्वन्तृ (५७०)

१. नापानोदे स. ड.

२. वोयसानो स. अपोवसानः ड.

३. धोयतः ग.

४. नीचीभवति. ड.

५. इच्छा द्विः. क. स. डडा द्विः ग.

६. त्वनञ्चित्रोऽग्निः क. स. ग.

७. आनिर्नो स.

८. यह्वं पुरू. ग.

९. हविषाम्. ग.

१० रिपुरीश्री ग. रिपुरीसी ग.
रिपुरीश्याशी. ड.

११. जेभारम् ग.

१२. माघवानम्. स.

१३. हिन्वानन्तृ स.

१चतुरक्षरिणः ? २अग्नयेभर (९८) सुदक्षस्य (१४५) अक्षरम् ? प्रतुद्र
 (५२३) ३पदान्त्यस्य विशेषः । मित्रो ४नय (२१८) पवस्व (५४१)
 स्वर्गान् (४३५) ससुन्वे (५८२) प्रथमवृद्धिः । चित्रं ग्रामम् (१६७)
 चतुक्षिणोऽक्षरम् ॥ १ ॥

६२. पाह्याः ॥ २ ॥

पाहिविश्वायाश्च गीतादितो यावदृङ्नीचं तावन्नीचीभवति ।

२२१

पाहिविश्वा० (१.१.१३) चित्रं ग्रामम् (१६७) प्रेह्यभीहि (४१३)
 ६मृज्यमा (५१७) कश्यपपुच्छे (आ.५.२.२०) ब्रह्माणस्त्वा (३४२)
 दिविसङ्गू (४६७) हरिताया (५१५) पुरुणि (५१६) कृष्णासुरो
 (५९५) ७उतोते (६२३) देवम् (६२;११२) ७त्रदंवा (२०४) सहस्रे
 (२३५) ८मन्द्रया (५१५) चतुक्षिणः ? पाहिविश्वा० (६) ९त्वावतः
 (१९३) मानः सुहस्ति (५१७) पदात्परस्येत्यधिकारः । भाष्यम् ।
 अध्वराणाम् (२१) १०पाह्याः ॥ २ ॥

१. चतुक्षिणः स. ग. ड.

२. अन्नये हर ख.

३. पदान्तस्य स. ग. ड.

४. मित्रोनाया ख. ग.

५. मृज्यम ख. मृज्यम ग.

६. उत्योतदे ग. तोते ड.

७. नृद् वा स.

८. मइया ग.

९. त्वावत क. स. त्वीतव ग. त्वते-

चम. ड.

१०. पाह्योः ड.

६३. घ ओष्ठ्यादेः ॥ ३ ॥

दीर्घेऽक्षरे ओष्ठ्यादेः १पादस्य २यावद्दृणीचं ३तावन्नीची भवति ।
 पाहिविधादीनि (६) अन्यत् । गृणानः (१) अपूपवन्तम् (२१०) धियावः
 (३६०) सुतासः (५४७) अन्वये^४ । कृष्णा^५ (५९५) षत्रिधातुः (६१३)
 ७अपरान्वय इत्यधिकारः । शक्वरीषु (महानाम्न्यः) शाक्वरवर्णे ८निधनान्वय
 इत्यधिकारः । घ ओष्ठ्यादेः ॥ ३ ॥

६४. नेकारेऽरे ॥ ४ ॥

न इकारेऽकारपरे नीचीभवति । पवित्रवन्तः (५४७) ९त्रिः । अमि-
 प्रनो (१३२) इकारे ? देवीजनी (३७९) अकारपरे ? अग्निमूर्त्तेभिः
 (५९) सजित्वानम् (१२९) पवित्रेसो (४७५) दिविसद्भू (४६७)
 कथ्यपपुच्छे (आ.५.२.२०) गुरावित्यधिकारः । नेकारेऽरे ॥ ४ ॥

६५. नीचादवृद्धे ॥ ५ ॥

नीचादक्षरात् ऋदृणीचमक्षरं नीचीभवति, अवृद्धे प्रत्यये । स्वध्वरम्^२
 (२.१.११) क्यश्^१सिनम् (२.१.२७.) प्रहोपिणः^{२ १ १} (४.२.१) १०परावति

१. पदस्य ग.

२. यावद्दृणीचं स.ग.ड. नास्ति

३. तावन्नीचीभवति ग.

४. अन्वये स.

५. ष्णा ग. न.

६. धातु ग.

७. रपरैर्ययेत्य.स.ग. रपरैरैत्य.ड.

८. निधनान्वयेत्य. ड.

९. सित्र स.

१०. परा भवति क. पराविति स.

परावती ग.

(२६३) ^१सत्राजितः (२५१) अर्यमा (२१८) जगृह्णा (३१७) ^२वृद्ध-
यः (३१७) जनिता ^३दिवः (५२७) जनिताग्नेः (५२७) ^४नमस्यन्ती
(५४४) पुनानोवा^५ (५६२) नीचात् ? कृनिं यथा^६ (६,१,६) गीतादितः !
हिरण्यये (२४५) अक्षरम् ? वैश्वानरम् (६७) अष्टद्वे ? दुराधर्मम् (१९२)
वनिनाऽसम्^७ (४९४) स्वर्निदः (५६६) ^८शालिङ्गायाम्-अङ्गोपिणम् (५२८)
स्वर्धुयः (३७५) तेजा (४६७) पदादिपरस्य त्रिवत इत्यधिकारः । नीचा-
दष्टद्वे ॥ ५ ॥

इति सप्तमो दशकः ॥

६६. वृद्धे पासाया ष्टे^९ ॥ १ ॥

वृद्धेऽश्वरे १०परे ११पासाया नीचीभवति । आदिरित्यधिकारः । कृष्टे
च । नेमिन्तष्टे (२३८) उदिन्द्र (२४०) ^{१२}अनुशूर (२५३) क्रीडन्मिः
(५८४) यः का० (१०,१,२३) ^{१३}अच्छानप्ते (२१) ^{१४}रत्सि (८१) मत्स्व-
ग्रभृयः (२१२) पासाया इति^{१५} ? ^{१६}ओणाऽर३४योः (१२,१,३७) प्रथम-

१. अत्राजितो ग.

२ वसुयसो ग

३ जनितादिरो ग

४ नमस्य च क र ग ममस्य ड

५ पुनानी ड

६ कृणियथा ग

७. वृष्ट्याऽसम् ग

८ शालिङ्गा ग सातिलिङ्गा. ड

९ ष्टे च मै पु षाष्टे ड.

१० परे ड न

११ पासाया क

१२ अनुसूर ग.

१३ अछानप्नो ग.

१४. र ड न.

१५ इति ग

१६ ओणाऽर३४योः ग

वृद्धिः । ^१मापोऽ२३४ वा (४, २, १९-२४) ^२अतूर्तु (२८३) ^३ददा-शहव्यदो
(३, १, २३) भाष्यम् । आदिवृद्धे कृष्टे इत्यत्रैव । वृद्धे पामाया षे ॥ १ ॥

६७. उन्न प्रथमिभ्याम् ॥ २ ॥

उस्थं न प्रथमिभ्यामुपहितं ^३नीचीभवति । सुते सचा (२९७) ऊतिम्
(४११) उतत्रा (४४८) ^४पुत्रासः (४५९) उस्थम् ? ^५इदाह्वोनरः (३०२)
प्रथमिभ्याम् ? उतद्विपः (६) प्रथम्पुपान्यस्येति ? ऊतिम् (४११) उन्न प्र-
थमिभ्याम् ॥ २ ॥

६८. प्रस्तावाद्गरे पदान्तः ॥ ३ ॥

प्रस्तावात्परः^६ रपरेऽक्षरे प्रत्यये ^७नीचीभवति पदान्तः । हागोर^७
(४, २, ४, ५) ^८रराऽ२३ (३, २, २२) प्रस्तावात्पदान्त इत्यत्रैव । रपरे ? कंमरुतः^९
(१२, १, ८) उदीरते (४७१) उत्तरस्य वृद्ध इत्यधिकारः । प्रस्तावाद्गरे
पदान्तः ॥ ३ ॥

६९. सणचु न ७जारायाः ॥ ४ ॥

संयोगाद्यक्षरं नीचीभवति; न ७जारायाः परम् । ^{१०}त्वादाशि (९७)

१. मायोऽ२३४ वा. ग.

२. अनुर्तु ग.

३. नीचं भवति. क. ग. ग.

४. प्यत्रासः ग.

५. इदाद्यो ग.

६. परं क. ल. डा. ड.

७. हागोरम. ग. ड.

८. ररा क. ग. गा. ड.

९. जरायाः ल

१०. प्रादाशि. ग.

त्रहानृभिः (४११) प्रधन्व (४२८) एचेतनः (४८१) न्युपाविणम्
 (२२३) स्वधारया (४६९) द्रतेवयम्^१ (३७३) ^२द्रप्रभनयः (१८७)
 द्रसोमाः (२१२) स्यवस्पतिम्^३ (३६४) अन्तरिक्षे (आ. १. १. ९; १०)
 संयोगादीति ? ^४अभिष्टिभिः (२८२) श्रुतम् (२०८) कंमरुतः (४४५)
 प्रतुद्रव (५२३) पदान्तस्येत्यधिकारः । प्रथमघृद्धिः । ^{१ १ २} ५^१ग्रामृतयाऽ३१०
 (४. १. १) ^१त्रामति० (१५. १. २७) धन्वा हीतोत्तरकालः संकर्षः । न
 जारायाः । यव (५७८) ससु (५८२) ^६द्वितीयस्येति ? पवित्रन्ते (५६५)
 सणञ्च न जारायाः ॥ ४ ॥

७०. कया ॥ ५ ॥

कयाशचायाश्च ^७पदान्तो नीचीभवति । वदाहुवे (१८) ग्रपौऽसियम्
 (२३१) क्तवर्हिपः (२६१) न्याभरा (१९०) तिताँ इहि (५१६)
 नप्रथमिभ्याम् । रिरेतसा^८ (३७८) म्याददे (४६७) कया ॥ ५ ॥

७१. त्विनोः ॥ ६ ॥

त्विनोरक्षरयोर्नीची भवति । नहि त्वदन्यः^९ (३७३) न त्वदन्यः^{१०}

१. द्रतेवधम् क.

२. द्रप्रभनयः ग

३. स्यवस्यनिन्नन्तरिक्षे ग.

४. रुरष्टिः ग.

५. स्नमूलये ड.

६ द्विः स्ये ड. ति क. ग. ज.

७. पादान्तः क.

८. रिरेतस्या स.

९. नहित्वदन्यम्, ग.

१०. नत्वदन्यो ग.न. नत्वादन्त्यः ड.

(२४७) य ऋत्वियः (४३८) त्विनोरिति ? नवोहि (४१७) नप्रमिना^१
 (५५७) येत्वार^२ (३७३) न त्वा वञ्चिन् (२७८) ह्रस्व इत्यधिकारः
 त्विनोः ॥ ॥ ६ ॥

७२. आयायुक् ॥ ७ ॥

आयास्वरेण युक्तस्य पर्वणो नीचीभवति । आशंतम (२८२)
 ३यद्वाघत्रि (३८४) आयास्वरेणेति ? नवोहि (४१७) प्रभृतीनि । पदान्त
 इति ? ज्योतिरादीनि (उद्वयामे साम्नि) आयायुक् ॥ ७ ॥

७३. ऊष्मादिभ्यः ॥ ८ ॥

ऊष्मादिभ्यः परः पदान्तो नीचीभवति । रामग्ना० (१,२,११)
 क्षुसासहिम् (३८३) ऊष्मादिभ्यः ॥ ८ ॥

७४. ए ॥ ९ ॥

३आकारे प्रत्यये नीचीभवति । तदाशृणाइ (४.१.१८,२०)
 २२ १२ र
 ताऽआमदाय०^६ (८.१.१४) ए ॥ ९ ॥

१. नप्रयमिना ख. ग.

२. न्येत्वार क.

३. यद्वाघिः ख.

४ परः क. ख. ग. न.

५. अकारे ड.

६ दाय ग. न.

७५. नञ्जरे ॥ १० ॥

१ — १ —

न ^१जकाररेफपरे^२क्षरे प्रत्यये नीचीभवति । ^३श्वाघ्राऽर भाजाऽर

(७.२.२३) त्रमोऽर^३ जसा (१०.२.२०) त्रतूरसि (३११) जरे ?

त्वादाशि^४ (३.१.८) क्वर्हिपः (२६१) पूर्वान्तत्वं तत्रशब्दो वा

प्रतिषेध्यः^५ । उत्तरदीर्घत्वम् । न^६ जरे ॥ १० ॥

इत्यष्टमो दशकः ॥

७६. आह सो ते ॥ १ ॥

आहायास्मोलिङ्गायामृचि ते प्रत्यये नीचीभवति । पिवासुपू

(१२४) स्वादिष्टया (४६८) सोमोयड^७ (५१२) पवन्ते (५१८)

प्रस्तावात्ते^९ प्रत्यय इत्यत्रैव । सोलिङ्गायाम् ? ओजिष्टमा (८१)

^{१०}सस्पतिम् (१७१) सोवताया (?) मित्युत्तरार्थम् ॥ आह सो ते ॥ १ ॥

१. जाकार ड.

२. रेपरे ग.

३. ब्रहाजा ग. ड.

४. त्वदासि ग. त्वदसि ड.

५. प्रतिषेधः स.

६. न. क. न.

७. सोमाय ऊ. ड.

८. पवान्ते स.पान्ते ग. पदंते ड.

९. प्रस्तागान्ते ने ड.

१०. स्पतिम् क. स. ड.

७७ लघ्वाइन्द्रायां भरे ॥ २ ॥

लघ्नक्षरमाइन्द्राया निपये वृद्धपरेऽक्षरे प्रत्यये नीचीभवति ।

२विश्वेषाऽहित. (२) प्रशार्द्धम्^३ (२०८) प्रेष्टयः (५) अभीपतः^४
 (३०९) वृधन्तम्^५ (२१) आपोन (२६१) दानाय (९३) अपसेध^६
 (३९७) ७पुष्टान्त. (१३६) शुद्धैः (३५०) तदिदर्या (१५७)
 द्रप्म. (२७५) यो राना (२७३) यत इन्द्र (२७४) उदगा (१२६)
 उक्षोम (५३८) ८सघातसिद्धेः । गृणानं.^९ (१) देनैः (५०)
 याता (२७३) द्वैत्रचनसिद्धेः । प्रक्षस्य^{१०} (६०९) विश्वेदेवाः (६१०)
 प्रदेशसिद्धेः । वरुणस्याके (आ १ १ १५) महत्तशीर्षाप्रभृतीनाम् । ११वि-
 धासिद्धेः । मेडिंप्रभृतीनाम् । उत्पत्तिमिद्धे. । अर्चन्ति (३४२) अन्यत्वात् ।
 ऊपुप्रधन्वा (४२८) निना (४००) आदिपरे । लघ्नित्यत्रैव । लघ्ना
 इन्द्राया भरे ॥ २ ॥

१ भिरे ष् स ड

२ विशेया ग

३ प्रशार्द्धम् ग

४ अतीपत ग

५ वृधन्तोम क र ग

६ अपसेधत ड

७ पुष्टान्त ग

८ सघातसिद्धे ग

सघातसिद्धिः ड

९ गणोनो ग

१० प्रत्यक्षस्य र

११ विधाविद्धे ग

७८. नन्रे ॥ ३ ॥

न नकारपरेश्चरे प्रत्यये नीचीभवति । पुरुणाम् (५९) वयतीनाम्
 (५९) धृतनानाम् (२७३) शश्वतीनाम्^१ (२७५) वसनाम् (५८२)
 वसनि (५४१) नकारपरेश्चरे ? विश्वेषां प्रभृतीनि । ^२सीदन् (५०३)
 पदान्तस्थादेरित्यधिकारः । ^३दोषायाश्चानुमार्थम् । नन्रे ॥ ३ ॥

७९. ^४पयुङ् णि ॥ ४ ॥

पयुक्तं णिप्रत्यये नीचीभवति । चर्षणीनाम् (२०८) निवृत्तानि ।
 सहस्रशी^५ (६१७) त्रिपात् (६१८) पयुङ्णि ॥ ४ ॥

८० ग्ने गिनः ॥ ५ ॥

ग्नेवति साम्नि गिनो गीतात्परस्य^६ नीचीभवति । व्यदातये (१)
 मित्रमिव (५) दानाय (९३) ग्नेवति ? सुपर्णोधा (४१७) गिनः ?
 देवैरग्ने (५०) ग्नेगिनः ॥ ५ ॥

१ शश्वतीनाम् ग शश्वतीना ड

२ सीदन् ग.

३. दोषायाद् चानु ग

४ पङ्क्तिणि ग

५ सहस्रशीर्षा ड

६ न नीची० क ख ग

७ विप्रमित्र ग

८१. चता चिखिड् ॥ ६ ॥

चतायाः १चित्राखिड्भ्यां नीचीभवति । सिन्धुः^२ (५१४)
^{२१ १}सामदाइ^३ (१४.२.२०) ^{२ १ २}दिविष्टपे^४ (१५.१.१५) ^५चित्राखिड्-
 भ्याम् ? ^{१ १ २}धन्वेव^० (६.२.२९) ^{३ २ २}वाजयन्तो^० (७.१.६) एव । चता
 चिखिड् ॥ ६ ॥

८२. जेरौ खिडि^७ ॥ ७ ॥

जेः पर^८औकारः खिडि प्रत्यये नीचीभवति । पुरुत्वा (९७)
 सोमानाम् (१३९) इमास्तइ (१८७) यदाकदा (२८८) ^९अयावीती
 (४९५) प्रतुद्र (५२३) धर्त्तासु (५५८) जेरिति ? प्रमित्राय (२५५)
 अयावीती (४९५) नदीपूत्तमम्^{१०} (५५८) खिडीति ? पवस्वसोम
 (४३०) महीनाम् (५७०) प्रथम इत्यधिकारः । भाष्यम्-अङ्गिरसां व्रते
 (आ.४.२.१) जेरौ खिडि ॥ ७ ॥

८३. उच्चं गे^{११} स्पर्शात् ॥ ८ ॥

उच्चमापद्यते गेः स्पर्शात्परम् । यस्वर्यं प्रभृतीनि (३१) उच्चमिति

१. चित्रिड्भ्यां ग.

२. घुः ड. न.

३. सामदाद्र ग.

४. दिविष्टये. ड.

५. चित्रिड्भ्यां. ग. ड.

६. वाजयान्तः स. वाहयन्त्यः ड.

७. गिडि. ड.

८. औकारः ड.

९. अयावीति क. स. ग. नास्ति ।

१०. नदीपु उदुत्तमम् स. नदीपू-
त्तमम् ग. न.

११. गो. ग.

३२२१

शब्दम् । गेरिति ? जङ्घनादौ^१ (४) स्पर्शादिति ? जुपेजना (१.१.४)
 वृत्राणि (४) प्रकृतम्; उपान्त्ये । उच्चं गे स्पर्शात् ॥ ८ ॥

८४. पञ्च तृतीयः^२ ॥ ९ ॥

^३पादिन्यामृचि तृतीय उच्चीभवति । पवस्वद (४७४) पवतेह (५७६)

पादिन्याम् ? अग्निवृत् (४) धेनुनि (आ.३.१.७) पञ्च तृतीयः ॥ ९ ॥

८५. तृतीये ॥ १० ॥

तृतीये च प्रत्यये तृतीय उच्चीभवति । वार्धन्तुया० (७.१.२.)

^{१ २ ३ ४} ४अशुमतीम् (८.२.१९) ^{२ ३ ४ ५} ऽनन् (११६) विपाञ्ज्योताह (३.१.१४)

^{२ ३ ४} ६चरिष्णुधू (३.१.२२) प्रथमात् । ^{२ ३ ४ ५} ७देवैभाऽर३इ० (१.१.४) ८तृतीयः ?

^{१ २ ३} ९योनिष्ट० (८.२.२.) तृतीये^९ ? पतन्तम् (३२०) भाप्यम् । प्रियंमित्रम्

(३५) महाहस्ती (१६७) नशा० (८.१.१२) तिरिन्दा० (१६.१.४)

१०उभाकर्णान्तमिति वाच्यम् । ११औकारस्तु ॥ तृतीये ॥ १० ॥

इति नवमो दशकः ॥

१. जाङ्घानादौ ड.

२. तृतीयः ग.

३. पादिन्यामृचि ग.

४. आशुमतीम्. ख. ग. ड.

५. अन्वन्तु ख.अन्यान् ग.अन्वनू ड.

६. चरिष्णुधुः ग.

७. देवैताइ ग.

८. यः ग. न

९. तृतीय क.

१०. उभकर्णान्त. ग. कव्यान्त० ड.

११. नोकारस्तु क.

८६. ^१अट् पादाद्रायाः ॥ १ ॥

^२पादमाद्वितीयायाः (?) पादात् द्राया उच्चीभवति । प्रके (७१.)

णिहंसि (२४८) भाष्यम् । घमख० (२७१) णिसवनानि (२६९)

गं बहुलम् (५१७) अभिप्रिया (५५४) प्रो ^३अयासीत् (५५७)

अज्जते (५६४) ^४पादमाद्वितीयाया इति ? धौमदिरे (४०७) ^५प्रगा-

यता (५३५) सिधारया (१४.१.८) ऊशब्दः प्रतिपेध्यः । ^६अज्ञार्थः ।

अट् पादाद्रायाः ॥ १ ॥

८७. प्रहृचि ॥ २ ॥

प्रहृयसाया आर्चिके प्रत्यय उच्चीभवति । तं ^७त्वागोप (२९)

^८जातवेदसम् (३१) श्रुतामघम् (१२५) ^९य आनयत् (१२७)

अमृक्षत (४८२) यः ^{१०}पात्रहा (४२४) द्वैवचनमिद्वेः । अमृता-

दीनां पवैकत्ववत् । पुरुणामन् (१८८) पवते (५५४) ^{११}ममिन्द्रा०

(९.१.५.) आर्चिके ? त्राइणादिषु । ^{१२}गुं ॥ प्रहृचि ॥ २ ॥

१. आद्याहा. ग.ड. आट्पादा.पू.पु.

२. पादमद्वी. ड.

३. वोअयासी. ग.

४. पादमद्वाया ड.

५. प्रयोगागता ख.

६. अं अपेक्षते ग.पु. अज्ञार्थः ड.

७. तत्त्वागोपा. ड.

८. जातवेदः क. ख. ग. ड.

९. न आनयन्. ग.

१०. यपात्रम्. क. यपः पात्रम्. ग.

११. ममिन्द्रा. फ. ड. मृमिन्द्रा ख.
ममिन्द्रा ग.

१२. उर्गुं क. गुं ड. न.

८८. इस्थचु तृतीयादिः ॥ ३ ॥

इस्थादेरादेशस्य तृतीयादिरुचीभवति । इन्द्रेसन्तु (१५३) इन्द्रम-

भिप्रगायत (१५५) भाष्यम्-^१मदच्युतन् (५८१) इस्थादेः ? जगन्नपः

(५३) वाजानाऽ^{१ २ ३}२३४म्चा (६.१. १८) ^{१ २ ३}२आवोधाऽ^{१ २ ३}२३४याः (११.२.५)

इस्थचु तृतीयादिः ॥ ३ ॥

८९. न चतुर्थहकारा घोषादयः ॥ ४ ॥

न चतुर्थहकारा उचीभवन्ति^३ । प्रथमोच्चार्यं च । न चतुर्थहकारा

घोषादयः ॥ ४ ॥

९०. ^४नवाद्यशात् ॥ ५ ॥

नवात्पराणां पर्वणां प्राग्यशसङ्घातात् ^५नोचीभवति^६ । र्वआयुनि

(५५०) परिस्सुतम् (५६३) अप्तुरम् (५८०) अरिष्टे (आ. १.१.११,

१२.) नवात्पराणाम् ? ^७अथर्वान्यादिषु । प्राग्यशसङ्घातात् ? स्ये-वामदेव्येषु

(आ. २.१.३०;३३.) नवाद्यशात् ॥ ५ ॥

९१. जङ्घा ॥ ६ ॥

जङ्घानायाश्चोचीभवति^८ । अरतिम् (६७) परिको (५२३)

१. मदव्यु ड.

२. अवोधयः ड.

३. भवति ख.

४. अनवात् ग.

५. नीची ग.

६. भवन्ति ख. ग.

७. अथर्वानादिषु. क. ख. ग. ड.

८. भवन्ति ख. ग.

विशुद्धे (७५) द्वैवचनसिद्धेः । भुजआभरः^१ (२५४) विधासिद्धेः ।

२पचतायाश्च सङ्घातसिद्धेः । ^{१२} ३ ^३ उग्राऽऽहाइ (१२.२.६.) तृतीयादीनां

विशेषः । न चतुर्थहकारा^४ घोपादीनाम् । जङ्घा ॥ ६ ॥

९२. ६ लघोर्गोपायाः ॥ ७ ॥

लघोः परं गोपाया^६ उचीभवति । ररिमाते^७ (१२४) परिष्टो^{१२४}

^१ भाऽऽ२३ (४.२.२९) ^४ तमृभ्वसम् (२४३) अरङ्गमा (३५२) द्युमेभ्यः

(२६६) ^१ अन्यकर्मत् (३०;४९०) एव^{१०} ते (२३२) यन्नमस्य (५४)

लघोर्गोपायाः^{११} ॥ ७ ॥

९३. शि ॥ ८ ॥

शकारे प्रत्यये उचीभवति । ^{१२} श्रुत्यंशा (२६५) अपश्चानम्^{१३}

(५४५) शि ॥ ८ ॥

९४. मर्ता ॥ ९ ॥

मर्तायाश्चोचीभवति । हव्यंमर्ता (८५) अर्चन्ननु^{१४} (४१२)

मर्ता ॥ ९ ॥

- १ भुजभार क. ख.
भुज हारा ग. भुजआभारा ड.
२. पचनाया ग. पचताश्च ड.
३. उग्रंहाइ ख.
४. हकारादि ग.
५. घोपायाः क. ख. ड.
६. घोपायाः क. ख.
७. परिमाते ग.

८. न भृ० वासं ग.
९. अकर्मिन् ख.
१०. एयाते ख. ग. एवते ड. नास्ति
११. घोपायाः क. ड.
१२. श्रुत्यंशा. क. ख. श्रुत्यांशा. ग.
१३. अपश्चानाम्. ख.
१४. अर्चन्ननु ख.

१५. गतिमतायुग्धिया^१ ॥ १० ॥

२गतिमता युक्तो ग्निशब्दः^३ प्राग्धियमहातादुचीभवति । ओग्ना०

(१.१.१) अग्नेरथम् (५) अग्निनमो (१७) अग्निःसप्तु (१८)

गतिमतायुक्तः ? अग्निदूतम् (३) अग्निवृत्रा (४) प्राग्धियसहातादिति ?

अग्ने दुराध्यम् (१०५) अग्नेः प्रिये (आ. २. १. ३२) गतिमतायुग्धिया ॥ १० ॥

१६. मादवन्धायाम् ॥ ११ ॥

मकाराद^४पशब्दोऽन्धायामुचीभवति । तारमग्रहि (२=३) सोमंपिवत् ।

५पृथिवीमप्रथयः (६०१) मादवन्धायाम्^६ ? यज्ञायाम् (६०१)

मादवन्धायाम् ॥ ११ ॥

१७. अभिगीतम् ॥ १२ ॥

अभिगीतं च भरति । प्रथमादिति प्रकृतम् । इवाजन्यायाम्^७

(१५२) व्रुनः^८ (?) प्रथमादिति ? धनतावाम (३०५) उभयाहस्ति

(३४५) सुवीर्यस्य^९ (३४६) स्वाऔऽऽहोऽऽ (७.२.३१) वाहा (?)

अतोमतिम् (५३०) अभिगीतम् ॥ १२ ॥

१. युगन्धिया. मै. पू. युगन्धियात् ग.

युगन्धिपा. ड.

२. गतिवता ग.

३. ग्निशब्दः ग. कशब्दो ड.

४. अपशब्दो ड.

५. पृथिवीप्रथायाः ग.

६. मादवन्धायाम् यज्ञायाम् ख. न.

७. आर्याव्रुनः ग.

८. व्रुनः ड.

९. सूर्यस्य ड.

९८. तयु प्रथमि रे ॥ १३ ॥

१तयु (तये ?) शब्दः प्रथमिपरेऽक्षरे प्रत्यये उच्चीभवति ।
 वीतये (१) २भूतये (स्तोभः) व्यदातये (१) तयु^३ (तये ?)
 शब्दः ? इतउतायाम्^४ (२८३) प्रथमि परे ? ^५मिपीतये (१६१) अग्नेः
 प्रिये (आ २.१.३२) तयुप्रथमि रे ॥ १३ ॥

इति दशमो दशकः ॥

९९. ऋक्स्वरवत् ॥ १ ॥

ऋक्स्वरवद्वर्तते सामिकस्वरः । उच्चमुच्चेन; नीचं नीचेन; स्वरितं
 स्वरितेनेति । यदिदानीमुच्चं वा नीचीभविष्यति नीचं वोच्चीभविष्यति
 तद्विधेयम्^६ । यथा गायत्रमाग्नि धिकारः प्रकृत्योदात्तस्य धिकारस्य
 साम्नि उच्चप्राप्तस्य नीचत्वं ^७द्वितीयस्वरमापद्यते । प्रकृतौ विकृतौ च । धि
 (गा. सा.) अच्छिद्रे । अभ्यासविषये ^८धिशब्दो ^९नीचीभवति । ऋक्-
 स्वरवत् ॥ १ ॥

१. तैशब्दः क.

२. भूतयो क. स.

३. तैशब्दः क.

४. इतउतायाम् ग. इत एतायाम् ड.

५. वीतये स.

६. अत्रैव ड. पु. सूत्रं समाप्तम् ;

यथा गायत्रसाम्नीत्यादि अपेक्षते ।

७. द्वितीयं स. नीचस्वरं ग.

८. धी शब्दः स.

९. नीचैर्भवति ग.

१००. ति ॥ २ ॥

तीति चास्य संज्ञा वेदितव्या । ति ॥ २ ॥

१०१. उच्चो गन् ॥ ३ ॥

उच्चो गन्तो=गकारान्तः क्रियमाणः २यथर्चविशेषः ख्यापको भवति ।

गि प्रथमः । गिगितिक्रियमाणः प्रथमोच्चम् । डि तृतीयः । डिगितिक्रियमाण-
स्तृतीयोच्चम् । दि चतुर्थः । दिगिति क्रियमाणश्चतुर्थोच्चम् । उच्चो गन् ॥ ३ ॥

१०२. ताख्यम् ॥ ४ ॥

तदाख्यं उच ४तद्वेदितव्यम् । प्रथमोच्चम्; तृतीयोच्चम्; चतुर्थोच्च-

मिति । मुमुग्धि (८.२.१३) पुनानः (१२.१.३५) मिस्सुतम् (१४.१.६)

सुदुघाम् (४.२.३३, ३४) स्वधरम् (२.१.११) ५उलोककृनुमद्रिवो०

(१०.१.३२) पाहिनोअग्ने (१.२.२८) अग्नेजरितविं (१.२.३३)

एन्द्रसानसाइम् (४.१.२) एन्द्रयाद्युपनाः^६ (१२.१.३०) एतोन्विन्द्र-

स्तवामा (९.२.७) एवमादीनि । ताख्यम् ॥ ४ ॥

१०३. उदात्तात् ॥ ५ ॥

७उदात्तादक्षरमुच्चीभवति । द्रविणस्युरादीनि (४) प्रथमादुच्चीभृता-

१. गान्. ग.
२. यथर्चिवि. ख.
३. चैव. ग.
४. तत्. ग. न.

५. उलोककृनुम्. ख.
६. उपनः. ख. युपन. ग.
७. उदात्तात्परं उच्ची. क. उदात्तात्पर
उच्ची. ग

दप्युदात्तात् । प्रथमादिति ? विदोऽ^२विदाऽ^३र^{१११}३४५ः (१७.१.३) उदा-
त्तात् ॥ ५ ॥

१०४. घाञ्जङ्घायाः ॥ ६ ॥

१जङ्घानायाः परस्य पर्वणः दीर्घात्परमुचीभवति । वाजेभिर्मा (२२७)
समुद्रस्याधिवि (५१८) मत्सरासः (५१८) जङ्घानायाः ? तदाभर
(स्तोमः) ३स्यादीधितिम् (५७०) दीर्घात् ? सुदुघाम् ^{२ १ २१} (८.१.१६)
घाञ्जङ्घायाः ॥ ६ ॥

१०५. मन्त्रेभ्यः ॥ ७ ॥

मन्त्रेभ्यः परस्य पर्वणः दीर्घात्परमुचीभवति । ^{२ १ २ ३ १ १ १} ४क्रयाहुताऽर^{१११}३४५ः
(१.१.७) ५ होतामन्द्रः (४४) सोमगस्य (६०) मन्त्रेभ्यः ? त्वहोता
(६१) ६अग्निराहुतः (स्तोमः) शुक्रआहुतः (स्तोमः) होतारंत्वा (४२०)
पुरुमेधाः^७ (५४१) आग्नेय इत्यधिकारः । दीर्घात् ? अग्ने महोभिः (६)
मन्त्रेभ्यः ॥ ७ ॥

१. जङ्घानायाः क. ख.

२. तदाआर. ड.

३. स्यादीधितिम् ग.

४. क्रयाहुतः ख.

५. हेतानन्द्र ग.

६. अग्निराहुतः ग.

७. पुरुमेधा. ग.

१०६. नतंविनि तुडि ॥ ८ ॥

नतं विनिसाम्नि तुडि प्रत्यये उच्चीभवति । दक्षाऽऽयाऽऽर३४५
 (२.१.१६; ४.१.२४.) द्विः । दक्षिणेऽ३ नाऽऽर३४५ (५.१.१६.) गृणीऽ-
 ३५ऽऽर३४५ (८.२.३१.) नतंविनिं ? क्षुन्तम् (१६७) भृष्टिन्तम्
 (३२७) दीर्घात् ? १ग्रमर्दयादीनि (१.१.२०) तुडिप्रत्यये ? अपीपेमेह^२
 प्रभृतीनि (२७२) नतं विनि तुडि ॥ ८ ॥

१०७. ह्रस्वमघोषादि सस्वरे ॥ ९ ॥

ह्रस्वमक्षरमघोषादि सस्वरे प्रत्यये उच्चीभवति । त्वंपुष्यसि (२७०)
 सत्पतिम् (३४३) चमूपुते (१६२) तोपिञ्च (५१२) नदीष्वा (५५८)
 आदि । वशिक्षति (२३५) अक्षितोतयः (२५१) पवित्रस्य (२६१)
 पवित्रन्ते (५६५) पवित्रवन्तः (५४७) क्रतुवित्तमः (५७८) मदिन्तमः
 (५८४) ४शत्रुरिन्द्राऽऽर३४ (८.२.२६) ५शत्रुरिन्द्रोवाऽ३ (८.२.२७.)
 पुरुहूतायसत्त्वने (३.२.३) मरूत्वतेऽ३ (१३.१.१४.) दाइवाऽऽसोअष्ट-
 मर्तियमी (११.२.१०) प्रतिभागंन (२६७) ६गृतना (३७०)

1. ग्रमदीयादीनि, ग.
2. ह ड. न.
3. अक्षरं क. ख. ग. न.

4. शत्रुरिश्चइ. क. शक्रुश्चरिन्द्रारिन्द्रो स.
5. शचरिन्द्रारिन्द्रो० ग.
6. प्रततवन्, क.

अतप्ततनूः (५६५) भूरतिथिः (३७२) १असत्रम् (२७५)
ह्रस्वमिति ? शीरं पावक (४२०) २वृषापवित्रे (५२९) वृषामतीनाम् (५५९)
तोदस्येव (९७) तवसेभम् (४६२) मर्तासः (८८) ईशानः (३८९)
अघोषादीति ? द्रविणस्युरादीनि (४) सस्वरे ? सन्नते नाकम् (७३)
अग्निः समिधा (७३) स्पान्त्यद्रुहः (२०६) शिशुन्नह (५६९)
२ १ २ सत्यश्रवसेऽ३ (७.१.२१) ३विश्रवसेऽ३ (७.१.२१) स^१श्रवसेऽ३
(७.१.२१) ४आचवि-शा (१६.१.६) ५विप्रत्यये नेत्यधिकारः । ह्रस्व-
मघोषादि सस्वरे ॥ ९ ॥

१०८. नामि ६गप्रथमचु ॥ १० ॥

नामि वर्गप्रथमादि उच्चीभवति । अपी (२७२) सुप्रीतः (११४)
अधिविष्टे (५१८) ब्रह्मकृते विपश्चिते (३८८) सत्राजितः (२५१)
७नामीति ? विद्वाहित्वा (३१७) गप्रथमादीति ? ८तोदस्येव (९७)
सस्वरे ? जगृह्णाते (३१७) वाजयन्तः (२५१) नामि गप्रथमचु ॥१०॥

इत्येकादशो दशकः ॥

इति ९सामतन्त्रभाष्ये प्रथमः प्रपाठकः ॥

१. असत्रः क.

२. वृषापवि प्रभृति स्यान्तत्पर्यन्तं
ग. पु. न.

३. वि. क. न.

४. अचश. ख. धविशा. ड.

५. विप्र. क. सि प्र. ग.

६. सप्रथ. ग.

७. नामिति ख. ग.

८. रोस्येव ख.

९. सामतन्त्रे क. ख. ग. घ. ड.

अथ द्वितीयः प्रपाठकः ॥

१०९. प्रत्नायाः ॥ १ ॥

प्रत्नायाश्चोच्चीभवति । १वोचद्ब्रह्मे (९४) २यंयरुतः (२०६)

उपमान्दे (३९१) सांत्वा० (२.१.१२) ३पदान्तवत इत्यधिकारः ॥

प्रत्नायाः ॥ १ ॥

१००. ४ रा ॥ २ ॥

रावति गीत उच्चीभवति । २ १ अग्निपु-रा. (२.२.३.) अपसोमः

(५१०) अतिह्वरात्सि (५७६) ५मिनीत्यधिकारः ॥ रा ॥ २ ॥

१११. श्विनि ॥ ३ ॥

श्विनि ६गीते उच्चीभवति । पतिर्विश्वस्य (५४६) अपश्वानम्

(५४५) पिचिश्चतः (५६५) श्विनि ॥ ३ ॥

११२ द्रुकाद्रि ॥ ४ ॥

७द्रुकात्परस्य द्वैधं ८रिशब्द एवोच्चीभवति । प्रधन्वायाम् (५६७)

नियतं च निवृत्तं च । द्रुकाद्रि ॥ ४ ॥

१. अग्निपुरा क. स. ग. घ. अधिकः

पाठः

२. यंवरुतो ग

३. पादान्त. ड.

४. रा सूत्रं ग. न.

५. मिदिनी० क. स. इदि० ग. मित्य-

दिनी घ. मिदी ड.

६. हित क.

७. द्रुकात्. ड.

८. रीशब्द स.

अतप्ततनुः (५६५) भूरतिथिः (३७२) 1असत्रम् (२७५)
 ह्रस्वमिति ? शीरं पावक (४२०) 2वृषापवित्रे (५२९) वृषामतीनाम् (५५९)
 तोदस्येव (९७) तवसेभम् (४६२) मर्तासिः (८८) ईशानः (३८९)
 अघोपादीति ? द्रविणस्युरादीनि (४) सस्वरे ? सप्तते नाकम् (७३)
 अग्निः समिधा (७३) स्पान्त्यद्रुहः (२०६) शिशुन्नह (५६९)
 २ १ २ १ २ १ २
 सत्यश्रवसेऽ३ (७.१.२१) ३विश्रवसेऽ३ (७.१.२१) सश्रवसेऽ३
 (७.१.२१) 4आचवि-शा (१६.१.६) 5विप्रत्यये नेत्यधिकारः । ह्रस्व-
 मघोपादि सस्वरे ॥ ९ ॥

१०८. नामि 6गप्रथमचु ॥ १० ॥

नामि वर्गप्रथमादि उच्चीभवति । अपी (२७२) सुप्रीतः (११४)
 अधिविष्टपे (५१८) ब्रह्मकृते विपश्चिते (३८८) सत्राजितः (२५१)
 7नामीति ? विज्ञाहित्वा (३१७) गप्रथमादीति ? 8तोदस्येव (९७)
 सस्वरे ? जगृह्णाते (३१७) वाजयन्तः (२५१) नामि गप्रथमचु ॥१०॥

इत्येकादशो दशकः ॥

इति 9सामतन्त्रभाष्ये प्रथमः प्रपाठकः ॥

1. असत्रः क.

2. वृषापवि प्रभृति स्यान्तपर्यन्तं
ग. पु. न.

3. वि. क. न.

4. अचश. ख. यविशा. ड.

5. विप्र. क. सि प्र. ग.

6. मप्रथ. ग.

7. नामिति स. ग.

8. रोस्येव र.

9. सामतन्त्रे क. र. ग. घ. ङ.

अथ द्वितीयः प्रपाठकः ॥

१०९. प्रत्नायाः ॥ १ ॥

प्रत्नायाश्चोच्चीभवति । १वोचद्वन्नहो (९४) २यंयरुतः (२०६)
उपमान्दे (३९१) सांत्वा० (२.१.१२) ३पदान्तवत इत्यधिकारः ॥
प्रत्नायाः ॥ १ ॥

१००. ४ रा ॥ २ ॥

रावति गीत उच्चीभवति । २ १ अग्निपु-रा. (२.२.३.) अपसोमः
(५१०) अतिह्वरासि (५७६) ५मिनीत्यधिकारः ॥ रा ॥ २ ॥

१११. श्विनि ॥ ३ ॥

श्विनि ६गीते उच्चीभवति । पतिर्विश्वस्य (५४६) अपश्वानम्
(५४५) पिविश्चतः (५६५) श्विनि ॥ ३ ॥

११२ द्रुकाद्रि ॥ ४ ॥

७द्रुकात्परस्य द्वैधं ८रिशब्द एवोच्चीभवति । प्रधन्वायाम् (५६७)
नियतं च निवृत्तं च । द्रुकाद्रि ॥ ४ ॥

१. अग्निपुरा क. र. ग. घ. अधिकः
पाठः

२. यंरुतो ग

३. पादान्त. ड.

४. रा सूत्रं ग. न.

५. मिदिनी० क. ग. इदि० ग. मित्य-
दिनी घ. मिदी ड.

६. दित क.

७. द्रधान्. ड.

८. रीशब्द र.

११३. १स्यूष्मणः ॥ ५ ॥

ऊष्मणो द्वैधं तिप्रत्यय २एवोच्चीभवति । विम्बीरातिः (३६६)
 ३सजूस्तत् (३७०) निवृत्तानि । निश्शशा (४१०) दशः कवीनाम् (४५८)
 प्रियः कवी (४८१) शुन्ध्युः परि (३९६) द्रः प्रथमे (५२९) स्वदेवाः
 परमे (स्तोमः) विशस्त (८५) त्यूष्मणः ॥ ५ ॥

११४. कवचु ॥ ६ ॥

ककारश्चकरादि ति^४ प्रत्यय एवोच्चीभवति । वशिक्षति (२३५) पिवा-
 तिसौम्यम् (३८६) निवृत्तानि । दक्षिणेन (१६७) दक्षिणम् (३१७)
 प्रसुर्गा^० (५६५) ब्रह्मकृते (३८८) यज्ञाद्गु^० (११.२.३,४) कवचु ॥ ६ ॥

११५. वृद्धात्नीचानाम् ॥ ७ ॥

०वृद्धात्परं नीचानां उच्चीभवति । वासोर्मन्दा (६.१.३३) वास-
 निजा^० (७.२.५) ७ आधानो ८विश्वचर्षणे (९.२.३०) यएकइत्प्र-
 भृतीति । वृद्धात् ! होतार^० (४२०) नीचानाम् ? ईशानः (३८९)
 वृद्धात्नीचानाम् ॥ ७ ॥

१. ऊष्मणः ग.

२. प्रत्ययमेव घ. ड.

३. सजूस्तत्. ग.

४. नि. स. ति घ. न.

५. प्रसुर्गा. ग.

६. अस्य सूत्रस्य भाष्यं. क. पु.
नास्ति ।

७. अपानो स. ग.

८. विद्वचर्षे. ग.

११६. १नोरुणः ॥ ८ ॥

उणो द्वधं २नोः परमेवोच्चीभवति । ३निक्तोवाजीधना (४३०)
 ४वान्तरासुपायमो (५१२) निवृत्तानि । अर्चमा (१८५) ५मित्रानृहात् ।
 ब्रह्मकृते (३८८) तमश्हविः दधन्वान् (५१२) नोरुण् ॥ ८ ॥

११७. उप ॥ ९ ॥

उपशब्द उच्चीभवति । उपकण्वस्य (९.२.५) उपमान्दे (१०.२.१९)
 त्रिः । उप ॥ ९ ॥

११८. ७उच्चवदिजस्थे त्रिवतः ॥ १० ॥

उच्चवद्वर्तते पदान्तोऽस्थे प्रत्यये त्रिवतः ७ पर्वणः । तिघारया (१३.
 २.१७) द्विः । गंङ्गुलम् (५१७) स्यापरमस्यरा० (७.२.१०) स्मि-
 न्वाजि (५३९) नोअर्पसि (१४.१.२६.) तोअक्षरन् (१६.१.१८)
 ८जासातमम् (१६.१.२७) शम्भयमम् (५७९) ९उणिति ? स्यरा-
 जसि (७.२.१०) १०पदान्तः ? ११इवायतीमुपायम् (२.२.१०) अस्थे इति ?
 ध्वमुपवा० (२.१.२४) सुदुघाम् (४.२.३३, ३४) यसोमम् (१२३)
 धिप्रिष्टे (५१८) त्रिवत १२इति ? पुरथनः १३ (१६६.) १४सोअश्रया

१. नोरुणि. क. नोरुण् र. ग. मै.पु.

२. श्वोः क.

३. निवृत्तोवाजी. र.

४. वन्तरा. ड.

५. वृहत् ग. न.

६. दिजि र. दिजते घ. उजि ड.

७. त्रिवतः घ.

८. जसातमम्. ग.

९. उण्णीति. क. र. घ.

१०. पदान्ते ड.

११. इवायतीमपा घ. उपासम् ड. न.

१२. इति घ. न.

१३. पुनश्चनः क. -

१४. स्योअश्रया ग.

(४८२) सुहस्ति० (१५.१.६) वहसि^१ (४६) र्यराज्ये (११.२.२४)
 भाष्यम्—यमन्दिनः (१६.१.१८) उच्चवदिलस्थे त्रिवतः ॥ १० ॥

इति प्रथमो दशकः ।

११९. णिषु त् चम् ॥ १ ॥

णिष्वक्षरेपूचीभवति । आदिरित्यधिकारः । तृतीयं च नीचम् ।

गृणानोह (१.१.१) अध्वराणाम् (१७) महीघृणुते^२ (८.१.२४)

सुपर्णोधा० (११.१.३२) णिष्वादिरिति ? ध्वमुपवा^४ (२.१.२४)

पूर्णाविव० (२.१.२४) णीर्क्रीणीणाम्^५ (१७.१.३९) ह्रस्वमित्यधिकारः ।

ऋमुक्षणम्^६ (१९९) विनित्यधिकारः । णिषु त् चम् ॥ १ ॥

१२०. ७र्जि ॥ २ ॥

इकारात्परं ७जकार्युच्चवद्वर्तते । वृत्राणिज (१.१.८) हिजा-
 तवेदो (३.१.१५) हाहोइ-जनि (४.२.१३) जकारि ? त्वंवृत्राणि (२४८)

इकारात् ? इन्द्रं जजनुः (३७०) १०पदादिरित्यधिकारः । एर्जि ॥ २ ॥

१. ह्यडि ड.

२. महीन्द्रघृणुते र.घ. महीघृ. ड.

३. णिष्वादिति ग.

४. ध्वमुपा ग.

५. णीर्क्रीणीणाम् घ.

६. ऋमुक्षणाम् क. र. ग. घ.

७. एर्जि घ. एर्ति. ड.

८. एः द्कारान्, क. ग. घ.

९. जयुंश्च ड.

१०. पदादित्य ड.

१२१. ओरि घोषे ॥ ३ ॥

ओकारात्पर ^१इकारः उच्चवद्वर्तते घोषे प्रत्यये । नचोऽर ^१हिर०
 (११.१.३२) द्विवोऽ^२द्विवाऽ^१र^{१११}३४५ः (१०.१.५) शब्दोदि (१२.१.३२)
 ओकारादिकारः ^२१२२ ? शिवोमुवः (१२.१.१२) घोषे ? मनुषोविशे^१२ (३.१.३९)
 निमासदम्^३ (४७२) ओरि घोषे ॥ ३ ॥

१२२. अ मिनि ॥ ४ ॥

अकार^४ उच्चवद्वर्तते मिनि पर्वणि । ^१चित्रंरा० (१.२.३५) त्व-
 होता० (२.१.३०, ३१) देवासो० (३.१.३१) सिमापुरु^६ (२७९)
 मिनि ? पुनानस्तोम^७ (५११) पवित्रवन्तः (५४७) अतप्ततनुः^८
 (५६५) ९न प्रथमादित्यधिकारः । अमिनि ॥

१२३. विनो भि ॥ ५ ॥

^{१०}विनोऽक्षराद्भि प्रत्यय ^{११}एवोच्चीभवति । अभवः शत्रुः (३२६)
 अभि । स्ये । अभिनत् (आ. ४. २. १७) ^{१२}विनः ? पृथनाअभि (९. २. ३५)
^{१३}अयासियाऽ^२३४५ः (१४. १. १८, १९.) अभिप्रनो (४. २. ३) न पदा-

१. इकारः क. ग. न. ईकारः ड.
२. मनुषो विशे. ग.
३. निमा घ.
४. अकारः र. अमिनि. घ.
५. चित्रंरा. ग.
६. सिमापुरु घ.
७. पुनानस्तो क. र. ग. घ.

८. अतप्ततनुः ग.
९. निप्रय. घ.
१०. भेन्नरेभिप्र. क. ग.
११. प्रत्ययमेव ड. अभि. घ.
१२. भिनः घ.
१३. व्ययामिया ग.

देरित्यधिकारः । विनोमि^१ ॥ ५ ॥

१२४. प्रहोः ॥ ६ ॥

प्रह्वयसायाश्च^१ २परमुञ्चीभवति । स्यापरम० (७.२.१०) ३तवसे०
(१२.१.३३) समित्यस्थ^४ इत्यधिकारः । प्रह्वयसायाः ? स्वमधुमत्तमः
(५७८) निमासदम् (४७२) प्रहोः ॥ ६ ॥

१२५. इजो हञ्चु नीचानाम् ॥ ७ ॥

इजः परं हकारादि उच्चवद्वर्तते । हरीणा० (९.१.४) हिरण्य^१
ने० (११.१.३४.) हवामहे (१३०) द्विः । हिपाइव (१३.२.२) ५नीचा-
नाम् ? हनिष्मतेऽर३४५ (४.१.१९) हनिष्कृतेऽर३४५ (४.१.२०)
६हृणीथा (११०) ७हिरण्ययः (५११)^१न प्रथमादित्यधिकारः । इजो
हञ्चु नीचानाम् ॥ ७ ॥

१२६. ओष्ठ्यञ्चु ॥ ८ ॥

८ओष्ठ्याद्युच्चवद्वर्तते । नीचानामप्रथमात्पदादित्यधिकारः । परमा-
च्चित्त० (८) उपमादे० (३९१) विश्ववार (६१) पुरुहूता (३.२.१)
पुरुणामन् (१८८) ९पुस्त्रसोऽ३ (५.२.१९) पुरुत्राच्चित् (७.२.१३)
पुरुहूतद्युमन्तम् (४४०) प्रणेतऽ३ः (५.२.१९) १०प्रतरी (५५९)

१. विनोमिः घ.

२. परः ङ.

३. तमसे घ.

४. समित्य. ङ.

५. नीचानामुच्य० ख. ङ.

६. हृणीयथा क. ग. घ. ङ.

७. धिरण्य. ग.

८. ओष्ठ्यञ्चु ग.

९. पुस्त्रस्ये ग.

१० प्रवरी ग.

^{१ २} ब्रह्मणस्पतेऽ३ (१६.२.३४) विवासति (२६४) वामहेऽ२३४५ (६.१.
^{१ २१} ३३) पवमान (१७.२.२८) ^१ १णिपते (५५४) ^{१ २} २नांपवते (१६.२.२३)
^{२ १ वि १} वाजे । अग्नयेऽ२भर० (३.१.१४) ^१ भववन् (७.२.१९) त्रिः ।
^{२ १ २ २} ३पदात् १ सुतसोमे (२३७) सत्यधर्माणम् (१.२.१७) ओष्ठयादीति १
^{२ २} स्पराजसि (७.२.१०) ^२ ४चुकुधम् (८.१.२८) ^{२ १} रप्रथमा (आ.४.२.१७)
^{२ १ २ २} ध्वमुपवा० (२.१.२४) यज्ञेषु (२२१) पवस्वीना (५४१) ^१ ५वाशब्दो-
 ऽभिज्ञापनार्थः । ओष्ठ्य जु ॥ ८ ॥

१२७. ओष्ठयादेः पव ॥ ९ ॥

ओष्ठयादेः पव उच्चीभवति । पवमानादीनि । भाङ्: पवते (१७.२.
^१ ३३) विय-पव^१ (१७.२.२९) ओष्ठयादेः १ अयापना (१६.१.३)
^{१ २} रेभिः पव^१ (१७.२.३१) ओष्ठयादेः पव ॥ ९ ॥

१२८. नैक्^१ ॥ १० ॥

^{२ १} नैकाक्षरात्पदादुच्चीभवति । वापृणध्वम् (२.१.२४) ^{२ १} १०वापृणीमहेऽ२-

१. णपवते घ.

२. नांपते ग.

३. पदरान् घ.

४. इतः प्रभृति उच्चीभवति पर्यन्तं
घ. न ।

५. वाशब्दः क. ग.

६ द्वित्ज्ञापनार्थः ।

७. वियय स्व.

८. तेभिः पव. ग.

९. नये ग.

१०. त्वापृणीमहे स्व. पृणीपठे. ग
त्वापृणी घ.

१११
३४५ (११.२.३) आभर^१ (= १) एकाक्षरादिति ? उपमान्दे^२ (१०.२.२०)

नैक् ॥ १० ॥

इति द्वितीयो दशकः ॥

१२९. सि मासे^२ ॥ १ ॥

संकारादि समासे उच्चीभवति । समिधा^{१ २} (१.२.२९,३०) द्विः ।

स्वपत्य (२.१.२९) सुण्डुतिम्^{१ २} (९.२.५.) दासाय (३९२ ?) नीचानाम् ?
समुद्रंभ्य (३४३) समासे ? सोमक्रतु (५७८) सि मासे ॥ १ ॥

१३०. नित्रिजा ॥ २ ॥

निवति^{१ २} पादे त्रिपदान्ते^{१ २} गीत आकार उच्चयद्वर्तते । प्रनोरा०

(२.२.२०) निमामदऽऽ३४५म्^{२ १ २ ३ १ १ १} (१३.१.१४) ७हादिंया (१६.२.२२)

निवति । मिन्धूनाम्^{१ २ २ २} (१६.२.२२) त्रिपदान्ते ? यस्मिन्त्र (४७)
नित्रिजा ॥ २ ॥

१३१. सन्ध्यक्षरा त्रीणि ॥ ३ ॥

सन्ध्यक्षराणि त्रीण्युच्चीभवन्ति^{१ २ १ २} १० । ११ आगाहियेहि० (५.२.१५)

१. ध्ममाभर क. स. ष्यमाभर. ग.

२. सूत्रं ग. न.

३. स आ. ग.

४. सामक्रतु. ग.

५. नीवति. ग. नवति स.

६. त्रिपादान्ते. स. ग. घ. यस्मि-

न्वतत्रिपदान्ते. ङ

७. हादिंया. क.

८. नवति स.

९. यास्मिन्त्रता ग.

१०. भवति. ख. ग. घ.

११. आगाहियेहि स.

तोपिञ्चते (५१२) पूर्वादिति वा । सन्ध्यक्षरा त्रीणि ॥ ३ ॥

१३२. एहि रे ॥ ४ ॥

१ एहिपरे वर्णे प्रत्यय उच्चीभवति । यथा-त्वम् (३.२.१९) क
इत् (३.२.१९) ^१ ^२ द्यवि (४.२.३४) एहि परे ? ^२ ^१ ^२ ^१ द्युम्नमाभ.रा. (७.१.३२)
एहिरे ॥

१३३. ओष्ठ्ये या ॥ ५ ॥

ओष्ठ्ये प्रत्यये यावति गीत उच्चीभवति । यत्सोमे (१८८) नप्योः
(४७६) ओष्ठ्ये इति । यस्मिन्त्रता (४७) जात्ये वा । रिचम्बोः (५१३)
उक्थ्यम् (३७४) जिह्वयम् (५४५) रातिर्वा कर्षणम् । मेशब्दस्य वृद्धि-
रूपमणि । ओष्ठ्ये या ॥ ५ ॥

१३४. क्षैप्रः ॥ ६ ॥

क्षैप्रस्तन्धिरुच्चवद्वर्तते । तद्वज्जात्येऽपीत्युक्तम् । ^{२११} ^३ दृत्यं चरन्महेऽ-
^{१११} ^२ ^१ ^२ २३४५ (२.१.३५) स्यत्वाभ्यक्षरन् (९.१.२५) ^१ ^१ ^३ न्यत्रिणम् । न्यत्रिणं दहाऽ-
^{१११} ^१ ^२ २३४५ (१२.१.४१) नप्योत्रोहितः (१३.१.३८) भाष्यम् । व्युच्छति
(५.१.३५) शग्ध्युपु^३ (७.१.१२) क्षैप्र इति ? प्रत्यग्ने (३.१.६.)
^३ ^४ ^२ प्रत्यस्मे (९.२.१३) ^२ ^४ भाष्यम् । मनुष्येऽपिः० (२.२.१७) कई व्यक्ताः

१. ख. घ. पुस्तकयोः भाष्यं
नास्ति ।

३. गधूपु. ग.

४. भाष्यं. ड. न.

२. न्यत्रिणंदह. क. न.

(४३३) न मन्द्रादित्यधिकारः । उच्चस्यवानुबन्धः ^१ऋङ्नीचम् । क्षीप्रः ॥६॥

१३५. वृधन्तां वृ ॥ ७ ॥

^२वृधन्तायां वृ उच्चीभवति । ^३यस्मानं वृ (८.२.२९) ^४द्रववृ^५

(१०.१.१९.) वान्तो वा ॥ वृधन्तां वृ ॥ ७ ॥

१३६. नीचं दक्षु नौष्ठ्यादिन्याम् ॥ ८ ॥

नोचमापद्यते दकारादि । वान्त आदेश इति प्रकृतम् । नौष्ठ्यादि-
न्यामृचि । ^६अवयदा (३१५) ^७अप्मेदेहि (९९) इन्द्रं वृ (३७७) इन्द्रो
अङ्गप्रभृतीनि । नौष्ठ्यादिन्याम् ? इन्द्रद्युक्षम् (३२७) नौष्ठ्यादिन्याम् ॥८॥

१३७. इञ् नजिशेषे ॥ ९ ॥

^६पादान्तो नीचीभवति नजिशेषे । रप्सुदा (११७) ^७इन्द्राऽइ-
हाइ ^८भ्यआत्दाऽइः (६.२.२२) ^९तिर्यमदम (९.१.२४) ^{१०}दिर्यमदम्
(१५.१.१९) ^{११}नजिशेषे ? इन्द्रो अर्वाक् (२९०) इन्द्रं ^{१२}सवा
(२३७) इन्द्रद्युक्षम् (३२७) इन्द्रस्य हादिं (५५९) नौष्ठ्यादिन्या-
मित्यधिकारः । इञ् नजिशेषे ॥ ९ ॥

१. ऋङ् नीचं नीचं क. र. ग.
२. वृधन्तायाः क. र. ग.
३. यस्मानं वृ. क.
४. द्रववृनि ग. द्रवप्रयाते वा. र.
५. अवेद. ड.

६. पादान्तः र. घ. पादान्ते ग.
७. इन्द्रं आइ क.
८. यअत्रदा ख.
९. नजिशेषः र. नहिशेषा. ग.
१०. इन्देसन्तु ड.

१३८. १इजः ॥ १० ॥

पदान्तात्परं जकारि नीचीभवति । ^{२ १ २१२} ३उज्जिहानाः (२.२.१०) यद्भू-
मिम् (३.२.१७) कृष्णोदशभिः (३२३) ^{२ २ २} जनितादिषो (१५.२.६)
यज्जायाम् (आ.३.२.९. आदिषु) पदान्तात् १ इन्द्रश्चर्मादीनि । नजिशेषे ?
देवरक्षादीनि । ^{२ १२२} अर्कोदे० (१६.२.३४) ^{२१२विर} पितादे० (११.२.१९;२०) नौष्ठ्या-
देरित्यधिकारः । ३इजः ॥ १० ॥

इति तृतीयो दशकः

१३९. मात् ॥ १ ॥

४मशब्दाच्च परं ^{१ २} नीचीभवति । मदम्-शुक्रा (९.१.२४) मदा-
मसि (४३२) ^{१ २ १२} तमोमदाऽऽः (१७.२.१.) द्विः । ^{१ वि.२} नजिशेषे ? मदाऽऽय-
(१३.२.१८) ६मदिन्तमः (५८४) मात् ॥ १ ॥

१४०. ७विदः ॥ २ ॥

^{२ १ ३ १ १ १} सुवविदाऽऽ२३४५ः (१७.१.६.) विद इति ? ^१ ६स्वविदः (५६६) रेफसंबन्ध-
मिति ? ^{२ १ १ १ १} ७ विदोऽऽविदाऽऽ२३४५ः (१७.१.३) विदः ॥ २ ॥

१. इजः ड.

२. उज्जिहानाम क. उज्जिहानान्ख.

३. इजुः ड.

४. मा ड.

५. नीचं भवति ख.

६. मदिमः ख.

७. विदः मै. पु.

८. सुवविदाऽऽ३३ ख.

१११
सुवविदाऽऽ२३४५.ड.

९. विदोविदः ख.

१४१. विम ॥ ३ ॥

विलिङ्गायामृचि मशब्दो नीचीभवति । धाडंमघवाऽर०^२ (६.२.२२)

सोमोआ० (१६.२.२१) विलिङ्गायाम् ? यंमस्तः (२०६) सोमः । द्विः

३मकारः^३ ? - आवइन्द्राम् (६ १ ६.) तमिन्मह (४११)^४आदेः परमित्य-

धिकारः । नजिशेपे ? शंमध्यमम् (५७९) विम ॥ ३ ॥

१४२. अक्रेचु ॥ ४ ॥

अक्रे पृडक्षरे मशब्दो नीचीभवति । परस्वम० (४७२) द्युमन्तम् (५६७) अक्र इति ? शंमध्यमम् (५७९) पृडक्षर इति ? मनोदक्षं प्रभृतीनि । अक्रे चु ॥ ४ ॥

१४३. नि ॥ ५ ॥

निशब्दो नीचीभवति । निकाव्या (३.१५)^२ ५निक्तः (४३०) निमासदम् (४७२) योनिमृत (५११)^६ निमासदत् (४७३) योनिमिन्द्रः (२.२.३१)^७ कनिक्रदत् (५७२)^८ इजुयुक्तमित्यधिकारः । नि ॥ ५ ॥

१४४. इणोरि ॥ ६ ॥

पेदादेः परं रेफि^९ नीचीभवति । मयो गिरः (१३) सूर्यम् (३.१.१)

१ विम स

२ ध्यमघवा इत्यधिक. पाठ ड

३ यनारः ग

४ नहादेः पद स ग

५. निक ड

६ निमासदत् ग.

७ कनिक्रदत्

८ उद् उजुयुक्तमित्यधिकारः ड.

९ रेफी स.

२ १२

हुतं पुनः (६.२.२२) तिधारया (५१५) इकारग्रहणम्-भ्यस्परि । पदादेः ?

रजस्तुरम् (५८०) १परान्त इत्यधिकारः । इणो रि ॥ ६ ॥

१४५. अचुन्यामस्थाजिज् ॥ ७ ॥

-अकारादिन्यामृचि अस्थात्परं जरारि नीचीभवति । वाजा^१ड ।

२ १२ १२

र्याज्ये (११.२.२४) वाजा^२अमि^३ (११.२.२४) नञ्जतिम् (१६.१.३)

२ १२ २

सम्राज (१.१.३०) प्रवयामुं (७३) त्वष्टावचमं (१२.१.३) अकारा-

दिन्याम् ? उरजा^४सिसु (२२०) वाजेभिर्मा^५ (२२७) वाजेप्रभृतीनि ।

अस्थादिति ? ओजिष्टम् (८१) योजरिं (६.१.३१; ३३.) अचुन्याम-

स्थाजिज् ॥ ७ ॥

१४६. इड्यन्तस्थि ॥ ८ ॥

इडिप्रत्ययेऽन्तस्थि नीचीभवति । गिरा (१.१.१७) अनये (२.१.७)

२ १ १२

तुनोगिरः (२.१.१३) नेतायः^६ (१७.२.२३) वसुद्रुवम् (६.२.१०)

२ १ २

चहव्यः (८.१.३०) अन्तस्थि ? तगोनाऽरम् (१.२.३१) इडि ? निप-

न्यया (१.१.८) रन्धयन् (१०.२.२२) तालव्ये वासुर्योरर्थः^७ ।

इड्यन्तस्थि ॥ ८ ॥

१. पर्यन्त ग.

२. वाजा^२अति० ग३. राजा^४सि. ग

४. त्वष्टावच. ड.

५. नोयनेनय. क. ग.

नेतायनेनयः म्य घ.

६. वासुर्योरस्थम् घ

वासुर्योरर्थम् ड

१४७. रिं ॥ ९ ॥

१२ १

२रेफियकारि नीचीभवति । सूर्यम्-हो० (३.१.१.) ३महेसमर्य

१२१ १२ २

(४३२) सूर्येज्योतिः (१६.१.४) रिं ? तमार्यस्य (४७) पदान्त इत्य-

धिकारः । दधन्वाऽयः (५१२) ४स्विनोरित्यधिकारः ॥ ९ ॥

१४८. तरिवट् ॥ १० ॥

तकारोपान्त्ये पर्वणि नीचीभवति । सुतऽसो । जसातमम् (५४९)

स्विनोरित्यधिकारः । तखिट् ॥ १० ॥

इति चतुर्थो दशकः

१४९. ए रि ॥ १ ॥

२२१ २२

एवति गीते ६रिप्रत्यये नीचीभवति । अरिष्टने (३३२) क्रैयद्वतैः

१ विर ३ १११

(१६.२.२४) घ्वनेऽ२नराऽ२३४५ः (९.२.११) एवति ? आरत्नधाः

२१२२

(५११) परितोपि (५१२) नरंधात् (१६.१.३) ६एपस्यधा (५८४)

७अजुयुक्तमित्यधिकारः । ए रि ॥ १ ॥

१. र्यं क.

यि ड.

२. रेफी यकारी क.

३. वहेसम. ग.

४. स्विनोत्यधि० ड.

५. रेप्रत्यये. ड.

६. देवस्य ड.

७. योधकसुयु. क.

याधकसु० ग.

येधत्सु घ.

ओजुयु ड.

१५०. तेर्वि ॥ २ ॥

गतेः परं विलिङ्गायां नीचीभवति । यज्ञेषु (४२०) समीचीरू
(४५८) रथं विष्व (५५४) विलिङ्गायाम् ? त्वावृत्रेषु (२३४) ते वि ॥ २ ॥

१५१. गप्रथमाद्यन्ते ॥ ३ ॥

वर्गप्रथमाद्यन्ते गीते नीचीभवति । यपातवे (४९९) अपत्वचम्
(४९९) तत्रपूषामुवत्सचा^२ (१४८) उतुचित्तमम् (स्तोभः)^३ दुरितातरेम
(स्तोभः) दक्षिणेन (१६७) उदप्रुतम् (५८०) गप्रथमादि ? नवेद्यम
(५) गप्रथमाद्यन्ते ॥ ३ ॥

१५२. सि प्रथमात् ॥ ४ ॥

सकारि प्रथमान्नीचीभवति । वसुस्पाहर्म^{१ २ १}० (४.१.१४) अया-
^{२ ३ १ १ १}मियाऽऽ२३४५ (१४.१.१८, १९) निमामदाऽऽ२३४५त् (१३.१ २३, २५)
द्विः । प्रथमात् ? निमामहम् (५४९) अन्त्ये । अस्सत्रम् (७२.२०)
मि प्रथमात् ॥ ४ ॥

१५३. गचतुर्थिनि वृद्धात् ॥ ५ ॥

वर्गचतुर्थिनि गीते वृद्धान्नीची^६ भवति । घृतस्य वि (४६५)

१. रथविष्व क. र ग घ ना

२. मुवत्व च क.

३. तुरिसतमम् क

४. दुरि रथविष्वत्तानरेष स ग घ

५. प्रथमान् क

६. नीच र

७. घृतमिनि घ

निवृत्तानि । विवस्वभिः (१९) यत्समवर्तयत् (१८२) ऋतस्य दीधितिम्
(५७०) ग चतुर्थिनि वृद्धात् ॥ ५ ॥

१५४. विश्वे दिकेऽन्त्येषु ॥ ६ ॥

विश्वसद्वाते पादिके १यदन्त्येषु २तन्नीचीभवति । अध्व (२१) वा
जम् (२३८) आव इन्द्र (२३८) सातौवा (२३४) च्यावयास (८.१.१९)
हरिता (५१५) पादिके ? त्वांष्ट्रेषु (२३४) सेडिम् (३२७) अन्त्येषु ।
स इन्द्र (३०२) ३अश्वयेव (५१५) विश्वे दिकेऽन्त्येषु ॥ ६ ॥

१५५. पञ्च हि ॥ ७ ॥

पकारादिन्यामृचि द्विप्रत्यये नीची भवति । सुपावसोऽ२३४५
(१४.२.१४) देवस्थाने (आ. १.१.१५) पञ्च हि ॥ ७ ॥

१५६. ४तिनि ॥ ८ ॥

तकार्यभिगीतिनि गीते ५पर्वान्ते नीचीभवति । स्वपत्य (२.१.२९)
पुरुहता (३.२.१) इन्द्रंजातम् (१७५) इन्द्रंसेत्पतिं नरः (२३४)
६यस्संवासंघातः । तकारि ? यंमित्रम् (३.३.२८, २९) यस्संमिश्रः (२८९)
अभिगीतिनि ? चतासुतम् (१४.२.३) नज्जतिम् (१६.१.३) ७तिनि ॥ ८ ॥

१. यदन्ते ग.

२. नीचं क. ख. घ

३. अश्वयज्ञे ड.

४. तनि ड. तीनि मै. पु. ग.

५. णिपर्वान्ते. क; ग. पवान्ते. ड. न.

६ यस्संवासं घ.

७. तानि. ड.

१५७. दिवृष्मणि ॥ ९ ॥

अपदान्त ऊष्मणि प्रत्यये नीचीभवति । स्वपत्यस्यं (६०) सरो-
 अक्तुषु (१२८) सोमथमृषु (१६२) २स्यतर्यात् (१९०) ३वसूयवो
 (८.२.७,८) युयुजेवृषणा (३०८) रथम-इवाय (१२.१.३) दिवृषिति ।
 ४ह्योर्यः (२८९) सुतंसोमोयः (५१२) ऊष्मणि ? रारपत् (२८१)
 दिवृष्मणि ॥ ९ ॥

१५८. रन्यामिजि द्वयोरिजु ॥ १० ॥

वायोरन्यामिति द्वितीयायां द्वयोरक्षरयोः पदान्तो नीचीभवति ।
 ०चित्सधस्थात् (८) क्रशोचिपे (१०७) पुरुत्राचिद्धिते (२७१) कण्व-
 स्यसुष्टुतिम् (३४८) पिवातिसोम्यम् (३८६) उपमान्दे (३९१) ७उपो-
 राये (४२१) ८वायोरन्याम् ? सुप्रीतः (१५४) इति द्वितीयायाम् ? नकिः
 सद (१८५) समुद्रमित्र (१९७) गृणे द्वितीये । द्वयोरक्षरयोः पदान्त
 इति ? ९अचदि (८८८) गतेश्च । रन्यामिजि १०द्वयोरिजु ॥ १० ॥

इति पञ्चमो दशकः ॥

1. दिवृष्मणि इ.

2. स्यतर्यान् क.

3. वसूयवः इ.

4. आर्यार्यः ग.

5. उजु इ.

6. वारद्वयं उपलभ्यते ग पुस्तके.

7. उपोरा ग. डे.

8. वायोरान्यां इ.

9. उजु इ.

10. अच्छादेघ.

(४३२) दावति नुपे ॥ ७ ॥

१६६. ^{२ १ २ २} १मपूर्वात् ॥ ८ ॥

मपूर्वाच्च दाशब्दान्नीचीभवति । याहिमादाऽ३ नाम्^०२ (४.२.१०)

मपूर्वात् ॥ ८ ॥

॥ इत्युचनीचभावः ॥

इति षष्ठो दशकः ॥

१६७. ^३तानैधनोक् ॥ १ ॥

त भवत्यकारोऽनैधन ^४आदिः । स्वर इत्यधिकारः^५ अनलिङ्गयामृचि ।

अतन्द्रः (४६) अपूर्व्या (१७८) ^६अथर्वा (९) अध्वराणाम् (२१)

अवसे (४९) अदुग्धा (२३३) अदधाः (३३१) अथानः (३६६)

^७अनवस्ते (४४०) अनुत्तं वज्रिन् (४१२) अश्वपते (४०२) अश्वयेव

(५१५) भाष्यम्-अतिह्वरांसि (५७६) तभवतीत्युत्तरार्थम् । अकारः ? उपोराये

(४२१) अनैधनः ? अतिस्त्रिधः (१००) ^८अतिद्विपः (४२६) अति-

^{१ २}विश्वा० (१४.१.३४.) अनलिङ्गयाम् ? अस्तोपत (४१५) अक्रान

(५२९) तानैधनोक् ॥ १ ॥

१. म. घ. न.

२. याहिमादानाम्. ग.

३. नैधनीत्. क. ख.

४. आदीनि. क. ख. ग. घ. ङ.

५. अस्मन्ति. क.

नन्ति० ख.

६. अथर्वाणः ख.

अथर्वाण ग.

७. अनवसे ख.

८. अभिद्विपः ग.

१६८. व्यञ्जनादीर्घे जौवा ॥ २ ॥

व्यञ्जनात्परोऽकारो वर्द्धते ^{१ २ २} दीर्घे वा प्रत्यये जौ वा । ^{१ २ २} चारामसि०

(१०.१.१३) ^{१ २ २} ३ सत्राजित् (१०.२.२५) ^{१ २} सान्वा० (७.१.२१)

^{१ २ २} ४ यात्सोमेऽर० (५.२.१३) मध्वारजांसि (२२०) ^{१ २ २} ५ यान्त्वाशवि

(११.२.३२, ३३) चासोर्मन्दा (६.१.३३, ३४) वासूनिजा (७.२.५)

^{१ २ २} ६ हारीन्द्र (८.१.२२) सखायस्तो (१६४) मघवन् (२८०, ३०१, ४१६)

त्रिः । ^{१ २ २} ७ व्यञ्जनात् ? त्वंहोता० (२.१.३२) ^{१ २ २} ८ प्रतिरक्षा (३.१.३९)

^{१ २ २} ९ प्रतितद्ध-र्यनो० (१०.१.१३) ^{१ २ २} १० ब्रह्माणिस० (७.२.७) दीर्घेजाविति ?

मयोगिरः (१३) ^{१ २ २} ११ यस्संमिश्रः (२८९) शवसेष्ट (११.१.२०)

^{१ २ २} १२ वसुस्पर्हम् (४.१.१४) तत्रपूपा (१४८) निधानं ^{१ २ २} १३ नेत्यधिकारः ।

व्यञ्जनादीर्घे जौवा ॥ २ ॥

१६९. वरेऽनिपु^१ ॥ ३ ॥

वकारपरेऽक्षरे प्रत्ययेऽनिप्वक्षरेषु वर्द्धते । ^१ यास्मिन्० (२.१.१३)

^{१ २ २} १० प्रस्थावानः (४०१) आचवि-शा (१६.१.६) योगिर्वणः (३७३)

१. दीर्घो वा क.

२. चरामसि क. ख. ग. घ.

३. सत्राजित्. क. ख. ग. घ.

४. यत्सोमे ख. ग. घ.

५. यन्त्वाशवि. क. ख. ग. घ.

६. पुनरपि घ. पुस्तके चरामसि

प्रभृत्येतदन्तमुल्लिखितम् ।

७. वसुस्याहीम्. ग.

८. तेत्यधि. ख.

९. वरे मानिपु. क.

१०. प्रस्थावानः ख.

वकारपरे ? त्वंहोता (२.१.३२) अनिष्विति ? प्रप्रवयम् (३५) पुरुवसो
 (५.२.१९) ^{१ २ २२} त्वष्ट्रावज्रम् (१२.१.३.) वरेजनिषु ॥ ३ ॥

१७०. तालव्यम् ॥ ४ ॥

तालव्यं वद्धते । आदिः । उदात्तमित्यधिकारः । ^२इन्द्रस्य
 (२६९) इन्द्रो अर्वाक् (२९०) इन्द्रस्य हार्दिं (५५९) विश्ववार (६१)
 मिःपवते (५८४) देदिशतीः (१३) ईशेहि (६०) ^{१ २ १ २२} ग्नाइस्समिधा
 (२.२.१०) ज्येष्ठमग्निम् (८९) ईशीय (१२२) ईशानः (३८९)
^{१ २ २} हाइत्वा० (११.२.२४) विश्वावसू (५८१) विश्वासाम् (१५४)
 जिणंभृ (३२७) शिशुं न (५६९) तालव्यम् ? होतारम् (३) आदिरिति ?
^{१ २ १ २ २} विष्णुं सूर्यम् (३.१.१) उदात्तम् ? प्रियासः सन्तु (३८) ^{२ १ २ २} प्रियाःकवी
 (१३.२.६) एपस्यधा (५८४) निधानं ^३नेत्यधिकारः । तालव्यम् ॥४॥

१७१. घम् ॥ ५ ॥

दीर्घं वद्धते । तालव्यमुदात्तमित्यधिकारः । आदेः कृतत्वादकृत-^४
^{२ १ २ २} स्यारम्भः । शुक्राणदे (१.२.२९) अस्माइदे (३.१.१६) हुवेगाय
 (२९५) ऊतीसदा (१६९) रथीनाम् (३४३) ^५त्वांवृत्रेषु (२३४)

१. त्वष्ट्रा घ.

२. इन्द्रं सव. क. ख. घ.

इन्द्रं सन्तु ग.

३. नेत्य. स.

४. अन्तस्य ह.

५. त्वंवृत्रेषु ह.

पचतापक्तीः (२८५) श्रुष्टेजाता (५६६) 1ईशीयवस्व (१२२)
 2ईशानः (३८९) शविष्टमीमहे (४३७) ब्रध्नस्समी (४५८) तालव्यम् ?
 १ २ २२
 त्वंहोता० (२.१.३२) उदात्तम् ? सुप्रीप्रभृतीनि । ३दीर्घमिति ? आव^४
 इन्द्रम् (२१४) या इन्द्रेण (४०९) ५अजरे (३७८) विम्बीरा (३६६)
 २ ३२ २ २
 ६सुवीराभिः (३.१.३०) गायन्तः (२३७) सत्यधर्मा (३२) नवेद्यम्
 (५) आरे (२८४) निधनं नेत्यधिकारः । घम् ॥ ५ ॥

१७२. श्वद्धि ॥ ६ ॥

श्वत्यामृचि द्वैधं गमिते वर्द्धते । ऊतीसदा (१६९) निवृत्तानि ।
 ऊतीसदा (१६९) ऋजीपी (२४८) ७त्वंवृत्राणि (२४८) गृणीपे
 (३५७) ८विम्बी (३६६) श्वद्धि ॥ ६ ॥

१७३. ओष्ठ्ये मि ॥ ७ ॥

ओष्ठ्ये प्रत्यये द्वैधं ९मिप्रत्यय एव वर्द्धते । शविष्टमीमहे (४३७)
 निवृत्तानि । वायतीम् (७३) निवेरुतन् (?) मनुषो विशे (११४) महीवृ
 (३०३) द्रतेवयम् (३७३) ११द्रः प्रथमे (५२९) ओष्ठ्ये मि ॥ ७ ॥

1. ईशीयवाव. ग.
2. विश्वनो. ग.
3. दीर्घत्वमिति क. ग.
4. आमइन्द्राम् ग.
5. अजारे ग.
6. सवीराभिः घ.

7. त्वांवृत्राणि. ख.
8. विभ्वि. ख.
विभ्वा. ड.
9. मिप्रत्ययमेव. ड.
10. इन्द्रः प्रथमे. ड.

१७४. १ए ॥ ८ ॥

एकारथ मकारे वर्द्धते । अ^१ग्ना^२इ^३मि-त्रो (२.२.२३) प^१वन्ताइमा
(१५.१.२१) ए ॥ ८ ॥

१७५. ष्मणायुङ्नीचयोः ॥ ९ ॥

ऊष्मणा युक्तं नीचयोरक्षरयोर्वर्द्धते । श्^{२१}क्षुरा^३इन्द्रम् (९.२.३५)
यज्ञेषु (४२०) समीचीः (४५८) रथंविष्य (५५४) नीचयोरिति ?
१ २ १२ २
विष्णुस्यम् (३.१.१) नदीप्रा (५५८) ष्मणायुङ्नीचयोः ॥ ९ ॥

१७६. खड्गष्मणि ॥ १० ॥

खड्गवर्द्धते ऽऊष्मणि प्रत्यये । विशस्तवे (८५) दशःक (४५८)
प्रियःक (४८१) ब्रध्नस्स (४५८) घृतस्यवि (४६५) ऊष्मणि ? सुतं
४सृज (१६१) अकारः ? शु^{२ १ २}न्ध्युःप (१०.२.२९) ज्नेमहोमिः (१.१.१२)
देवस्य (३२५) ह्रस्वादित्यधिकारः । सुत^{२ १ २}सोमो (८.१.२७) दिवस्सदो^{२ १ वि.२}
(८.१.३४) जावित्यधिकारः । ऽब्रध्नश्चित् (५४१) निधनं नेत्यधि-
कारः । खड्गष्मणि ॥ १० ॥

इति सप्तमो दशकः ॥

1. सूत्रं. ग. न.
2. सुराइन्द्रम्. ग.
3. नूष्मणि. ग.

4. मृतत्य. ख.
- मत्तस्य. ग.
5. क. पुस्तकेऽत्रैव
सूत्रसमाप्तिर्दृश्यते ।

१७७. सच्चु नदेघात्^१ ॥ १ ॥

सकारादिर्वद्धते नदेघात् । ^{१२२ २} २सुरोअक्तुपु. (३.२.३०) ^{१ २ २} सोमश्चम्

(५.१.४) स्यापरम० (७.२.१०) सनोवस्रनि (१९०) सुपर्णोधा (४१७)

नदेदिस्वरे ? सुप्रीतः (११४) स्वस्वान् (२५४) ^३सोमोअह्वाम्

(५५९) सिमापुरू नित्यस्य प्रतिषेधः । सनोवस्रनि (१९०) ^४सत्त्वने

(११५) सच्चु नदेघात् ॥ १ ॥

१७८. व्यचुन्धायाम् ॥ २ ॥

वकार व्यकरादि ^७अन्धयां वर्द्धते । ^{१ २ १} ८यास्मिन्त्रतानि (२.१.१३)

^{१ २} १वार्धनम्० (९.२.२५) ^{१ २} २वार्पाणम्० (१०.१.३४) योगिर्वणः (३७३)

^{१ २ २ २} ३वाजेवाजे (५.१.६) ^{१ २} ४वाजंपुरम् (६.२.९.) ^{१ २} ५वाजहस्त (१०.२.२९) वका-

^{१ २} ६र्यकारादीति ? त्वंहोता (२.१.३०) ^{१ २} ७त्वंतुप्यसि (७.२.१०) आन्धायाम् ?

^{१ २ १ २} ८वह्निमद्या (४९८) ^{१ २ २} ९वृष्णामदा (११.१.१६) ^{१ २ २} १०वृषामती० (१६.२.२२)

^{१ २} ११यस्तमिश्रः (२८९) नप्त्योः (४७६) अस्त्ये । ^{१ २} १२वाजपतिः (६.१.१८)

^{१ २} १३योजरित् (६.१.३१) ^{१ २ १} १४वाजानासत् (३४३) ^{१ २ १} १५भाष्यम्-^९वृषर्णांवा (१०.१.२३)

१. देघावत्. घ.

२. सुरोअक्तुपु ग.

३. सोमोआजाम् ग.

४ स्ववसाने. ग. घ.

सत्त्वने. ड.

५, व्यचुन्धायाम् क. ख. ग. ड. मै. पु.

६. अकारादि र.

७. अन्धायाम् ग. ड.

८. यस्तमिधाइ. क. ख. ग. घ.

२ १ २ १

९ वृषर्णां वा. (१०.१.५.) ड.

व्यञ्जुन्धायाम् ॥ २ ॥

१७९. रादेरवृद्धे ॥ ३ ॥

स्वरादेः पर्वणो वर्द्धतेऽवृद्धे प्रत्यये । आइन्द्रोऽरवाक् (अ. १. १०)

देवासः (४२६) अस्मिन्वा (५३९) निवृत्तानि । २अवयदा (३१५)

१ वि. र १ र २ १ वि. र १ वि. र १
वाजेऽरमिर्मा (६. १. १९) विम्बीराऽर० (९. २. ३०) सिमाऽरपुरू (७. २. २७)

१ वि. र २ १ १ वि. र १ र १ वि. र १ र
पिवाऽरतिसोम्यम् (१०. २. ७) इन्द्राऽरयसा (१०. २. ११) इन्द्रेऽरसो

१ वि. र १ र
(१५. २. २८) सनोऽरवह्न (५. २. १५.) विशेषात् । रादेरवृद्धे ॥ ३ ॥

१८०. रि यचेः ॥ ४ ॥

रिप्रत्यये द्वैधं यकारादेः पर्वणो वर्द्धते । ३हरीइन्द्र (३०१) ४चरा-

मसि (३७३) निवृत्तानि । १ २ १
हिरण्यरू (२. २. ३) शिरइन्द्रोत् (२११)

१ २ २
गिरो वर्द्धन्तु (२५०) हरीणाऽश्म् (५. २. १९) अच्यावारे० (५८४)

१ २ १
द्विः । वरुणेछ (७. १. १८) रि यचेः ॥ ४ ॥

१८१. विधान्तात्किनः^६ ॥ ५ ॥

विधान्तात्परस्य द्वैधं ०किनोऽक्षराद्धर्धते । शतक्रतो (३६६)

१. रादेरवृद्धे क.
- राधेरवृद्धे. ग.
- रादेर्वृद्धे ट.
२. आय. ग.

३. हारी इन्द्र ग.
४. चारामसि ग.
५. किनः य.
६. किनः क. र.

इन्द्रस्यहादिं (५५९) निवृत्तानि । अनुत्तश्च (२४८) अनुवावृते (१०.१.९)
^{१ २२} अक्रान्० (१५.२.११) अतप्तनूः (५६५) अश्वंन (१७.२.१०) इन्द्र-
 हाइ । वसोर्मन्दा (२३६) इम्यादेरित्यधिकारः । मेडिम् (३२७) बहु-
 वचनात् । विधान्तात्क्रिनः ॥ ५ ॥

१८२. अद्यूपमणो म^२ ॥ ६ ॥

अद्यूपमणोऽक्षरात् मशब्दो वर्धते । ^{१ २२ १ वि र} ३माध्वारजारुसि० (६.१.१२)
 महीवृ (३०३) द्विर्ग्रहणम् । ^{१ २} ४ अर्वाचीनः (३०१) अद्यूपमणाः ? ^{१ २} ५मर्त्यस्य
 (१.१.१२) मनोयमत् (८) मर्तोन (५५३) अद्यूपमणो म ॥ ६ ॥

१८३. नौष्ठ्यवाद्यात् ॥ ७ ॥

नौष्ठ्यवाद्यात्पर्णः परं वर्द्धते । अहरहः (३९६) वद्धिमद्या (४९८)
 अनुपूर्व्यः (४३६) सोमः पुना (५७७) नौष्ठ्यवाद्यात् ॥ ७ ॥

१८४. मिन्यग्निदूतायाः ॥ ८ ॥

मकारिण्या अग्निदूतायाः परस्य पर्वणो द्वितीयं वर्धते । ^{२ १} यथा-त्वम्
 (३.२.१९) चचतेतुः (१५४) ज्जदैव्यम् (५८३) मकारिण्याः ? एपोउपा
 (१७८) अस्तुश्रौ (४६१) अग्निदूतायाः ? परमाच्चित् (८) वृद्धस्य
 घोद्धातो रोहापत्तिर्वा । मिन्यग्निदूतायाः ॥ ८ ॥

१. अन्त्यादेः ख.
 म्यादेः ड.
 २. म घ. न.

३. तामध्वा. क
 ४. नर्वाचीनः क. ग.
 ५. मर्तस्य. ड.

१८५. पीभ्याम् ॥ ९ ॥

२१ २

हीपीभ्यां परस्य पर्वणो द्वितीयं वर्द्धते । मरुत्वतेऽ३ (१३.१.१४)

२१ २

घुमात्तमाऽ३ः (१३.१.१४) निमासदम् (४७२) नान्त इत्यधिकारः ।

पीभ्याम् ॥ ९ ॥

१८६. जसि ॥ १० ॥

१ २

जसि च प्रत्यये^१ वर्द्धते । ^२ओजसाऽ३इ (१.१.२०) राजसुगौऽ३

१ २ न

(७.१.१८) जसि ॥ १० ॥

इत्यष्टमो दशकः ॥

१८७. ३ड्विस्थादुणि ॥ १ ॥

सर्वमिदानीमिस्थात्परमुणि^४ प्रत्यये वर्द्धते । ^५मपरमित्यधिकारः ।

२ २ १

दृशीकाम् (१.१.२५) सुक्षितीनाम् (१७.२.२५) पञ्चक्षितीनाम् (२६२)

१ २ २ १

वर्हणागिरा (४८५) इस्थात् ? चतासुतम् (५१२) मपरम् ?

१ २ २ २ १

नप्तयोवोर्हितः (१३.१.३८) कथञ्च^२मिन्नम् (२.१.२७) शीरं प्राचक

२ १

(४२०) उदात्तमित्यधिकारः । ड्विस्थादुणि ॥ १ ॥

१. प्रत्ययो घ.

२. ओजसायि. ड.

३. द्वि. ख.

४. आणि क.

अणि ख.

५. मकारमि ड.

१८८. १अवोः ॥ २ ॥

२ १

२ओकारे वर्द्धते । कइत्पुरु (२४८) ३उत्सोदेवः (५११)

तमहविः (५१२) अवोरिति ? दधन्वान् (५१२) अवोः ॥ २ ॥

१८९. ओवान् ॥ ३ ॥

ओवान्ते च ४प्रत्यये ५गीते वर्धते । त्वंवृत्राणि (२४८)

११२ दावृषीं० (९.१.५) सुपावसो (५१२) इहिवाला । योम-दाया० (१७.१.१७)

६गीतादेरित्यधिकारः । ओवान् ॥ ३ ॥

१९०. आच्यहि ॥ ४ ॥

औकारे प्रत्यये वर्धतेऽहकारिणि पर्वणि । द्रविणस्युपिं (४) समिद्धः

(४) ऊतीसदा (१६९) अभ्यर्ष (५७६) अहकारिणि ? यतोहरिर-

७तिह्वराऽमि (५७६) प्रथमिभूयप्रकरणे वृद्धस्य वेत्युक्तम् । ८उपाभिज्ञापनं

वा । आच्यहि ॥ ४ ॥

१९१. श्रियुक् ॥ ५ ॥

२ १

श्रियता गीतेन युक्तं ९वर्धते । निकाव्या (३.१.५) ऊतीमदा

1. आवोः घ.

2. औकारश्च औकारे घ.
आकारश्च प्रत्ययोः ङ

3. वसोदेव क ग
वसेदेव ख.

4. प्रत्यये ख. न. ङ. न

5 वा गीते क घ.

6 ग्या गीता. क. ग. ट.
ग्यादेरित्य. ख.

7. इतिह्वरा ख.

8. उपाहिज्ञा० ख.

9 अन्तं वर्द्धते ख

(१६९) इन्द्रं जजनुः (३७०) ^१धिवता ? कयानथी (४.१.२३)
धियुक् ॥ ५ ॥

१९२. जिचुंनु^२ दिवि^३ ॥ ६ ॥

जिस्वरो नीचीभूय नुमापद्यते दिवि प्रत्यये । ^१ओजस्तदस्यति^२त्वियेऽ^३र-
३४ (५.२.५) वाजीधना^४ (४३०) ^५अन्वविन्दः (३२६) जायमानः
(३२६) शत्रुरिन्द्र (३२६) ^६सहस्रधारम् (५८१) अव्यावा (५८४)
दिवीति ? तुनोगिरः (१५८) वसुद्रुवम् (२३८) जि चुं नु दिवि ॥६॥

१९३. ^७यिवतो हि ॥ ७ ॥

यिवतो ^८गीतात् हिप्रत्यये नीचीभूय नु भवति । सत्राजितोध
(२५१) अग्नि न (४२०) मयिवर्चः (६०२) यिवतः ? मृतीपहम्
(२३६) हिप्रत्यये ? ^९आरे (२८४) यिवतो हि ॥ ७ ॥

१९४. ^{१०}हु साग्नि ॥ ८ ॥

सर्वभिदानीं यथर्चं ^{११}चायधर्चं ^{१२}च साग्नि प्रत्यये ^{१३}नीचीभूय

१. चिवता स.	गीतान् स. न.
२. चुं ग.	९. अकारे ङ.
३. दिवि. क. दिभि. ग.	१०. न्दु स.
४. धन्वा स.	हु ग. न.
५. अन्वविन्द्रः क. ङ.	११. च. स.
६. सहधारं ग.	१२. यथार्चं च
७. गिरतो. ङ.	१३. नीची भवति षम० क.
८. अभिगीतान् क.	

^{२ ३ १११}
 नु भवति । अमर्दयाऽऽर३४५ (१.१.२०) १त्रिवस्वमिः (१९)
^{२ ११३ १११} ^{२११ ३ १११}
 निदाश्रुपेऽऽर३४५ (१.२.१५) कृत्यंचरन्महेऽऽर३४५ (२.१.३५)
^{११ २ ३ १११} ^{२१३ १११}
 योनिमिन्द्रश्रगच्छधाऽऽर३४५ः (२.२.३१) महस्याऽऽर३४५ (३.१.१२)
^{१वि.१ १३ १११} ^{२ १२२३ १११}
 नवेऽऽर धसेऽऽर३४५ (३.१.१३) अग्निराहुताऽऽर३४५ः (३.२.१८)
^{२ १२२३ १११}
 शुक्रआहुताऽऽर३४५ः (३.२.१९) होतारंत्वा (४२०) या घौताने ।
^{३ १११}
 साम्निप्रत्यये ? अपोवसा (५११) २द्वितीयस्वरम् ? किन्नेऽऽर३४५ (३.२.१)
 ह्वियादीनि । हु साम्नि ॥ = ॥

१९५ ३आन्तस्थादिः ॥ ९ ॥

^{२ १११}
 आकारस्य द्वैधमन्तस्थादिरेव नु भवति । रन्ताऽऽयाऽऽर३४५
^{२ ३ २}
 (४.२.२६) पाष्टौहयोः (१३.१.९, १२) निवृत्तानि । ण्यया (१४.
^{२ ३ २} ^{२ ३ २} ^{२ ३ २ २}
 १.२९) गृणआ (११.२.३४) धरआ. (२.१.१७) मदाआ (१६.१.
 १६) एवमादीनि । आन्तस्थादिः ॥ ९ ॥

१९६. उदात्तम् ॥ १० ॥

उदात्तं च साम्नि प्रत्यये नीचीभूय नु भवति । अग्निर्नोव (२२)
^{२ १ २} ^{११ २११ २} ^{२ ११}
 उदधिर्निधीऽऽः (४.२.१२) आगहियेहिताद्मेऽऽ (५.२.१५) ४श्वे-

१. यिवस्वमि. ग.

२. द्वितीयं स्वरं क ख
स्वरं ग. न.

३. अन्तस्थादिः रज. ग.

४. श्वो श्वे फ.
श्वो श्वो ग.

^२ वृधेऽ१ (१३.१.१३) महोविशेऽ१ (८.२.१२) नदीपुत्राऽ१ (१६.२.२०)
^{१ २ १ २} पतिर्दिवाऽ१ः (१०.२.२६) त्वमिच्छसे-युधाऽ१ (१०.२.३३) घस^२
^{३ २} सहाऽ१ (१३.१.५) मिरस्पयूऽ१ः (१४.१.१५) ममत्तराऽ१ः (१५.
^{२ ३ २} १.२६) दीदिहीऽ१ (१६.१.१) वाजीजिगीऽ३ वा^२ऽ१ (१६.२.४)
^{२ १ २ १ २ १ वि ३ २} सुवृक्तिभिर्नृमादनंभरेऽ२ पुवाऽ१ (१६.१.१०) भूपतत्रियेऽ१ (१७.१.१४)
^२ सुलेऽ१ (६.१.१४) ^२ १महेऽ१ (१०.१.१०) ^२ वृधेऽ१ (१०.१.९) ^२ द्विताऽ१
 (१७.१.२२) उपोषु (४८७) अर्पासोम (५०३) साम्निप्रत्यये १
 तमऽहनिः (५१२) २उदात्तम् । ^{१ १ १} किनेऽ२३४५ (३.२.१) ह्वियादीनि ।
 उदात्तम् ॥ १० ॥

इति नवमो दशकः ॥

१९७. नगप्रथमादिस्पर्शान्तम् ॥ १ ॥

न वर्गप्रथमादिस्पर्शान्तं नु भवति । ^{२ १} ऋतून् (२.१.३६) दृशीकम्
 (१५) गोप्पदेष्टृ (४.१.३०) नगप्रथमादिस्पर्शान्तम् ॥ १ ॥

१९८. णव आर्चिके ॥ २ ॥

णव आर्चिके प्रत्यये नीचीभूय नु भवति । ग्निधिक्रितिः (४४७)

१. महे स. न.
२ उदात्त ग. न.

३. चित्राः मा ए क. इत्वधिकः
चित्रा ए. ग.
चित्रा ५ ए. ग.

क्वे यथ (२७१) १वृषापत्र (४६९) इति । अन्वये । णव इति । शंयद्भवे
 (११५) इन्द्राय । संगृमाय (१६७) तं वः (२३६) आर्चिके णव^२
 आदीन्यत्रैव । णव आर्चिके ॥ २ ॥

इति नुभावः

१९९. प्रथमाद्यात्तृतीयात्स्वरान्तं च ॥ ३ ॥

प्रथमाद्यक्षरमात्तृतीयात्कृष्यते स्वरान्तं च भवति । किनेऽ२३४५
 (३.२.१) ३^१ह्वियाऽ२३४५ (१६.१.८) ना^१र्जाऽ२३४५ (१०.१.३१)
 जयताऽ२३४५ (११.२.३०) श्लोक्यताऽ२३४५ (१२.१.१) कृपासुवाऽ
 २३४५ः (१२.१.३७) वतीर्नवा २३४५ (१३.२.३३) स्वानोअद्रिः (५२९)
 ४^२वर्हिषि (१) धनाऽ३^१र्चाऽ२३४५म् (२.२.११) म^२र्हिऽ३^१ष्टाऽ२३४५म्
 (४.१.३४) ४^२ससाऽ३^१मेऽ२३४५ (१.१.३२) प्रभृतीनि । प्रथमाद्यक्षरम् ?
 अग्निर्नः प्रभृतीनि । तद्विविद्धाड (१.१.२५) साम्नीत्यधिकारः । प्रथमाद्यात्-
 तीयात्स्वरान्तं च ॥ ३ ॥

२००. पशु ॥ ४ ॥

पशुक्तायाश्च स्वयंते । ०आवश्याधिकरूपञ्चानुगाने (आ.३.२.१९)

महानाम्नीषु (महा.१.३) वैरूपमस्रमे (आ.१.१.७) प्रथमे नेत्यधिकारः ।

१. वृषापत्रा स्व

वृषापत्रे ग.

२. णवदित्य. ड.

३. पुरोज इत्यधिकः क. स्व. ग.

द्वियान स्व.

४. वर्हिषीम् स्व.

५. समामे ड.

६. आपद्या. स्व. आवसाधिक ग.

पशु ॥ ४ ॥

२०१. १घारे ॥ ५ ॥

घारे इत्येतौ शब्दौ स्वयंते । सुतद्रयिघाऽर३४५ः (४.२.११)
 सहीरयिऽघाऽर३४५ः (१३.१.४.) २रेवतीर्नोऽन्त्ये (आ.२.१.१८)
 घारे ॥ ५ ॥

२०२. डादेशः ॥ ६ ॥

इडा.चेदादेशो न स्वयंते । पदस्तोमेषु (आ.१.२.२५,२६,२८)
 अङ्गिरसां व्रतद्वितीये (आ. ४.२.२.) इलान्दे च (आ. ५.१.२) आदेश
 इति ? ३व्रणम् (आ.२.१.१२) पशूक्ता ? कश्यपदशानुगाने (आ ५.२.११-
 १५) डादेशः ॥ ६ ॥

२०३. दधा ॥ ७ ॥

दधायाश्च स्वयंते । अपाद्विरित्यत्र (४.२.१) दधाया इति ? एऽ
 ३-अपोवसा । साम्नीत्यधिकारः । दधा ॥ ७ ॥

२०४. किन्नि हावति ॥ ८ ॥

ककारिणि साम्नि हावति गीते स्वयंते । अग्ने (३९) वयमुत्वा
 (४०८) येते पं (१७२) प्रतेधा (५३४) ४इत्येतास्त्वृक्षु । ककारिणि ?

१. क्यारे क.

२. रेवतीर्नोऽन्त्ये ग.
 रेवतीर्नोऽन्त्ये ग.

३. बहु क.

वण्य ग.

४. अन्त्ये पाठः । सोमसंस्थावा-
 सिष्टेपुतास्त्वृक्षु क.

अभिसोमा (५१८) हावति ? स्यवृषभो (१४२) अक्रान् (५२९)
 अग्नेत्रा (४२) उन्ती । त्वामिद्धि (२३४) गिरिष्ठाः (४७३) स्तोभात्पर-
 स्येत्यधिकारः । परिस्तोता (२६१) कनिकन्ति (५३०) ^१प्रथमाद्यक्षर-
 मित्यधिकारः । किनि हावति ॥ ८ ॥

२०५. ^२यिवत् ॥ ९ ॥

यिवदक्षरं स्वयते । ^{२ ३ १११}त्रमर्दयाऽर३४५ (१.१.२०) ^{२११२३}अयासियाऽ
^{१११}र३४५ः (१४.१.१८) प्रभृतीनि । यिवत् ? अग्निर्नः प्रभृतीनि । यिवत् ॥ ९ ॥

२०६. ^४तक् ॥ १० ॥

तक्शब्दादिन्यां स्वयते । तक्षद्यदी (५३७) अन्वये । सिद्धग्रहणा-
 त्कर्षणप्राप्तानां निवृत्तिः । इन्द्रं विश्वा (३४३) ^{२ १ १११}हीऽ३पीऽर३४५ (१.१.२)
 ओजस्तदादीनि । भाष्यम् । गोष्ठेषु प्रतिसामविधिः । सोमशःशानवामिष्टे
 जुस्वार ^५परिस्वारौ प्रतिषेध्यौ । तक् ॥ १० ॥

इति दशमो दशकः ॥

इति सामतन्त्रभाष्ये^६ द्वितीयः प्रपाठकः ॥

१. प्रथमाद्यक्षरादि क. ख. घ.
२. यिवत् ड.
३. हयाप्रभृतीनि ड.

४. तत् ख. घ.
५. प्रतिस्वारौ ड.
६. सामतन्त्रे क. ख. ग. घ. ड.

अथ तृतीयः प्रपाठकः ॥

२०७. ^१हड् ॥ १ ॥

हड् इत्येतत्स्वर्यते । पितापुत्रेभ्यः (२५९) उदुत्ये (२५१) प्रवो-
महे (३२८) इन्द्रं विश्वाः (३४३) प्रथमेनेत्यधिकारः । हड् ॥ १ ॥

२०८. उन्नुयुग्वा ॥ २ ॥

२पर्वान्तयुक्तौ वाशब्दः स्वर्यते । अच्छडरउन्वाड३४५ (१६.१.५)
पिमाडरउन्वाड३४५ (१६.२.२२.) नोधियाड३२ उवाड३४५ (१६.२.९)
हाउहोवा हाउ वा । आदिस्प्रत्त (२०) अहमिद्धि (१५२) जगृह्णाते
(३१७) अभित्यंदे (४६४) इन्द्रोमदायाम् (४११) उयस्यास्तृतीया-
यामुपपद्यते तस्याः स्वर आचिकपरेऽन्तरस्वरे च प्रतिषेधः । ऊर्ध्वास्य
(४६४) ^४मशाउवा । ^५शंमध्यमाड३१ उवाड२३ (१७.२.७) ^६न्वेयोवसु
प्रत्यये च । इन्द्रोनाम (४३८) प्रभृतीनि । एषव्रत्त (४३८)
^७इन्दा उवाड३ (१६.१.४) गोन्योधाः (५४०) अन्वये । उन्नुयुग्वा ॥ २ ॥

२०९. चतुर्थात् ॥ ३ ॥

चतुर्थाच्च परं स्वर्यते । ^८आहोड३वाड३४५ (१५.२.१७) ^९प्रथम-

१. हम् रः.

हिम् घः.

२. पान्तयुक्तः ग. घ.

३. तृतीयाद् ड.

तृतीयस्वर उपपद्यते रः.

४. मशा क. ग. घ. न.

५. शंमध्यमा ड. न.

६. न्वेयोवस्वेप्र० रः.

७. इवाउवा. ड.

८. ड. पु. वारद्वममुहिसितम्.

९. आ होड३ वा इत्यधिकः क.

द्वितीयावित्यधिकारः । चतुर्थात् ॥ ३ ॥

२१०. रणंधिनि ॥ ४ ॥

रणंधिनि च साम्नि स्वर्यते । त्वहत्यायाम् (३२६) रणंधिनि ॥४॥

२११. रन्यादिन्याऽहि ॥ ५ ॥

१वायोरन्यादिन्यामृचि हिग्रत्यये स्वर्यते । अपुध्नन् (५१०)

पुरुषगतौ च (आ. २.१, ३४) रन्यादिन्याऽहि ॥ ५ ॥

२१२. धारं वि ॥ ६ ॥

धारमित्यस्यान्तं विभवति । सहस्रधारं (५८१) ^२स्वरग्रहणादुद्धातः ।

३पर्वान्त्युक्तमित्यधिकारः । धारं वि ॥ ६ ॥

२१३. रुह्वास्तंयन् ॥ ७ ॥

रुह्वास्तंयन्नित्येतौ वि भवतः । सुवितऽइम् (८.२.६) ^३तुरयऽइ

(९.१.९) रुह्वास्तंयन् ॥ ७ ॥

२१४. ह्रसेर्मिन्मेसप् ॥ ८ ॥

ह्रसियाया मिन्भवतः^४ मेसो अप् इत्येतौ शब्दौ । यत्सोमे (१८८)

दधन्वाँ यो नर्यः (५१२) ह्रसेर्मिन्मेसप् ॥ ८ ॥

१. वायोरन्यामृचि क. ख. ग.

२. स्वरग्रहणमुद्धातः ख. ग.

३. पर्वान्तं इत्यधि० ग.

४. भवति. क. ख. ग. घ. ङ.

२१५. आसु प्रथमात् ॥ ९ ॥

आसुशब्दः प्रथमात्परो १मिन्भवति । अयासः (४९१) पिनासु
 २११२३ १११
 (१२४) प्रथमादिति ? अयासियाऽ२३४५ (१४.१.१८,१९) द्वितीय
 इत्यधिकारः । मागायतायां वा । आसु प्रथमात् ॥ ९ ॥

२१६. २श्वोद्धतम् ॥ १० ॥

३श्वलिङ्गे साम्नि ४उद्धतमक्षरं मिन्भवति । तमृन्वसम् (२४३)
 अरङ्गमा (३५२) श्वलिङ्गे ? कार्मन् (४९०) उद्धतम् ? निपथितः
 (२५०) श्वोद्धतम् ॥ १० ॥

इति प्रथमो दशकः ॥

२१७. तालव्यादेर्म^५ ॥ १ ॥

तालव्यादेर्गीतस्य मशब्दो मिन्भवति । चित्रश्रावः (४०)
 ज्येष्ठममर्त्यम् (३४४) शंमध्यमम् (५७९) तालव्यादेः ? स्तोतारमित्
 (३१,२५४) ६मशब्दग्रहणम् ? यस्मिं (२८९) इन्द्रायसा (३८८)
 शंमघन^७ (८१.१९) ८दन्त्ये वा । तालव्यादेर्म ॥ १ ॥

१ मिश्रिति यत्र यत्र पाठस्तत्र
 तत्र मिन् इत्येव पाठो ग
 पुस्तके दृश्यते । अत इतः
 पर पाठान्तरत्वेन स
 नोहित्यते ।

२. श्वोद्धतम् ग
 ओद्ध तम ष

३ अश्वलिङ्गे ङ
 ४ उद्धतं ग
 ५. मन् ष
 ६ मिच्छत्. ग.
 ७. मघवा क ग.
 ८ तन्त्ये वा ख

२१८. ऊष्मणीद्वाह्ये ॥ २ ॥

ऊष्मणि प्रत्यये इद्वाह्ये पर्वणि मिन्भवति । इन्द्रसवा (२३७)
 अभ्यर्ष (५७६ ?) सोमस्सहइ (५४०) ऊष्मणि ? विवस्वमिः (१९)
 हिन्वन्तृ (५७०) इद्वाह्ये ? पवस्वसो (४२९) ऊष्मणीद्वाह्ये ॥ २ ॥

२१९. उणो वयु ॥ ३ ॥

गीतादेः परं वयुलिङ्गे पर्वणि मिन्भवति । प्रवययम् (३५) प्रवयाम्
 (७३) अवयहा (३१५) उण् इति ? अत्रैव । वयुलिङ्गे ? पवस्वसो
 (४२९) गीतादेरित्यधिकारः । उणो वयु ॥ ३ ॥

२२०. अप्तुरं नावतावृ जि^२ ॥ ४ ॥

१ २ १ १ २ १ वि.१
 अश्वंनस्तोममप्तुराऽऽम् (१७.२.१०) नावाऽऽ- तऽऽऽऽध-
 भाइः (१६.२.३०) नावतावृ इत्येतत् । जि स्वरम्-अग्नयेऽऽ मरताऽऽ
 वृहाऽऽऽऽत् (३.१.१४) अप्तुरं नावतावृ जि ॥ ४ ॥

२२१. दीर्घम् ॥ ५ ॥

दीर्घमक्षरं मिन्भवति । ^२प्रथमादुद्धतमिति प्रकृतम् । ^१द्रविणस्युविप-
 न्याऽऽ (१.१.६) ^१मयोऽऽ (१.१.२२) ^२अग्निर्नोऽऽ (१.२.४)

१. इत् याद्ये. क.

२. युजि स. ग.

३. उद्धतम्. स.

४. मधो. न्.

२ १ वि.र	२ ११ वि.र	२ १ वि.र
१अग्नि वोऽ२० (२.२.२७)	२ न ज्यायोऽ२० (५.२.३०)	यंमरुतोऽ२०
२ २ १ वि.र	१ वि.र	
(५.२.३३) सत्राजितोऽ२० (७.१.७.) रज ^३ । तानाऽ२० (६.१.१८)		
११ वि.र ११	२२ १ वि.र	२ १ वि.र
वाजेऽ२० मिर्मा ^० (६.१.१९)	४आपिनोऽ२० (६.२.१४)	मघवाऽ२०
२२ १ वि.र	१ वि.र	१ वि.र
(६.१.३१) ५धेनवोऽ२० (६.१.३३)	चराऽ२० (७.१.१०)	भवाऽ२
१ वि.र	१ वि.र	२२ १ वि.र
(७.१.२७) पिनाऽ२ (१०.२.७)	नदीऽ२० (७.२.६)	सोम्यानाऽ२०
१ वि.र	१ वि.र	
(७.२.२०) ६मिमाऽ२० (७.२.२७)	शिरोऽ२० जि० (७.२.३०)	
१ वि.र	१ वि.र	१ वि.र
निरीऽ२० (८.२.३५)	मिदलोऽ२० (८.१.८, ९)	७आइन्द्रोऽ२०
	२ १ २ वि.र	१ वि.र
(८.१.१०) हुवेगाय (२९५)	सुतस्सोमोऽ२० (८.१.२७)	८सदाऽ२०
१ वि.र २ १		२ ११
(८.१.२८, ३४) उपोऽ२० नून्यु (८.१.२९)	१वृष्टिनि । मघानि-	
२ १ वि.र	११२ १ वि.र	२ १ वि.र
मघनाऽ२० (९.१.५, ६.)	ज्येष्ठममाऽ२० (९.१.२४)	विम्बीराऽ२०
२ १ वि.र	१ वि.र	
(९.२.३०) अजरेऽ२० (१०.१.२१)	यद्वाऽ२० य० (१०.२.३)	
१ वि.र २ १	१ वि.र	१ वि.र
पिनाऽ२० ति सोम्यम् (१०.२.७)	इन्द्राऽ२० य० (१०.२.१)	विप्राऽ२० य०
	२ १ वि.र	१ वि.र
(१०.२.११) ब्रह्मकृतेऽ२०	निपश्चितेऽ२० (१०.२.१०, ११)	१० दिवोऽ२ (१०.
२ ११ वि.र	२ १ वि.र	१ वि.र
२.२३) युधेदाऽ२० (१०.२.३३)	धृष्णवेऽ२ (११.१.२८)	अग्नयेऽ२०

1. अग्निं यो ग. न
2. न ज्यमाः क.
3. रज्जु क. ग
4. पिप्सामि ग
जाइर्नो क
5. येनवा य

6. समा. य.
7. हेन्द्रो. ख.
8. वस्सदा. य.
- 9 पय क.
10. दिवो य न

(३.१.२३) ^१नवेऽर० (३.१.१३) ^१नवोऽर (११.१.३२, ३३) ^२समिहीऽर०
^१वि.र ^३वि.र ^१वि.र
 (११.२.१) ^१मनोऽरद० (११.२.६) ^३रणाऽरभावाऽरनय (११.२.६)
^१वि.र ^२१वि.र ^{वि.र १}
 दाह्वाऽरसो० (११.२.१०) ^१पितादेऽरवानाऽरम् (११.२.२०) ^२क्तोवा
^१वि.र ^३वि.र ^१वि.र
 (४३०) ^१अवयदा (३१५) ^१हवाऽर (५.१.७) ^३मदाऽर ^१यवर्हिणाऽर
^१वि.र ^१वि.र ^१वि.र
 गिरा० (१३.२.१८) ^२सोमोऽरयः (१४.२.१०; १७.२.२५) ^३नर्योऽर
^२१वि.र ^२१वि.र
 प्सु^३ (१४.२.१०) ^१भीरवीऽरनाम् (१४.२.२५) ^३भरेऽर० (१६.१.१०)
^२११११वि.र ^१११वि.र ^३१११ ^२११२११
 अर्कोदिवानाऽरम्परमेवियोऽरमाऽर३४५न् (१६.२.३४) ^४अर्कस्य देवाः
^२१११वि.र ^३१११ ^१वि.र
 परमेवियोऽरमाऽर३४५न् (१६.२.३५) ^३प्रगाऽरयत (१७.१.१५)
^१वि.र ^१वि.र ^१वि.र ^२११२१वि.र
 भिगाऽरयत (१७.१.१८) ^१योराऽरयामाऽरनेतायइडाऽरनाऽरम् (१७.
^११ ^१११२१
 २.२४) ^१उचीभूतम् ? ^१नरमा (१०.२.८) ^१नप्त्योवोर्हितः (१३.१.३८)
^१११११
 मेः ^१परम् ? ^१दिवोदासायरन्धयन् (१०.२.२२) ^१हवन्निणम् (२७२)
^१११११
 दीर्घम् ? ^१नो अर्पसि (५११) ^१तो अक्षरन् (५४७) ^१दीर्घम् ॥ ५ ॥

२२२. यः ॥ ६ ॥

६य शब्दश्च मिन्भवति । अस्मेरायाऽर उतथ्रवार३४५ः (१२.२.

२६) यः ॥ ६ ॥

१. नवो. क. ख. ग. घ. न
२. वेता. ख.
३. नर्योप्सु. क.
ण भीर. घ.

- प्लुभित्वा. ड.
४. क. न. ख. न.
५. हवन्निणाइ क. ग.
६. यदशब्द क. ख. ग. घ.

२२३. रेफि तृतीयं भ्राष्टि^१ ॥ ७ ॥

रेफिणस्तृतीयस्य - द्वैधं भ्राष्टि इदमेव मिन्भवति^२ । स्यविभ्राऽष्टिम्^{३ १२खि २}

(१२.१.३८) निवृत्तानि । स्याअरातेऽऽः^{१२ २२२} (१.१.१२) सुवीरामिः^{२ १२ २२}

(३.१.३०) याइन्द्रेण^{१२ २२} (११.१.१६) तृतीयम्^{१२} ? चरामसि^{१२} (१०.१.१२)

निरीरमन् (२८४) अरेफि ? अग्निर्नः (२२) रेफि तृतीयं भ्राष्टि^४ ॥७॥

२२४. मागात्र्यक्षरिणो वि वचु ॥ ८ ॥

मागास्वरस्य षत्र्यक्षरिणो द्वैधं विनिगीते वकारादि वा षमिन्भवति ।

यद्वाष (३८४) पिवाऽरतिसोम्यम् (१०.२.७) विभ्राऽरय (७.२.११)^{१वि.र ३ १ १वि.र}

मदाऽरय (१३.२.१८) भाष्यम् चावा (९३) निवृत्तानि । मनोयमत्^{१२}

(१.१.१६) पुरूवसो । गिरोवर्धन्तु (२५०) हरीणाम्० (९.१.४) वाजे^{१२२}

वाजे (५.१.६) अधानः (३६६) शुंमघवन् (८.१.१९) चरामसि^{१ २}

(३७३) गृणानः (१) । यएकइत् (आ.२.१.१४) विव्रासाम्^{१ २ २२}

(१५४; २७३) सपूर्यः (३७२) ईशानः (३८९) वसोर्मन्दादीनि ।

मागास्वरस्येति ? विवासति (२६४ ?) चरामसि (३७३) षत्र्यक्षरिणः ?

दिवोदासाय (३९२) सिमापुरू (२८०) मागा ष्यक्षरणो वि वचु ॥ ८ ॥

१. भ्रापु. ख. घ. ड.

२. रेफि. मै. पु.

३. त्रप्यग्निः क. ख.
तुल्यः ग.

४. भ्रापु. ख. घ. ड.

५. अत्र्यक्षरीणः क.

अक्षरिणः ड.

६. अधानः ड.

७. सया इति क. ग. घ. अधिकः पाठः

८. अत्र्यक्षरिणः ग. ड.

२२५. नै पिनिविनि ॥ ९ ॥

न एकारः ^१पिनिर्नः विनिगीति ^२मिन्भवति^३ । धिविष्टे (५१८)
 त्नवेअपश्वानम् (५४५) ^{२ १ २ २}अर्कदि (१६.२.३४) ^३अव्याचारे (५८४) एकार
 इति ? अत्रैव । ^{२ १ २}पिनि (नः ?) ^{२ १ २}सुवृक्तिभिर्नु० (१६.१.१०) ^३विनि ? धिविष्टे
 (५१८) वाजे (१६३) नैपिनविनि ॥ ९ ॥

२२६. रा ॥ १० ॥

राशब्दे ^४च न मिन्भवति । ^{२ १ २ २ २}बन्दद्वारा (२.२.१६.) ^{२ १ २ २ २}जिह्वयारा
 (७.२.३०) ^{१ २ २}प्रनोरा (३.२.२०) ^{३ १ वि. २}राशब्द इति ? ^३निरीडरमन् (७.२.३५)
 सहस्रधारम् (५८१) ^५नोदात्तवद्वृत्तम् । रा ॥ १० ॥

इति द्वितीयो दशकः ॥

२२७. ०स चु ॥ १ ॥

सकारादि न ^६मिन्भवति^७ । ^८वासोर्मन्दा (६.१.३३) ^९वाहनि०
 (७.२.५) ^{१ १}प्रास्था (११.१.१.) ^{१ १ १ वि. २}यात्सोमेऽ२० (५.२.१३) ^{१०}मत्सरासः
 (५१८) स चु ॥ १ ॥

१. यिनिना. क.
- पितिन् वि. ड.
२. भरति क. न.
३. यिनि ग. न.
४. च र. न.

५. नोत्तवद्वृत्तम् ग.
६. भरति ग. न.
७. वसोर्मन्दा ख.
८. सतु. ड.

२२८. यघोषे ॥ २ ॥

ईकारोऽघोषे न मिन्भवति । १अपीषे (२७२) परीतः (५१२)
 सुप्रीतः (११४) राघईशे (६०) ईकारः ? यात्सोमेऽरसो (५.२.१३)
 अघोषे ! २स्माइन्वाऽरजिनीऽरवशु-भाः३ (१५.२.२६.) आरेअस्मन्निरीऽर
 रमन्^४ (७.२.३५) यघोषे ॥ २ ॥

२२९. नाजु चवर्गि ॥ ३ ॥

६नापदान्तवति गीते चवर्गि मिन्भवति । ७आचदिवा (२.२.२८;
 २९.) ७वाजानाऽसत्^१ (९.१.२१) अपदान्तवति ? वाजेऽरभिर्मा (६.१.
 १९) यनिर्णिजेऽर (१६.१.३४) माध्वारजाऽरसि^२ (६.१.१२) ८आदेः
 परमित्यधिकारः । नाजु चवर्गि ॥ ३ ॥

२३०. णयुक् ॥ ४ ॥

णयुक्तं च न मिन्भवति । प्रणेतऽर^१ (५.२.१९) हरीणाऽरम्^२
 (५.२.१९) णयुक् ॥ ४ ॥

॥ इति मिन्भावः ॥

१. अपीषे ग.

२. स्माइन्वाजी घ. न.

३. वमुभाः स.

४. रमन् ग.

५. न पदान्तवति. ग.

६. अचदिवा. ड.

७. वाजेवाजानाम् स. ड.

८. अपादेः पर. ड.

२३१. आतृतीयाच्चतुर्थे ॥ ५ ॥

आतृतीयात्कृष्यते चतुर्थे प्रत्यये । सहस्राधारम्, (५८१) ^१सन्त-
निनि (१७.२.३२) आतृतीयाच्चतुर्थे ॥ ५ ॥

२३२. से सि ॥ ६ ॥

सेशब्दः सिप्रत्यये कृष्यते । स^१श्रवसे^२ऽ३ (७.१.२१) विश्रवसे

ऽ३ (७.१.२१) ^{२ १ २}सत्यश्रवसेऽ३ (७.१.२१) सिप्रत्यये ? श्रवसे^{१ ३ १}ऽ

२३४५ (७.१.२२) से सि ॥ ६ ॥

२३३. जि दीर्घं मन्द्रान्ते ॥ ७ ॥

मन्द्रान्ते प्रत्यये कृष्यते जिदीर्घम् । उच्चीभृतमित्यधिकारः । महा-
मपारम् (३३५) द्विः । नयज्ञैः (५६८) ^४प्यागर्मा (३८०) मरुत्वते

(४७२) घुमत्तमः (४७२) नेता य इडानाम् (५८२) ^६विशद्वरिः

(५१३) ^{२ १}अर्हजियाऽ२३ (८.१.२८) ^६प्यव्यया (५१३) ^७पितादे

(४२९) ^८ओजसे (११) अमृतम् (३५) मन्द्रान्ते ? ^{११ १२}स्याअरातेः

(१.१.१२) प्रभृतीनि । जिदीर्घमुच्चीभृतमित्यधिकारः । वाजपतिः (६.१.१८)

^९त्वंपुष्यमि (२७०) जि दीर्घं मन्द्रान्ते ॥ ७ ॥

१. शंतनिनि ग
२. सत्य श्रवसे ग. न.
३. उषमित्य० र.
४. प्यागाहा फ. र.
- प्यागगा. ग.
- प्यागर्मा ड

५. विशेद्वरिः घ.
- ६ अर्हजिया ड.
७. पिताड ग.
८. तुंजसे ड.
९. त्रपुष्यसि फ.

२३४. ते वर्हायाम् ॥ ८ ॥

तेशब्दो वर्हायां कृष्यते । १विधते तनूपाः (७७) निवृत्तानि ।
अग्निर्नः (२२) चन्दद्वीरा (३६०) अभिविश्वाः (३११) वर्हादीनि ।
ते वर्हायाम् ॥ ८ ॥

२३५. मे वृद्धपरे ॥ ९ ॥

स्तोमे वृद्धपरेऽक्षरे प्रत्यये कृष्यते । अग्निमन्वारमामहेऽ३ (३.
१.१) ^{२१ २}हवामाहेऽ३ (११.१.२४) गमेम (२०९) ^{१वि.१ ११}वाजेऽ२ भिर्माह-
^{२१}णीयथाऽ३ः (६.१.१९) महौ इव (२२७) ^{२१ १२}म्यआतुदाऽ३ः (६.२.२२)
अर्वागिदम् (२९०) त्वावतः (१९३) आनोमित्रा^४ (२२०)
पवित्रन्ते (५६५) ^{२१ १२}द्युम्नमस्मभ्यम् (८१) रायेपनीऽ२ यसेऽ३ (२.२.१९)
ऋतुवित्तमः (५७८) ^{२ १}रजस्तुराऽ२३म्-होइ (१७.२.१३) वृद्धपरे ?
६चित्तगवे । ७परीतायाम् (५१२) जि दीर्घमुचीभृतमित्यधिकारः ।
विपन्यया (४) अतिह्वरांसि (५७६) ८नावीत्यधिकारः । भाष्यम् ।
जनि । मे वृद्धपरे ॥ ९ ॥

1. विधत्ते घ.
2. हवामाहे ग. न.
3. वाजेभिः घ. ड. न.
4. अनोमित्रा ग.
5. राजस्तुरम् ग.

6. चित्रगवे. ख.
चित्रगवे ड.
7. परीतायाः ख.
8. नावित्य. ख. नोवीत्य. ग.

२३६. णा ॥ १० ॥

* णावत्यामृचि कृष्यते । त्वावतः (१९३) ^१आनोमित्रावरुणा
(२२००) णा ॥ १० ॥

इति तृतीयो दशकः ॥

२३७. हावतोः सः ॥ १ ॥

हावतोरक्षरयोर्द्वैधं ^१२सशब्द एव कृष्यते । ^३नमन्धसाऽऽऽ (६.
१.३३) निवृत्तानि । होतामन्द्रः (१००) वृणीमहे (५९) घुमन्तं
त्वा (४८०) धियादधे (४६१) हावतोः सः ॥ १ ॥

२३८. गतृतीयात् ॥ २ ॥

* ^४वर्गवृतीयात्परं कृष्यते । ष्वन्धृजन (५४०) ^५व्यस्वदयन्निति ।
(५६९ ?) ^६गतृतीयादिति । वाजपतिः (६.१.१८) गतृतीयात् ॥ २ ॥

२३९. गिचि स्वरान्वाह्ययुक् ॥ ३ ॥

* गिचि स्वरान्तस्य ^१पर्वणो वाह्ययुक्तं कृष्यते । अश्नाऽऽगानाऽऽऽ-
^११११ (१.१.२२.) ^२तुकाऽऽत्वाऽऽऽ^११११ (४.२.२८) ^७द्विचोऽऽद्रिचाऽऽ-

१. आनोमित्रा फ. र. ग
२. स्युशब्दः फ.
३. नमन्धसः घ. ङ.
४. वर्गवृतीयात् घ. न

५. वैस्वदयन्तीति. र.
६. वर्गवृतीयादिति स
७. द्विचोदियाः फ

१११
 ३४५: (१०.१.५) ^२ १द्रिवइहोऽइह^२ (१०.१.४) दक्षादीनि । चाजी-
^२
 जिगीऽ३० (१५.१.१३; १६.२.४.) ^२ २गिविस्वरान्तस्य ? दृशीकम् (१५)
 वाह्ययुक्तम् ? सुवृक्तिभिः (३७७) ^३ ३दीर्घादिति ? ^४ ४वयुंजनम् (४९२)
 पितादे (४२९) साम्नीत्यधिकारः । ^{२२२ ३२२} ५ऐहीयैहीऽ१प्रभृतीनि । उत्तरदीर्घ-
 त्वम् । गिविस्वरान्वाह्ययुक् ॥ ३ ॥

२४०. शूक्तायाम् ॥ ४ ॥

पशूक्तायां च कृष्यते । ^६ ६वैरूपान्तरिक्षयोः (आ.१.१.१; १.१.९)
 कश्यपग्रीवायाम् (आ.५.२.१२.) हृदये (आ.५.२.१५) जि ^७ ७दीर्घमुच्ची-
 भृतमिति । देवस्थानादीनि (आ.१.१.१५) शूक्तायाम् ॥ ४ ॥ -

२४१. ४हि ॥ ५ ॥

हकारे प्रत्यये कृष्यते । देवस्थाने (आ.१.१.१५) ^९ ९ऋष्यसाम्नि
 (आ.५.१.२२ ?) ^{१०} १०द्यौगतयोः (आ.३.१.१:२) वार्कजम्मे (आ.३.१.२७)
 हृदये (आ. ५.२.१५ ?) ^{११} ११धर्मरोचने (आ.६.२.१०) ११प्रतिलिङ्गे
 प्रतिषेधः ॥ हि ॥ ५ ॥

१. द्रिवइयोऽ ड.

२. गीचि. स.

३. दीर्घो दीर्घादिति. ग.

४. वयुंजनम्. ड.

५. ऐहीयेप्र. ग.

६. वैयूपा. ग.

७. दीर्घभूतमुच्ची. ग.

८. ह. घ.

९. शक्तयसाम्नि. ड.

१०. द्वौगतयोः घ.

द्वौगतयोः घ.

११. प्रतिलिङ्गे. क.

प्रलिङ्गे. स.

प्रसङ्गे. ड.

२४२. ^१आचतुर्थाद्धौ ॥ ६ ॥

आचतुर्थात्कृष्यते ^२मन्त्रे प्रत्यये । ओजस्तदादीनि (५.२.५)

^{१ २ २ ३ २}
३विद्याभिधामाऽ२३४ (११.२.२०) आचतुर्थाद्धौ ॥ ६ ॥

२४३. ^४डिगोऽसो ॥ ७ ॥

तृतीयोचस्यामो इत्येतत्कृष्यते । अयन्तइन्द्रसोऽष्टमः (४.२.३२)

^{३ ४ ३ ४ ३ ३ ४ ३}
५अमो इति १ अस्तिसोमोअयस्सुतः (५.१.३१) डिगोऽसो ॥ ७ ॥

२४४. अत्रिवतः ॥ ८ ॥

अत्रिवतः पर्णः कृष्यते । तेऽष्टपाम् (६.१.४) ताऽष्टन्ते (१०-

^{३ ४ ३ ४ ३ ३ ४ ३}
१.३२) पाऽष्टन्तम् (४.२.१८) यदाऽष्टक-दा० (८.१.७) ^{३ ४ ३} ६साऽष्टखायः

^{३ ४ ३}
(१०.२.१७) आऽष्टहर्ष ता० (१६.१.३७) यत्रपरिसंघातयोः । अत्रिवतः ॥

२४५. ^७नाशु सणचु ॥ ९ ॥

न कृष्यते आशु मणादेः पर्णः । प्रत्यग्ने (३.१.६) प्रत्यस्मै०

^{३ ४ ३ ४ ३ ४ ३ ४ ३}
(९.२.१३) त्वामिदा (८.१.२३) आशिपा (१०.२.१७) भूयद्

^{३ ४ ३}
(८.१.२१) पर्षकन्नात् । नाशु सणचु ॥ ९ ॥

१. आचतुर्थाद्धौ ष	६. अमोम इति ङ.
आचतुर्थाद्धौ ऋ. ग.	७. मन्त्रायः ष. ऋ. ङ.
२. मन्त्रप्रत्यये ष.	७. यादृचं लिङ्गिनं ष. पुन्ने ।
३. विद्याभिधाय, ऋ. ङ.	नाशुसंघु ङ.
४. डिपिमो. ष.	नाशुश्रितः णु ष.

२४६. शतारे ॥ १० ॥

शतापरे चाक्षरे प्रत्यये न कृष्यते । अग्निमी (२.१.१६.) पा-
 २ ४ २१
 ससचे (१२.१.२८) शतारे ॥ १० ॥

इति चतुर्थो दशकः ॥

२४७. तमीय वस ॥ १ ॥

३ २१
 तमु, ताऽऽमूवमी (१०.१.२८) तमु, ईय । ईऽऽयइया^४ (९.१.२)
 ईय । वसन्त इन्नुरन्त्य इति रहस्ये (आ.५.१.९) तमीयवस ॥ १ ॥

२४८. दि वी उणि ॥ २ ॥

३ ४ २१
 दि वी आपद्यते ४उणि प्रत्यये । तक्षद्यदि (१५.२.२२) ५जुष्ट-
 ४ ३ ४ २ २ ४ २ ४ २
 ६
 म्पतिम् (१५.२.२२) मघवानोजना (१.२.३१) आविशन्कलशम् (१३.
 ३ २ ४ २ १
 ३ ४ २ २ १
 २.२५) ईऽऽयइया (९.१.२) प्रसोमदे (१४.२.२१) ६स्तित्वा
 (३४५) दि वी उणि ॥ २ ॥

२४९. नीचं मन्द्रं नीचे ॥ ३ ॥

नीचं मन्द्रमापद्यते नीचीभूते प्रत्यये । पाहिनो अग्ने प्रभृतीनि ।
 (१.२.२८) नीचं मन्द्रं नीचे ॥ ३ ॥

1. शतार सूत्रं घ. न.

2. शतारेक्षरे. क.

3. ईम्यच्य इयाद्. ख.

4. उणिप्रभृतितृतीयसूत्रीय प्रत्यये

पर्यन्तं घ. न.

5. जष्टंपतिम्. ग.

6. स्तित्वा ख.

२५०. दे नीचानाम् ॥ ४ ॥

एकपदे १नीचानां तृतीयात्परं मन्द्रमापद्यते । मघवन् (३००)

३ ४ ५ ६

पनीयसी (४१९) २नियञ्जते (१६.२.३३) एकपदे १ प्रसोमदे (५१४)

३सोमउष्या (५१५) दे नीचानाम् ॥ ४ ॥

२५१. तृतीयाद्यज्ञे ॥ ५ ॥

तृतीयात्परं^४ यज्ञसंघाते मन्द्रमापद्यते । यज्ञादीनि (१.२.२५)

तृतीयाद्यज्ञे ॥ ५ ॥

२५२. ५अणुञ्जि ॥ ६ ॥ -

६पदादिः परान्ते मन्द्रमापद्यते । असावि (४७३) सिन्धुः

(१४.२.२३) ७अग्ने (३.१.१८; ११.२.२९; १२.१.१५) ८विष्वापरि

(५७०) अणुञ्जि ॥ ६ ॥

२५३. न गप्रथमञ्चु ॥ ७ ॥

न वर्गप्रथमादिर्मन्द्रमापद्यते । तेऽष्टपाम् (६.१.४) ताऽष्टन्ते (१०.

१. नीचान्तानाम्. ग.

२. नियञ्जते ग. न.

३. सोमउष्या. फ.

सोम उ. प.

४. परं ग. न.

१२

५. अणुञ्जि मै. पा.

६. पादादेः ग.

७. अग्ने फ. न.

८. विष्वाइत्यपि फ. ख. प.

१.३२) पाऽपन्तम् (४.२.१८) न गप्रथमञ्चु ॥ ७ ॥

॥ इति कर्षणभावः ॥

२५४. १त स्मिन् ॥ ८ ॥

त भवति स्मिन्निति । स्माइन्पुरुहूतया (७.१.२५) त स्मिन् ॥८॥

२५५. २उञ्जु लघु हौ ॥ ९ ॥

उपर्वान्ते लघु हिप्रत्यये वर्धते । सूनुऽसत्यस्यसा (५.१.२१)

धस्तन्नीविदा (९.१.२८) सइन्द्रवस्सुवा (१७.१.४) आसोतापा

(१७.२.१५) ज्येष्ठस्यधा (१५.२.२२) वृषण्यन्तुहा (१७.१.४)

समिदीदयताइ (११.२.२) ताऽऽमूवमी (१०.१.२८) ह्र-आऽऽ

ह्र । लघ्विति ? गोऽऽमन्नः-होइ (१७.१.३४) मद्रोऽऽनः-होइ

(३.१.३६) तक्षयदी-होऽऽ३४५इ (१५.२.२२) जुष्टपतिम्-होऽऽ३४५इ

(१५.२.२२) भूयइत् (३००) नकिष्टं कर्मणानशत् (६.२.२१)

अग्निमिन्धीतमौ (२.२.२१) धियऽसचैतमौ (१.१.३३) साम्निगुरुत्वा-

न्मशब्दो वा प्रतिषेध्यः । पर्वान्तः (ते ?) । कनिक्रन्तिहा (१५.२.१३) उञ्जु

लघु हौ ॥ ९ ॥

1. तस्मिन् सूत्रं घ. न
नस्मिन्निति ग. ड.
2. इञ्जु लघु हौ. ख.
डलुलघु लौ ड.
3. पर्वान्तो ल० ख. ड.

4. स इन्द्रवस्सुवा. ग.
5. ज्येष्ठास्यधा. ग.
6. वृषण्यं हा. ग.
7. हिं आहिम्. घ.

२५६. ^१डाप्सू ॥ १० ॥

डाप्सु इत्येतौ शब्दौ वद्धेते । होऽपइ-डा (१.१.४) ^४अप्सु-दधौवा^५

(१३.१.२४) डाप्सू ॥ १० ॥

॥ इति पञ्चमो दशकः ॥

२५७. चं वृद्धे ॥ १ ॥

^६ ३ २

नीचमापद्यते उच्चे वृद्धे प्रत्यये । ^३प्सुशब्द इत्यधिकारः । चन्द्रमा

^४अप्सुवा (११.१.३४) उच्चे वृद्ध इति ? चन्द्राहोमाअप्सुवन्तरा-ओऽद्वा

(११.१.३५) चं वृद्धे ॥ १ ॥

२५८. यचु च्चे ॥ २ ॥

यकारादि नीचमापद्यते ^४उच्चे वृद्धे प्रत्यये । यच्छक्राप्ति (२६४)

सुन्वे (५८२) ^५उच्चे ? त्वे ^६अग्ने (३८) वृद्धे ? जरितः (३९)

यकारादीनि । यद्वाहिष्ठीयम् । यचुच्चे ॥ २ ॥

२५९. सणचु न वृ^७ ॥ ३ ॥

^७ २ १ १

सणादेर्गातस्य नीचमापद्यते ^८नवृलिङ्गे ^९पर्यणि । ^{१०}प्रसन्नाजाम्

१. डाप्सू सूत्रं ग. न.

२. आप्पुदधौ ड.

३. सुशब्दः ग.

४. उच्चेर्षुं ह.

५. उच्चे ख न.

६. त्वेनोअग्ने. त्वेअग्ने ग. न.

७. यु ड.

८. न तुलिङ्गे ड

९. पर्यणि इति धारद्वयंहरयते म्.

पुस्तके.

१०. प्र. ह न.

(४.१.३१) स्वादिष्ट्या (१२.२.२२) द्विः । प्रतुद्रव (५२३) त्वंघङ्ग (५८३)
 सणादेः ? ^१यद्वाहिष्टम् (८६) नवृलिङ्गे ? ब्रह्मेन्द्रा (३९०) स्वादिसप्तमे
 (१२.२.२०) श्येनोनयो (५६२) सणञ्चु नवृ ॥ ३ ॥

२६०. ष्टाद्विण् ॥ ४ ॥

कृष्टाद्विस्वरं (रे ?) गीतादिरुचीभवति । चित्रइच्छि (६४) श्रुते
 (३७१) एषस्यते (५३१) न सहस्रादीनि । ^२कृष्टाद्विस्वरं गीतादिरिति ?
 अत्रैव । तृतीयोच्चस्य ^३भिगहावेपनात् (?) । ष्टाद्विण् ॥ ४ ॥

२६१. ^४सात्याः ॥ ५ ॥

सात्याः परमुचीभवति । पुरोजि (५४५) अयस्सः । गीतादिरिति ?
 पुनानस्तो (५११) सात्याः ॥ ५ ॥

२६२. डि द्वितीयम्^६ ॥ ६ ॥

डिवति षादे द्वितीयमुचीभवति^६ । धिश्रुत्कर्ण (५०) अद्यानोदे
 (१४१) ^७विश्वानरस्य (३६४) तरस्विनम् (३७०) डिवति ? ^८त्यमुवः
 (१७०) तंवोद (२३६) प्रत्यस्मै (३५२) डिद्वितीयम् ॥ ६ ॥

1. यद्वाहिष्टीयम्. ग.

2. कृष्टादिस्व ग.

3. भिगहादे ग.

4. सत्याः घ.

5. द्वितीयः ग. ७३

6. उच्चं भवति सं.

7. विश्वानरस्य सं.

विश्वानरस्य ग.

8. भ्यमुपवः ग.

२६३. अरे तृतीयं च ॥ ७ ॥

अरसङ्घाते द्वितीयमुचीभवति तृतीयं च । अरमश्चादीनि (११८)

अरे तृतीयं च ॥ ७ ॥

॥ इति षष्ठो दशकः ॥

२६४. १न्विस्थात्प्रणतं ज्यः^२ ॥ १ ॥

नुनइस्थात्परस्य पर्वणः द्वितीयस्वरोऽकारः प्रणम्यते । *^३उच्चे वृद्धे

इत्यधिकारः । रक्षसः (९५) प्रणेत्^{११२}ऽः (५.२.१९) स्मसि^१स्थात्^{११}ऽः

(५.२.१९) मर्त्यः (२८८) नुनइस्थादिति ? गमेम^४ (२०९)

^{११२}हुतंपुनः (६.२.२२) पवस्व म । इन्द्रायमो (५७८) प्रणतमिति शब्दः ।

उच्चे वृद्धे ऽइत्यधिकारः । ०द्वितीयस्वर इत्युत्तरार्थम् । ईशीयवोत्तरो नु

भावः । न्विस्थात्प्रणतं ज्यः ॥ १ ॥

२६५. जेर्गीतपूर्वात् ॥ २ ॥

द्वितीयाद्रीतपूर्वात्प्रणम्यते । उच्चे वृद्ध इत्यधिकारः । सातां वा

(२३४) च्यावया (२९८) पराशुल्का (२९१) तीदुहिता (३०३)

१. न्विस्थात्प्रणतः स.

२. ज्यः स. न.

३. उच्चेः स.

उच्यते इत्य० ग.

४. गमेमुहु. ग.

५. वृद्धे चेत्य. स.

६. द्वितीयस्वर इत्यतः प्रभृति

द्वितीयसूत्रभाष्यगतइत्यधिकारः

इति पर्यन्तं स, पुस्तके

नास्ति । द्वितीयस्वरम्. ग.

अरिष्टनेमि (३३२)^१ द्युमन्तं दे (४१९) दिवःपृष्ठा (९२) हृणीथा
 (११०) रम्मन्ये (४६५) तेजा^१ (४६७)^२ उच्ये ?^३ इन्द्रहरिभाइ^२
 (६.२.२७) वृद्धे ? जनिता (३११; ५२७)^४ जेर्गीतपूर्वादिति ?
^{२२२ १}
 नामानिया० (१६.२.४)^५ पाजासि (५५८) कृणुपाइ (१६.२.१९)
^२
^६न वृद्धादित्यधिकारः । आनोमित्रावरुणा (२२०) जेर्गीतपूर्वात् ॥ २ ॥

२६६. बाह्यस्य ॥ ३ ॥

सामबाह्यस्य^७ पर्वणः^८ प्रणम्यते । सोमः प (५२७) महत्तत्सोमः
 (५४२) बाह्यस्य ॥ ३ ॥

२६७. आदेरवैधस्य^९ ॥ ४ ॥

आदेः परस्य द्वैधं सामबाह्यस्यैव पर्वणः प्रणम्यते^{१०} अवैधस्य ।
 इन्दुर्वाजी (५४०) सखाय आ (५६८) बर्हिषि (१) प्रभृतीनि ।
 निवृत्तानि । पिवासोमम् (२२९)^{११} मदाय (४८५) श्रिये (१०१(?))
 मे गियत्रा (१)^२ द्विवोऽ^१ द्विवाऽ^{१११} ३४५ः (१०.१.५) अवैधस्येति ।
^{२२१} —
^{१२}अचो (५५५) वृषा (४६९) प्रवौहो वाऽ^२ २ (४.२.२२) तिस्रोवाचः

१. जा. क. ग. न.

२. उच्येः स.

३. इन्द्रहरिभाइः स. ग.

४. जे क. घ. न

५. पाजासि ग.

६. नवृद्धा इत्यधि०-ग.

७. बाह्यस्येव स. ग.

८. पर्वणः ग. न.

९ सूत्रं ग. न.

१०. अवैधस्य. स. न.

११. मंदाय ग.

१२. अचो ग.

(४७१) १ इन्द्रायेन्दो (४७२) आदेरवैधस्य ॥ ४ ॥

२६८. अन्तर्गीतयोः ॥ ५ ॥

अन्तर्गीतयोश्च प्रत्यययोः प्रणम्यते । २नाहुपीषु (१९०)
३पुयादीनि । अन्तर्गीतयोः ॥ ५ ॥

२६९. शौ ॥ ६ ॥

रहस्ये द्वैधमन्तर्गीतयोरेव प्रणम्यते । अग्निर्मूर्धादि० (आ.१.२.७)
चर्पणीशृतम् (आ.२.१.२,२) तौरश्रवसे (आ.३.१.५) निवृत्तानि ।
अर्कतृतीयोपान्त्ये (आ.१.२.१४) प्रवइन्द्राय (आ.१.२.५,६) अभ्रातृच्ये
(आ.२.१.१६) व्रततृतीयाद्ये (आ.४.२.१) नाके (आ.३.२.३) भ्राजन्ति
(६१५) उत्तरोभ्युदूहः । शौ ॥ ६ ॥

२७०. स्थादेः ॥ ७ ॥

अन्तस्थादेरक्षरस्य द्वैधं अन्तर्गीतयोरेव प्रणम्यते । याहिमयुप्रभृतीनि
(६.२.२७) निवृत्तानि । वरिवस्या (१८६) हर । रथीतमम् (३४३)
स्थादेः ॥ ७ ॥

२७१. अण् ॥ ८ ॥

४पादादिर्न प्रणम्यते । उपब्रह्मा (२६९) परमज्या (२६९) पवित्रे

१ २ ३

१. इन्द्रायेन्दा ७. (१३.१.१३) ड.
२. नाहुपीषु प्रभृतिपष्ठसूत्रभाष्य-

गतप्रणम्यते पर्यन्तं क. न.

३. घादादीनि. ग. घ.
४. पादादिः क. र. घ.

सो (४७५) अण् ॥ ८ ॥

२७२. यं णस्य ॥ ९ ॥

२यंशब्दो वरुणस्य प्रणम्यते । ३यंवृत्रेषु (३३७) सम्मील्यान्तस्य
हि (आ.२.१.२५ १) वैराजवाजसाम्नोः^४ (१.२.२०) उदुन्नत्नाणि (अ.४.
२.२) ५वार्त्रघ्ने (आ.४.२.१७) अभिप्लुत्यपुच्छे । यं णस्य ॥ ९ ॥

२७३. दि नु ॥ १० ॥

चतुर्थो नु भवति । उच्च इत्यधिकारः । हिम्^१ऽर^२स्थिवा^३ऽऽ३. (१७.
२.३१) का^४ऽर^५र्धो^६ऽऽ३ (३.१.२४) तुवान्तू । सवाजेषु (४११) औहो^७ऽ
२३वा^८ऽऽ३ पा^९ऽऽरीणसि (१.२.२१) दूता० (१.१.२१) तंगू^{१०}ऽऽ३० (३.१३१)
पिवा^{११}ऽऽ३. (६.२.१२) आचतुर्थं कर्पणे च । १२उच्चे । हिताः (२.१.२५.)
प्रमित्राय (२५५) अयावीति (४९५) नावित्यधिकारः ॥ दि नु ॥ १० ॥

॥ इति सप्तमो दशकः ॥

२७४. नोदुह्ये ॥ १ ॥

न उदुह्ये गीते नु भवति ७प्रस्तावे । हिताः (२.१.२५) घ्वराइ

1. अणस्य घ.
2. यशब्दः घ.
3. यंमित्रेषु. ख.
4. साम. ग.

5. वार्त्रघ्नेषु. क. ख. ग. घ.
6. कर्पणोच्चचेनच्चे ख.
कर्पणोच्चोच्चे. ग.
7. इतः प्रभृति भाष्यं घ, न.

(२.१.१५) नृमाइः (११.१.२३) पिणाइ (१२.१.४) तवत्यत् । होति-
यास्संघातः । भाष्यम् । स्वाहा विरतं चाविरामात् । देवोवः सन्निरुपे द्विप्र-
त्यय इति चेन्नैवं साम्नि । नोद्बुद्धे ॥ १ ॥

२७५. तृतीये ॥ २ ॥

न तृतीये^१ नुर्मवति । मधोऽ^२३^२धर्नपा (२.१.६) ङिष्वा (४९)
२ध्वरा । घृतम् (३७८) तृतीयोच्चे च । ३अपश्चानम् (५४५) अक्षरे
वृत्तिः । तृतीये ॥ २ ॥

२७६. मन्द्रात् द्वितीयं द्रसदनायाम् ॥ ३ ॥

मन्द्रात् (मन्द्रः १) द्वितीयं प्रत्युत्क्रामति द्रसदनायाम् । अभिप्रि-
याद्वितीये । (१६.२.२) मन्द्रात् द्वितीयं द्रसदनायाम् ॥ ३ ॥

२७७. द्दस्मादिः कृष्णा ॥ ४ ॥

द्दस्मासंघातस्यादिः कृष्णात्प्रत्युत्क्रामति । दाऽ^२३^२रसाम् (१.२.२५)
शरदः (६१६) ७उदेशो वा । दस्मादिः कृष्णा ॥ ४ ॥

१. तृतीयः घ.

२. अक्षरा. घ.

३. अपश्चानाम्. ग.

४. भाष्यसहितमिदं सूत्रं वारद्वय-
मुपलभ्यते. घ. कोशे दस-

मादिः स.

५. कृष्णाद्वादसपा. स.

६. अवदेशो वा. क.

वदेशो. ग.

२७८. ^१एदोहीष्याम् ॥ ५ ॥

एदुसंघातस्य हीष्यां प्रत्यये प्रत्युत्क्रामति । ^२एदुप्रभृतीनि । एदोहीष्याम् ॥ ५ ॥

२७९. वृषावति ^३महि प्रथमम् ॥ ६ ॥

वृषावति साम्नि महि ^४प्रथमं प्रत्युत्क्रामति । अचे सप्तमे (१०.१.७)

^५गायन्तिवत् । वृषावति महि प्रथमम् ॥ ६ ॥

२८०. ऊनि ^६द्युतां द्विश्च ॥ ७ ॥

ऊनिप्रत्यये द्वितान्तः प्रत्युत्क्रामति । शवाऽ२३१२३ः (१०.२.१८)

^१दिवोऽ२३१२३-दू० (१७.२.२१) ऊनि द्युतां द्विश्च ॥ ७ ॥

२८१. ^७वाचिरादिस्वरं विस्वरे ॥ ८ ॥

वाचिस्वरे पदादिस्वरं प्रत्युत्क्रामति विस्वरे । ^{११ २}नोधियाऽ३१उ.

(१६.२.७) पिमाऽ२उ (१६.२.२२) ^{४ २}अच्छऽ२उ (१६.१.५) वृहाऽ-

^{१ २ २}३१उ (६.२.१,४) आनीकयाऽ३१उ (२.२.३०) माऽ२नापथाऽ३१उ

(१६.२.१६.) ^{१ २}सिपुराऽ३१उ (१३.२.२१) ^{१०}पर्वता (३३८) सुम्ने

१. एदोहीष्याम्. ग.

२. एदु प्रभृतीनि. ग.

३. मति. ग.

४. प्रथमः

५. गायन्तिवत् र. ग.

६. द्युताद्विश्च. र.

द्युतान्तश्च. क.

७. सूत्रं भाष्यस्यप्रथमं वाक्यं चक.

र. ग. न.

८. अर्चा क.

९. सिष्ट. ख.

१०. धार्वता. र. यार्धता ख.

(६१०) स्वे । १ उच्चे ? २^{२२}र्रोमभाउ (६.२.२९) विस्वरे ? ३^{२१२}वसा-औऽ३
 होवा (४.१.९) वाचि ? ४^२सस्थाऽ३इ (११.१.५) भाष्यम् । आस्ताऽ
 ३उवा (३.२.२५) ५^२द्रघ अरण्योः । एदु । ६^२कृष्टोऽन्तः । वाचिरादिस्वरं
 विस्वरे ॥ ८ ॥

२८२. मान्यां मन्द्रः परिस्वारं नौ ॥ ९ ॥

मान्यां मन्द्रः परिस्वारमापद्यते निधने प्रत्यये । सौमित्रे (१०.२.११)
 स्वर्वते । अस्मेरा । मान्यां मन्द्रः परिस्वारं नौ ॥ ९ ॥

२८३. उच्चात् द्रप्से ॥ १० ॥

उच्चात्परं ६^२द्रप्ससंघाते परिस्वर्यते । अवद्रप्सः (३२३) ७^२सोमः
 पवते (५२७) वावर्तावपि (?) उच्चात् द्रप्से ॥ १० ॥

॥ इत्यष्टमो दशकः ॥

२८४. द्विवतोऽन्त्ये ॥ १ ॥

द्विवतो गीतस्यान्त्ये ८^२ निधने ९^२ परिस्वर्यते । युवासखा (४.१.१२)
 घजिह्वयम् (४४५) अहये (४३९) नेतायः (५८२) सहस्वते (२१)

१. उच्चेः ख.

२. ररेयताइ ग.

३. वासावौहोवा. ख.

४. रवारम्योः ग.

५. कृष्टोऽन्तः ग.

६. द्रप्सः सङ्घाते. ग.

७. सोमः पवताइ. वावाइ. वता-
 वर्वतावपि रः वतावर्वा ग न.

८. गीतास्थाने ग.

९. निधने न

प्रभृतीनि । मतौऽर (३.२.३१) सखायः (४००) आत्वारथम् (३५४)
 यत्सोममि (३८४) १परिस्त्रव (५६७) द्विवतः ? योनिमिन्द्रः (स्तोमः)
 सनादसि । २अन्त्ये । द्रविणस्युः (४) मन्द्रः ? वाहाऽ३१उवार (५.
 २.३३) ३त्सिवादीनाम् । उच्चादित्यधिकारः । वसुद्रुचम् (२३८) विव-
 २३ १११
 क्षसेऽर३४५ (११.२.२३) नवकार इत्यधिकारः । द्विवतोऽन्त्ये ॥ १ ॥

२८५. तुडि ॥ २ ॥

४प्रस्तावे प्रत्यये परिस्वर्यते । इदन्तएकम् (६५) इन्द्रायसो (५६१)
 प्रभृतीनि । शुन्ध्युः (३९६) क्रैयदतैः (५६०) दसीउमे (५४६)
 ५विचक्षणः (५५४) तुडि ॥ २ ॥

२८६. ६ओवान्कया ॥ ३ ॥

ओवान्कयास्थिराया एव परिस्वर्यते । चन्द्राभिसोमयोः (४१७,
 ५१८) अन्यत् । १ २ ३ ४ १ २ ३ ४
 त्रायङ्गाओऽर३४वा (१.२.४.) द्वाइयाओऽर३४वा
 (४.१.१४) १ २ ३ ४ १ २ ३ ४
 शाइशाओऽर३४वा (१७.१.१५) ७माइत्राओऽर३४वा
 (१६.१.२५) ओवान्कया ॥ ३ ॥

१. परिस्त्रुव क. ग.

२. अन्ते र. ग.

३. क्लीयादीनाम् र.

४. तुडि प्रस्तावे क. र. ग. घ.

५. विचक्षणः क. ग.

६. ओवात्कया ग.

७. माइत्राओवा ग. न.

२८७. ह२ह्याः ॥ ४ ॥

न ^{२१} १माह२ह्याः परिस्वर्यन्ते । देवैर्भाऽ२३इर्मा (१.१.४.) २त्रमो-
जसादीनि । ^२ ३वृद्धं वा पदान्तो वा स्थाचेत्^४ । मयोगि (१३) अग्निर्नः
(२२) ह२ह्याः ॥ ४ ॥

२८८. विश्वायाः ६खिडि जि ॥ ५ ॥

६पाहिर्विश्वायाः खिडिप्रत्यये जिभूत्वा नु भवति । त्वते (४६९)
गृणानः (१) अध्वराणाम् (२१) कशादीनि (४.१.१५) ७पादान्तस्य ?
सहस्रेणैव (२३५) मानाः प्रभृतीनि । त्वायवः (१३२) उदीरते ४७१)
८चतुक्षिण इत्यधिकारः । धिया ऋकार्यत्वं न प्रतिषेध्यम् । विश्वायाः खिडि
जि ॥ ५ ॥

२८९. तद्वेदोषा ॥ ६ ॥

तद्वे परं दोषायाः नु भवति । ९पुरश्चनः (१६६) प्रति (२०५ ?)
१ — १ १ २ —
सार्पारिका० (६.१.९) (?) गान्याऽ२० (१३.२.९) द्रतेवयम् (३७३)
२ १ १ २ २
सुह-स्तिया (१५.१.८) यदिन्द्रलिङ्गकृष्टे । तद्वेदोपादीनि ? जनानाम् (२.
१.४.) प्रथमे । भाव्यम् । १०घोर्नः (१६६) तद्वेदोषा ॥ ६ ॥

१. महा२ह्याः परं ग.
२. हात्रामोज० ख. ग.
३. वृद्धा वा. ख.
४. स्थाचे ख.
५. हिडि ख

६. याहिवि. ग.
७. पदान्तस्य. ग. घ.
८. चतुक्षिण इ. ग.
९. पुरश्चन. ग.
१०. घोर्न. घ.

२९०. विष्णोरुद्युक्^१ ॥ ७ ॥

२विष्णुसंघातमुदात्तयुक्तं गीयते । अग्नेमृड (२३) कस्यनूनम्
 (३४) अभिप्रवः (२३५) अस्माकमद्य (२४१) वृद्ध इत्यधिकारः ।
 विष्णोः ? योनिमृतस्य (५११) अयं पूषा (५४६) ग्राम इत्यधिकारः ।
 विष्णोरुद्युक् ॥ ७ ॥

२९१. रोहादुद्भूते ॥ ८ ॥

३रोहात्परमभिगीयते उचीभूते प्रत्यये । तमृध्वसम् (२४३) ^१अनूऽ
 २३हो (११.१.१८) जाता (५६६ ?) इन्द्रम् । अरतिम् (१०९) हव्य-
 वाहम् (१२) प्रभृतीनि । रोहात् ? अमृतंजा (३५) ^५उद्भूते ? ^६प्रनआयू-
 पि (१८४) भाष्यम् । समुद्रा (१३७) रोहादुद्भूते ॥ ८ ॥

२९२. द्वितीयो हि प्रथमेऽन्तवतः^७ ॥ ९ ॥

द्वितीयः कृष्यते प्रथमे प्रत्ययेऽवृद्धस्य पर्वणः । रोहादित्यधिकारः ।
^२१
 १नराः—दीऽ३० (२.२.८,९) अश्वंनत्वा (१७,५३३.) तिस्रोवा (५२५)
 गावोयन्ति (५२५) अस्यप्रे (५२६) रोहात् ? ममन्धसः (३१३) द्वितीयः ?
 तार्क्ष्यम् (३३२) आ. धावत (३.२.२०) प्रथमेऽवृद्धस्य ? ^{११} ^{११}पेर्माहोइ
 (७.२.१५.) द्वितीयो हि प्रथमेऽन्तवतः ॥ ९ ॥

१. शुन् स.

२. विष्णुसंघातः क.
भाष्यं घ. न.

३. अभिगीत्य. ग.

४. धनौद्भो ग.

५. उद्धते. ग.

६. प्रण आयुंपि. ग.

७. अतन्वतः मै. पु.

८. तुकारदि नव. क.

२९३. ह्रस्वः पदान्तः ॥ १० ॥

ह्रस्वस्याक्षरस्य द्वैधं पदान्त एव कृष्यते^१ त्रिष्टुप्सु । इदन्तए (६५)

प्रमृतिषु । नियतं च निवृत्तं च । ह्रस्वः पदान्तः ॥ १० ॥

इति नवमो दशकः ॥

२९४. ओष्ठ्यञ्चु गिभ्यां गाद्यात् ॥ १ ॥

ओष्ठ्यादेः पादस्य गिभ्यां परं वर्गाद्यान्न कृष्यते । नपर्व (६८)

सुरुचः (३२१) मईव (८.२.३३) शुवर्द्ध (१५.२.२६) ओष्ठ्यादेः ?
अश्वंनत्वा (५२३) गिभ्याम् ?^२ पूषन् (७५) वर्गाद्यात् । विष्वक्त
(३३९) पवस्वसो (५३२) ओष्ठ्यञ्चु गिभ्यां गाद्यात् ॥ १ ॥

२९५. द्रुस्य ॥ २ ॥

द्रुकसंघातस्य च कृष्यते । द्रुका० (१२.१२७) अरिष्टे (आ.१.

१.९.) द्रुस्य ॥ २ ॥

२९६. ष्वृद्धयोः ॥ ३ ॥

इकारात्परं ष्वृद्धयोरक्षरयोः कृष्यते । चिक्रितिः (४४७)^३ तमर्ति-

यऽऽः (८.१.५) अमिश्रियः (४८९) सुताइमे (५६६) पदान्तः ?

१. अत्रैव सूत्रसमाप्तिर्दृश्यते ।

इतः उपरितनं भष्यं च. न

२. पूषन् ग.

३. चिक्रितः ग.

४. तमर्तियेः ल.

तमयियः ग

अस्तिवृत्रहन् (२०३) इकारात् ? द्रतस्त्रुपः (२३३) वृद्धयोरिति ?
 वृद्धिपि (१) इवप्रियम् (५) एवृद्धयोः ॥ ३ ॥

२९७. २घाया विवुण् ॥ ४ ॥

जंघानायाः कृष्यते पञ्चसु मन्त्रेषु । अर्कस्य (४७२) योनिमृत
 (५११) ३वाहुभ्याम् (३९८) पान्तम् (४९८) इदं च द्वितीये^४ (३.
 २.२२) जंघानायाः ? मिपीतये (१६१) विवुण् जंघानायाः ? यस्यत्वम्
 (१०८) आकलशम् (५७१) सहयोनी । शुचिव^५ (५२४) त्वाःसः ।
 इपःस्तो (४१९) मन्द्रयायाति (५१५) हिप्रत्यये नेत्यधिकारः ।
 घाया विवुण् ॥ ४ ॥

२९८. पाता ॥ ५ ॥

पातायां ०च कृष्यते । ^{१ २ २} ७दूयेऽ३हाइ (९.२.१०) ^{३ २ २} आइन्द्रोऽ३हाइ
 (११.२.३६) अश्वपते (४०२) पाता ॥ ५ ॥

२९९. ०सार्वा ॥ ६ ॥

सार्वायां प्रत्यये कृष्यते । ^{३ २ ३ २ १} इत्थाऽ३धुवाऽ३त् उ (८.१.२६)
^{१ २ २} स्तोताऽ३उवाऽ३ (६.१.५) शुद्धैः (३५०) ०वागाहाहिम् । चर्षण्यवृद्धिः ।

१. वृद्धिपि स.
२. गायविवुण् ग
३. पित्राहुभ्याम्. स. ग.
४. द्वितीयः ग.
५. शुचिवा स.

६. च प्रत्यये स.
७. दुये भा. स. ग.
८. सर्वा घ.
९. वागाहादी य च, ग.

सार्वायाम् ? विद्धीत्वा (१३२) ^{१ २ १} १परिष्टो-भा (४.२.२८) ^{१ २} २त्वायवः
 (१३२) ^{१ २} भाष्यम्-नरमा० (१०.२.८) द्वितीय इत्यधिकारः । ३तिथेन
 (४७१) सार्वा ॥ ६ ॥

३००. ४गोषायाः स्वरे ॥ ७ ॥

४गोषातायाः स्वरे प्रत्यये कृष्यते । द्वादशे परीतायाम् (१४.२.१२)
 रथीतमम् (३४३) सखायोदी (५४५) अपश्वानम् (५४५) उद्धातः ।
^{२ १ १ २} ऋतीपहम् (६.१.३३) ^{२ १ २ २} द्युमन्तंत्वा० (१३.२ ५) विश्वेदेवायाम् । घातो
 द्विपादीनि । स्वर इत्यत्रैव । गोषाया इति ? अभिनिष्ठम् (५२८) यशसि
 गोषायाः स्वरे ॥ ७ ॥

३०१. अवि चि तुर्पु ॥ ८ ॥

ओकारे प्रत्यये कृष्यते विषु चतुर्पु । ^{२ १ २} प्नियस्सुनोनाऽ३ (४.१.२५)
 ६न ऊर्मि (५७२) अस्तित्वादा (३४५) महीरपः^६ (१४८) हरिमिः
 (१५०) । त्वापूर्य्य । ^{१ २} ७त्सहृत्यत् (३२६) ईरसाऽ२३इ-ओयेऽ३ (११.२.
^{३ २} १६) वनाऽ३ (१७.२.१०) द्वादशे पुनानायाम् (१४.१.३२) विश्वा-

1. परिष्टोभ घ. क.
2. त्वायवः क. ख.
3. यथेन. ख. घ.
4. गोषालायाः ख. सूत्रं घ. न.

5. न ऊर्मिम्. फ.
6. रयः ग.
7. त्वंहभ्य. ग.

वत्सु (५८१) रत्सिवाजा (८१) १उदिन्द्रा प्रभृतयः । २विरतिः । कदा ।

मद्रवत्सु । पाष्ठीहे । ऋत्वियः (४३८) घुमत्तमः (४७२) माप्यम्-ददाः ।

२१ २१ —

मरुद्भयोवाऽर (१३.१.३०) ३न द्वितीय इत्यधिकारः । अवि वि तुर्पु ॥८॥

३०२. रवत्सु ॥ ९ ॥

४रवत्स्वक्षरेषु कृष्यते । रणधाः (३२६) न ईरसे (४२८)

रवत्सु ॥ ९ ॥

३०३. छादोहायाः ॥ १० ॥

कृषात्पराया ओहायाः कृष्यते । वृत्रस्यत्वा (३२४) आविशन्

(४८१) पूर्वेण वा । छादोहायाः ॥ १० ॥

इति दशमो दशकः ॥

इति ५सामतन्त्रभाष्ये तृतीयः प्रपाठकः ॥

अथ चतुर्थः प्रपाठकः ॥

३०४. हो उञ्जि ॥ १ ॥

होशब्द उञ्जिङ्गायामृचि कृष्यते । ३म २
०ऊर्दोऽ३होऽ३ (११.१.११)

वपस्सु (३१९) नाके (३२०) उञ्जिङ्गायाम् ? जगृह्णा (३१७) परि-

स्वानोगि (४७५) परीतासु । हो उञ्जि ॥ १ ॥

1. यदिन्द्राप्र. स

य इन्द्राप्र ग.

2. विरतिमः ग.

3. न द्वितीयं मत्य. स.

4. रवत्स्वरेषु स.

रवत्स्वरे ग.

5. सामतन्त्रे क. स. ग. घ.

6. उर्दोहो स.

३०५. स्वारे दीर्घम् ॥ २ ॥

स्वारे^१ प्रत्यये दीर्घमक्षरं कृष्यते । ^२वयोऽरेभीऽर३४५ः (६.२.२८)
^२ मदाऽरेईऽर३४५ (१६.१.२०) द्विः । ^२ भगाऽरेयाऽर३४५ (६.२.३५ ;
 ११.२.२३) ^२ सुनीऽरेराऽर३४५ः (१२.१.२३) ^२ अघाऽरेघ्राऽर३४५ः
 (८.२.१८, २०) दीर्घम् । ^२ ससाऽरेमेऽर३४५ (१.१.३२) ^२ पिवाऽरेईऽ-
 १११ २ १ १११ २ १ १११
 २३४५ (७.१.९) ^२ श्रवाऽरेईऽर३४५ (१२.२.५) ^२ द्विवाऽरेईऽर३४५
 १२ १ १११ १२ १ १११
 (१०.१.६) भाष्यम् । प्रथमोचस्य । ^३ दक्षाऽरे याऽर३४५ (४.१.२४) द्विः ।
 १२ १ १११ २ १ १११
 दक्षिणेऽरेनाऽर३४५ (५.१.१६) ^३ गृणीऽरेपेऽर३४५ (८.२.२८)
 ४गन्तु । स्वारे दीर्घम् ॥ २ ॥

३०६. आदिघोषे ॥ ३ ॥

आदिघोषि प्रत्यये कृष्यते । ^२ धाऽरेणाऽर३४५ः (१६.२.३) ^२ ण्याऽरे
 १ १११ २ १ १११
 याऽर३४५ः (१४.१.२२.३०) ^२ अघाऽरेद्राऽर३४५ः (८.२.१८, २०)
 २ १ १११ २ १ १११
^२ अघाऽरेराऽर३४५ः (१६.२.३०) ^२ वाऽरेहाऽर३४५ः (२.२.२९)
 २ १ १११
 घोषे । ^२ अद्याऽर३४५ः (२.२.१, २.) ^२ द्विः । आदिघोषे ॥ ३ ॥

१. प्रत्यये क. र. ग. न.

२. वयोभिः क. र. ग.

३. द्रवाई क. र. ग. म.

४. अगन्तु. क. ग. घ.

५. अघाऽरेभीः ख

६. द्राश्च क.

धाश्चया र.

द्राश्च ग.

७. द्विः ख. न

३०७. मधोः खु ॥ ४ ॥

मधोर्नपायाः द्वयक्षरायाः कृष्यते । ^{३ २} १स^{३ २}स्थाऽइ (११.१.५) ^{३ २} २पवाऽइ

(१३.२.४) ^{३ २} श्रुधीऽइ (२.१.१७) ^{३ २} चमाऽइ (१२.२.३१) ^{३ २} सोमाऽइम्^३

(११.१.२) ^{३ २} भगौ-वाऽइ (२.१.३३) ^{३ २} ४श्पतीऽइः (१.२.३३) प्रोया

(१६.२.१५ ?) प्रथमे नेत्यधिकारः । मधोः खु ॥ ४ ॥

३०८. हचु हि ॥ ५ ॥

हकारादि हिप्रत्यये कृष्यते । ^{२ ३} १होऽइहाऽइ-होऽइ^{२ ३}इति० (१.१.३३)

महस्य (९७) इन्द्रंगीभिः^६ (२३६) वहन्तुसो (२४५) अच्छा-

कोशम् (५१४) ब्रह्मजज्ञा (३२१) अस्यप्रेषा (५२६) ऋशवादीनाम् ।

द्वितीय इत्यधिकारः । भाष्यम् । ^{२ ३} सखायस्त्वाओहोहोहाइ^{२ ३} (२.१.३३ ?)

पर्वान्त इत्यधिकारः । हचु हि ॥ ५ ॥

३०९. मर्ता ॥ ६ ॥

मर्तायाश्च कृष्यते । ^{१ २} मर्ताऽइहो^{१ २} (२.२.२४) ^{१ २} १उपाऽइहोइ (३.

^{१ २} १.२८) ^{१ २} वाइइवेऽइहोइ (६.२.१७) ^{१ २} अर्चाऽइन्होइ (११.१.१८) ^{१ २} जाताऽ

१. सस्थाद् ग.

२. पखा घ.

३. सोम ख.

४. अश्वपतिम् ख.

रापतिः ग.

इपतिम् घ.

५. होहो य. घ.

६. गीर्तिः ग.

७. हौरहोइ ख. घ.

हैहोइ ग.

८. होइ क.

९. वाहोइ क.

३२६. ^१इहोइ (१६.१.३२) ^१अनूऽरहोऽ१ (६.२.३१ ?) भाष्यम् । उद्देशो
वा । मर्ता ॥ ६ ॥

३१०. सहो ॥ ७ ॥

सहोवायां प्रत्यये कृष्यते । अच्छानप्त्रे (२१) प्रस्तोमा (४४)
घागहो (९३) ^१सखाय इ (१६३) प्रभृतयः । ^{२२ २}तेयामिः । वाजीददा
(५.२.२५) ^{२३ २}वधाअसि (५७५) द्वितीय इत्यधिकारः । भाष्यम्—यर्जाहोइ
(४.१.२२) सहो ॥ ७ ॥

३११. हाजिच्च ॥ ८ ॥

हाशब्दे प्रत्यये कृष्यते द्वितीयादां च । उपोषु (४७) ^३धन
(५८० ?) घृतंद्दुह (१८७) अधमनूनम् (४६१) इन्द्रायेन्दो (४७२)
चतुर्थे परीतायाम् (१४.२.४) इहहाउवा । भाष्यम् । ^{१ २ ३ २}ताइहसाऽ३ (१६.
२.२६) द्विपाहाइ । कृष्टत्वात् । हाजिच्च ॥ ८ ॥

३१२. ^१उदुह्येषु ॥ ९ ॥

^{२ २ १}उदुह्येषु कृष्यते । होऽ३होऽ३-होऽ२३४ति० (१.१.३३)

१. सरगायप्र० क.

२. तोयामिः क. ग. घ.

३. धनो क. ख. ग

योनो घ.

४. ताइहासा ग.

५. इदुह्येषु घ

२१ २ २ १
 1अपात्वचम्-औहोऽरहाऽर३४० (१३.२.२७) चित्रम इह (३४५)
 वृहन्नधि (५५४) 2वास्तोष्पते प्रभृतीनि । जातः^१पृच्छाऽत्^२ (६.१.८)
 शतक्रतो (४०५) मित्रोनय (४२६) अमृतं दधादीनि । 3जनिता ।
 २ १
 इन्द्रं^४वृधा^५ (४.२.१२ ?) अरतिम् (४५) हव्यवाहम् (१२) प्रभृतीनि ।
 २ २ १
 नमेगाइरा (६.२.८) न द्वितीय इत्यधिकारः । उदुहोषु ॥ ९ ॥

३१३. भ इन्वतः ॥ १० ॥

स्तोमे प्रत्यये इन्वतः पर्वणः कृप्यते । आत्वासह (२४५)
 शग्ध्युषु अन्त्ये (७.१.१२) नियतं च निवृत्तं च । भ इन्वतः ॥ १० ॥

॥ इति प्रथमो दशकः ॥

३१४. षपूर्वाद्द्वितायाः ॥ १ ॥

कृष्टपूर्वादक्षराद्द्वितायाः कृप्यते । इन्द्रस्तोता (१४४) पुरुहूतम् ।
 6द्रिभिस्सुतम् (४९९) कृष्टपूर्वाद्वितायाः ? 6पुरथनः (१६६) प्रभृतीनि ।
 षपूर्वाद्द्वितायाः ॥ १ ॥

1. अपान्न क. अपान्नचं आधि. ख.
 मयान्व औहोसा. ग.
 2. वास्तोष्पति. ख.
 3. जातेन्द्रम्. घ.

4. वृधा. क. ग. न.
 5. त्रितिस्सुतम्. ग.
 6. पुराप्रभृतीनि घ.
 पुराप्रभृ. ग

३१५. हायन्^१ ॥ २ ॥

हायन्ते पर्वणि कृष्यते । विहिते विधिप्रतिषेधाय । हिम्माऽऽर-वाऽऽर

तोऽऽ^१३५हाइ (५.१.२५) ^२याऽऽ^२ताइ-सोऽऽ^३२३४म^४हाइ (११.१.३)

^३वचस्तुपे (८७) दीर्घमित्यधिकारः । हायन् ॥ २ ॥

३१६. द्व्यक्षरे ॥ ३ ॥

द्व्यक्षरे^४ च गीते कृष्यते । इन्द्रमच्छ (५६६) पवस्वम (५७८)

यवज्जिवः (२९१) पराशुल्का (२९१) अस्मेदेहि (९९) अयद्ससो

(३९२) वानिपु^५ । गायत । यदिन्द्रोया (४.२.६) द्व्यक्षर इति ? इन्द्रो-

मदाय (४११) इन्द्रोविश्वस्य (३५९) अभ्यर्ष (५७६) हीप्यां वाशब्द

इति ? वाशंयत् (?) तरस्विनम् (३७०) नवान्त इत्यधिकारः । द्व्यक्षरे ॥३॥

३१७. चतुर्थे ॥ ४ ॥

चतुर्थे प्रत्यये कृष्यते । नेमिन्तष्टा (२३८) ^६पुरोहितः (४८)

^७सती न हि प्रभृतीनि । चतुर्थे ॥ ४ ॥

॥ इति ^८द्वितीयो दशकः ॥

१. हायन् ग.

२. याऽऽ ताइ ग.

३. वचस्तुपे. क. ग. घ.

४. वर्गते फ.

५. गायतादिन्द्रोया क.

६. पुरोजिताः ग.

७. सति नहिप्र० क. र. घ.

८. तृतीयः ख.

३१८. आचतुर्थादावि ॥ १ ॥

आचतुर्थोत्कृष्यते औकारे प्रत्यये । १ विश्ववार । (६१) तृतीये ।

२ क्षसाधनः (४७४) ^{३ २} शृणाऽ३४० (४.१.२३) ^{३ २} ३ कराऽ२४० (८.२.२९)

आचतुर्थादावि ॥ १ ॥

३१९. ४ वीतस्य ॥ २ ॥

५ वीतसद्वातस्य च कृष्यते । प्रमित्राय (२५५) अयावीत्योः ।

(४९५) ६ वीतस्य ॥ २ ॥

३२०. ७ उदुह्वरेऽहान्ते ॥ ३ ॥

उदुह्वपर औकारे प्रत्यये कृष्यतेऽहान्ते पर्वणि । तमध्वरा (१७)

डिप्पाप्रभृतीनि । औकारे ? ^{३ २} ८ शताम्-^{३ २ ४ २ २} ९ आत्वामहा (६.२.२६.) उदुह्वरे ?

^{३ ३} स्थिराः (६. १.२५ ?) ^{३ २} अहान्ते ? वयामौ (४.१.९) उदुह्वरेऽहान्ते ॥ ३ ॥

३२१. १० द्वितीये ॥ ४ ॥

द्वितीये च यत्प्रकृतं उदुह्वरे कृष्यते । सुमतिः (७६) ^{३ २} ११ ताऽ३ः

१. विश्वावारा. क. ख. ग. घ.

२. क्षरेसाधनम्. क

क्षसाधनम्. ख.

क्षरसाध. घ.

३. करा औ ख.

४. वितस्य. ग.

५. वित. ग.

६. वीभ्योः ग.

७. उदुह्वरे हान्ते ग. घ.

८. शता. ख. ग. घ.

९. त्वत्समा अ. पा. घ.

१०. द्वितीये सूत्रं घ. न.

११. ताः. ख. ड.

(११.१.१६) ब्रह्माऽर-यस्तृत्वयोवा-ओवा (११.२.३५) १अस्मे
 राषादीनि । २मुगोऽ३-होऽ३१२३४ (७.१.१८) ३महस्ययोः (९७ ?)
 ४उदुह्यपरे ? विरथि (८.२.१७) द्वितीये ? ३वृणाक् (७.१.२७) मान इन्द्र
 (१२८) द्वितीये ॥ ४ ॥

३२२. ५ओइत्रि ॥ ५ ॥

ओइत्रिकायां प्रत्यये कृष्यते । २शाऽ३२३न्तमानि (८.२.१७.)
 कइव्यक्ताः (४३३) ओइत्रि ॥ ५ ॥

३२३. ६संस्था ॥ ६ ॥

संस्थायाश्च कृष्यते । ३वृताऽ३४३ (५.२.२२) ४पूष्णोऽ३४३ (११.२
 १३) वृषेभर (३२८) रयिवाजी (१९९) होऽ३४३रय० (१७.१.४) -
 उद्देशो वा । संस्था ॥ ६ ॥

३२४. ७विदस्य पि ॥ ७ ॥

७विदस्य पकारे कृष्यते । इन्द्रस्येव प्रतव^७ (७८) वैराजे (आ.

२.१.३१) विदस्य पि ॥ ७ ॥

1. अस्मेस्यादीनि. ग. *
2. मुगोहाभा. ग.
3. माहास्ययोः क. ग.
4. उदुह्यद्वितीये ख.
5. ओइत्रि सूत्र घ. नः

6. वृताः ख.
- वृताः ग.
7. विदस्यपि सूत्रं घ. न.
8. विदस्य घ. न.
9. प्रव. ख.
- स्येवप्रतव ग.

३२५. पासे नावा ॥ ८ ॥

पासे स्वर^१े नागायाः कृष्यते । सयाऽ^२र^३हाऽ^४र^५र^६ (१.१.१४)
 अग्नेरधादीनि^१ । ^२पासे ? देवत्रादीनि । नागायाः ? तिस्र (१) इहरायः ।
 पासे नावा ॥ ८ ॥

३२६. डारे ॥ ९ ॥

डारे चाक्षरे प्रत्यये कृष्यते । अधिनाशनः (१६६) ब्रह्मजज्ञा
 (३२१^१) ^४वृपापनापष्टे (१२२.२८) हाहा । वायोरनी (१३)
^१डाऽ^२र^३भाऽ^४र^५र^६ (१.१.५ ctc) पासे स्वर इत्यधिकारः । डारे ॥ ९ ॥

३२७. मधो क्षरेऽनावि ॥ १० ॥

मधोर्नपाया अथरे प्रत्यये कृष्यतेऽनौकारे । मधोऽ^३र^२ध^३र्नपा (२
 १.६) ^५ड्डस्पदे (६३) ^३र^२न्ताऽ^३र^२ध^३रामाऽ^१ (= १.२६) भगाय
 (४२७ ?) ^६नुहिं । गिरागिरा (३५) आग्नेत्रा^१ (२११ ?) शम्भु
 (१=४) कत्रस्यवृष (१४२) यथागौरः (२५२) अभित्य मेपम् (३७६)
 परिस्नान. (४७५) अपामित्र (५४४) इति च । सोममोमपते (४०२)
 त्वेपा_अया (४९१) पत्रमान (५२२ ?) सोमो यस्तु (५८२)

१ इत प्रभृति उपरितनसूत्रीय

स्वर इत्यन्त प. न.

२ पासे देवत्रादीनि ख न.

३ विनाशना ख

४ वृपासु हो, क

५ पत्रस्वदे क. र. ग. घ

६ पिन्हित्यि क

७ ग्नेस्तेत्र क

ग्ने त्वा शम्भु ख

गोत्रा ग घ.

त्वंपिप्र^१ (५१९) सार्ता । मधोक्षरे ? इन्द्रंगीमिः (२३६, ३८२)-
 अनौकारपरे ? विश्ववार (६१) स इन्द्रः (३३७) भाष्यम्-अयवाम्
 (३०६) मधोक्षरेऽनावि ॥ १० ॥

॥ इति तृतीयो दशकः ॥

३२८. तौ ॥ १ ॥

यथर्चे प्रत्यये कृष्यते । अरमश्वा (११८) त्वष्टा (२९९)
^{१२} २विश्वानर (३६४) इन्द्रोविश्व^३ (४५६) जाताउवाऽ३४-मडन्दवः
 (१७.१.४) यथर्चे ? ^{३२} ४शताम्-आत्वासह (६२२६) अर्चादि^{३४} (८८)
^{३२} उदुह्ये न इत्यधिकारः । भाष्यम्-तरऽ३४स्विनम् (९.२.३५) तौ ॥ १ ॥

३२९. प्रथमश्च ॥ २ ॥

प्रथमश्च यत्प्रकृतः द्वितीयश्च तौ प्रत्यये कृष्यते । हृणीथा (११०)
 तस्सुतसो (२३७) राधस्तन्नः (३४५) तक्षयदी (५३७) ताऽ२३४इ.
^{३४५१} नियञ्जते (१६.२.३३) पाहिप्रभृतीनि । प्रथमश्च ॥ २ ॥

३३०. उदुह्ये ॥ ३ ॥

उदुह्ये प्रत्यये कृष्यते । मानी^३ । हीऽ२३४पी (१.१.१) औहोना-
^२ रान्वये । मन्द्रायाऽ२३४या (१४.२.२६) माऽ२३४हाइ (२.१.३३)

१. त्वविप्रा अभयन् र

२. विश्वावारा क विश्वावार. ग.

३. विश्वा. ग. " "

४. दशता क.

क्तयाक्तिभिः (१) दाऽ२३४^{१५}शैहाइ (१.२.१६) उदुह्ये ॥ ३ ॥

३३१. यचु हि ॥ ४ ॥

यकारादि हि प्रत्यये कृष्यते । अञ्जते (५६४) अन्यये । अन्यत् ।
मासीऽर्या (५.१.३३) यंबृत्रेषु (३३७) कार्यम् । शन्नः (३३)
यचु हि ॥ ४ ॥

३३२. नावात्तृतीयात् ॥ ५ ॥

नौ प्रत्यये आत्तृतीयात्कृष्यते । काऽ२३४^४र्धाऽ३ (३.१.२४) प्रभृतीनि
चरामसि (३७३) नावात्तृतीयात् ॥ ५ ॥

३३३. दिनुनि न भयुक् ॥ ६ ॥

दिनुनिगीते पर्वणि न भयुक्तं कृष्यते । जरमाणाऽ२३^{२१}म् (१०.
१.१५) भयमानाऽ२३^{२१}ः (०.१.४) देवो देवस्य । ऋमुक्षणम् (१९९)
अग्नेर (५) इयेनः (४७३) घोहरि (३८३) भूपाऽ२३^{१२}० (१७.१.१३)
न भयुक्तम् ? ओइमाऽ२३^४हीऽ३ (१६.१.३६) नक्येवम् (२०३)
मन्त्रे ? साऽ२३^३४ हा (१३.१.१.१) तविस्मादीनाम् । अत्रिवत् इत्यधि-
कारः । दिनुनि न भयुक् ॥ ६ ॥

१. हयुक् क.

२. भयमानाम्. क. र. ग.

३. नहियु. र. नगयु. ग.

४. महि क.

५. न्वेवम्. ग.

३३४. ईशे ॥ ७ ॥

ईशे ^१स्तोमे कृष्यते । भरद्वाजे (३७) ^२महेष्ट्राय (११९)
आपोनष्ट (२६१) गावोमिमन्ति (४७१) तपानोदे (३९) ईशे ॥ ७ ॥

३३५. मयो ॥ ८ ॥

मयोवायां प्रत्यये कृष्यते । यजतंप (६३) ^३यस्यत्वत्स (१०८)
ग्राहव्यम् (१०९) मेमेहवा । तुयोवा (५.२.२६) ये तेऽग्ने प्रभृतीनि ।
मयो ॥ ८ ॥

३३६. सृप्वा ॥ ९ ॥

सृप्वायां प्रत्यये कृष्यते । त्वादाशि (९७) ^४द्विपाचतुः (३६७)
सृप्वा ॥ ९ ॥

३३७. देद्या हि ॥ १० ॥

^५देदिशताया हि प्रत्यये कृष्यते । तदिन्द्रते (१२६) होये ।
^{२ १ २}हयायेऽ३ इन्द्रंविश्वाः (९.१.२३) देद्या हि ॥ १० ॥

॥ इति चतुर्थो दशकः ॥

१. स्तोत्रे ग.

२. महे व्रताया क. स

मदे वृत्राया ग. -

३. यस्यत्रसे घ.

४. द्विपचतुः ग.

५. देदिशताया स.

६. अतिष्ठ. स.

३३८. अनञ्जङ्घायाः ॥ १ ॥

६अनञ्जङ्घात्परं जङ्घानायाः १स्तोभे कृष्यते । अप्तुरम् (४८७)

मिस्तुतम् (४९९) तरोभिः (२३७) इत ऊति (२८३) प्रवोर्चा । पुनान

एकादशे (१४.१.३१) परीतोपि द्वितीये (१४.२.२२) अनञ्जङ्घात्परं

जङ्घानायाः स्तोभ इत्यधिकारः । अनञ्जङ्घायाः ॥ १ ॥

३३९. २उद्वतम् ॥ २ ॥

उद्वतं यस्मिन्प्रकृतं (?) हि प्रत्यये कृष्यते । नेमिन्तथा (२३८)

त्वामिद्धि (२३४) ३द्ररिपादौ प्रभृतीनि (?) उद्वतम् ? हाहाहोवा । ब्रह्मवृ

(४११) हि प्रत्यये ? ४भ्रमिन्द्रा० (९.१.५) उद्वतम् ॥ २ ॥

३४०. दधा ॥ ३ ॥

दधायाश्च कृष्यते । आँऽ३होऽ३१इ-यन्मातृ० (२.१.२१) द्विपाऽ२-

हाऽ२इ (५.२.२०) महाऽ२-हाऽ२इ (१२.२.९) दधा ॥ ३ ॥

३४१. द्रसे शतिनि ॥ ४ ॥

द्रसे^५ स्तोभे शतिनि साम्नि कृष्यते । चन्द्रप्राणयोः (४१७, ५७०)

शतिनि ? द्रमोमो (४.२.३०) द्रमोमाः (६.१.४) ६इन्द्राय । अमिप्रि

१. स्तोत्रे ग.

२. सूत्रं घ. न.

३. पादौ प्रभृ० घ.

प्रकृपादौ ग.

द्रकृपादौ घ. ;

४. भ्रमिन्द्रा. क. ग.

५. प्रत्यये घ.

६. इन्द्रिया. ख.

(५५४) द्रसे शक्तिनि ॥ ४ ॥

३४२. नो तद्व्याः ॥ ५ ॥

अनुकारस्तद्व्याः कृष्यते । अत्र (१४७) उमयोः । गोमान्
(२७७) स्थानासः (४८५) सजात्येन (४०४) ^१मुताय (५४५)
गोभादीनि । तद्व्याः ? ^२कृशादीनि । ^३अनुकारः ? ^४प्रहेता (३८३)
नो तद्व्याः ॥ ५ ॥

३४३. मर्तौ ॥ ६ ॥

^६मर्तौ सद्वातस्य च कृष्यते । मर्तौऽ२-हुवाड-औऽ३होऽ२३४५नाऽ५६५
(३.२.३१) गीत्यधिकारः । मर्तौ ॥ ६ ॥

३४४. छान्ते ॥ ७ ॥

छान्ते पर्णि कृष्यते । ^६मोमस्सु (३५१) यडाम (३८४)
इन्दो (५४९) ^७मयास्मोमे । भाष्यम् गोभिष्टे (५७५) छान्ते ॥ ७ ॥

३४५. नन्दः ॥ ८ ॥

नन्दस्परश्च कृष्यते । छान्त इत्यधिकारः । गोभिष्टे (५७५)

नन्दः ॥ ८ ॥

१. मुजाताय घ.
२. पाशादीनि ष
३. अन्यकारः क्, ख, ग,
४. प्रहोता क. ख घ.

- ५ भाष्यं क. ख. ग न.
- ६ गोमान्मु ग.
- ७ मयास्मोमो ग.
- मयशास्मो घ.

३४६. तृतीयपरे ॥ ९ ॥

तृतीयपरे चाक्षरे प्रत्यये कृष्यते । गोषा (३४) ^१पिवि । वर्द्धन्तु
 (२५०) हुवाइ-हुवाये (३.२.१८ ?) ताऽर३इ-दिविया (११.१.३२. ?)
 विशस्त (८५) देवासो देव प्रभृतीनि । नन्दः ? हिन्वन्नृतस्य (५७०)
 तृतीयपरे ? अरिष्टनेमिम् (३३२) सोमोऽस्मभ्यम् । इदमिदकम् (४.१.३०)
 अनुभाव इत्यधिकारः । तृतीयपरे ॥ ९ ॥

३४७. इद्वृद्धं चायाम् ॥ १० ॥

इस्थं वृद्धं चायां कृष्यते । तिधीतिभिः (स्तोमः cf. ७.१.२१)
 परिधीरति (५१६) अर्कग्रीवायाम् (आ. १.२.१२) सर्पसामाद्ययोः
 (आ.२.१.१,२.) प्रसोमदे (आ. २.२.१५,१६) कायमानायाम् (आ.
 २.२.१३ ?) इस्थम् ? जहान । जगृहान्ते (८.२.११) वृद्धम् । हिऽर
 पाऽया (८.२.१६) महित्री स्ये (आ.३.२.१) चायाम् ? तेजा (४६७)
 तृतीयपर इत्यधिकारः । इद्वृद्धं चायाम् ॥ १० ॥

॥ इति पञ्चमो दशकः ॥

१. पिवि ग. न.

२. विशस्ता. क. र. ग. घ.

३. अनुगाय क. ख.

४. उद्वृद्धं घ.

५. उस्थं वृ० घ.

६. जघान घ.

३४८. कण्ठ्यादेर्घम् ॥ १ ॥

कण्ठ्यादेः पर्वणो दीर्घं कृष्यते । ^१आऽर३-^३रोऽर-^३हाऽर३४ (३.१.२)

आऽर३ ^१स्यूऽर-^१पाऽर३४ (६.१.२६) अन्तश्चरति (६३१ ?) कण्ठ्यादेः—

ओमोऽर३वा (७.१.१९) ^१ओम् ओऽर३-^१वाऽर३४० (७.१.१९) दीर्घम् ?

सप्तहे (आ.२.१.२२) कण्ठ्यादेर्घम् ॥ १ ॥

३४९. नेन्तात् ॥ २ ॥

न^३ इकारान्तात्तृतीयायां कृष्यते । अग्निर्मूर्धा (२७ ?) अपघ्नन्

(५१०) सन्तेष (६०३) नेन्तात् ॥ २ ॥

३५०. जोदये ॥ ३ ॥

^१जाउदये कृष्यते । ओयेऽर३-^२रसाऽर३४३इ. (११.२.१६) वन-

प्रश्न (५८०) जा ? होइ-^५रधमीऽर३४वा (२.१.३८) हिन्यन्तस्य

(५७०) उदये ? जातवेदसम् (३१) त्वामिद्धिप्रभृतीनाम् । नावित्य-

धिकारः । जोदये ॥ ३ ॥

३५१. वृणी ॥ ४ ॥

वृणीमहायाश्च ^७कृष्यते यत्प्रकृतम् । उदये कृष्यते । स्पनिष्टवम्

१. अयारोहा. क.

२. ओम्. ख. न.

३. न. ख. न. इकारान्तायाः घ.

४. ज उदये ख.

१६

५. रथानि ग.

६. वृणीमहायाः ग.

७. कृष्यते घ. न.

(५५७) समर्षति (५५७) कृधीनो (४७९) उदुप्रभृतीनि । वृणी ?
तवदेसम् (३१) उदये इति वा । वृणी ॥ ४ ॥

३५२. घयोः ॥ ५ ॥

१दीर्घयोस्क्षरयोः कृष्यते । स्यवृषमः (१४२) ब्रह्मणस्पते (१३९)
यनिणिंजे (५५१) पूष्णाप्रभृतीनाम् । स्योदयादीनाम् । जोदय इति वा ।
घयोः ॥ ५ ॥

३५३. प्रथमि स्थिरायाम् ॥ ६ ॥

प्रथम्यक्षरं २कयास्थिरायां ३कृष्यते । सोमंवी (१२३) देवत्रा
(१५४) मन्दानः (५०७) सखाय इन्द्रम् (४००) ४द्योमहि (६४)
पुरामिद्धाऽ२३ (९.२.२४) शैशतयाऽ२३ (१६.२.२४) प्रथमीति ?
वायोः (१३) प्रथमि स्थिरायाम् ॥ ६ ॥

३५४. ब्रध्ने वि ॥ ७ ॥

ब्रध्ने स्तोमे ५प्रत्यये विलिङ्गे कृष्यते । भरद्वाजे (३७) समैरयत्
(४५८) स्वसरेम (४५८) प्रथमादित्यधिकारः । विलिङ्गे ? ६अमि-
वत्सम् (२३६) ब्रध्ने वि ॥ ७ ॥

१. भाष्यं घ. न.

२. कायास्थिरायाः घ.

३. प्रत्यये कृष्यते ख

४. महिद्रु क.

प्रोन्योमहिद्रु स.

५. प्रत्यये क. ग. घ. न.

६. विवजत्वा घ.

३५५. धसे ॥ ८ ॥

धसे स्तोत्रे कृष्यते । अमित्वापूर्व (२५६) प्रवइन्द्रा (२५७)
उच्चापञ्चमसप्तमयोश्च (१२.२.५,७.) १ धसे ॥ ८ ॥

३५६. गृण्याम् ॥ ९ ॥

गृण्यां प्रत्यये कृष्यते । उद्वंशमि (३४२) प्रतितद्ध (३७३)
निघृतव (५६२) समानमु (२०४) तरोमिः (२३७) मृथमादित्य-
धिकारः । भाष्यम् । वो देवम् २ अनुग्राहाया (?) इत्यधिकारः । गृण्याम् ॥ ९ ॥

३५७. इणि ॥ १० ॥

इणिकारिणि पर्वणि कृष्यते । हवज्जिणे (१६६) णदियुते (४९७)
द्वितीयस्य ३ निघृत्तिः । इणिकारिणीति ? ४ तपर्वणा (२५७) इणि ॥ १० ॥

॥ इति षष्ठो दशकः ॥

३५८. घे शते ॥ १ ॥

दीर्घेऽक्षरे शतासुरे कृष्यते । होयेऽ३-पूर्णा^{१२ २२}० (११.२.१५) अव-
द्रद्वितीये (८.२.१९ ?) यज्ञियाय (१५) पुनाहीन्द्रा (४९९) अश्वोननित्तः

१. धसोऽ२३ः. ओमोवा. इत्य-
धिकः स.

२. अनुमाया घ.

३. निघृत्तिः क. ग. घ. न.
४. पर्वणा स.

(४३०) शते ? वशाऔ । दीर्घे ? भद्राहिनः (६६) भाष्यम्^१ अपस्नीहितम्
(३२३) घे शते ॥ १ ॥

३५९. कृष्टमुजु जौः ॥ २ ॥

कृष्टं कृष्यते पर्यान्ते द्वितीये । होता (३) ^२तिजा । वायोरनी-
प्रभृतीनि । कृष्टम् ? ^१अन्धाः (८.१.३६) उजु ? ^१सार्वाऽरम् (३.२.२७)
पिशासोमम् (२२९) गोद्वितीये । भाष्यम् । ^२तिरःषु (९.१.१२)
कृष्टमुजु जौ ॥ २ ॥

३६०. इ भिनि पतिः ॥ ३ ॥

^४इकारे भिनिसाम्नि ^५पतिःकाव्याः कृष्यते । इन्द्रंविचतुर्थे
(९.१.२०) ^६विदेवृधस्य (३८१) ^७पादान्त इत्यधिकारः । इ भिनि
पतिः ॥ ३ ॥

३६१. निधने डिवति द्वितीयश्च ॥ ४ ॥

निधने प्रत्यये कृष्यते डिवति ^{२१}पर्वणि ^{११}द्वितीयश्च । एहियौहोऽर३इ
(४.१.१५) ^१हिम्माऽर३ (५.१.९) ^३ताऽर३^२धमाः (१२.१.१२)

१. अपस्निति क. ग.

२. तिजा ग.

३. अमन्धाः ग.

४. इकारेप्रभृति पतिः
पर्यन्तं क. ग. न.

५ पतिः काव्याः घ. न.

६. वदेवृधस्य. ग.

७. पादान्तवतः स.

पादान्त इत्य० ग.

८. सर्वेषु कौशेषु तामातामा
इति द्विवारमुल्लिखितम् ।
अपरं च निर्दिष्टस्थले
उद्धीयभागे लक्ष्यमिदं
दृश्यते ।

३६३. न ति ॥ ६ ॥

न तिलङ्गे पर्वणि कृष्यते । अतिद्विपाऽर३४५ः (५.२.३३)
 सत्रस्यद्धीं (आ.४.१.४.) त्रिवति वा । क्रतोपृणाऽर३४५ (२.१.१९)
 तु । न ति ॥ ६ ॥

३६४. युव ॥ ७ ॥

युवसङ्घातस्य च कृष्यते । २एरिणे (आ.१.१.१७) नारद्वसवे
 (आ.१.१.२४) स्वरपञ्चमे (आ.३.२.१३) पूर्वेष्व्युद्दहः । द्वितीय इति ?
 आत्वासहस्रम् (२४५) ३त्वामिद्धि (२३४) ४रधिष्ठादिति वा । युव ॥ ७ ॥

३६५. दान्भिके घरे ॥ ८ ॥

५उदाचे पर्वणि स्तौभिके दीर्घपरेऽक्षरे प्रत्यये कृष्यते । ६इत्त्वयन्त्याम्
 (५.१.३२) समेत (३७२) अभ्यर्षमि । ऋषभाये (आ.१.२.१९)
 उदाचे ? सार्पराज्ञीषु (आ.६.२.७, ८, ९) स्तौभिके ? ७तदापृणादीनि । दीर्घपरे ?
 द्विपः (१९४) आगहिये (५.२.१५) दान्भिके घरे ॥ ८ ॥

३६६. जि हीष्याम् ॥ ९ ॥

द्वितीयस्वरं हीष्यां न कृष्यते । नेम्यादीनि । यदिन्द्रचित्र (३४५)
 द्वितीयस्वरम् ? ८अनीक्यादीनि । हीष्याम् ? प्रथमश्च । जि हीष्याम् ॥ ९ ॥

1. युवा स.

2. एरिणे ग.

3. त्वामद्वयः क. ख.

4. रधिष्ठा. ग.

5. उदात्तान्ते स.

6. इत्त्वययोः क. ख. ग. घ.

7. तदापृणादीनि. क. ग. न.

8. आनीक्यादीनि स.

३६७. हाउवायाम् ॥ १० ॥

१हाउवायां प्रत्यये कृष्यते । २इन्द्रोराजादीनि । प्रथमिनोऽति-
क्रामः । पुष्ये (आ. १.१.८) प्रथमोच्चम् । अहरीताद्ये (आ. १.१.१३)
भाष्यम् । प्रवइन्द्राद्ये (आ. १.२.५) मन्द्रा । हाउवायाम् ॥ १० ॥

इति सप्तमो दशकः ॥

३६८. ष् ॥ १ ॥

२१
एकारः कृष्यते । ऋतून् (२.१.३६) ३दिवम् (स्तोमः २.२.
६.७) अमृतम् (स्तोमः ८.२.१६) अहरीतद्वितीयप्रभृतयः (आ. १.१.१४)
ए ॥ १ ॥

३६९. स्ये ने षड्वति वारे ॥ २ ॥

रहस्ये निधने षड्वति द्वैधं वार एव कृष्यते । ४ऐरये (आ. १.१.१७)
५शुक्रियेषु सार्वकामिके (आ. ६.२.६) अन्यत् । देवस्थानादीनि (आ.
१.१.१६) षड्वतीति ? अत्रावृष्ये (आ. २.१.१६) रहस्ये ? २१ २
(८.२.१६) स्ये ने षड्वति वारे ॥ २ ॥

१. भाष्यं घ. न.

२. इन्द्रोराजाप्रभृतीनि. र. ग.

३ द्विवम् ग.

४. एरमे ग.

५. शुक्रिये सा० ग.

३७०. डायामामन्द्रात् ॥ ३ ॥

डायाम् प्रत्यय आमन्द्रात्कृष्यते । १पिव (३९२) ^{२३१२} २दृ-शीकोऽ३४५
इ-डा (१.१.२६) प्रभृतीनि । डा प्रथमद्वितीयात्रित्यधिकारः । डायामा-
मन्द्रात् ॥ ३. ॥

३७१. हो ॥ ४ ॥

होशब्दश्च यत्प्रकृतमामन्द्रात्कृष्यते । होऽ२३४५इ-डा (२.१.३८)
आदीनि । इन्द्रं विश्वा (३४३) अरिष्टे (आ. १.१.११) तृतीयोच्चत्वात् ॥
हो ॥ ४ ॥

३७२. एपूर्वात् ॥ ५ ॥

एपूर्वादिक्षरात्परं कृष्यते । उपोषु (४१६) पुनानस्सोम (५११)
द्रप्सस्येति वा । एपूर्वात् ॥ ५ ॥

३७३. आर्चिकम् ॥ ६ ॥

आर्चिकं च यस्मिन्प्रकृते निधने प्रत्यये कृष्यते । ४घतश्च (२८४) नो
अर्पसि (५११) हिरण्यमः (५११) शृणाहि वि (९५) त्राता (४४८)
परिधीश्च (५१६) विप्रायचूह (३२२) प्रभृतीनि । ५आर्चिकम् ?

१. पिवतु ख. ग.

२. दृशीकमो ख.

३. ए पूर्वात् क. ख. ग.

४. घृतश्च ख.

अतश्च ग.

५. अर्चिकामानी० ख.

अनीकयादीनि । निधने ? १वरुप्रमृतीनि । आर्चिकम् ॥ ६ ॥

३७४. अनित्ये हि ॥ ७ ॥

१ अनित्ये २हि प्रत्यये कृष्यते । चातोहादीनि । अन्यत् । द्रवाससम् (१८)
 प्रियम् । हेमन्तः (६१६) संगृभा । मासीऽश्वा (५.१.३३) उपोषु (४१६)
 अर्पा सोम (५०३) सवनित्येनरेमारामा (?) अनित्ये हि ॥ ७ ॥

३७५. रा षायाम् ॥ ८ ॥

सर्वे स्वराः षायां प्रत्यये ३कृष्यन्ते । नीऽश्वाऽप-त्ताऽरऽश्वाऽप (१५.
 २.१७) व्यमूऽश्वाऽप-पाऽरऽश्वाऽप (३.१.३३) कृणोऽश्वाऽप-नाऽ-
 रऽश्वाऽप (१०.२.२८) आइन्द्रं गाऽश्वाऽप-भाऽरऽश्वाऽप (१०.१.३०)
 नवाऽर-माऽरऽश्वाऽप-हाऽरऽश्वाऽप (६.१.३४) रा षायाम् ॥ ८ ॥

३७६. अभि णि ॥ ९ ॥

५अभ्याः कृष्यते ६णि प्रत्यये । अभिवाऽरऽश्वाऽप (१७.१.३९)
 २ शुचिचवाऽरऽश्वाऽप (१७.१.३४) अभि णि ॥ ९ ॥

३७७. परिस्वारे ७भश्च ॥ १० ॥

८परिस्वारे प्रत्यये कृष्यते स्तोभश्च । ९हुवाऽरऽओऽश्वाऽप (३२.१.३६)

१. वसु प्र० ग.

२. निधने हि प्र० स.

३. कृष्यते स.

४. गा भ्य भ्य भ्य इः स.

५. अभ्यः ग.

६. णि. क न.

७ भिश्च ग.

८. भाष्य. क. न.

९. उवाओवा. क. ख. घ.

(११.१.३५) तैमाऽ३ओ^{३१२}पवाऽ^४६५६ (१५.१.१९) परिस्वारेषु च । परिस्वारे
भश्च ॥ १० ॥

॥ इत्यष्टमो दशकः ॥

३७८. १तृतीयो हि ॥ १ ॥

१तृतीयो हि प्रत्यये कृष्यते । ह^३ऽ^३४-आ^३४^३५-ह^३ऽ^३२३^{१११}४५ ।
(८.२.२५) हाउहोहाउ । तृतीयो हि ॥ १ ॥

३७९. मन्द्रो^२ हि ॥ २ ॥

मन्द्रो हि भवति । आर्चिकं निधन इत्यधिकारः । दायोहादीनि ।
मन्द्रो हि ॥ २ ॥

३८०. हान्निधने रेऽणिवत् ॥ ३ ॥

हान्ते पर्वणि निधनपरेऽक्षरे प्रत्यये त्रिःकृष्टवत्कृष्यते^३ । वाऽरतोऽ-
३५० (५.१.२५) स^२ऽ३४^४५गोऽ६० (३.१.२४) होऽ^४५तोऽ^४६हाइ (१.२
११) हान्ते पर्वणि ? मामीऽ^१३^२या (५.१.३३) ४निधनपर इत्यधिकारः ।
५गच्छोऽ^२३^३४हा (१६.१.१९) अणिवत् ? दायोहादीनि । हान्निधने
रेऽणिवत् ॥ ३ ॥

१. तृतीये स. ग.

२ मन्त्रे ग.

३. कृष्यते. ग. न.

४ निधनपर इत्यधिकारः

इति क. ख ग न.

२ ३ ४

५. वाळोऽहा ग

३८१. १ङ्वं हाउवायाम् ॥ ४ ॥

सर्वमिदानीमस्थं हाउवायां प्रत्यये कृष्यंते । २माऽङ्-हाउवा

(१६.१.९) योदाऽङ्-हाउवा (१६.१.९) होवाऽङ्-हाउवा (८.२.३१)

३हिहिहियाऽङ्हाउवा (२.१.३६) ४नरंनृपाहंमाऽङ्हि-ओऽङ्हाउवा

(४.१.३३) अस्थमिति ? भृतुहाउवा (२.२.१३) तिराऽङ्स्तुहाउवा

(२.२.१२) ५हाउवायाम् ? ओजः प्रभृतीनि । ङ्वं हाउवायाम् ॥ ४ ॥

३८२. एनाक्षरेऽतुडि ॥ ५ ॥

एनाक्षरे प्रत्यये कृष्यतेऽतुडि विषये । यशाअसि (२४८) अन्वये ।

६इन्माहार३ष्ठसुवाऽङ् (११.१.२०) आइन्द्राऽङ्यापाऽङ्हाउ (१२.२.१९)

७मदाऽर३ष्ठयाऽङ्-हाउ (१३.१.२८) उग्रेऽर३ष्ठवीऽङ्हाइ । एनाक्षरे ?

प्रकेतुनायाम् (७१) ७अतुडि ? यो विश्वा (४४) नाऽङ्वोऽङ्हाइ

(१३.२.३२) वाऽङ्चोऽङ्हाइ (६.२.३०) वचोदेवा (६.१.१६)

योरधिंवः (३५१) चर्षणीवृतम् (३७४) भाष्यम् । विश्वादधा (४६९)

एनाक्षरे तुडि ॥ ५ ॥

१. ङ्वम् स. ग. घ. नै. पु.

२. या हाउवा. ग.

यमाहाउवा घ.

३. हीहीही० स.

४. नरंनृपाहंमाऽङ्हि-ओऽङ्हाउ

हाउवापर्यंत स. न.

५. हाउवायाम् स. ग. न.

६. प्रस्तावे कथमुदाहरणं संगच्छते.

७. तुडि क. स. ग.

३८३. न णीह सि ॥ ६ ॥

न णीहसिसंघातस्य च कृष्यते । ^{२११}णीहसिया (६.२.३३)

^{२११}प्रगायता (१०.१.२७) न णीहसि ॥ ६ ॥

३८४. वृद्धं नौ ॥ ७ ॥

^२वृद्धं स्वरे प्रत्यये^३ कृष्यते प्रत्युत्क्रमे । अच्छानत्रे (२१)

सखायः (२४२) कदाप्रभृतीनि । वृद्धम् ? ^{२२}औहोऽ^{२२}इ-अग्ने० (१.१.१०)

गावः (५२५) अयामिषुः (४८७) ^४ऋषु । ^५योनीवनेषु (५०.३) नौ ?

महाहोइ । च्युतः (५१८) ^{२१२}पुमाहाऽइतेऽर (५.२.१६) स्तोम इत्यधि-

कारः । वृद्धं नौ ॥ ७ ॥

३८५. औरे प्रथमः ॥ ८ ॥

औकारपरेऽक्षरे प्रत्यये कृष्यते ^६प्रथमः । त्सिब (१) शन्नोदे

(३३) कायमानप्रभृतीनि । औकारपरे ? ^७प्रधन्वा (४२७) प्रथमः ? स्यो-

यादीनि (३.१.८) ^{४२२ ४}रसाऽ^{२ १३ १११}ओऽ^५वाऽ^६५६-मदच्युताऽर^३४५ः (१५.१.

१९.२०) नुवतीत्यधिकारः । औरे प्रथमः ॥ ८ ॥

१. जीऽइहसिया ग.

२. वृद्धात् क.

३. नौ कृष्यते घ.

४. जिह. ख.

ऋभूग.

५. योनीवने. ग.

६. प्रथमात् क.

७. प्रधन्वाद्वितीये ख.

८. रसा आ वा. क. ग. घ. न.

३८६. उत् ॥ ९ ॥

उच्चीभूतं च कृष्यते । जातृवेदसम् (३१) ^१अमृतंजात (३५)
दधाप्रभृतीनि । उत् ॥ ९ ॥

३८७. ^२घम् ॥ १० ॥

दीर्घं च कृष्यते । ^३अवीवृधन् (३४३) ^४घुमेभ्यः (२६६)
^{१ २ ३}
^४दीर्घमिति ? नियक्रमाइत् (१३.२.२६) घम् ॥ १० ॥

॥ इति नवमो दशकः ॥

३८८. ^५शता ॥ १ ॥

शतायां च कृष्यते । त्राहादीनि । शता ॥ १ ॥

३८९. रादि सहा ॥ २ ॥

स्वरादिन्याः सहायाः कृष्यते । ^{२२२}औहोइहुवाऽ^३होइ (३.२.१३)
^{२ २२ १ ३}
उहुवाहोइ । स्वरादिन्या इति ? सहमैहोऽ^३होऽ^२याऽ^२३४० (४.१.३४)
रादि सहा ॥ २ ॥

३९०. उ तिस्रा ॥ ३ ॥

उकारादिन्यास्तिस्रायाः कृष्यते । सुरूपक (१६०) पुनानस्सो

१. ऋतं क. ग. घ.
२. दीर्घम् र.
३. आनीवृधान र

४. दीर्घ इति क.
५. शता ग.

(५११) उकारादिन्या इति ? ऊर्ध्वऊणुणः (५७) यद्वाम (३८४)
तिस्रादीनि । उ तिस्रा ॥ ३ ॥

३९१. १द्वितायाः ॥ ४ ॥

द्वितायाश्च कृष्यते । स्वाऽ३दूपाऽ३साः (१.२.३४) २शाऽ३ताकाऽ-
३त्म् (४.२.१८) द्वाऽ३नाइस्त्रऽ३ताम् (४.२.२९) पाऽ३राइस्त्राऽ३वा
(१७.१.१०) श्राऽ३थाइष्टाऽ३ना (१६.१.८) वोऽ३ओजाऽ३राम् (७.२.
३३) वोऽ३ओन्धाऽ३साः (१६.१.८) नोऽ३आर्षाऽ३सी (१४.१.२९)
संघातव्याघातात्कर्षणम् । उदेशविधौ सिद्धेश्च । द्वितायाः ॥ ४ ॥

३९२. ४वैधात्क्षात् ॥ ५ ॥

४वैधादक्षरात्परं कृष्यते । प्स्वन्तरा (५१२) पुरोजित्याम् ।
निवृत्तानि । कयानश्चित्रः (१६९) परीतोष्याम् । वैधात्क्षात् ॥ ५ ॥

३९३. भादि ॥ ६ ॥

स्तोभात्पर इकारः कृष्यते । त्स्यन्धमः (१८०) निवृत्तानि ।
द्विता (५७०) इन्द्रंगीभिः (२३६) त्रिभिस्सुतम् (४९९) भादि ॥६॥

३९४. नोवि रे ॥ ७ ॥

न उवि परे ष्वर्णे प्रत्यये कृष्यते । त्रआशुवत् (१६९) सुतेष्वा

१. सूत्रं ग. न.

२. शाताम् ग.

३. असंघात र.

आघात० या ग.

४. अवैधात् क्षात् क. घ.

वैधाक्षरात् र.

वैधाक्षात् र.

५. अवैधादक्ष. क. ग.

६. वर्णे घ. न.

(४५९) मयोभुवम् । उवि परे ? ^१द्विनेसुतम् (१५८) नोवि रे ॥ ७ ॥

३९५. आत्वस्यै ॥ ८ ॥

^१आत्वसंघातस्यैकारः कृप्यते । आऽरइहियाऽरइ^३षंहा० (६.२.२६)

आऽरइहिमाऽरइ^३षंहाः (७.१.१२) आत्वस्यै ॥ ८ ॥

३९६ ^३द्विद्वितीयो लुप् ॥ ९ ॥

द्विःकृष्टस्य द्वितीयो लुप्यते । सोऽतिक्रमः । ^४एकारान्तमक्षरान्तो
नीचमिति वा । द्विद्वितीयो लुप् ॥ ९ ॥

३९७. द्वितीयवति ॥ १० ॥

द्वितीयवति चातिक्रामति । द्वितीयवति ॥ १० ॥

॥ इति दशमो दशकः ॥

३९८. घे भे ॥ १ ॥

दीर्घे ^१स्तोभेऽतिक्रामति । मासीऽश्वा (५.१.३३) र्यतीऽश्वा

(९.२.१) ^१वचोऽश्वा (७.१.१८) हिपाऽश्वा (८.२.१६) ^१यन्मातृः

(५३) तरो (२३७) ^२मुमुग्धि (३१९) ऋचौऽश्वा (२.१.१५)

१. द्विनेसुतम् स्व.

२. आत्वा. घ.

३. द्विः घ. न.

४. अतिक्रामा ग. घ.

५. यचोहि ग.

६. घायन्त्रस्तम्. क. ख. ग.

७. मुग्ध्यामचौ क. ख. ग.

१ २म ३ १ न २ १ न २
 १ आश्वौऽहो (१४.२.२५) सप्तौऽहो (९.२.१) २ सप्तौऽहो (१०.
 १.२२) प्रभृतीनि । स्तोमे ? अभिप्रनो (१३२) दीर्घे ? विद्वाऽरन्त्साः
 (६.१.१०) आरो (स्तोमः ३.१.२) भाष्यम् । इडाऽरभाऽऽहो
 (१.१.१२) क्रतुवित् (४९२) मदच्युतः (५१८) द्वितीयवतिवृत्तिः ।
 घे मे ॥ १ ॥

३९९. ई ॥ २ ॥

१ — न
 ४ ईशब्दोऽतिक्रामति । ईऽरऽया (३.२.१२) तस्मा उ०
 (२७२) ऊर्मिम् (५०९) वीर (४७० ?) माण्डवे (१४.१.२२) ई ?
 ७ श्रुते (२७२) द्विः कृष्टस्येति ? यंवृत्रेषु (३३७) ई ॥ २ ॥

४००. स्यचु ॥ ३ ॥

१ २म ३
 स्यादेरक्षरादतिक्रामति । श्रवस्युर्मा (१४९) स्या-राऽहो (१५.
 २.२७) भाष्यम् । स्ये । अप्रतिषेधः । ब्रह्मणस्पते (१३९) स्यचु ॥ ३ ॥

४०१. ड्वादिर्हा नीम् ॥ ४ ॥

सर्वमिदानीं स्तोमे चास्तोमे^७ च हाशब्दे गीतादिरतिक्रामति ।

१. आश्वौहो इतीदं सप्तौहो
इत्यनन्तरं ख. दृश्यते
२. सप्तौहो ख.
३. इ. क. ख. ग.

४. इशब्दः क. ख. ग.
५. इऽरऽया या. ग.
६. अत्रिंते क. ख. ग.
७. अस्तोमे ख. न.

१माऽ३हाऽ३ (३.१.९) द्विः । २वाऽ३हाऽ३-ग्माऽ२ (११.१.११) आदि-
रिति ? नावादीनि । वरुणेच्छप्रभृतीनाम् । न्वेयोवसुनि । ह्वादिर्हा नीम् ॥ ४ ॥

४०२. ओष्ठ्यान्नामि ॥ ५ ॥

ओष्ठ्यात्परं नाम्यतिक्रामति । व्यमूहिपे (१०९) पुरुत्वादीनि ।
वरुणेच्छप्रभृतीनि । ३घृतदुहाप्रभृतीनि । धर्तादीनि । हुवेऽ३-हिपाऽ३या
(८.२.१६) ओष्ठ्यात् ? नाऽ१वाऽ२३ः (१३.१.११) ४नामीति ?
मसुन्वे (५८२) ओष्ठ्यान्नामि ॥ ५ ॥

४०३. वारे स्ये ॥ ६ ॥

वापरे च ६हाशब्दे रहस्येऽतिक्रामति । इन्दोराप्रभृतीनि ।
वारे स्ये ॥ ६ ॥

४०४. व्यन्दि ॥ ७ ॥

मन्द्रान्तस्य चतुर्थो लुप्यते । योऽतिक्रमः । वार्तोहादीनि ।
व्यन्दि ॥ ७ ॥

४०५. ऋष्टां जि मिगोः ॥ ८ ॥

६ऋष्टान्तो द्वितीयमापद्यते सस्वरयोः प्रत्यययोः । ऊऽ२-

१. महा ख. ग.

२. वाहायाम्. क.

वाहाया ख.

३ आघृतं. ख.

४ नामिति. ख. ग.

५. भाशब्दे ख.

६. ऋष्टान्तात् क
ऋष्टान्ते ग,

१ नआगाऽ२३४ ही (७.२.३६) कश्यपव्रताद्ये (आ.५.२.११) सस्वर-
योरिति ? इन्द्रसुतेषु (३८१) २सहस्तंनः (६२५) ऋष्टां जि मिगोः ॥८॥

४०६. इ विं योनिचु ॥ ९ ॥

इकारस्यान्तो मन्द्रमापद्यते योनिष्ठादा^३ । अश्विनोर्ब्रताद्ये (आ. ४.
१.१५) इ विं योनिचु ॥ ९ ॥

॥ इत्येकादशा दशकः ॥

॥ इति सामतन्त्रभाष्ये^४ चतुर्थः प्रपाठकः ॥

॥ अथ पञ्चमः प्रपाठकः ॥

४०७. त त्रिमात्रम् ॥ १ ॥

त इति त्रिमात्रस्य संज्ञा भवति । तभूतान्सामप्रदेशाननुक्रमिष्यामः
ये कर्षणानादिष्टाः । कर्षणशेषो ५हि वृद्धावृद्धं भवति । खल्वपि वृद्धिर्वाऽवृ-
द्धिर्वा विशेषाच्छिष्यमाणात् कर्षणप्राप्तिमपि विनिवर्तयति । त त्रिमात्रम् ॥१॥

४०८. ऋग्वाचि ॥ २ ॥

०आचिकं वर्धते वाचि प्रत्यये । ^{२११}७ररोमाउ-वाऽ२ (६.२.२९)

^{२१२}नपाशिनाउ-वाऽ२ (६.२.२९) ^{२१}८रयिम-पाउवाऽ२३ (१६.१.२७) उत्सोदे-
^{१२११}

1. नआगहि स.

2. हस्तं ना क. स.

3. योनिष्ठादिः क. स. ग.

4. सामतन्त्रे क. स. ग. घ.

5. भि स.

6. आचिकान् क.

7. ररोमाउ स.

8. उत्सो रयिमर्पाउवादेया उग
क. स. ग.

^१ वाउवाऽ२३ (१४.१.२६) मदायबर्हणागिराउवाऽ२३० (१३.२.१७)
^{१ २} मधोअर्पन्तिधारयाउवाऽ२३० (१३.२.१७) श्रूयाउवा (१७.१.४) राइ-
^२ पाउवा (६.२.१९) ष्याताउवा (६.२.१९) साचाउवा (६.२.१९)
^{१ २} सताउवा (६.२.१९) ^{३ २} यन्ताउ-वा (२.२.१४) सीदाउवा (१४.१.११)
^{३ २} तिरिन्दाउवाऽ३^२ (१६.१.४) ^{१ ३ २} शुवत्-अधाउवाऽ३ (१७.१.२१)
^{१ २ १ २} यद्धसिद्ध-त्रमोऽ२३जसाउ-वाऽ३ (१०.२.२०) सत्यइन्दुस्सत्याऽ५मिन्द्रा-
^{४ २} उ-वा (१२.१.२७) कलशेगाऽ५वः-इ-दाउ-वा (१५.२.२२.२३)
^{४ २} त्वन्तस्सख्यायहुवाऽ५इमहाउ-वा (१०.१.२३) णदाऽ५इयुताउ-वा (१४.
^{४ २} १.१) विमाऽ५सहाउ-वा (१६.१.२९) ^२ षसर्पो (१.२.१४) पुरौ
^{१ २} (२.१.१५) ध्यारौ (८.१.३१) प्रमृतीनि । आचिकमिति ? ओवा ।
 हाउहौहोव-त्सिवादीनि । ऋवाचि ॥ २ ॥

४०९. ७ठ्यभ्यस्तं च ॥ ३ ॥

कण्ठं वर्धतेऽभ्यस्त च । सोमव्रते (आ.४.१.१०) ^४ कीर्त्ये
 (आ.६.१.१५) ^{४ २} भृतहाउवा (२.२.१३) ^४ तिराऽ५स्तु० (२.२.१२)

1. यान्ताउया ग

2. तिरिन्दाउवा ग. न

3. तुवदधाग.

4. त्यन्त स.

5. सयौ ग

6 धारौ स

7 ष्यभ्यस्त ग

8 अर्कचि ख ग.

ववाये क

१
ज्यासेऽ२३ (५.२.२१) प्रभृतीनि । त्वमिन्द्र (२४८) यज्ञायाम् (६०१)
लोप उत्तरकालो लिङ्गे । ध्वभ्यस्तं च ॥ ३ ॥

४१०. हायां चतुर्थः ॥ ४ ॥

हायां प्रत्यये चतुर्थो वर्धते । अशोहाइ (८.२.२७) विभोहाइ
^{२ ४} (८.२.२७) गूढोहाइ (८.२.२७) ^{२ ४} त्वोहाइ (८.२.२७) ^{२ ४} उतोहाइ
^{२ ४} (९.२.३५) अचीहाइ (१६.२.१०) ^{२ ४} गायन्ति^{४ २}त्वोहाइ (९.१.१५)
^{४ २ २ ४} ब्रह्मेन्द्रायचज्जिणो-हाइ (१०.२.१७) ^{४ २ ४ २ ४ २ ४} चोमहेमतथोयन्तुविष्णवो-हाइ (१२.
 १.३३) हायां चतुर्थः ॥ ४ ॥

४११. व्यञ्जनादिय^२ ॥ ५ ॥

व्यञ्जनात्पर^३ इय इत्ययं चतुर्थो वर्धते । ^४आतेवत्सः (८)
 इन्द्रंविश्वाः (३४३) त्वंहि (८४) उद्धे (१२५) नतमम् (४२६)
 व्यञ्जनात्परः ? ^{१ २} ५आओ^{२ ४}ऽ३४हो-इया-हाइ (२.२.२३) चतुर्थः ? ^{२ १} परमाचि-
^{२ २} त्सदस्थादैया^३ऽ२३होइया (१.१.१७) ^{१ २} अग्नेत्वां^{२ २}कामयऐया^३ऽ२३होइया
 (१.१.१७) दीर्घाभाववचनाद्वा न कार्यम् । व्यञ्जनादिय ॥ ५ ॥

1. त्वोहाइ प्रभृति गायन्ति त्वो
हाइपर्यन्तं स. न.
2. दीय स.
3. परं इय स.

4. अतेवत्सः स.
5. आभ्य ३१२३ हो १३. ताभ्य
हाभ्य. चतुर्थः ग.

४१२. घं भिकम् ॥ ६ ॥

दीर्घं स्तौभिकं वर्धते । चतुर्थं इत्यधिकारः । एहीडा (३.२.१३)
 एकाया (२.१.२१) हावात्रादीनि (४.२.५) अग्ने । जगृद्धाते (३.१७)
 असाविप्रभृतीनि । दीर्घम् ? उद्घेप्रभृतीनि । चतुर्थः ? वायोरनादीनि ।
 स्तौभिकम् ? सूरोनहि (८३) घं भिकम् ॥ ६ ॥

४१३. शग्ध्यां होरे ॥ ७ ॥

शग्ध्यां होपरे पर्वणि वर्धते । १रयाऔहोवा (१४.२.२९)
 होपर इति ! वरूती । ईडिन्वादीनि । शग्ध्यां होरे ॥ ७ ॥

४१४. या ॥ ८ ॥

या शब्दो वर्धते । होपर इत्यधिकारः । रयाऔहोवा (१४.२.२९)
 होपर इति ? स्वधाऽ२-रयाऽ३४औहोवा (१२.२.२७) योनिद्वितीये
 (८.२.२.) चतुर्थस्य निवृत्तिः । भाष्यम्-नेम्याम् । या ॥ ८ ॥

४१५. दमं गि ॥ ९ ॥

पदमेकाक्षरं गिस्वरं स्तौभिकं वर्धते । हिम्-पाऽ२३४साम् (३.२.
 २५) हिम्-शूऽ२३४पाइ (१०.२.१४) हिम्मादीनि । दिक्-होइ-होइ (१.
 १.३४) जनि-होइ-होइ (४.२.१३) इमा उत्वा (२५०) अक्रान् (५२९)

१. तथाभ्य औरो भ्य रत्.

२. यशब्दो. ग.

३. योनिद्वितीये. ग्व.

४. स्तोभे क. ख. ग. घ.

५. हि शूपाइ रत् न.

अभिप्रियेति च (५५४) पदमिति ? एहीया । स्तौभिरुम् ? ^१तदावृणी-
त्यादीनि । दीर्घम् ? ^२हहहोइ । दमं गि ॥ ९ ॥

४१६. औ विस्नेडि ॥ १० ॥

औकारस्य द्वैधं विस्वरिणि गीते वर्धतेऽनिकारं तृतीये साम्नि
^{१ २ २}जहानादौ । ^{११ २ २}३औहोइ३वाऽइ (१.१.७) ^२हौहोइ-इन्धे० (२.२.५) क्वेय-
^{११ २ २}याक्वेदसि (२७१) ^२औहौहोऽइ-इन्द्रा० (१३.२.२५) ^५इद्-हिया
 (५.१.११) निवृत्तानि । आऔहौहोना । अग्निमी (४९) अचानोदे
 (१४१) प्रभृतीनि । ^{११ २ २}४औहोइ-आपोनवृ० (७.१.२९) पुरुत्राचित्
 (२७१) ^{११}हौहाइ । ^{२ २ ४२}अग्निधि (४४७) वयामौ० (४.१.९) ^५विस्नेडीति ?
 होवा । अस्यप्रे (५२६) वात्मप्रे । चिन्त्यम् । औ विस्नेडि ॥ १० ॥

॥ इति प्रथमो दशकः ॥

४१७. स्ये जौ ॥ १ ॥

रहस्ये द्वैधं द्वितीये प्रत्यये वर्धते । पदस्तोभतृतीये (आ.१.२.२७)
 धर्मतन्वन्त्ये (आ.२.२.१६) यामे (आ.३.२.३) निवृत्तानि । ऐरिणे
 (आ.१.१.१८) इन्द्रज्येष्ठम् (५८६) स्वरतृतीये (आ.३.२.११) षमार-

१ तदावृणीदीनि स.

२ इहादौ ३. ग.

३ औहोना द्विवारं दृश्यते. स.

४. औहोइ द्विवारं दृश्यते स.

५. विस्नेडीति नेडीति. स.

६. भरद्वाजे स.

द्वाजे (आ.१.१.२२) भद्रश्रेयसोः (आ.३.१.२१,२२) नेडीत्यधिकारः ।
स्ये जौ ॥ १ ॥

४१८. स्पर्शादिः ॥ २ ॥

स्पर्शादिश्चौकारो वर्धते ॥ ^१त्रयस्त्रिंशदि (आ.४.२.१३) शुक्रि-
येषु । योनौ मागादिरित्युक्तम् । स्पर्शादिः ॥ २ ॥

४१९. ^२वाहि ॥ ३ ॥

वाहिभूते द्वैधं द्वितीये प्रत्यये वर्धते । द्वन्द्वष्टमे (आ.२.२.८)
निवृत्तानि । वैरूपवृतीये (आ.१.१.३) अन्तरिक्षाद्ये (आ.१.१.९) महि-
त्रीणायाम् (आ.३.२.१,२) सोमव्रते (आ.४.१.९) रथन्तरे (आ.२.१.
२१) प्रसोमाद्ये (१४.२.२०) रहस्य इत्यधिकारः । वाहि ॥ ३ ॥

४२०. न दौ ॥ ४ ॥

न चतुर्थे ^२प्रत्यये वर्धते । इहोवाऽ२३ (१५.२.२) ओवाये ।
चतुर्थं इति ? आनोमित्रा (२२०) ^४यविव्रन्ते (५६५) न दौ ॥ ४ ॥

४२१. रोजतिक्रमे ॥ ५ ॥

स्वरोऽतिक्रमे प्रत्यये न वर्धते । आरोऽ^१३हान् (३.१.२) ओमोऽ^१३वा
(७.१.२०) वैरूपवृतीये (आ.१.१.३) स्वर इति ? पुष्ये (आ.१.१.८)
अतिक्रम इति ? ओवा-^१ओ^२ (८.२.३३) कीर्त्ये (आ.६.१.१५) सार्वकामिके च

१. त्रयस्त्रिंशदाद्योः क. छ. ग. घ.

२ वाह. घ.

३. प्रत्यये स. ग. न.

४. यविव्रन्ते. ग.

(आ. ६. २. ६) प्रतिषेधः । रोऽतिक्रमे ॥ ५ ॥

४२२. आत्रे ॥ ६ ॥

आत्रे स्तोमे वर्धते । आया (८. २. २४) आत्रा (४. २. ४)
तरणिरित् (२३८) ^{४ २} १यदिन्द्रना (२६२) मोषुत्वा (२८४) चतुरनुगाने
(आ. ३. २. २२ ?) आत्रे ॥ ६ ॥

४२३. विम्बी ॥ ७ ॥

विम्बीसंघातवति साम्नि वर्धते । योगेऽन्त्ये (५. १. ८) विम्बी ॥ ७ ॥

४२४. इञ्जु भद्रे ति ॥ ८ ॥

^३पदान्तो भद्रे स्तोमे तिलिङ्गायां वर्धते । तिस्रोवाचके (५२५)
तिलिङ्गायाम् ? भद्रश्रेयसोः (आ. ३. १. २१, २२) इञ्जु भद्रे ति ॥ ८ ॥

४२५. अभिगीते प्रथमिपरे ॥ ९ ॥

अभिगीते प्रत्यये वर्धते प्रथमिपरे । ^४चदक्षसा (३५) हर्यत
(५५१) रनोनुमाऽ२ (६. १. २६) अगनाइमृडादि । (१. २. ८) पुवृण्वते
(२७०) यो अप्सु (५१२) दिष्टयापव (४६८) ^५रुचेजन (५०२)
अभिगीते ? तद्विविद्दाइ (१. १. २५) प्रथमिपरे ? ^{२ १ २ २ २} त्वतेचमाऽ१त्साऽ३राः
(१२. २. २७) प्रथमीति ? अश्वयोत (१८६) अभिगीते प्रथमिपरे ॥ ९ ॥

१. यदिन्द्रना स.

२. उबु स.

३. पदान्तः क. ग.

४. चादक्षसा स. ग.

५. रुजेना स.

४२६. लघु यिनि ॥ १० ॥

लघु वर्धते यिनि गीते । दीर्घं चेत्यधिकारः । वारिवाऽर३४न्ताम्

(१.१.३०) १नाशोचाऽर३४इषा (१.२.५) २नेमाधाऽर३४इता

(८.२.१२) नेन्द्रासाऽर३४था (८.१.२१) राजेवाऽर३४दा (१६.

२.२८) रथामीऽर३४वा (२.१.३८) ३भद्राहीऽर३४नाः (२.१.३८)

प्रमातीऽर३४रा (२.१.३८) उपानीऽर३४हा (४.२.११) प्रह्यसादीनि ।

लघ्विति ? ४इन्द्रन्नाऽर३४रो (८.२.१२) इन्द्रापाऽर३४ताः (६.१.२)

हन्तायोऽर३४वृ (९.१.६) ५तिन्माऽर३४णाः (८.२.१८) निर्घार्ता-

ऽर३४वा (१६.२.२८) अवस्याऽर३४वाः (१०.१.२३) अवंद्राऽर३४

प्ताः (८.२.१८) ६आवत्ताऽर३४मी (८.२.१८) आपस्नीऽर३४ही

(८.२.१८) गाइरस्तोऽर३४मा (७.१.५) ७ऋमुश्राऽर३४यीम् (५.

२.२५) युक्षंमाऽर३४व्रा (५.२.१७) एतद्वाऽर३४चाः (१६.१.३९)

विदद्वाऽर३४स्रम् (६.२.६) गोभिर्माऽर३४ङ्गाम् (१३.२.२२) मामप्त्-

ऽर३४राम् (१७.२.१२) पातिप्राऽर३४ती (११.१.३६) पारिसूऽर३४

ताम् (१६.२.३०) भाष्यम्-जागन्नाऽर३४पाः (२.१.२०, २१)

१. नाशोपाइषाम् क. स.

२. नोम ग.

३. भद्राहीनः ग. न.

४. इन्द्रन्नरः ग. न.

५ तिन्द्रमायाः क.

६. आरत्तामी. ग.

७. ऋशुरीयम्. ग.

लघु-यिनि ॥ १० ॥

॥ इति द्वितीयो दशकः ॥

४२७. आघोषिणि ॥ १ ॥

अकारोऽघोषिणि प्रत्यये वर्धते । आर्चामीऽर३४सा (१२.१.३७)

आप्सदाऽर३४षाः (५.१.२९; १३.१-२८) कर्माकीऽर३४णाः (९.१.१५)

१आशुमाऽर३४तीम् (८.२.१८) आशोःपाऽर३४या (१४.२.२०)

अकारग्रहणम् ? विचक्राऽर३४माइ (६.१.१४) अघोषिणीति ? अहति-

ऽर३४जा (२.१.३८) आघोषिणि ॥ १. ॥

४२८. २स्वरे ॥ २ ॥

स्वरपरे वर्णे प्रत्यये वर्धते । वाइश्वाआऽर३४पा (१३.२.३) साख्यी-

ईऽर३४न्दो (१५.१.३) स्वरपर इति ? विश्वावाऽर३४रा (२.१.३१)

स्वरे ॥ २ ॥

४२९. रेफरे ॥ ३ ॥

रेफपरे वर्णे प्रत्यये वर्धते । मात्राजाऽर३४इताः (७.१.५) मीप्राधा-

ऽर३४मा (१०.१.७) प्राप्तावाऽर३४णे (७.१.३०) समृद्राऽर३४व्या

(९.१.१९) इन्द्राप्राऽर३४ताः (६.१.२) माहाइत्राऽर३४णाम् (५.

२.१७) अचाइक्राऽर३धदात् (१६.२.१३) उताभ्राऽर३धतुः (८.१.१३)

१गायात्रीऽर३धणाः (९.१-१५) रेफपर इति ? इन्द्रिनाऽर३धरो (८.२.१२)

इत्यादीनि - रेफरे ॥ ३ ॥

४३०. तृतीयेऽवृद्धात् ॥ ४ ॥

तृतीये प्रत्यये द्वैधमवृद्धात्परमेव वर्धते । समुद्रव्यादीनि । निवृत्तानि ।

पावित्राऽर३धस्या (७.१.३०) पावित्रेऽर३धसो (१३.१.३४) आभिप्रीऽ-

र३धया (१६.२.१) श्वातिप्राऽर३धती (११.१.३६) पारिसूऽर३धताम्

(१६.२.३०) तृतीयेऽवृद्धात् ॥ ४ ॥

३१. नघिनि दीर्घम् ॥ ५ ॥

अचतुरक्षरे गीते दीर्घं वर्धते । - नांम्माऽर३धर्ताः (१३.२.७)

धाराऽर३धया (१४.१.३६) ताईऽर३धमांइ (१७.१.५) ओङ्गाऽर३ध

वाः (३.२.७) ओइस्वाऽर३धदी (१२.२.१७) ओहिम् पाऽर३धसाम्

(३.२.२५) हिम् श्ऽर३धपाइ (१०.२.१४) - प्रवोमहे (३.२.८) अर्चत

(३.६.२) सपौ० (१.२.१४) पुरौ० (२.१.१५) यारौ० (८.१.३१)

प्रभृतीनि । निवृत्तानि । गिराऽर३धइष्टाः (१३.१.३४) महाऽर३धइनाम्

(१७.१.१९) ^{२३} १प्रघाऽ^२३४न्वा (११.२.१३) मित्राऽ^{२३}२४या (११.२.
 १३) ^{२३} २यसोऽ^५२४मा (११.२.१३) भगाऽ^{२३}२४या (११.२.१३)
 ३अरिष्टनेमिम् (३३२) नवानवोऽ^२३४या (६.१.३६) ^{२४२} ४महान्ता^२३४मी
 (८.२.३) नधिनि दीर्घम् ॥ ५ ॥

४३२. ग्रे स्तेनायाः ॥ ६ ॥

^२ ५ग्रेशब्द स्तेनाया वर्धते । ^२ अग्रेवाऽ^३२४५ (१७.१.३१) ^६ निवृत्तानि ।
^२ ६अभिवाऽ^३२४५^७ (१७.१.३९) ^२ शुचिचवाऽ^३२४५ (१७.१.३४)
^{२२} ७देवजूताऽ^३२४म् (९.१.१) ग्रे स्तेनायाः ॥ ६ ॥

४३३. भद्भि गु नहौ ॥ ७ ॥

^८ ८स्तोभहकारिणः पर्वणः द्वैधं त्र्यक्षरस्यैव वर्धते । हौशब्दश्च ।
 पित्रासु (२३९) अग्निम् (४२०) इन्द्रोमदापञ्चमे (११.१.२३) तंगूर्ध
 (१०९) विश्वतोदादीनि (४३७) द्रविणस्युः (४) उत्तत्रा (४४८)
 पदस्तोमेषु च (आ.१.२.२५ etc) ^२ निवृत्तानि । ^२ उहुवाऽ^३२४मीः
 (-१.१.३०) यद्वीडा (२०७) व्रतपष्टे च (आ.४.१.६) कीर्त्ये च (आ.

१. प्रथमं. स.

२. यासोमा स.

३. अरिष्टनेमिः स.

४. महान्तम् स.

५. भाष्यं घ. न.

६. निवृत्तानि ग. न.

७. अभिवी ग.

८. स्तोभहकारि स. ग. घ.

६.१.१५) विद्धीत्वा (१३२) हरिरेतोऽ२३४० (१३.१.८) भाष्यम् ।

१आहावोहाऽ२३४वाः (१२.१.४०) भहि गु नहौ ॥ ७ ॥

४३४. आ ॥ ८ ॥

आकारी वर्धते । सपौवाओऽ२३४वा (१.२.१४) तामघोऽ२३४-
नाम् (४.२.८) २नवानघोऽ२३४वा (६.१.३९) आहाओ० (१२.१.४०)

ब्रह्माणः (३४२) अर्चत (३६२) ३निवृत्तत्वात् । आ ॥ ८ ॥

४३५. पाने सि ॥ ९ ॥

पावमाने सिप्रत्यये वर्धते । जासा० (१२.२.३०) पराइस्वाऽ
२३४नो (१३.१.३४) उत्सोदेवः (५११) पावमाने ? पारिस्तोऽ२३४ता
(७.१.३०) ४पारिस्तूऽ२३४ताम् (१६.२.३०) रेफपरे विशेषः ।
पाने सि ॥ ९ ॥

४३६. वि ॥ १० ॥

उकारे च वर्धते । रजास्तूऽ२३४राम् (१७.२.१४) ५घृताश्चूऽ
२३४ताः (१६.२.१३) वि ॥ १० ॥

॥ इति तृतीयो दशकः ॥

1. आहावोहावः ख.

2. नावानघोवा ग.

3. विवृत्तत्वात् ख.

4. पशश्भूताम् ग.

परिसूताम् क.

5. घृतश्चूताः ख

४३७. ज्यामण्विनि ॥ १ ॥

गायत्र्यां १पादादेः द्वैधं २वकार्येवाक्षरे प्रत्यये वर्धते । पावित्रेऽ२३४-
 २ सो (१३.१.३४) निवृत्तानि । निहोताऽ२३४सा (१.१.२) ३उभाकाऽ-
 २३४र्णा (३.२.६) महीयोऽ२३४ज्ञा (३.२.६) पराइस्वाऽ२३४नो
 (१३.१.३४) ४मदाड्पूऽ२३४सा (१३.१.३४) उग्रशाऽ२३४र्मा (१२.
 २.४) गायत्र्याम् । ५पूनानाऽ२३४स्तो (१४.१.३४) पादादेः १ नाशो-
 ३ चाऽ२३४इया (१.२.५) मायोभूऽ२३४वाम् (१४.१.३) एभिर्वाऽ२३४
 २र्द्धा (१.१.१४) ह्रस्वस्य प्रतिषेधः । ज्यामण्विनि ॥ १ ॥

४३८. इत् ॥ २ ॥

इद्वति वर्धते गायत्र्याम् । तदिदर्याः (१५७) ६निवृत्तानि । नियेमुः
 (२४६) इत् ॥ २ ॥

४३९. रसण् ॥ ३ ॥

७रेफ्मुंयोगी च गायत्र्यां वर्धते । ८क्रामीदाऽ२३४मी (१३.२.
 २३) निवृत्तानि । ब्रजाइभाऽ२३४जा (८.२.१२) ९वर्धाअऽ२३४मी

१. पादादेः घ.

२. वः कार्यं र. ग.

३. उभाकर्णा र.

४. मदाड्पू क.

५. पूनानस्तो ग.

६. निवृत्तानि ग. न.

७. रेफसमं. र.

८. इतः प्रभृति आसूत्रमाप्तेः
क. न.

क्रामीदाभी. ग.

९. वर्धाअसा. ग.

(१३.१.३४) प्रमन्दाऽर३४इने (१०.१.२३) प्रतीनाऽर३४ए (६.२.३३) प्रसोमाऽर३४साः (१३.२.१) मीप्राथाऽर३४मा (१०.१.७)
तृतीये नेत्यधिकारः । रसण् ॥ ३ ॥

४४०. रयो णि ॥ ४ ॥

स्वरयोरूपमणि वर्धते । पूआयाऽर३४मात् (३.२.३१) हीऐहीऽ
र३४या (१४.१.१८) निवृत्तानि । त्वाअद्राऽर३४इवाः (८.१.११) मोअरूऽ
र३४पाः (१६.२.२८) स्मोअमीऽर३४गाः (१६.२.२८) ह्योअधीऽर३४ये
(१६.२.१) मइहाऽर३४ना (९.१.३०) नाइपाऽर३४याः (१६.२.११)
नशब्दस्यान्त्यस्य ह्रस्वस्य वृद्धिप्रतिषेधः । गीते । अपोवसा (५११)
भाष्यम्-६सख्यइन्दो (५१६) रयो णि ॥ ४ ॥

४४१. विनः ण ॥ ५ ॥

वकारिणः पर्वणः षण्लिङ्गायां द्वैधमूपमणि वर्धते । शाविष्ठाऽर३४धृ
(९.२.३०) निवृत्तानि । मिचक्राऽर३४माइ (६.१.१४) अवस्याऽर३४वाः
(१०.१.२३) अवद्राऽर३४प्साः (८.२.१८) आनत्ताऽर३४मी (८.२.१८)
ह्रस्वमित्यधिकारः । वकारिण इति ? ७अपस्नीहि (३२३) विनः ण ॥ ५ ॥

१. स्मो आरूपाः घ.

२. स्मोअमीगाः घ.

३. मइहाना ग न.

४. नशब्दस्यान्त्यम् स

५ सख्यइन्दो. ग.

६. षण्लिङ्गद्वैधे स.

७. अपस्निही क. ग.

४४२ इ स्ये त ॥ ६ ॥

ङ्कारो रहस्ये वर्धते तशब्दवत्यामृचि । पिपिश्नत* (आ.१ १ ११)
 स्वाशिरामर्के (आ १ २ ३) सस्तोमे (आ १ २ ६) यञ्जकासि (आ
 ३ १.१) प्रचोमहे (आ ४ २.१३) ^१तशब्दवत्याम् ? ^२पतिंनर* (आ.१.१
 २७) अय पूषा (आ १ २ =) त्रिपन्धौ (आ २.१ ११) स्वरपष्टे (आ
 ३ २.१४) पायमाने मि प्रत्यये नेत्यधिकारः । इ स्ये त ॥ ६ ॥

४४३ ३हाउत्व ॥ ७ ॥

^४हाउत्वमिन्द्रायति च साम्नि ^५पादादेः द्वैध रहस्ये वर्धते ।
 द्यौताद्ये (आ ३.१ १) निवृत्तानि । ऋनोऽपीऽर३४शा (६ २ ३३)
 २ ३ ५ २ ३ ५ २ ३ ५ २ ३
 पुरुहूऽर३४ताम् (१० १ २७) तिरोनाऽर३४रा (१४ २ १७) जनोनाऽ
 ५ २ ३ ५ २ ३ ५ २ ३
 र३४पू (१४ २ १७) सदीनाऽर३४ने (१४ २ १७) ^६पादादेरिति ?
 अत्रैव । हाउत्वमिन्द्रायति ? गिरस्तो (२५१) हाउत्व ॥ ७ ॥

४४४. ७नमि ॥ ८ ॥

न मिभूते पर्षणि वर्धते । येमन्याऽर३४वे (१० १ ७) ^८निवराय
 ५ २ ३ ५ २ ३ ५ २ ३ ५ २ ३
 र३४पा (१० १ ७) यतामाऽर३४नू (१० १ ७) ^९चिन्द्रीऽर३४व

१ तशब्दव

२ पतिंनरा ग

३ हाउत्वा क ग घ

४ भाष्यं घ न

५ पादे पादे ग ग

६ पादादिरिति क ग ग

७ सूत्र ग न

८ निवराय ग

चिन्द्रीयो ग

९ चिन्द्रीया क ग

(१०.१.७) न मि ॥ ८ ॥

४४५. दरे ॥ ९ ॥

दकारपरे वर्णे १प्रत्यये न वर्धते । मनुद्दि^२र^३३४धाइ (२.१.२२)
 प्रमन्दा^२र^३३४इने (१०.१.२३) श्दिवेदा^२र^३३४इवे (१५.१.३) समूद्रा^२र^३
 र^३४व्या (९.१.१९) अवद्रा^२र^३३४प्साः (८.२.१८) निर्पीदा^२र^३३४ता
 (१७.१.१२) दरे ॥ ९ ॥

४४६. ष्टे क्रात् ॥ १० ॥

कृष्टे चिक्रात्परं वर्धते । पवमान इत्यधिकारः । ३मारू^३र^३स्ता^३र^३३४-
 ताइ (१२.२.३०) चामा^३र^३स्ता^३र^३३४राः (१२.२.२५) यानी^३र^३र्णा^३र^३
 र^३३४इजाइ (१६.१.३६) चिक्रात् ? ४वृपाष्टमे (१२.२.३०) सोमंपवि
 (४९९) लध्वित्यधिकारः । ष्टे क्रात् ॥ १० ॥

॥ इति चतुर्थो दशकः ॥

४४७. गादि न्यवारा ॥ १ ॥

वर्गप्रथमादि कृष्टे प्रत्यये वर्धतेऽनिकारेऽवारावति च साम्नि ।
 १तूनो^३र^३गा^३र^३३४इराः (४.२.२९) ६ताआ^३र^३शा^३र^३३४इराम् (५.२.१२)

१ प्रत्यये ख. न.

२. दिवेदाइरे. ग.

३. मारूत्वाताइ. ख.

मीरूत्वाताइ. ग.

४. ऋपाष्टमे. ग.

५. स्तूनोगाइराः ख.

स्तूनो ग.

६. ताआशाराः ख.

द्विः । १ तावाऽरूऽर३४णाम् (८.१.६,७) ताआऽरशाऽर३४वाः
 (११.२.९) तामाऽरेन्धाऽर३४साः (१२.२.३) २ पाराऽरेवाऽर३४ताः
 (३.२.२८; १५.१.३०) पानीऽरेयाऽर३४सी (११.२.१) पूरूऽरेष्टूऽर३४-
 ताम् (१०.१.२८) पूरूऽरेस्पूऽर३४हाम् (१५.१.६) चामाऽरेत्साऽर३४
 राः (१२.२.२५) गप्रथमादीति । ३ इवाऽरप्राऽर३४याम् (१.१.१०)
 सुरेऽरेभाऽर३४याः (७.१.१४) इवति ? पूरूऽरे-वाऽर३४सूः (६.१.३२)
 अनिकारः (रे ?) तिवाऽरेरूऽर३४णाऽ६५६ः (११.२.१०) चियाऽरेकाऽ-
 र३४र्पा (१२.१.३८) अवारावति ? तउक्षितः (५४) चमत्सरः (४६९)
 पुनानाय (५६८) कुईऽरेन्द्राऽर३४याम् (९.२.३) अमृतंजा (३५)
 विप्रंनजा (४६५) लघु दपरे नेत्यधिकारः । गादि न्यवारा ॥ १ ॥

४४८. तृतीयपरे ॥ २ ॥

४ तृतीयपरे चाक्षरे प्रत्यये वर्धते । वानोऽरेगाऽर३४हरा (१.२.१४)
 आराऽरम्गाऽर३४वाइ (३.२.९) सायूऽरेग्वाऽर३४भीः (१२.१.३५)
 र्या-राऽरजौवाओऽर३४वाऽ (१५.२.२७) पाहोऽरेग्गाऽर३४र्मीः (१.
 २.२७) नव्याऽरेम्गाऽर३४र्मीः (४.१.३१,३२,३३) ६ लघु परे नेत्य-

१ तावारूणाः ख.

२. यरावताः ग.

३. इवमाथाः ख.

४. गतृतीय घ.

५. वाओवा र. न.

६. लघुपदेत्यधि. घ.

धिकारः । तृतीयपरे ॥ २ ॥

४४९. ग्यचु गुरौ ॥ ३ ॥

गिस्वरादिर्वर्धते गुरौ प्रत्यये । ^{१ २ १}गुरु चेत्यधिकारः । वाइशपताइ
 (१.२.११) श्नोपा (३४) निहोता (१) महान्तसमुद्रः (४२९)
 सुतस्त्राधा (१६५) अन्धा प्रभृतयः । प्रथमः ? हसोय (९९) गीतादिः ?
 उग्रश्शर्म (४६७) तद्विदिद्वाइ (१.१.२५) प्रथमे विशेषः । गुराविति ?
^{१ २ १}गृहपताइ (१.२.३३) ^{१ २ १}वृषणवा (१०.१.२३) श्रुतकक्षा (११८)
^{१ २ १}सुतमा । ^{१ २ १}समुओ (१.१.३१) हुवओइ (१.१.३१) ग्यचु गुरौ ॥ ३ ॥

४५०. ए प स्ये मागि ॥ ४ ॥

एवति साम्नि पशब्दस्य वा रहस्ये द्वैधं ^५मागिप्रत्यय एव वर्धते ।
 धर्तादीनि ^६दीर्घतमसोऽके (आ.१.२.४) निवृत्तानि ? संमि शान्तिकर्मणि
 (आ.२.१.३०) व्रतवृत्तीयाद्ये (आ.४.२.१) कश्यपग्रीवायाम् (आ.५.२.१२)
 पतिन्नरः (आ.२.१.१२) ^७प इति ? आदित्यव्रते (आ.६.२.१) एवति ?
 यामे (आ. ३.१.११) ए प स्ये मागि ॥ ४ ॥

१. गुरुचेत्य. ग.

२. दोपा ख,
नोपा ग.

३. वृषणया क. ग. घ.

४. समुद्रे ख.

५. मागिप्रत्ययमेव ख.

६. निवृत्तानि दीर्घतमसोके इति
क. ख. ग. घ.

७. परीति क. ख. ग. घ

४५१. ह्रस्विवति ॥ ५ ॥

ह्रस्विस्वरेवति पर्वणि वर्धते । नाइममदः^{१ २ ३ २} (८.२.२) ताइहसाऽइ^{१ २ ३ २}
 (१६.२.२६) दाशभिः^{१ २ ३} (८.२.१९) वासुमर्ता^१ (१०.२.१४)^२ह्रस्व-
 विवति । ३गृहपादीनि । ह्रस्विवति ॥ ५ ॥

४५२. अग्नि प्रथमिनः ॥ ६ ॥

अग्निर्लङ्गे साम्नि वर्गप्रथमिनः पर्वणो वर्धते । निहोता^{१ २} (१) वाइस्प^{१ २}
 (१.२.११) निवृत्तानि । अग्नेरथम्^{१ २} (५) हुवओइ^{१ २} (१.१.३१) यक्षमस्याऽ-
 रइ (२.१.२२) अग्नि प्रथमिनः ॥ ६ ॥

४५३. ह ॥ ७ ॥

हस्तोभवति साम्नि अग्निर्लङ्गे वर्धते । अग्नेजान्त्ये (१.२.३३) निवृ-
 त्तानि । हहहोइ । स्ये । जमदग्निव्रते (आ. ४.२.१५) ह ॥ ७ ॥

४५४. नेह ॥ ८ ॥

नेहर्लङ्गे पर्वणि वर्धते । इहाभूऽरइ^{१ २ ३} ४वाः^४ (२.१.२१) चिन्त्यम् । इहा-
 रइ^१ इहा (१३.२.२०) हा । ३ताश्चर्मिहाऽरइ^{१ २ ३ २ ३} ४इ (६.१.१, २) नेह ॥ ८ ॥

४५५. औ टि ॥ ९ ॥

इकारे प्रत्यये न वर्धते टवर्गिणि पर्वणि । मरुहिष्ठम् (१५५)

१. ह्रस्विस्वरेवति र. घ.

२. ह्रस्विवति ग. न

३. गृहपादीनि ग.

४. ह. र. न.

५. इहाइहाइहा. ग

६. ताश्चर्मिह ग.

नकिष्ठा (२७०) अभिद्रोणा (५०३) टवर्गिणि ? १असिष्यद (५६३)
 २पू२२२दि० (१४.२.१८) स्वयम् । योनिष्टे (३१४) औ टि ॥ ९ ॥

४५६. यवा ॥ १० ॥

यवाशिरायाश्च न वर्धते । यवाशिरम् (१२.१.२७) मकर्तवे (१२.
 १.२७) कदावसो (६.१.२०) यवा ॥ १० ॥

इति पञ्चमो दशकः ॥

४५७. वि ॥ १ ॥

वकारि च नीचे प्रत्यये न वर्धते । ब्रह्मजज्ञा (८.२.१६) ब्रह्माऽ३-
 इन्द्राहाउ^४ (१०.२.१५) ब्रह्मायाः-ऋत्विवाऽऽः (११.२.३६)
 ग्रावाणोव (२.१.१४, १५) इयेधाऽ२३व (१.२.८) वर्हिपाऽ२३४दाः
 (१६.२.३०) नीच इति ? ब्राह्माऽ२ब्राह्माऽ२ (११.२.३५) नीचायते
 उच्चप्राप्तस्य । वि ॥ १ ॥

४५८. एरूमि ॥ २ ॥

इकारात्परमूमिसंघातवति साम्नि न वर्धते । द्वादशे परीतायाम्
 (१४.२.१२) एरूमि ॥ २ ॥

१. असिष्यद क.

२. पू२२ ग.

३. प्रत्यये प्रभृत्यासूत्रसमाप्तेः

भाष्यं च. न.

४. हाइ ग्व.

४५९. छि नेम्याः ॥ ३ ॥

ओष्ठि नेम्या न वर्धते । शुन्ध्युःपरिप (३९६) धिविष्टपेम
 (५१८) ओष्ठीति ? आच्छाड^{१ २}रेवोभृ^{४ २} (४.२.१२) राथाड^{१ २}रेम्वाइप्वा (१६.
 २.६) छि नेम्याः ॥ ३ ॥

४६०. ढाज्जङ्घायाः ॥ ४ ॥

तद्धेः परं जंघानाया न वर्धते । अरतिम् (६७) परिस्तो (२६१)
 विपुरू (७५) यजिष्ठम् (१२) प्रभृतीनि । तद्धेः ? दूपे^२ड^२रेहाड^२रेइ
 (९.२.११) याजाड^{१ २}रेहाड^२रे (९.२.११) जङ्घानायाः ? मनोदप्रभृ-
 तीनि । ढाज्जङ्घायाः ॥ ४ ॥

४६१. ष्टेऽन्ताक्षरे ॥ ५ ॥

कृष्टेऽन्ताक्षरे प्रत्यये वर्धते । मारुड^{१ २}रेष्ठ (१२.२.२७) हार्दाड^२रे०
 (११.२.२९) स्यासाड^{१ २}रे० (१४.१.३०) ताइशूड^{१ २}रे१२३४. (१०.१.८)
 ग्राइश्वेड^{१ २}रेहोइ । (६.२.१७) अन्यत् । गृणी । ध्वरा । दधा । यःका
 (१०.१२३) उपाड^{१ २}रेहोइ (३.१.२८) प्रभृतीनि । ष्टेऽन्ताक्षरे ॥ ५ ॥

४६२. संवायाः ॥ ६ ॥

संवायाधान्ताक्षरे प्रत्यये वर्धते । त्नुमृतये (१६०) वगोडुहे

(१६०) १अवीवृधन् (३४३) स्यरोचते (४६३) उपोषु (४=७)
 १- १
 घूमेऽरमिया (७.२.४) गोमिः (४=७) योनौ (५०३) कण्वेषु
 (२५२) लघ्वित्यधिकारः । अन्ताक्षर इति ? २संवाऽरर्तया (१२.१.२०)
 १- १ १- १
 ३ अवाऽरर्धया (१२.१.१) ४ यआऽरविधा (१३.२.३१) संवायाः ॥६॥

४६३. निणः ॥ ७ ॥

५ नकारिणोऽक्षरादन्ताक्षरे प्रत्यये वर्धते । मनु्यजनस्य (११३)
 स्तुपऊषुवः (३९०) आशिरम् । ६ निवृत्तानि । त्रिवरूथम् (२६६)
 अव्यंवारम् (५७२) भाष्यम्-देवो देवा (५२४) निणः ॥ ७ ॥

४६४. ऊष्मणि तवत्सु ॥ ८ ॥

ऊष्मणि प्रत्यये तदत्स्वक्षरेषु वर्धते । प्रवइन्द्राय (१५६) सखो-
 १ न २ १ १ न २ २
 यस्तोवर्गे? (४.२.१९-२४) मामीऽइया (५.१.३३) ४आश्वीऽइहो
 (१४.२.२५) एहीमस्य (१५९) तास्सुतसोऽर (६.२.२) गुर्विति ?
 जुहूमसि (१६०) महि । ऊष्मणि चद्वयन्तरमिति ? विश्वस्यद् (४५)

1. अवीवृधन् ग. घ.
2. संवार्ताया ख.
3. अवर्धया ख.
अवार्धयात् ग.
4. य आविधा ख.
यआऽरविधौ ग.

5. निकारिणः ग.
अस्य सूत्रस्य घ. भाष्यं न.
6. निवृत्तानि ख. न.
7. वर्गे घ. न.
8. आश्वीनहो ग.

विश्वानम (१३७) १अश्वयेव (५१५) प्रेषा (५२६) तवत्सु ?
आसुर्यस्य (५५४) भाष्यम् । २विश्वेषाम् (२) ऊष्मणि तवत्सु ॥ ८ ॥

४६५. ३अष्ट्यामाये ॥ ९ ॥

अकारपष्ठ्यां आये ४स्वरे वर्धते । इममूषु (२८) यज्ञायाम् (३५)
अकारपष्ठ्याम् ? चमि (५१७) ५त्वमिन्द्र । मृज्याष्टमे (१५.१.१३)
भाष्यम् । प्रमित्रायाम् (२५५) अष्ट्यामाये ॥ ९ ॥

४६६. मदे ॥ १० ॥

६मदेपुसायाश्चाकारपष्ठ्यां वर्धते । ७प्रियंमित्रम् (३५) मदे ॥१०॥

॥ इति पष्ठो दशकः ॥

४६७. स ॥ १ ॥

सपूर्वादिक्षरान्मदेपुसाया वर्धते । पुरुहताय (११५) दिवय
(३४८) सपूर्वात् ? मदेपुसा (४७५) स ॥ १ ॥

४६८. नेम्याः ॥ २ ॥

नेम्या वर्धते । नेमिः (९४) जातम् (५५०) ८मन्द्र (५१५)

नेम्याः ? वाधते (५४०) नेम्याः ॥ २ ॥

१ आश्वयेव स.

२. विश्वेषा क. स ग न

३. अष्ट्यायामे मै पृ

४ स्वर्गे. स्व

५ त्वमिन्द्रवृत्र ख

त्वद्रष्ट क

६ मदेपुसायाः ग.

७. प्रियंमित्राम् क ग.

८ द्रोताम क

अमन्द्राताम ग

अर्यद्राताम. ग.

४६९. वि ष्टुभि ॥ ३ ॥

विशब्दस्त्रिष्टुभि वर्धते । विश्वाहिमाया (७५) विन्तृपन्ना (७७)
विप्रायगा (४४६) गुविति ? विष्टुरूपे (७५) वि ष्टुभि ॥ ३ ॥

४७०. तिस्रः प्र ॥ ४ ॥

तिस्रसंघातवति प्रशब्दो वर्धते । अचोऽन्त्ये (१६.२.१२) तिस्रः
प्र ॥ ४ ॥

४७१. यचु यरे ॥ ५ ॥

यकारादिन्यामृचि १यकारपरेऽक्षरे प्रत्यये वर्धते । प्रप्रथमम् (३५)
स्ये-अप्रथमः (आ.३.२.११) यकारादिन्यां २प्र इति ? अत्रैव । यचु यरे ॥ ५ ॥

४७२. न षी ॥ ६ ॥

नशब्दवतः पर्वणो वर्धते हीपीवति साम्नि । यकारादिन्यामित्य-
धिकारः । आनायाऽर३त् (३.२.२८) नत्वावज्जिन्, न जातम् (आ.१.१.
२) स्ये । नशब्दवतः ? सुनीती (१२७) हीपीवति ? ष्यघावद् (२७८)
यकारादिन्याम् ? नवोहि (४१७) प्रभृतीनि । वैरूपाद्ये प्रथमोच्चत्वात् ।
न षी ॥ ६ ॥

४७३. डि हौ ॥ ७ ॥

तृतीयो हिप्रत्यये वर्धते । याहीन्द्राऽर३ (५.१.४) यकारादिन्याम् ?

१. यकारे परेऽक्ष० ग.

३. यचावर्द्ध स.

२. प्रथम इति. क. ख. ग. घ.

महित्री (१९२) ङि हौ ॥ ७ ॥

४७४. स्तुव ॥ ८ ॥

1-स्तुवञ्जिणायाश्च हिशब्दे प्रत्यये वर्धते । ^{३ २ न} माहित्वाऽ३२३२३०

(५,१,१५) स्तुव ॥ ८ ॥

४७५ रयिन्पूष्णायाः ॥ ९ ॥

2-रेफे प्रत्यये पूष्णायाः पदादिर्वर्धते । यिरि परे पूष्णायाः । परि

(५६३) पदादिः ? 3तिरेभन् (५२४) रयिन्पूष्णायाः ॥ ९ ॥

४७६ 4पू स्ये ह्रवति ॥ १० ॥

पूलिङ्गायामृचि रहस्ये 5रुहवति पर्वणि वर्धते । अयं पूषान्त्ये

(आ,२,२,१९) स्वरचतुर्थे (आ,३,२,१२) 6पूलिङ्गायाम् ? नवीहि (४१७)

प्रभृतीनि । यज्ञायथायाम् (६०१) ह्रस्व इत्यधिकारः । पू स्ये ह्रवति ॥१०॥

॥ इति सप्तमा दशकः ॥

४७७. उद्गाभ्यां ते ॥ १ ॥

7उत्स्थस्तोभाभ्या पर वर्धते वृद्धे प्रत्यये । चर्पणीनाम् (१४४)

प्रक्षमुद (५८०) आनाभा० (३,२,२३) 8उत्स्थस्तोभाभ्यामिति ?

1 भाष्यं घ न

2 भाष्यं घ न

3 तिरेभवन् ग

4 ष्विपूस्ये ग

5 रुहस्त्वति ग

6 पुलिङ्गायाम व

7 भाष्यं घ न

8 इत्यस्ता० ए

१ २ २ २ ११ १
 अग्नाहराऽऽधाऽऽम् (१.१.९) धियाव० (१.१.२४) उलोका० (१०.
 १.३४) गावः । योनौ (५०३) इस्वमित्यधिकारः । उद्गाम्यां तै ॥ १ ॥

४७८. इत् ॥ २ ॥

इस्थं गुरु वृद्धे प्रत्यये वर्धते १रुहवति पर्वाणि । ईडिप्वाहि (९३)
 २इन्द्रस्तम् । इन्द्रं धेनुं (२९५) इन्द्रो वज्री (२८९) ३श्वेनोनयो
 (४७३) देवान्नाच्छन्तु (५४७) ४रुहवति ? विश्वादधा (४६९)
 इस्थम् ? यद्वाइव (७३) गुर्विति ? ज्येष्ठमग्निम् (८९) ५वृद्धे ?
 सुतसोमायाम् । आदिरिति ? सहप्रन । ६इन्द्रघायू (४६१) ७वपरे
 नेत्यधिकारः । इत् ॥ २ ॥

४७९. प्रहाम् ॥ ३ ॥

प्रहयसायां प्रत्यये वर्धते । इस्थं गुर्वित्यधिकारः । आइन्द्रामभाइ
 (४.२.१८) आइन्द्रास्याका० (५.१.२८) वाइथान्निया (१.२.४)
 वाइथाअपा (४.१.१४) प्रहयसायाम् ? इन्द्रमर्च (५.१.२०, २२) प्रैपा
 (१५.२.४) इस्थमिति ? अश्वात्तस्तो (१७.२.१२) गुर्विति ? ८इयस्पते
 (५७९) प्रहाम् ॥ ३ ॥

१. ऋभुवति स.

२. इन्द्रास्तम् स.

३. श्वेनः ग.

४. ऋभुवति स.

५. वृद्धेपु. स.

६. इन्द्रघायू स.

७. व स. ग. न.

८. पसस्ते ग.

महित्री (१९२) ङि हौ ॥ ७ ॥

४७४. स्तुव ॥ ८ ॥

-^{३ २ न}स्तुवञ्जिणायाश्च^३ हिशब्दे प्रत्यये वर्धते । माहित्वाऽ३२३२३०
(५.१.१५) स्तुव ॥ ८ ॥

४७५ रयिन्पूष्णायाः ॥ ९ ॥

.^२रेफे प्रत्यये पूष्णायाः पदादिर्वर्धते । यिरि परे पूष्णायाः । परि
(५६३) पदादिः ? ^३तिरेभन् (५२४) रयिन्पूष्णायाः ॥ ९ ॥

४७६. ^४पू स्ये ह्रवति ॥ १० ॥

पूलिङ्गायामृचि रहस्ये ^५रुह्रवति पर्वणि वर्धते । अयं पूषान्त्ये
(आ.२.२.१९) स्वरचतुर्थे (आ ३.२.१२) ^६पूलिङ्गायाम् ? नवोहि (४१७)
प्रभृतीनि । यज्ञायथायाम् (६०१) ह्रस्व इत्यधिकारः । पू स्ये ह्रवति ॥१०॥

॥ इति सप्तमो दशकः ॥

४७७. उद्गाभ्यां ते ॥ १ ॥

^७उत्स्थस्तोभाभ्या पर वर्धते वृद्धे प्रत्यये । चर्पणीनाम् (१४४)
प्रक्षमुद (५८०) आनामा० (३.२.२३) ^८उत्स्थस्तोभाभ्यामिति ?

१ भाष्यं घ न

२ भाष्यं घ न

३ तिरेभन् ग

४ हिपूम्ये ग

५ रुह्रवति ग

- ६ पुलिङ्गायाम् व

७ भाष्यं घ न

८ इत्यस्तो० रः

अग्नाइराऽऽथाऽऽम् (१.१.९) धियाव० (१.१.२४) उलोका० (१०.
१.३४) गावः । योनौ (५०३) ह्रस्वमित्यधिकारः । उद्गाभ्यां तै ॥ १ ॥

४७८. इत् ॥ २ ॥

इस्थं गुरु वृद्धे प्रत्यये वर्धते १रुहवति पर्वाणि । ईडिष्वाहि (९३)
२इन्द्रस्तम् । इन्द्रं धेनुं (२९५) इन्द्रो वज्री (२८९) ३श्वेनोनयो
(४७३) देवान्गच्छन्तु (५४७) ४रुहवति ? विश्वादधा (४६९)
इस्थम् ? यद्वाइव (७३) गुर्विति ? ज्येष्ठमग्निम् (८९) ५वृद्धे ?
सुतसोमायाम् । आदिरिति ? सहप्रन । ६इन्द्रवायू (४६१) ७वपरे
नेत्यधिकारः । इत् ॥ २ ॥

४७९. प्रहाम् ॥ ३ ॥

प्रहयसायां प्रत्यये वर्धते । इस्थं गुर्वित्यधिकारः । आइन्द्रामभाइ
(४.२.१८) आइन्द्रा-स्याका० (५.१.२८) वाइश्वाभिया (१.२.४)
वाइश्वाअपा (४.१.१४) प्रहयसायाम् ? इन्द्रमर्च (५.१.२०, २२) प्रेषा
(१५.२.४) इस्थमिति ? अश्वान्नस्तो (१७.२.१२) गुर्विति ? ८इपस्पते
(५७९) प्रहाम् ॥ ३ ॥

1. ऋभुवति ख.
2. इन्द्रास्तम् ख.
3. श्वेनः ग.
4. ऋभुवति ख.

5. वृद्धेपु. ख.
6. इन्द्रवायू ख.
7. व ख. ग. न.
8. पससते ग.

४८०. सि दधे ॥ ४ ॥

१सकारिणि पादे २दधसंघाते वर्धते । इन्द्रथर्मे (१८२) विश्वाय
 (२११) विश्वादधा (४६९-) देवावीः (४७०) देवेभ्यस्तो (५२१)
 सकारिणि ? इन्द्रुरिन्द्राय (४८९) जीवाज्यो (२५९) सिद्धग्रहणादग्ने-
 रथादीनां निवृत्तिः । दधस्ये । दसेसमिन्दुभिः (३८४) ३चिकेतदा
 (१०१) गुर्वित्यधिकारः । सि दधे ॥ ४ ॥

४८१. माघोषे ॥ ५ ॥

४मकारोऽघोषे. प्रत्यये वर्धते । मापोऽ२३४वा (४.२.१९-२४)
 १ न २ मासीऽ३या (५.१.३३) १ माक्रातूवी० (१७.२.४) १ २ मापाऽ३हाइ
 ३ २ ४ ताऽ२३४या (८.१.१०) अघोषे ? मना (५५७) वृद्धे ? मकर्तवे (१२.
 १.२७) माघोषे ॥ ५ ॥

४८२. एवज्जारायाः ॥ ६ ॥

एवत्या जारायाः परं वर्धते । ऊत्याम् (१७.२.१६) यस्ते (४७०)
 अन्वये । एवत्याः ? प्रतुद्रव (५२३) ५पवस्वमा (५७८) उक्थेभिः
 (६८) देवस्य (३२५) मेडिम् (३२७) प्रह्वामित्यधिकारः । एव-
 ज्जारायाः ॥ ६ ॥

१. सकारिणः क. ख. ग.

२. दधस्य संघाते ख.

३. चिकेतदा ग.

४. मकारे ग. घ.

५. परमा ख.

४८३. शंस्तुडः ॥ ७ ॥

शंस्विति साम्नि तुडः परं वर्धते । गिरागिरा (३५) क्वेयथा
(२७१) शंस्विति ? यजिष्ठम् (११२) शंस्तुडः ॥ ७ ॥

४८४. सा ॥ ८ ॥

सावति पादे तुडः परं वर्धते । आडतमिश्वाओजसाऽ३ (१०.१.९)
सिन्धुः (५१४) इन्दोधारा (५७१) तुडः परमिति ? अत्रैव । सावति ?
इन्द्रद्युम्नि (११६) सा ॥ ८ ॥

४८५. तद्वि तखिट् ॥ ९ ॥

तद्विविद्वायास्तकारोपान्त्याया वर्धते । आइन्द्रोविश्वाभिरुतिभिः
(७.१.११) आइन्द्रत्वदुत्तराम् (५.२.३०) प्रवदन्द्रायाम् (४४६)
तकारोपान्त्यायाः ? इन्द्रायसोम (५७८) एतावत् (३१०) तिष्ठादेवो
(२.१.२६) इन्द्रसमत्सु (२६९) तद्विविद्वाया इति ? देवदेवत्रा
(३.१.३७) तद्वि तखिट् ॥ ९ ॥

४८६. स्यन्तिनि ॥ १० ॥

सकारे प्रत्यये वर्धते वर्गान्तिनि पर्याणि । वामो (६.१.३३)
वासुमर्ता (१०.२.१४) नाःसो (१४.१.२५) दासो (१६.२)

1. शस्तुडः स.

2. यस्त्विति ग.

3. मन्त्रोऽयं

4. दासोऽयं

१०, ११, १२) त्रिः । आसूर्यस्य (१६.२.६) प्रस्तावादित्यधिकारः ।
वर्गान्तिनि ? वसोस्तोत्रम् (२२८) स्यन्तिनि ॥ १० ॥

॥ इत्यष्टमो दशकः ॥

४८७. नी सुज्यन्ते ॥ १ ॥

नीचः सुशब्दो वर्धते द्वितीयान्ते पर्वणि । सुपर्णः (४१७)
सुताय (५४५) सुतस्सुद (५७४) द्वितीयान्ते ? १सुतायमा (५४५)
नीच इति ? २सुनीती (१२७) नी सुज्यन्ते ॥ १ ॥

४८८. पिनोऽवृद्धे ॥ २ ॥

पिनः प्रस्तावात् अकारो वर्धतेऽवृद्धे प्रत्यये । तपानोदे (३९)
आपोऽ३-वसाऽ२ (१४.१.३०) त्रामतिधारया० (१५.१.२७) ३वापरिको०
(१५.१.३०) पिनः ? तवाहसो (५१६) अवृद्धे ? प्रतुद्रव (५२३)
अकारः ? ऊपुप्र (११.२.१८) पिनोऽवृद्धे ॥ २ ॥

४८९. मौ ॥ ३ ॥

दीर्घकृष्टे प्रत्यये वर्धते । अरङ्गमा (३५२) ४अयासः । अकार
इति ? १ वि र पिवाऽ२सु० (३.२.२१) मौ ॥ ३ ॥

४९०. नौ ॥ ४ ॥

त्रिकृष्टे प्रत्यये वर्धते । आताऽर३४५इष्टाऽ६५६त् (८.२.२१)
 माताऽर३४५इनाऽ६५६म् (१५.२.७) आवाऽर३४हाइ (१५.१.३)
 याथाऽर३४हाइ (७.१.२५) तास्थूऽर३४पा-च रथन्तरे (आ.२.१.२१)
 अकार इति ? ओणाऽर३४योः (१२.१.३७) आदिरिति ? शह्व्यदोऽ-
 र३४० (३.१.२३) नौ ॥ ४ ॥

४९१. हे ॥ ५ ॥

२हशब्दे प्रत्यये वर्धते । ३इहवासन् (२८४) ४सहइन्वन्
 (५४०) हे ॥ ५ ॥

४९२. हु भौ वान् ॥ ६ ॥

६सर्वे ईवरा मिशब्दे ७प्रत्यये वान्तस्य पर्वणो वर्धन्ते । अभिरत्सम्
 (२३६) रथन्तर आदिः (आ.२.१.२१) सिमाद्यायाम् (महा.१)
 अभिवाणी (५७७) ८पदान्तरतः पादादिरित्यधिकारः । हु भौ वान् ॥ ६ ॥

४९३. दूरे ॥ ७ ॥

९दूरे प्रत्यये वर्धते । १०नारमोई (४.१.३२) द्विः । निपय ।

१. हो. घ.

२. हेशब्दे क. र. ग.

३. इहसन्वन् ग.

४. सहइन्वन् ग.

५. न्दु. भौ. क. ख. ग.

६. भाष्यं घ. न.

७. प्रत्यये ग. न.

८. पदान्तरतः र.

९. त्रिदूरे ख

१०. नारमोइ. ख.

अकार इति ? पाहमोऽ३इ (४.१.३२) पवस्व । प्रनइन्दो (५०९) दूरे ॥७॥

४९४. जिरे ॥ ८ ॥

द्वितीयपरे वर्णे प्रत्यये वर्धते । ^{१ २ १}ताद्विविद्वाइ (१.१.२६)
^{१ २ १}सामदिरो (१४.२.२३) ^{१ २ १}सामुद्रव्या (९.१.१७) ^{१ २ २}आनीकया० (२.२.३०)
^{१ २}२आरतिम् (२.१.१०) स्तोत्रे (५) ज्योतिः (५४) जातवेदः (४०)
^३वाद्धप्रभृतयः । द्वितीयपरे ? भुवदध (५७०) संगमेच (१४३)
 सुतासोमाद्ये (१६.१.१६) अवृद्ध इत्यधिकारः । जिरे ॥ ८ ॥

४९५. खिडौ वृद्धे ॥ ९ ॥

खिडौ च वृद्धे प्रत्यये वर्धते । ^{१ २}आरातेः (१.१.१३) ^{१ २}माहाइनाम्
 (१०.१.२२) ^{१ २}इनायाऽ३ (८.१.२६) ^{१ २}आशूनाऽ३० (८.१.२६)
 निवृत्तानि । ^{१ २}तरुताऽ३ (७.२.१७) ^{१ २}दत्तुत्वाऽ३ (१०.२.३२) ^{१ २ २}धमानाऽ३
 (९.१.८) ^{१ २ २}पुरुहता (३.२.१) ^{१ २}ज्योतिपाऽ३ (२.१.३७) ^{१ २}अविद्व
 (९.१.११) प्रभृतयः । खिडौ वृद्धे ॥ ९ ॥

४९६. अष्ट दे ॥ १० ॥

अष्टाक्षरे पादेऽकारो वर्धते । ^{१ २}सापर्यन् (५.२.२२) ^{१ २}आर्यम्णा

1. नद्विविद्वाइ ग.

2. आरतिः स.

3. वार्धप्रभृ० ख.

दाद्धप्रभृ० ग.

4. धामानः ग.

5. आर्यमण. स.

(७.१.१७) आयती (८.१.२४) पाऽधन्तम् (४.२.१८) अष्टाक्षर
इति ? त्वमग्ने (४१) वीरम् (४०५) अष्ट दे ॥ १० ॥

॥ इति नवमो दशकः ॥

४९७. मागादिः ॥ १ ॥

मागायताया आदिर्वर्धते । आदिप्रकरणे आदिग्रहणं नान्यद्वर्धत इति

ज्ञापयति । ^१चाइतिष्ठम् (२.१.१०) ^{१ २ २२}प्रातानाम् (८.१.६) इन्द्रंर्गी
(३८२) वात्संन (६.१.३७) आलपिं (७.२.१३) आजरे (१०.१.२०)
^{१ २ २}ओजोनु० (११.१.७,८) मागादिः ॥ १ ॥

४९८. स्ये पञ्चि याः ॥ २ ॥

रहस्ये द्वैधं पञ्चिन्या एव मागायताया वर्धते । धर्ता (आ.१.२.४)

^{१ २ २}आशस्तिहा० (आ.२.१.११) आदुग्धा० (आ.२.१.२१) व्रतान्त्यायाम् ।
^{१ २ २}निवृत्तानि । अरुरुत्त (आ.३.१.९,१०) कश्यपपुच्छे (आ.५.२.२०)
उदित्यं जातीपङ्के (आ.६.२.१९) हिशब्दध्यामित्वायाम्^४ (आ.१.१.१३)

स्ये पञ्चिन्याः ॥ २ ॥

१. चीतिष्ठम् ग.

२. प्रातानाम् क ख.

३. मापायाः ग

४. अभित्वायाम् उ

इत्यधिकमुपलभ्यते. ख.

४९९. स्थायां वार्हतमु ॥ ३ ॥

अन्तस्थायां प्रत्यये द्वैधं वार्हतमेव वर्धते उकारश्च । प्रायम्० (२.१.९)

हारी० (८.१.२२) हार० (६.२.२३, २४, २५) ववक्षिथ (३१२)

न्यग्वाह (२७९) पुरुस्पृहम् (५१७) पूर्वक्षतः (९.२.३३, ३४) निष्-

त्तानि । निष्पुञ्ज० (३.१.६) नियक्र (१३.२.२६) वियद्शु० (१३.१.२१)

वओहते (२.१.२४) यइन्धते (२.१.२८) लोप उत्तरकालः । पुरुहूता

(३.२.१) ररिमाते (१२४) करइद (११.१.३०) श्वसेष्ट (११.१.

२०, २१, २४, २५) दिविसद्भृ (१२.२.५, ६, ७) पवस्वसोम (११.२.२०,

२१) पवस्वम (१३.१.२०) अव्यंवारम् (१७.१.३०) गावस्सच

(१२.१.६) गावोमिमन्ति (४७१) ह्रस्वमित्यधिकारः । स्थायां वार्हतमु ॥३॥

५००. उञ्ज्योतेः^३ ॥ ४ ॥

उपशब्दो ज्योतेर्वर्धते । उपश्रुधि (७.२.३५) ऊपत्वाका (११.

१.१०) अन्यत् । उपहराइ (४.१.२९) द्विः । उपत्वाका (११.१.९, ११)

उपमान्दे (१०.२.२०) उञ्ज्योतेः ॥ ४ ॥

५०१. ४ह सण् ॥ ५ ॥

हवति पर्वणि द्वैधं सण्येव वर्धते । आग्निहर्व्या (१.२.१५)

१. हारीप्रभृति करइपर्यन्तं ग. न.

२. त्यमसेप्र. क.

३. जोतेः म. घ.

४. हसति. र.

५. ह्रमयति. र.

६. प्रिरितिदि. घ.

निवृत्तानि । गृणानोह (१.१.१) द्विः । सहसोजा (३.२.१४.१५)
 वाजेवादिकम् । द्विः । वृषणम् (५६६) हसणिति ? आशस्तिहा (८.१.३३)
 द्विः । वृषणंवसु (४१८) त्राहाथानाम् (२.१.२९) हातेवृहत् (१०.२.९)
 पदादिरित्यधिकारः । ह सण् ॥ ५ ॥

५०२. नाम् ॥ ६ ॥

न अंशब्दो वर्धते । यंमित्रम् (८८) तंवृषभ (११.१.५)
 समिधानः (१.२.२९) समुद्रेवा (१५.१.७) गंवहुलम् (१५.१.१०)
 ज्योताविति ? शम् अह्ने । अंशब्द इति ? आमर्तियम् (३.१.३७) नाम् ॥ ६ ॥

५०३. वरे गुरौ ॥ ७ ॥

वकारपरेऽक्षरे प्रत्यये गुरौ न^१ वर्धते । धन्वेव (६.२.२९) शुक्रा०
 (१६.१.३५, ३६, ३७) अव्यंवारम् (१७.१.३०) श्वकारपरे ? आग्नेत्रातः
 (२.१.१, २) श्शाम्भु० (५.२.८) गुरौ ? आप्नवान^४ (१.१.३१, ३२)
 तदावृणी (१३८) ष्णित्यधिकारः । वरे गुरौ ॥ ७ ॥

५०४. दुपे ॥ ८ ॥

दुपेहायाश्च न वर्धते । स्तोता । मनए० (१७.१.२४) यस्तो ।

१. न. ग. न.

२. वकारे. ख. ग. घ.

३. शम्भु. ख.

४. आप्नवानत् स्त.

५. स क. न

६. दुपेभायाश्च क. ग. घ.

निवृत्तानि । दुपेहादीनि । दुपे ॥ ८ ॥

५०५ अनी व्यम् ॥ ९ ॥

१आनीकायाः व्यञ्जनान्तं न वर्धते । शम्भ्यमम् (१७.२.७)
यस्सुक्ष्मि (५८२) २ष्टमूहाइर्वो । ह्रस्वमित्यधिकारः । अनी व्यम् ॥ ९ ॥

५०६. वेः ॥ १० ॥

मन्द्रात्पराया ३आनीकायाः द्वितीपररेऽक्षरे प्रत्यये वर्धते । हिन्वन्त्
(५७०) ४सामदिरः (५१४) धिविष्टपे (५१८) पुरोजिप्रथमे ।
(१६.१.७) मन्द्राद्येव द्वितीयपर इत्यधिकारः । वेः ॥ १० ॥

इति दशमो दशकः ॥

इति ५सामतन्त्रभाष्ये पञ्चमः प्रपाठकः ॥

॥ अध षष्ठः प्रपाठकः ॥

५०७. उणो धुः^६ ॥ १ ॥

उणः पराणि वर्धन्ते । धुशब्दवत्या ७आनीकायाः । सिन्धुर्ना-
पाइप्यआऽ३१उवाऽ२३ (१४.२.२०) ७आनीकाया इति १ साइन्धुर्न-
पिप्येअर्णासा० (१४.२.२२) उणो धुः ॥ १ ॥

१. आनीकायायाः स. ग.

२. ष्टमूहाइर्वो. ग.

३. आनीकायायाः स. ग.

४. सामदिरोप्रभृति उणोधुः

इत्यग्निमसूत्रसमाप्त्यन्तं घ. न.

५. सामतन्त्रे क. ख. ग. घ.

६. युः स.

७. आनीकायायाः क. घ.

५०८. ^१चं प्सुण्यादेः ॥ २ ॥

चंलिङ्गे साम्नि प्सुण्यादेः ^२पर्वणः आदेः पराणि वर्धन्ते । चन्द्रमा

आद्ये (११.१.३१) चं प्सुण्यादेः ॥ २ ॥

५०९ मे ॥ ३ ॥

मेशब्दो वर्धते । ^१वित्तम्मा^२आउवा (११.१.३१) मे ॥ ३ ॥

५१०. वृषा ॥ ४ ॥

वृषासङ्घातस्य ^३च पर्वणः आदेः पराणि वर्धन्ते । ^४ग्निध्रिकितिः

(४४७) ^५वृषापत्र (४६९) वृषा ॥ ४ ॥

५११. आ हि ॥ ५ ॥

^६आकारः (?) सकृत्कृष्टान्तस्य च पर्वणः आदेः पराणि वर्धन्ते ।

क्रतुवित् (५७८) तविपम् (३८२) आ हि ॥ ५ ॥

५१२. ध्वन्धः ॥ ६ ॥

चतुरक्षरस्य पर्वणः अन्धस्वरो वर्धते । ^७आदेः पर इत्यधिकारः ।

^{२१ २}वसोराधा (१.२.३६) ^{२ १ २}ग्निमाइन्धाता (४.१.१३) ^{२१ २}माताचामौ^९ (८.१.१३)

^{२ १ २}हुवाइहोवा । ^{२ १ २}ध्रुवा-स्थूणा^{१०} (७.२.२०) ^{२ १ २}ऊर्जाम्पाता (१.२.२७)

१. च्युप्यदि. ग चंसन्नादेः घ.

२. पर्वणः ख. न.

३. च ग. न.

४. धनध्रि. ख.

५. वृषापवा. क. ग.

६. आकारम्. ख.

७. आदेः पर इत्यधिकारः ग. न.

८. निमाइन्धाता. क. घ.

९. मौ क. न.

१०. स्थूणा. ग.

१प्रमित्रायाम् (२५५) मेडिम् (३२७) ^{२१ २} २वृषापावा (१२.२.२९)
 १ २ १ २ १ २
 यक्षाइयासा (२.१.३२) रुपाइर्द्वौ (८.२.२९) स्वादाइष्टाया (१२.२.
 १४,२१) ^{१ २} धनूष्टान्वा (१६.१.३५) स्ये-चर्पणीधृतम् (३७४ आ.२.१.१)
 कयानायाम् (आ.६.१.४) चतुरक्षरस्येति ? नेमिः प्रभृतीनि । अन्धस्वर-
 स्येति ? नजागृविः (५१४) घ्वन्धः ॥ ६ ॥

५१३. ग्यचु ष्टिनस्तत्रे ॥ ७ ॥

प्रथमादेः कृष्टिनः पर्वणः तत्रसंघाते वर्धते । तत्रपूषा (१४८)
 अमिप्रशर्ध (२७९) देवावीः (४७०) निवृत्तानि । उपोषुजातमप्रभृतीनि ।
 ग्यचु ष्टिनस्तत्रे ॥ ७ ॥

५१४. सचन् ॥ ८ ॥

सकारान्तस्य च पर्वणः ३कृष्टिनः आदेः पराणि वर्धन्ते । इनीमसी
 (१७६) मदेपुस (४७५) सुपावसो (५१२) पवित्रेसो (४७५)
 द्विः । सकारान्तस्य ? अभिवत्सम् (२३६) भाष्यम्-अपोवसा (५११)
 सचन् ॥ ८ ॥

५१५. अचु नवृद्धयोर्नावि ॥ ९ ॥

आदिर्वर्धतेऽवृद्धयोः प्रत्यययोरनौकारपरे^४ पर्वणि । ^{१ २} गार्हपताऽइं

१. प्रमित्रा प्रमित्रायाम्. ग.

२. वृषापय ग.

३. कृष्टिनः ग. न.

आदेः कृष्टिनः स.

४. अनौपरे स. ग.

(१.२.३२) जातः^१पृच्छाऽ^२इत् (६.१.८) ^१ऊपो^२पुजाऽइ (२.१.१३)
 आरमिन्द्राऽइ (३.२.९) राम्बृषभाऽइम् (१७.२.१६) ^१अचिक्र^२दायाम्
 (४९७) नदीदिवः (४२) त्वत्सन्वृपन्^३ (१२०) आदिद्वन्द्वे
 (२८८) ^४सहस्रधा (५८१) अभिवत्सम् (२३६) ^५गृहादीनि ।
 भाष्यम्-ण्वन्वृ (५४०) ^६अवृद्धयोरिति ? दधन्वाँयः (५१२) सुपावसोम
 (५१२) पवमान (५४०) ^१इन्द्रं^२वाणीऽइः (५.२.२४) तत्रादीनि ।
 अनौकारपरे ? आदिद्वन्दा (८.१.६) ^१धतरं^२व्या (८.१.६) ^१अवाहन्ना
 (१३.२.३३) अचु नवृद्धयोर्नावि ॥ ९ ॥

५१६. ७अनौष्ठये ॥ १० ॥

^१आकारो ^२वर्धतेऽनौष्ठ्याद्ये ^३पर्वणि । आजातासौ (२.१.१९)
^१आविवासाऽइ^२ (२.१.१) ^१आकारः ? ^२वृपाधर्माऽइ (१४.१.१३)
 चत्वारि (५६०) दधन्वादीनि । अनौष्ठ्याद्ये ? स्वादिष्ठया (४६८)
^१अचिक्रदायाम् (४९७) अनौकारपरे ? यदाद्वितीये . (८.१.६)

१. उपपुजा स.
२. आचिक्रदायाम् स. ग.
३. चराज. ग. अधिकः पाठः
४. साहस्रधा स.
५. गृहादीनि स.
६. इतः प्रभृत्यासूत्रसमाप्ते
भीष्य घ. न

७. अनौष्ठये ग.
८. आकारे. क. अकारे ग.
९. अनौष्ठये: ग.
१०. आवितासा. क
११. अकारः घ.
१२. आचिक्रदायाम्. स.

आनाँप्ये ॥ १० ॥

॥ इति प्रथमो दशकः ॥

५१७. दित् ॥ १ ॥

दिच्छन्दो वर्धते । आदाइद्वन्दाऽइ (८.१.७) कृष्टिन इत्यधिकारः ।

दित् ॥ १ ॥

५१८. ^१नि खट् ॥ २ ॥

^१नि प्रत्यये खड्वर्धते । ^२मसोमम् । इन्द्रसोमम् (१९१)

^{२ १ २ २}

ज्यादेः ? सुतासोयेऽइ (६.१.४) नि खट् ॥ २ ॥

५१९. ^३ओ स चु सर्वम् ॥ ३ ॥

५२०. इद्गुवादिर्नइषु ॥ ४ ॥

इस्थगुवादिः ^४पर्वणः सर्वाणि वर्धन्ते । नइषुवति पर्वणि ।

^५देवावीर (४७०) विश्वे यस्मिन् (८५) ^६मित्रोनय (४२६)

तेनापव (४७०) इस्थगुवादिः ? विपामग्रे (५५१) नइषुवति ? इन्द्रो

विश्वस्य (३५९) इन्द्रवाणीः (१९८) देवेषुधी? (३५५) इद्गुवादिर्न-

१. भाष्यं न.

२. भाष्यं क. ग. घ. न.

सूत्रभाष्ये ख. न.

३. क. र. कोशयोरुपलभ्यमानोऽयं भागः मन्ये तृतीयसूत्रस्य भवेदिति । तृतीयसूत्रस्य

भाष्यं नोपलभ्यते ।

४. पर्वणि. घ.

५. देववीर. ग.

६. मित्रोनाया क. ख.
मित्रानया. ग.

७. धी र. न.

इषु ॥ ४ ॥

५२१. आयः ॥ ५ ॥

आयादेश्च ^१पर्वणस्सर्वाणि ^२वर्धन्ते । ^३रायास्पृर्धोऽई (९.२.२)
^१वायूमारोऽइ^२१२३ (१३.२.१३) ^१आयादेरिति ? ^२जातःपृच्छाऽइत्
 (६.१.८) आयः ॥ ५ ॥

५२२. २नान् ॥ ६ ॥

न ^१अन्शब्दो ^२वर्धते । ^३त्वसन्वृपन् (१२०) आदिद्वन्द्वे (२८८)
^१अवाहन् (४९५) ^२पन्वृजन (५४०) ^३ग्यादेः ? ^४वसुत्वानौ (८.१.१३)
 नान्-॥ ६ ॥

५२३. अडिनोऽविपुह्यत ॥ ७ ॥

पदमद्वितीयस्यान्धस्वरस्य ^१द्वैधं ^२अविष्वेवाक्षरेषु ^३वर्धते ^४हकारि-
^१ण्यामृचि ^२अतशब्दिनि ^३गीते । ^४एपात्राह्वाऽइ४३ (११.२.३७)
^१धर्तादाइवाऽइ (१६.२.१९) ^२अमीनोवाऽइ१२३४ (१६.१.२८) ^३स्ये-
^४वसाच्याआऽइ४ (आ ३.१.५) ^५निवृत्तानि । ^६अमृतंजाप्रभृतिषु ।
^१अग्नेप्रमृषे (५३) ^२मघस्रयाऽइ१२३४इ (१२.१.४) ^३प्रधन्वावाऽइ
 (११.२.१७) ^४हकारिण्याम् ? ^५तच्चतुषि । ^६अतशब्दिनि ? ^७अपात्रवाऽइ

१. आयादेरिति स. न.

२. नान्. ग.

३. वसुत्वाना. स. ग.

४. विष्वेय क. स. घ.

५. हकारिण्यतशब्द. क.

६. अन्तश० स.

७. अतीनो. ग.

८. वासव्ये क. स.

९. मघरयिपिड. ग.

(२.१.३३) १रयिमर्ष (५४९) पदमद्वितीयस्येति ? श्वताःपार्धुऽः^{२ १ २}
 (१०.२.२५) तिधात्ताड्भीऽः (७.१.२१) कृष्टिन इति ? वसोराधा-
 दीनि । ह्यादेस्तु विशेषः । अडिनोऽविपुह्यत ॥ ७ ॥

५२४. व्यम् ॥ ८ ॥

तालव्यं वर्धते । म्द्विष्टम् (१५५) ऊतीमदा (१६९)

२आदीमायन् । (५३७) द्वितीयमित्यधिकारः । व्यम् ॥ ८ ॥

५२५. यक्षि डेव ॥ ९ ॥

यक्षिशब्दवत्यामृचि पादोपान्त्यमेव वर्धते । रप्रचेताः (६१)

स्ये-अयंपूपायाम् । मिद्वग्रहणादन्येषां निवृत्तिः । यक्षि डेव ॥ ९ ॥

५२६. ज्यो नन्दे ॥ १० ॥

ज्योतिपायां नन्दे वर्धते । दतुत्वा (३९८) यज्ञायाम् । निवृ-

त्तानि । ज्योतिपादीनि । सखायस्तो (३८७) अविदत् । स्वरीयस्तु ।

ज्यो नन्दे ॥ १० ॥

॥ इति द्वितीयो दशकः ॥

१. रयिमर्षा. म.

२. आदीमायन घ. न.

३. यान्तिङ्घ्र फ.

यान्तिङ्घ्र म्यच. घ.

४. यन्डन्द. क.

यक्ष्ण शत्र० म यनाश० ग.

५. सूत्रं घ. न.

५२७. रा ॥ १ ॥

रालिङ्गायामृचि वर्धते । गिरामहा (२६५) ^१गोपते (४०२)
 सुभग (१११) पुनानोअ (४६३) अमृतम् (३५) ^२इन्द्रंष्ट्र (४९४)
 प्रतिपेध्यम् । रा ॥ १ ॥

५२८. ज्यन्ते ॥ २ ॥

^२जकारिण्यामृचि अन्ते न वर्धते^३ । तमध्वरा (१७) ^४शुक्रस्यत्वा
 (३४४) ज्यन्ते ॥ २ ॥

५२९. रिणि तेः ॥ ३ ॥

रिणि गीते गतेः परोऽन्त्यो^{२ १ २} न वर्धते । ^५गिराईर्नवौ (१०.२.२६)
 हन्तिरक्षः (५४०) वरिवस्कृ (५४०) नमेगिरा (२३८) ^६अभिथ्रियः
 (४८९) पादमध्यस्येत्यधिकारः । रिणि तेः ॥ ३ ॥

५३०. यिणः ॥ ४ ॥

यकारिणः पर्वण ^७इणः परोऽन्त्यो^{२ १ २} न वर्धते । प्रदाइविये
 (२.१.२५) मदाय (४७३) मधारया (४६८) यपातवे (४६८)
 वसुविदम् (२५३) गदैव्यम् (५८३) ^{२ १ २}पृगायता (७.१.१७) गोद्य

१. सोपते क.
२. जकारिसामृचि क.
३. वर्धन्ते ख
४. शुक्रास्य ग.

५. इतः प्रभृत्याधिमसुत्र
भाष्यगतप्रथतपर्य न्तं फ. न.
६. अभिथ्रिया ग.
७. इणः र. न
८. अन्त्यो ग. न.

(३९३) स्वधाराया (१२.२.२९) पादमध्यस्येत्यधिकारः । यिणः ॥ ४ ॥

५३१. इण्याम् ॥ ५ ॥

१इकारिण्यामृच्यन्त्यो २न वर्धते । विधावति (१७.१.३०)
 मिरूतिभिः (७.१.१२) ३वसेनाभिः (३३४) तिधीतिभिः (स्तोमः)
 कृष्टिनो विशेषः । यक्षि (६१) इन्द्रमभि (१५५) पदादेरित्यधिकारः ।
 इण्याम् ॥ ५ ॥

५३२. के ॥ ६ ॥

केवति च साम्नि न वर्धते । इन्द्रग्रीवायाम् (आ. ६.२.१९)
 के ॥ ६ ॥

५३३. अघोषादी नडिनोर्भिष्वगौ ॥ ७ ॥

अघोषादि (दिनी ?) अन्त्येऽक्षरे न ४वर्धतेऽडिनोः प्रत्यययोः ।
 ५स्तौभिकेष्वप्रथमे प्रत्यये । ६दिदेधक (५४) चचेततुः (१५४) शतक्रतुः
 (२५७) अपत्वचम् (४९१) द्रतस्वुपः (२३३) समाशतम् (२४५)
 शचीपते (२५३) अडिनोः-१ ऊर्जा (३६) ७शतक्रतुम् । (१५५)
 यएतश (२६८) ८उपास्वासा (८.१.२३) मरुत्वते (४६९) अघो-

१. इतः प्रभृत्यग्रिमसूनभाष्यगत
वर्धतेपर्यन्त घ. नः
२. अन्ते. ग.
३. वसेनभिः ग.
४. वर्धते क. घ.

५. स्तौभिष्वक्षरेषु. क. ख. ग.
६. दीध. क. ग.
७. शतक्रतुः क.
८. उपास ग.

पादी नडिनोभिष्वगौ ॥ ७ ॥

५८

५३४. वि ॥ ८ ॥

वकारिणः पर्वणः १इणः परोऽन्त्यो न वर्धते । ^{२ १ २} २बलादधि(३.२.१४) पिवाइमम् (५.२.१६) ^{२ १} ३पिवातुव० (५.१.११) ^{२ १} पताइ-^{२ १} पिवाऽओऽर३४वा (११.१.४) वाधते (५४०) ह्रस्वस्य वृद्धिप्रतिषेधः ।

वि ॥ ८ ॥

५३५. वि ॥ ९ ॥

विशब्दश्च न वर्धते । ^{१ २१ १} आविवासाऽर३० (२.१.२) तुविकूर्मिम्(३५४) ^{२ १ २} प्रदाइविघे (२.१.२५) रथंविष्व (५५४) प्रथमोच्चम् । वि ॥ ९ ॥

५३६. असु प्रथमात् ॥ १० ॥

असुशब्दः प्रथमात्परो न वर्धते । इन्द्रसोमम् (१९१) ष्टयापवस्व
 (४६८) इन्द्रसोमः । मान्यस्मै (३२२) प्रथमादिति ? सहस्रधारम्
 (५८१) ४रथीरसि (४१) कृष्टिनो विशेषः । ऋतावसो (२५५) न
 ओजसा (४६९) नडिनोभिष्वगावित्यधिकारः । असु प्रथमात् ॥ १० ॥

॥ इति तृतीयो दशकः ॥

1. इकारिणः

2. बलादधि. क.

वघादधि. ग.

3. पिवास्व. ग.

4. रथिरः सि ख.

५३७. धि ॥ १ ॥

१धकारे च न वर्धते । शुद्धं^{२ १}शुद्धे^२ (९.२.८) सहस्रधारम् (५८१)

विश्वाद्धानः (४६९) नडिनोभिष्वगावित्याधिकारः । धि ॥ १ ॥

५३८. उणो गिपूर्वाद्योवत्यां नरिसृ^२ ॥ २ ॥

उणो गिपूर्वात्परं न वर्धते । योवत्यां नरिसृशब्दः । सुभगभाऽ३^{२ १ २}

(३.१.३६) आदिद्वन्दा (८.१.६) धर्तारि^{१ २}व्या (८.१.६) अवाहना^{१ २}

(१३.२.३३) उण इति ? अत्रैव । गिपूर्वात् ? तमर्तियऽ३^{२ १} (८.१.५)

योवत्याम् ? जिणंभृ (३२७) नरिसृशब्दः ? हरिःसृजानः (५५८)

उणो गिपूर्वाद्योवत्यां नरिसृ ॥ २ ॥

५३९. व्यात् ॥ ३ ॥

३वीवति गीते न वर्धते । आदेः परमित्यधिकारः । आकारोच्चम् ।

वन्दद्वीराय (३६०) ४वीवति ? अर्कोपान्त्ये (आ.२.१.३३) व्यात् ॥३॥

५४०. रौ ॥ ४ ॥

स्वरौ न^{२ १ २} वर्धते । पिपाइमम् (५.२.१६) सहइन्वन् (५४०)

सुताइमे (५६६) द्विः । यस्त इन्दो (४९५) भाष्यम् । ह्रस्वस्य वृद्धि-

१. धकारो न. ग.

भाष्यं घ. न.

२ पु. ग.

३. वियति. ग.

४. वीत्येके । कान्त्ये. ख.

५. वर्धते. ग.

१प्रतिषेधः । गोपते (४०२) २वसव्ये (२९८) कृतविशेषत्वात् । स्वरा-
विति ? मान्यस्मै (३२२) रौ ॥ ४ ॥

५४१. होवि ॥ ५ ॥

होवि च प्रत्यये न वर्धते । पुरुतामौ (१.२.१) धियायुजौ (६.
२.९) अगोहायौ (१०.२.२६) नमाद्गाइरौ (६.२.९) गिराईर्नावौ
(१०.२.२६) इन्द्रौहो० (४.२.२२) आद्यौहो० (४.२.२२) होवि ॥५॥

५४२. ए भेषु ॥ ६ ॥

एकारः स्तोमेष्वक्षरेषु न वर्धते । ४अस्माभ्यमूतयेमहे (१०) शचीपते
(२५३) पात्यग्निः (६१४) स्तोमेष्विति ? पर्युषु (४२८) ऊर्जापते
(३६) प्रथमिनीत्यधिकारः । ए भेषु ॥ ६ ॥

५४३. ०स्त् हणि ॥ ७ ॥

७ऋकारस्सकारिणि पादे द्वैधं हवत्येव गीते वर्धते । पुरुस्पृहम्
(२९८) ब्रह्मनृभिः (४११) निवृत्तानि । चतसृभिः (३६) तुष्यन्ता
(५६) ८सुवार्दशम् (६.१.२६) ९यसेनृभिः (२७९) त्वसन्वृपन्

१. प्रतियो रः.

२. वासव्ये रः. ग.

३ गिराईर्नावौ. रः.

४. एतेषु. ग.

५. अस्माभ्यम्.

हवामहे. क ग. ग. घ.

६. स्पृहणि क. रः.

७. इवारस्य क.

ऋकारस्य. स. ग. घ.

८. सुवर्दशम् क.

९. सेनृभिः ग.

(१२०) ष्वन्वृजन (५४०) सकारिणि^१ णंभृ (३२७) वीनृ (?)
 २१ २
 (३२०) श्वताःपार्थुऽइः (१०.२.२५) सृ हणि ॥ ७ ॥

५४४. अमवति ॥ ८ ॥

अंशब्दस्य द्वैधं अवत्येव गीते वर्धते । अस्माकम् (२९८)
 १क्षारंगवे (११८) भाष्यम्-^२इन्द्रम् (२५५) निवृत्तानि । सुत^२राधा
 (५.१.१२) वृत्र^१हाना (७.१.२०) पभ^१स्थिर^३ (३२७) शुद्धं^२शुद्धे
 (९.२.८) स्रमाशतम् (२४५) ४विश्वासाहम् (१५५) इन्द्रसोमम्
 (१९१) अमवति ॥ ८ ॥

५४५. ५इदन्ववत्यामघोषिणः ॥ ९ ॥

इस्थमन्ववत्यामघोषिणः पर्वणो वर्धते । ६वीरिवस्कृ (५४०)
 निवृत्तानि । नदीदिवः (४२) इन्द्रमभि (१५५) गोन्योघाः (५४०)
 इदन्ववत्यामघोषिणः ॥ ९ ॥

५४६. सुमत् ॥ १० ॥

७सुमदितीमौ शब्दौ न ८वर्धते । ९आजातासौ (२.१.१९)

१. हारंगवे क. र. घ.
श्वरंगवे ग.
२. चहाम्. ग.
३. विश्वासहम्: र.
४. स्थिपा क.

५. इदिव्. मै. सभाष्यमिदं सूत्रं
ग. पुस्तके नोपलभ्यते.
६. वीरिवस्कृ. र. न.
७. सुमदिति क.
८. वर्धते. ग.
९. आजानसौ ग.

शुंम (२९८) सुमत् ॥ १० ॥

॥ इति चतुर्थो दशकः ॥

५४७. उदु हा ॥ १ ॥

१उदुमसंघातस्य हाशब्दो वर्धते । इन्द्रोराजा (५८७) उदुमखाणि
(आ.४.२.९,१०) कायमानः शुक्रिये (आ.६.१.४) निवृत्तानि । अत्र च ।
उदु हा ॥ १ ॥

५४८. चतुक्षिणो वृद्धादिनि ॥ २ ॥

२चतुरक्षरिणः ३पर्वणः ४वृद्धात्परेऽन्त्ये चतुर्थिन्येव^५ गीते प्रत्यये
वृद्धे^६ भवतः । दिविसम् (८३) स्तृणन्ति (१३३) याहिमयू (२४६)
धियाविप्रः (१४३) पयस्वधा (४६९) धर्तायाम् । निवृत्तानि । सुम्नाय
(३५४) तुमिर्कर्मिम् (३५४) इन्द्रशशि (३५४) भाप्यम्-अस्मभ्यम् ।
प्रत्यु (३०३) तरणिरित्तिपा (२३८) ह्रस्वस्य वृद्धिप्रतिषेधः । चतुक्षिणो
वृद्धादिनि ॥ २ ॥

५४९. प्र ॥ ३ ॥

प्रवतथ पर्णो वर्धते । पर्युषु (४२८) स्ये चर्पणीधृतम्

१. उदुमसंघातस्य. ख.

२. चतुक्षिणः ख. ग.

३. पर्वणः ग. न

४. परः ग.

५. चतुर्थान्येय ग.

६. वर्धते भरतः परतः व.

(आ.२.१.२) प्र ॥ ३ ॥

५५०. ग्ध्यु तृतीये ॥ ४ ॥

ग्ध्युवति साम्नि तृतीये प्रत्यये वर्धते । शग्ध्युष्याद्ये (७.१.१०)

नियतं च निवृत्तं च । ग्ध्यु तृतीये ॥ ४ ॥

५५१. देर्नामि ॥ ५ ॥

चतुर्थात्परस्य पर्वणः द्वैधं नाम्यवृद्धं भवति । विस्वानि (३१५)

न स्पृशद् (४४१) गिरिजा (४६२) अप्सुदक्षः (४७३) चतुर्थात्पर-

स्येति ? वयस्सुपर्णाः (३१९) श्नामीति ? स्तुपऊषु (३९०) देर्नामि ॥५॥

५५२. युंक्ष्वा ॥ ६ ॥

युंक्ष्वायाश्च न वर्धते । युंक्ष्वादीनि । युंक्ष्वा ॥ ६ ॥

५५३. व्यं छि्वनि ॥ ७ ॥

व्यञ्जनान्तस्य द्वैधं श्विनि पर्वणि वर्धते । दावन् (४३७) भारे-

कृतम् (५९०) निवृत्तानि । वियद्गः (३१५) दुराइन्द्रम् (८.२.१३)

वेनआवः (८.२.१५) श्नेशतादीनि । ह्रस्वस्य वृद्धिप्रतिषेधः । व्यञ्जनान्त-

स्येति ? वावियवार्थम् । व्यं छि्वनि ॥ ७ ॥

1. नेर्नामि. घ.

2. नामिति. ख.

3. भारेकृतम्. ग. भरः घ

4. प्रेशेतारादीनि. ख.

५५४. उ नजा ॥ ८ ॥

उकारश्च नजागृव्या वर्धते । स्ये-वृग्रहा (आ.१.२.५,६) १स्तु-
भिर्नुभिः । यदिन्द्रशासो (२९८) यज्ञायथायाम् । अङ्गिरोव्रताद्ये (आ.४.२.१)
प्रथश्च (५९९) इन्द्रोराजा (५८७) उ नजा ॥ ८ ॥

५५५ २वण्मे ॥ ९ ॥

वण्मसंघाते ३चोकारो वर्धते । सिमासु (महा.२) निवृत्तानि ।
उग्रम् । प्रियंमित्रस्य । वत्सम् । जातम् । महस्ते । सनइन्द्राय (५९३)
वण्मसंघात इति ? महानाम्नीषु ॥ वण्मे ॥ ९ ॥

५५६. भोऽयम् ॥ १० ॥

स्तोभस्य व्यञ्जनान्तस्य द्वैधमयंशब्दवति साम्नि वर्धते । ४स्वाशि-
रामकं (आ १.२.३) रौहिणे (आ ४.२.२०) निवृत्तानि । आधर्वणे
(आ.१.१.२३) परे देवस्थाने (१.१.१६) बृहतीयामदेव्ये (आ.१.१.२५)
भर्गे (आ.२.२.११) शुक्रचन्द्रयोः (आ.३.२.७,८) आनश्याधिकारानां
चतुरनुगाने (आ.५.२.१३) सार्षराज्ञीषु (आ.६.२.७-९) शुक्रियोपान्त्ये
(आ.६.२.२०) ५व्यञ्जनान्तस्य इति ? द्वारशालायाम् (आ.६.२.१.)

१ त्वभिर्नुभिः ग

२. वण्म घ.

३. भयकारो घ.

४. आचित्रामकं क

५. व्यञ्जनान्त इति ख. ग.

स्तोम इति १ क्यभिः प्रभृतीनि । भोऽयम् ॥ १० ॥

॥ इति पञ्चमो दशकः ॥

५५७. आनी खि ॥ १ ॥

१आनीकायाया द्व्यक्षरायां न वर्धते । न जागृनि, (५१४) अहरी-
तान्त्ये (आ १ १ १४) अभीनातीपद्मे (आ १.२.२४) तास्विन्द्रयोश्च
(आ ३.१ ३,४) आनी खि ॥ १ ॥

५५८ २विस्वरात् ॥ २ ॥

विस्वरात्परेऽन्त्ये न वर्धते । अन्धस्वरस्येत्यधिकारः । पमादीनि ।
१ २ २ १२ घ २२ २ — १२
ताओऽश्जम. (३ २ १५) णामुदरौ (३ २ २३) त्सुनाऽश्जिषु
१ अ २ १ अ २
(११.१ २१) ताअसुरा (१६ १.३५ आदिषु) आहर्ह्यता (१६.१.३५)
ह्रस्वे निवृत्तिः । विस्वरात् ॥ २ ॥

५५९. ३द्विर्हात् ॥ ३ ॥

द्विःकृष्टपरे^४ पर्वणि द्वैधं हात्परमेव न वर्धते । तमश्हविः (५१२)
आहर्ह्यता (५५१) तुहरयः (५६६) ह्रस्वे निवृत्तिः । निवृत्तानि । साव्यंशुर्म
१ २
(४७३) त्स्रभूऽश्पा० (७ २.७) न्वाँयः (५१२) दधिरेपुरः (८८)

१ अनीकायायाम् क ग

२ सूत्र घ न

३ निवृत्तानिपर्यन्त घ न टि हात्तु मै पु

४ कृष्टे पर्वणि परे स

द्विःकृष्टपरे ? रयिपिशम् (५१७) द्विर्हात् ॥ ३ ॥

५६०. उखिड्भ्याम् ॥ ४ ॥

उकारोपान्त्यायामृचि न वर्धते । मदिष्टया (४६८) ताअसुरा^{१ भ २}
(१६.१.३५) उखिड्भ्याम् ॥ ४ ॥

५६१. नवि ॥ ५ ॥

नवकारपरे प्रत्यये न वर्धते । १मधोर्नपा (४४) इन्द्रवाउवाऽ२३०^१
(१३.२.१७) २गोन्योघाः (५४०) अन्त्ये । नवि ॥ ५ ॥

५६२. एप्रथमे ॥ ६ ॥

४एशब्दादिन्यां (?) प्रथमे स्वरं प्रत्यये वर्धते । वामर्तायाऽ३ः (८.१.
२६) माईऽ१माहाऽ२इ (११.१.१०) ५स्वधारया (४६९) एशब्दादि-
न्याम् ? ताअसुरा (१६.१.३५) प्रथम इति ? शम्बरंमदे (३९२)
मृज्यायाम् । ए प्रथमे ॥ ६ ॥

५६३. उपान्त्यमञ्जु ॥ ७ ॥

उपान्त्यं वर्धते पदान्तवतः पर्वणः । विस्तरात्प्रथम इत्यधिकारः ।
द्रमूतये (१६३) संगृभाय (१६७) स्यमक्षतः (२६७) मधारया
(४६८) हवामहे (१६३) एहीम् । शतक्रतो (३६६) विचर्षणे (३६६)

१. घोन्योघाः ख. ग.

२. मधोर्नपन्द वाड्या. ख

३. प प्रथमे क ख ग. घ.

४. पकारादिन्याम्. ग.

५. स्वाधाराय. ग.

१२२

अरुरुचत् (आ.३.१.९) प्रथमे ? पभादीनि । पदान्तवतः^१ ? एभिर्वर्धा

(७) अस्तित्वा (३४५) क्रतूऽरम्पुनाइ (१०.१.२६) ^{१ - १} २धनसा (२५१)

३प्रथम इति ? उपोषु । उपान्त्यमनु ॥ ७ ॥

५६४. ^४असु ॥ ८ ॥

असुशब्दो वर्धते । एहीमस्य (१५९) सखायस्तो (१५६)

असु ॥ ८ ॥

५६५. न म्णि ॥ ९ ॥

न म्णिलिङ्गे पर्वणि वर्धते । अर्यम्णे (२५५) स्यार्यम्णः (१९२)

स्ये-महित्रीणायाम् । एकपर्वत्वात् । ^५अभीनवेति रहस्ये (आ.१.२.२४)

न म्णि ॥ ९ ॥

५६६. अयु प्रथमिभ्याम् ॥ १० ॥

अयुशब्दः प्रथमिभ्यामुपहितो वर्धते । अश्वयो (१८६) यजग्म

(३५२) आतामाम । प्रथमिभ्याम् ? तदग्नेये (८६) वतातये (३९१)

^{२ २ १} सिधारया (१४.१.८) धप्रनूनम् (४६१) पदान्तवतः ^६पादादिरित्यधिकारः ।

अयु प्रथमिभ्याम् ॥ १० ॥

॥ इति पष्ठो दशकः ॥

१. पदान्त एव. ख.

२. ममया इत्यधिकः क.

य इत्यधिकः ख. ग.

३. अप्रथम ख.

४. अशु. ग

५. अभीनवेति. ख. ग.

६. उपशदिरित्.

पदादित्य० ग.

५६७. अणोऽय ॥ १ ॥

पादाद्यस्य पर्वणोऽयशब्दो वर्धते । प्रगायत्राः (२७१) पुनानाय
(५६८) अण इति ? इन्द्रमभिप्रगायत (१५५) शिशुम् (५६८)
भाष्यम्-^१उद्धृदशि (?) अणोऽय ॥ १ ॥

५६८. नीचादि व्यन्ते ॥ २ ॥

नीचादिस्थं वर्धते मन्द्रवृद्धान्ते पर्वणि । सतश्रायाइ (३.१.२०)
^{२ १}
^{२ २ १} नमेगाइरा (६.२.८) पणिप्राः^२ (३२८) समुद्रेवा (५१७) नीचादिति ?
^१
वाइश्वाभिया (१.२.४) इस्थम् ? हव्यवाहम् (१२) मन्द्रान्ते ? ^३हतो
दिवः (३६५) वृद्धान्ते ? धौमदिरे (४०७) नियत्रिणाम् (१०.२.२७)
नीचादि व्यन्ते ॥ २ ॥

५६९. णीथ ॥ ३ ॥

णीथसंघातवति साम्नि वर्धते । तमद्राइवो (९.१.३०) रथाइनाम्
(९.१.१९) तृतीये । णीथसङ्घातवति ? विपागिरा (८.१.६) णीथ ॥ ३ ॥

५७०. वेनस्य ॥ ४ ॥

वेनस्य नीचाद्धर्धते । वेन आद्ये (८.२.१५) वेनस्य ॥ ४ ॥

५७१ लघोर्मरुत्वतायाः ॥ ५ ॥

लघोः परं मरुत्वताया ४न वर्धते । भ्यमूप्रभृतीनि । लघोरिति ?

१. उद्धृदशि. ख.
२. पणिप्रयाः ख.

३. हतादियः ग.
४. न. घ. न.

वद्धधादीनि । लघोर्मरुत्वतायाः ॥ ५ ॥

५७२. कृष्टे ॥ ६ ॥

२११ —

कृष्टे चोपान्त्यं वर्धते । नीचादित्यधिकारः । वाघाङ्गीऽऽः (२.१.

२११ —

३१२१ —

२६) पिवासोमाऽऽः (६.१.२२) वाजीगाजाऽऽः (७.२.२८, २९)

१११ —

दूधेभाराऽऽः (९.२.१२) प्रभृतीनि । कृष्टे नीचादिति ? द्विषात् (३६७)

२कृधीनः (४७९) उपान्त्यमिति ? चायोरनीप्रभृतीनि । कृष्टे ॥ ६ ॥

५७३. अपञ्चिनः ॥ ७ ॥

अपञ्चिनश्च कृष्टे वर्धते । यज्ञा (३५) समस्यामाऽऽः (४.१.१७)

१२ —

१२ —

सुनीतीनूऽऽः (३.२.२८) प्रतीनाएऽऽः (६.२.३१) उपर्युष्वाये (११.२.१६)

११ —

पूर्वागाऽऽः (७.२.३०) अपञ्चिनः ॥ ७ ॥

५७४. ज्यादेः ४काध्याम् ॥ ८ ॥

द्वितीयादेः पर्वणः काध्यां वर्धते । ५जरमाणम् (३७४)

२ १ भिर्भयमानाऽऽः (९.१.४) निवृत्तानि । २१ १ ध्माखजकृत् (७.२.१२)

उदुप्रभृतीनि । रूद्रस्य (४३३) ज्यादेः काध्याम् ॥ ८ ॥

1. पिवासोमम् ग

2. कृधीनादीनि ख

कृधीनादिति. ग

3 उपर्यु० ख.

4. काभ्योम् ख

5 जरामाणाम् ग.

५७५. ^१व ॥ ९ ॥

वशब्दो वर्धते । नहिक्त्वादाऽरन् (१०.१.१४) ^{२१}योदेवास्याऽर
(१२.१.४२) व ॥ ९ ॥

५७६. ^२द्रगो ॥ १० ॥

द्रगोमतारूपे च वर्धते । ^{२११}ब्रह्माणआइन्द्राऽरम् (१२.१.२) ^{२११}ए-
प्रकोशोऽर (१६.२.१३) द्रगो ॥ १० ॥

इति सप्तमो दशकः ॥

५७७. ^३भिण्यां घमौ ॥ १ ॥

भकारिण्यामृचि द्वैधं दीर्घं वाकारो (?) वर्धते । यदिन्द्र (२६२)
इन्द्राग्नी (२८१) इमेत इ (३७३) तवत्य (४६६) परिद्युक्ष्म (४९६)
प्रकाव्यासु (५२४) निवृत्तानि । हिनस्सुतम् (१९५) त्वन्नज्जती (२६०)
क्षोणीरिच (३७३) नांजनिमा (५२४) इन्दुरिन्द्र (५५७) भकारिण्याम् ?
यज्ञादीनि । ^१जनयताऽर३ (१५.२.१२) ^{१५}जनयताऽर३ (१५.२.१३)
भाष्यम्—हया (५२२) त्वंनः । भिण्यां घमौ ॥ १ ॥

५७८. नामिनि त्रेषु ॥ २ ॥

नामिन्यक्षरे प्रत्यये द्वैधं त्रेवत्यामेव ^४लघु वर्धते । द्विः । इन्द्रं वयम्

१. सूत्रभाष्ये ख. न.

२. द्वयोः घ. -

३. सूत्रं ग. न.

४. द्विलघु. ख.

(१३०) सनद्रयिम् (४९६) निवृत्तानि । तास्सुतसोऽर (६.२.२)
 प्रथमंपूऽरे (१२.१.४२) शुचिवन्धूऽरः (१५.१.३३, ३४) परिद्वादशे
 (१४.२.१२) लध्विति ? इन्द्रमर्भे (१३०) नामिनि त्रेषु ॥ २ ॥

५७९. १दन्त्ये ॥ ३ ॥

दन्त्ये प्रत्यये द्वैधं नामिन्येव वर्धते । सुनीतीतूऽर (३.२.२८)
 ईरसे (४२८) निवृत्तानि । जातओजसः (१२०) नसहस्राय (२९१)
 सोमभिन्द्राय (२८५) द्विः । जनयताऽर३ (१५.२.१२) जनयताऽर३
 (१५.२.१३) भाष्यम्-प्रियंमित्रेषु (३५) दन्त्ये ॥ ३ ॥

५८०. न त ॥ ४ ॥

न तशब्दो वर्धते । प्रतितद्धाऽर३ (१०.१.१४) अप्स्वन्तरा
 (५१२) शैशतया (५५७) न त ॥ ४ ॥

५८१. ह ॥ ५ ॥

हशब्दवतः पर्वणो दन्त्ये ३न वर्धते । हवन्ते (३१८) चित्रमइह
 (३४५) समहसाऽरः (१०.२.२८) हवतः (हशब्दवतः ?) बृहन्नधि
 (५५४) दन्त्ये ? पुर्हरयः (५५५) ह ॥ ५ ॥

५८२. ए भघोष रे ॥ ६ ॥

स्तोभघोषपरे वर्णे प्रत्यये ^१ द्वैधमेकारवत्यामृचि वर्धते । ^२ भकारिण्या-
मित्यधिकारः । वृषाम (५५९) प्रधन्वासु (५६७) निवृत्तानि । श्रुष्यग्ने
(१०६) उंसोमानाम् (१३९) पान्तम् (१५५) क्वेयथ (२७१)
स्वादि (४६८) प्रसोमदे (५१४) दयित्नवे (५४५) महिना (५७०)
^{२११} वरौहोऽर३४-वा (५.२.१७) रक्षसोदहादिः विशेषात् । घोषपरे ? तमिन्द्रम्
(११९) अतीहिम^४ (२२३) अयुंपूषा (५४६) महित्रीद्वितीये (५.२.
१८) तिधीतयः (४६१) इन्द्रायेन्दोर्ज्यम् । ए भघोष रे ॥ ६ ॥

५८३. हवि ऽनजारायुक् ॥ ७ ॥

होशब्दे प्रत्यये वर्धतेऽजारायुक्तस्य^६ पर्वणः । त्वते (५२०) तमी
(५२०) यज्ञायाम । स्वादिष्ठयौहोऽर (१२.२.१६) इन्द्राई । अजारायुक्त-
स्येति ? ^{२१} वरौहोऽर (५.२.१८) पुनानौहोइ (१७.१.१४) उपहोऽरइ
(७.२.६) हवि नजारायुक् ॥ ७ ॥

५८४. अचु घेर्चात्सु ॥ ८ ॥

^८ आदिदीर्घेऽल्लिङ्गायां चावत्स्वक्षरेषु न वर्धते । स्तियाऽर (१५.१.

१. द्वैधमोकार. घ.
२. हकारिण्याम्. ख. ग.
३. गोमानाम्. ग.
४. अत्रैव. घ. तुस्तके
भाष्यं समाप्तम् ।

- ५ नजारायुक् र.
- ६ अजारयुक्तस्य. क.
७. पुरौहो क. परौहो-ग.
- चरौहो. घ.
८. आदिदीर्घ. क.

१३) स्तियाये (१०.२.८) जताऽरइ (७.२.६) १यसाऽरइ (१६.२.१३)
 द्विपाऽरः (५.२.२०) सवादीनि । दीर्घ इति ? घृऽरताइनाऽर (२.२.५)
 याजाऽर (३.१.१८) गाहीऽर (५.२.४) अलिङ्गायाम् ? जगृह्णाते
 (३१७) चावत्स्विति ? आमन्त्रेरन्त्ये (६.२.२९) युंश्वाहि (३०१)
 अचु घेर्चात्सु ॥ ८ ॥

५८५. विष्णोर्गाय ॥ ९ ॥

विष्णोस्संघाते गायशब्दो वर्धते । गायाऽर-सुताइसाऽरइषवा
 (३.२.१) निवृत्तानि । गायेति (?) विष्णोः ? अवश्मशादीनि (२२८)
 विष्णोर्गाय ॥ ९ ॥

५८६. ष्यामूष्मिण्याम् ॥ १० ॥

हीष्यामूष्मिण्यां न वर्धते । श्वाऽरहाऽरइषसाः (५.१.९)
 पुरूऽर-वाऽरइषः (६.१.३२) निमाऽरइ-होऽरइषवा (१३.१.१७)
 हीष्याम् ? रूवाऽरइत्-सीदाउवा (१४.१.११) मादाऽर-देवाऽरइहोइ
 (१६.१.१९) ऊष्मिण्याम् ? घतश्चन (२८४) ष्यामूष्मिण्याम् ॥ १० ॥

॥ इत्यष्टमो दशकः ॥

५८७. घं शतारे ॥ १ ॥

शतापरे च दीर्घं वर्धते । ग्राताऽऽ (१२.१.१५) तेजाऽऽ
 (१२.२.१०) दाइगोऽऽ-हिराऽऽ^{३२}४५ (१४.१.२८) गिरस्तोमा (२५१)
 परिधीश् (५१६) शतापरे ? क्षोणीरिव (३७३) शमसाप्राऽऽ (१२.१.४२)
 नोअन्धमा (४९६) पुहरयः (५५५) घं शतारे ॥ १ ॥

५८८ मन्तेऽश्वस्य ॥ २ ॥

^१मकारान्तपरेऽक्षरे प्रत्ययेऽश्वसंघातस्य वर्धते । दसे समिन्दुभिः
 (३८४) देवेभ्यः सो (५२१) निवृत्तानि । इन्द्रंवृ (३७७) रणागाः
 (४२२) धुमाग्नादीनि । उप-स्तुतोऽऽ (३.१.२७) कर्डम्ब्य^{४२१ ४ ४}पक्ताः
 (११.२.२५) अभिसोमासः (५१८) अभ्यर्पाऽऽ^{२ १}३४ (१७.१.३८)
^२सामहसः (३९५) समुद्रपदं^३ ग्राचो ज्यक्षरायाः (?) मन्तेऽश्वस्य ॥ २ ॥

५८९ बोधु ॥ ३ ॥

बोधुलिङ्गायामृचि वर्धते । उस्त्रिया (५६३) वसोर्मन्दा (२३६)
 त्वंनिप्रः (५१९) सुपर्णो धा (४१७) अन्वये । बोधुलिङ्गायाम् ? वृषजूतिः
 (२६३) चित्रइत् (६४) प्रोअयासीत् (५५७) आरे अस्मत् (२८४)
 आरात्ताढा (२८४) एवाहिवीरः (३८५) सोममिन्द्रा (२८५) द्विपात्

- १ मकारयान्त घं

२ सामहसः घ.

३. वचः ख. ग.

(३६७) शतंभूमिः (२७८) नतु । अस्माकमघ (२४१) तथायोनिम-
भिनिवृत्तत्वात् । बोधु ॥ ३ ॥

५९०. भः ॥ ४ ॥

स्तोभो वर्धते । युंश्वादीनि । वेनः (३५५) पतिसाम्नि (आ.१.२.
१२) विश्वेदेवायाम् (आ.४.२.८) निवृत्तानि । सुतम् । प्रध । परिस्वानः
(४७५) पुरोजिप्रभृतीनि । भः ॥ ४ ॥

५९१. इनः ॥ ५ ॥

अभिगीतात्परस्य द्वैघं दीर्घं वाकारो (?) वर्धते । चादक्षासाऽरइ
(१.२.२४) तूवन्नोजीऽर (६.१.२३) अदिद्वोदेऽर (२.१.२४)
माधमाधाऽरम् (७.२.३५) रांष्ट्रपाभाऽरम् (१७.२.२०) अध्वर्योअन्धासाऽरः
(१०.२.६) तापराइपिञ्जाताऽरः (१७.२.१४) यामिमरुतोव्रह्मणस्पाताऽरइ
(२.१.१५) घमाविति ? यविष्ठ्य (३७) आदाशुपे (४०) तामाऽरहुवेऽर
(२.१.८) यदज्जिभिः (५७) द्राकेऽरशिमीऽरः (७.२.२) भाष्यम्
सताऽरइमेऽर (१७.१.३) इनः ॥ ५ ॥

५९२. न ष्टे ॥ ६ ॥

न ष्टेलिङ्गायामृचि वर्धते । इन्द्रमच्छ (५६६) न ष्टे ॥ ६ ॥

५९३. मम ॥ ७ ॥

१ममशब्दो न वर्धते । गिरामम (५२) गिरोवर्धन्तु (२५०)

२ममशब्द इति ? ब्रुवीमहि (४०३) मम ॥ ७ ॥

५९४. निणो भे^३ ॥ ८ ॥

नकारिणोऽक्षरास्तोभे न वर्धते । वृत्रायहन्तवे (११९) देवाँ

अच्छ (४६१) जनयन्त्सूर्यम् (५३४) अन्तरिक्षाद्ये (आ.१.१.९)

नकारिणः ? ४वारिण्यत्पूतः (५३४) स्तोभे ? १ ५ वानप्राक्षाऽरश्म (१७.२.१५)

निणो भे ॥ ८ ॥

५९५. दधे यमिन्याम् ॥ ९ ॥

दधे प्रत्यये यमिन्यामृचि न वर्धते । १ ५ पन्ययाऽर (१.१.७)

१ ५ वकृष्टयाऽर (१.१.२०) १ ५ नायकमीऽरत् (१.२.१५) यमिन्याम् ?

विश्वामुगीर्षु^६ (१७०) भ्योमघवा (२३५) दधे ? ६ चनादधि (५२)

दधे यमिन्याम् ॥ ९ ॥

५९६. रस्तयुगुरोः ॥ १० ॥

१ ५ ७ स्वरस्तयुक्तो गुरोः परो वर्धते । त्वावृषयासुते (१६१) योमर्ता-

१. मेशब्दः क.

२. ममन्धीशब्दः क. मम इति ख.

३. ते ग.

४. वारिण्यत्पू. घ.

५. वानप्राक्षाम्. ख.

६. चानादधि घ.

७. स्वरयुक्तः क. ख. ग.

याऽः (७.२.६) स्वाधाऽ^१रायाऽ^२३ (१३.१.३१) अप्तुस्म (५८०) द्विः ।
स्वरग्रहणमिति ? अत्रैव । तयुक्तः ? यविष्वादीनि । गुरोरिति ? ब्रह्मकृते
(३८८) भृतिं न भरा (५७३) रस्तयुग्गुरोः ॥ १० ॥

॥ इति नवमो दशकः ॥

५९७. दोषादिः ॥ १ ॥

दोषावस्ताया आदिर्वर्धते । दोषादीनि । आदिः कृष्टे येत्वादीनि ।
दोषादिः ॥ १ ॥

५९८. गिन्द्वा गुरु ॥ २ ॥

अग्निदृतायाः परस्य पर्वणः द्वैधं गुरुर्वर्धते । चर्पणीनाम् (१४४)
निवृत्तानि । इदस्तु नः (१४०) पुरुवसो (१४६) गिन्द्वा गुरु ॥ २ ॥

५९९. अम् ॥ ३ ॥

अंशब्दश्च गुरुर्वर्धते । यंसमित् (५९) निवृत्तानि । समुद्रेवाचमिन्वसि
(५१७) अम् ॥ ३ ॥

६००. वृहायाः ॥ ४ ॥

वृहायाश्चांशब्दो^१ न वर्धते । त्वंनाऽ^१३२उवाऽ^२३ (८.२.१२)
निवृत्तानि । वृहादीनि । वृहायाः ॥ ४ ॥

६०१. ओर्हिरे ॥ ५ ॥

उकारात्परं हकारपरेऽक्षरे प्रत्यये वर्धते । ^{११२} १सोमोयउत्तामाऽर१२म्-
 हावीऽरः (१४.२.११) आयुपगित्येते (४८३) महेतुनः (५०९)
 बोधुलिङ्गायामित्यधिकारः । ओर्हिरे ॥ ५ ॥

६०२. ^२हि ॥ ६ ॥

हकारपरेऽक्षरे प्रत्यये वर्धते । ^{— १ — न. २} ३एऽरहीएऽरहीऽश्या (१३.२.१३)
 हकारपर इति ? ^{१२ — १ २} ४एहिहाऽरइ-वयमुत्वा० (४.२.२६) हि ॥ ६ ॥

६०३. विश्वे ॥ ७ ॥

विश्वेसंघाते च न वर्धते । विश्वेदिन्द्र (२६७) आदित्यात्मनि
 (आ.६.२.२१ (?)) विश्वे ॥ ७ ॥

६०४. चि ॥ ८ ॥

चिशब्दवति साम्नि न वर्धते । और्वभृगु (१८) वृषामती (५५९)
 चित्रन्दे (६२९) चि ॥ ८ ॥

६०५. व्यन्यमिनि दे ॥ ९ ॥

मन्द्रान्तस्य कृष्टे प्रत्यये वर्धते यमिनि पादे । उपत्वाग्ने (१४)

१. सोमोयउत्ताऽमाऽर१२३४म्.ग.

२. हिष्यते । हिष्येभ्यम्यहीभ्यम्य

इ. क.

३. एभ्यम्य ही ध याभ्य स.

याकाररहितः ग. पाठः

४. एऽरहीऽर१२३४. ग.

बृहद्भिः (३७) रायेअग्ने (९३) अरिरग्ने (९७) व्यन्ते १ देवैरग्ने
 (५०) यमिनि १ अहयेह (४३९) प्यस्सु (१४१) आविर्मर्या
 (४३५) त्नाममि (४६४) १ निवृत्तत्वात् । व्यन्यमिनि दे ॥ ९ ॥

६०६. सि ॥ १० ॥

२सकारिणः पर्वणो वर्धते । मन्द्रान्तस्य कृष्ट इत्यधिकारः । सहस्रवते
 (२१) त्वेपस्ते (८३) ३तोदस्येन (९७) क्वेय (२७१) सृजद्धारा-
 दीनि । त्वमस्माकम् (२८) पुनानस्तो (५११) वरिवस्कृ (५४०)
 सकारिणि (णः १) १ अदियुत्तत् (४६४) अध्वर्यो (४९९) ४द्रवा पित्र
 (१५९) सि ॥ १० ॥

॥ इति दशमो दशकः ॥

६०७. उत्तमिन्यसु ॥ १ ॥

५उत्तमरति पर्वणि द्वैधमस्वति गीते वर्धते । ६त्वमस्माकादीनि ।
 निवृत्तानि । प्यस्सु (१४१) देवस्य । सवीमनि (४६४) प्रसोमदेव
 (५१४) तमन्धसः (४६७) प्रधन्वा , ५६७) प्रपुनानायाम् (५७३)

१ निन्तान् क घ
 निवृत्तान् रर ग
 २ सकारिण्याः ग
 ३ तेदस्यैर घ

४ द्रावापिना ग.
 ५ उत्तवति ग
 ६ त्वमस्माकादीनि क. ग.

ससु (५८७) उत्तमिन्वसु ॥ १ ॥

६०८. दात् ॥ २ ॥

पदात्परस्य वतिनः (१) द्वैधमस्वति गीते वर्धते । त्वमस्माकमा-
दीनि (निवृत्तानि ?) । परिस्तोतारआम (२६१) तसुकृतुः (४६४)
स्वधारया (४६९) उत्सोदेवः (५११) यदिन्द्रया (३१०-) दात् ॥ २ ॥

६०९. यन्नघोषे ॥ ३ ॥

इअन्तस्य पर्वणोऽघोषे^३ वर्धते । ऊर्ध्वज्जु (५७) सुरूपकृतु
(१६०) यद्वाम (३८४) तिविद्युतः (४१७) हरिरेति (४७१)
पतश्रुते (२७२) इअन्तस्येति ? पुरुत्वादा (९७) अघोषे ? नवामहे
(२३६) यन्नघोषे ॥ ३ ॥

६१०. न स्तो ॥ ४ ॥

न स्तो लिङ्गायामृचि वर्धते । स्तोतारआ (२६१) यदिन्द्रया
(३१०) न स्तो ॥ ४ ॥

६११. दुः ॥ ५ ॥

दुःशब्दवति साम्नि वर्धते । इन्दुर्वा (५४०) अन्वये । दुः ॥ ५ ॥

१. यदिन्द्रया क.

२. इअतेस्य ख.

३. घोषे. ख.

४. इअन्तस्येति. ख.

५. नवामदे. ग.

६१२. नीचे ॥ ६ ॥

नीचे प्रत्यये न वर्धते । १त्वमस्माकमादीनि । नीचे ॥ ६ ॥

॥ इत्येकादशो दशकः ॥

॥ इति २सामतन्त्रभाष्ये षष्ठः प्रपाठकः ॥

॥ अथ सप्तमः प्रपाठकः ॥

६१३. दि दु ॥ १ ॥

चतुर्थो वर्धते उदुहस्य^{४ २} पर्वणः । नीच इत्यधिकारः । जारा^{४ २}
 (१.१.२४) अग्नेहाउ (२.२.२०) सरोनहीहाउ (२.२.२२) आत्रा^{४ २}
 (४.२.४) ३गावः^{४ २} (३.२.६) ४पाहि०^{४ २} (८.१.८) तंवः प्रभृतीनि । नीच
 इति ? आदित्प्रत्नादीनि । उदुहस्येति ? ५वृह । दाऽर३४शेहाइ (१.२.१६)
 महाइहि (३८१) शग्घ्युषु (२५३) वयमुत्वा (१५७) सोमानाम्
 (१३९) वास्तो प्रभृतीनाम् । न यथर्चादित्यधिकारः । तंवोद (२३६)
 प्रेत्य (३५२) आते (४१९) तंवः (५६९) इष्टावृत्संघातः । दि दु ॥ १ ॥

६१४. गुभि ॥ २ ॥

त्र्यक्षरस्य पर्वणः द्वैधं भिशब्दो वर्धते । स्ये-अमित्वायाम् (आ.१.

१. लमस्माकादीनि ख.

२. सामतन्त्रे क. ख. ग. घ.

३. गावाः क.

४. पाहि. क. न.

५. वृहाशेहाइ. ग.

१.१४) निवृत्तानि । तुभ्यम् (२१३) प्रयत् (४९१) जनत् (स्तोम)
 १क्रीडन् (५८४) २ससु (५८२) वसिष्ठाः (६.२.१८) इन्द्राः
 (१६.२.८) हरयाः (१६.२.८) अग्ने (८१) तर (२३८) श्मानः (११०)
 योनः (४००) एपाहाउ (१७.२.३२) ह्रस्वस्य वृद्धिप्रतिषेधः । हावात्रा-
 दीनां स्तोमाद्विशेषः । गु मि ॥ २ ॥

६१५. भादारचिकम् ॥ ३ ॥

आचिकस्य परं स्तोभादेव परं वर्धते । हावात्रादीनि । स्तोमात् ?
 तुभ्यं प्रमृतीनि । आचिकस्य निवृत्तिः । स्थाऽपइरा (१.१.२२) रिपादौ ॥
 भादारचिकम् ॥ ३ ॥

६१६. नामि ह्रसणादिन्याम् ॥ ४ ॥

स्तोभात्परस्य नामिनो द्वैधं ह्रस्वसणादिन्यामृचि वर्धते । श्रुते
 (३७१) अज्जते (५६४) त्रिरस्मै (५६०) निवृत्तानि । वित्वत् (६८)
 उक्थे (६८) वयमिन्द्रा (१३२) द्विः । भाष्यम्-महाहाइन्द्राः (५.१.
 १४) आनोनिश्वा (२६९) वृषा (४६९) विश्वाद्वाहाउ (१२.२.२६)
 ७हाउपिवा (१०.२.३२) हाउगृणाह (१०.२.१८) नामीति (नामिनः ?)
 हावात्रादीनि । नामि ह्रसणादिन्याम् ॥ ४ ॥

१. क्रीडत्सु.

२. ससु. र. न.

३. मानो क. र. ग.

४. रिपादौ. ग.

५. ह्रस्वसनादीनाम्. घ.

६. संयोगादिर्न भवति । कथमे-
 तदुदाहृतम्.

७. त्विन्हाउपिव. र. ग.

६१७. जि स्थादिन्याम् ॥ ५ ॥

जिलिङ्गायामृचि^१ अन्तस्थादिन्यां न वर्धते । वित्वत् (६८)
 प्रतुद्रव (५२३) स्ये-स्वादोरिस्थायाम् (आ. १. २. २१; २. १. ९) जिलिङ्गायाम् ?
 वयंघत्वा (२६१) यथागौरः (२५२) वयमिन्द्र (१३२) श्रुते (३७१)
 अन्तस्थादिन्याम् ? पुरोजि (५४५) असजिं (५४३) हाउ-जाइषु^२
 (११. १. २०) हस्यस्य वृद्धिप्रतिषेधः । जि स्थादिन्याम् ॥ ५ ॥

६१८. एनाया अध्व^२ ॥ ६ ॥

(एनाया) अध्वलिङ्गायामृचि वर्धते । मूर्धा (६७) एहूपु (७)
 आयाहि (४०२) आनोविश्वा (२६९) अध्वलिङ्गायाम् ? नमसा (४५)
 अध्वर्यो (४९९) एनाया अध्व ॥ ६ ॥

६१९. अससिनः^३ ॥ ७ ॥

अससिनश्चतुर्थो वर्धते । ओग्नाइ (१. १. १) मा-ना (३. १. ३४)
 गधिप्राया (१०. २. २६) स्ये-योनः । प्रसंराजादीनि । अससिन इति ?
 आदित्प्रत्नादीनि । उदुहस्येति ? गृणे (३९१) अभिसो (५१८) होऽर३४-
 तिः (१. १. ३३; २. २. २१) हिताः (२. १. १३) ध्वराइ (२. १. १५) नृमाइः^४

१. अन्नेएपा० रा.

२. अध्या. ग.

अन्ध. घ.

३. अससिति. फ.

४. आदिवत्प्रसा. घ.

(११.१.२३) पिणाइ (१२.१.४) ^१स्तोभाग्नेत्यधिकारः । मिरूप्यव्ययाम् ।
^२धुचिक्रावत इत्युत्तरार्थम् । असत्तिनः ॥ ७ ॥

६२०. ^३धु चिक्रावतः ॥ ८ ॥

चतुरक्षरस्य चिक्रावतः पर्वणो वर्धते । नेमिन्तप्टे (२३८) पुरोहितः
 (४८) चतुरक्षरस्येति ? महाऱ्हि (३८१) चिक्रावतः ? द्रसद (३१४)
 धु चिक्रावतः ॥ ८ ॥

६२१. तुडि व्यादेः ॥ ९ ॥

प्रस्तावे तालव्यादेः पर्वणो वर्धते । यज्ञा (३५) योनः (४००)
 यस्ते (११६, ४७०) यदिन्द्र । वसन्तः (६१६) तालव्यादेः ? यजिष्ठम्
 (११२) असत्तिनः ? योविश्वा (४४) चिक्रावतः ? यदिन्द्रयाव^४ (३१०)
 तुडि ? शा^२ड^{४१२}३चीप (१०.२.१९) तुडि व्यादेः ॥ ९ ॥

६२२. ^५र्व सूवायाः ॥ १० ॥

सर्वं सूवाया वर्धते । सूवादीनि । ^६र्व सूवायाः ॥ १० ॥

॥ इति प्रथमो दशकः ॥

१. इदं वाक्यं कं न.
 स्तोभाग्नेत्य. रा.
 २. सर्वेषु कोशेषूपलभ्यते ।

३ सूत्रभाष्ये क. न
 ४. घ. युस्तकेऽत्रैव भाष्यं समाप्तम् ।
 ५. ड्वं. मै. पु.

६२३. ४खिङ्गुरु लघोः ॥ १ ॥

(१) उपान्त्यस्य गुरुणो द्वैधं^१ लघोः परो वर्धते । एतमुत्त्यम् (५८१)
अप्सुदक्ष* (४७३) अरिरग्ने (९७) निवृत्तानि । इन्द्रंगच्छ (४८३)
समुद्रस्य (५१८) खिडिति ? सुप्वा (३१६) ह्रस्वस्य वृद्धिप्रतिषेधः ।
खिङ्गुरु लघोः ॥ १ ॥

६२४. ३द्वितीयमभ्या ॥ २ ॥

द्वितीयस्य गुरुणो द्वैधमभ्या वर्धते । ४शिशुम् (५६८) ५गिरम्
(५५७) निवृत्तानि । यदिन्द्र (१२२) उपःप्रारन्* (३६७) पवस्वदे
(४८३) अमिसोमयोः (५१८) ह्रस्वस्य वृद्धिप्रतिषेधः । द्वितीयमभ्या ॥ २ ॥

६२५. ७दि यजु ॥ ३ ॥

चतुर्थस्याभ्यामाद्द्वधं^७ यावत्यामृचि वर्धते । सखायज्ञाचतुर्थयोः
(१७.१.१४; आ.३.२.१२) निवृत्तानि । अभिप्रभृतीनि । एपस्य (५३१)
ह्रस्वस्य वृद्धिप्रतिषेधः । दि यजु ॥ ३ ॥

६२६: तंग्वास्तृतीयात् ॥ ४ ॥

तंग्वास्तृतीयाद्वर्धते । तंवः (२३६) तंगू (१०९) तंग्वास्तृतीयात् ॥ ४ ॥

१. लघोः इत्यारभ्याय भाष्याशः

द्वितीयसूत्रभाष्यान्ते क. कोशे
उपलभ्यते ।

२. व्यं खः सूत्रं. घ. न.

३. सूत्रं क. न.

४. शिशुम्. ग

५. गिरिम्. ख

६. दियुजा. क. ख. ग. घ

७. अभ्यासी. ख.

६२७. नद्या ह्रस्वम् ॥ ५ ॥

नद्या ह्रस्वं वर्धते । नहिवध (२४१) यरुतेचित् (२४४) इन्द्र
(२७४ ?) । ऋचस्साम (३६९) १ह्रस्वमिति ? अग्नेरक्षा (२४)
अग्नेयुंक्त्वा (२५) नद्या ह्रस्वम् ॥ ५ ॥

६२८. सण्योष्ये ॥ ६ ॥

सणि प्रत्यये द्वैधमोष्ये वर्धते । २त्वमङ्ग (२४७) ३यस्यत्यच्छम्
(३९२) चन्द्रमाः (४१७) अमृक्षत (४८२) निवृत्तानि । पाहिनः
(३६) योराजा (२७३) महेचनत्वा (२९१) अग्ने (३५, ४४८)
द्विः । त्वस्बङ्ग (५८३) सण्योष्ये ॥ ६ ॥

६२९. सन्खिडि ॥ ७ ॥

सन्ते पर्यणि खिडि प्रत्यये वर्धते । त्वमग्ने (६१) इन्द्राय पा
(५२०) सन्ते ? चन्द्रमाः (४१७) सन्खिडि ॥ ७ ॥

६३०. ४च्यु ॥ ८ ॥

च्युलिङ्गायामृचि वर्धते । एतामुत्त्यंमदाच्युताम् (१७.२२०)

च्यु ॥ ८ ॥

१. ह्रस्वस्य मिति घ

२. तमङ्ग ग

३. यस्यत्यच्छ स

यस्तात्यच्छा. ग

४ सूत्र घ. न

६३१. द्वितीयम् ॥ ९ ॥

द्वितीयं वर्धते । च्युलिङ्गायामित्यधिकारः । ^{२१ ३ २} १एतामृत्यम्० (१७.

२.२०) द्वितीयम् ॥ ९ ॥

६३२. भस्तुव्या ॥ १० ॥

स्तोभस्तुव्या वर्धते । इहोइह (१५.२.२) वाहोइह (१५.२.२)

^{३२ ३ २} उपाउप (१४.२.१३) भस्तुव्या ॥ १० ॥

॥ इति द्वितीयो दशकः ॥

६३३. लघ्वनः ॥ १ ॥

लघ्वनःकारो वर्धते । ^{३ २ ३ ५} २तुवीशुग्मः (१२.१.२७) ^{३ २ ३ २} शन्तीरुश

(१६.१.६) ^{३ १ २ ३ २ २} शैशातया^३ (१६.२.१७) निवृत्तानि । कदा (२२८)

त्रिकद्रु (४५७) तनत्यत् (४६६) प्रोअयामीत् (५५७) अनःकारः ?

^{३ २ ३ २} ४भर्यइव (१६.२.१४) लघ्वनः ॥ १ ॥

६३४. लघोः स्तुपे ॥ २ ॥

लघोः ^६परस्तुपेसंघाते वर्धते । ^७स्तुपे (५) उप । प्रियम् ।

लघोरिति ? इन्द्रम् । देवः । गंव (५१७) लघोः स्तुपे ॥ २ ॥

१. ण्टामृत्यम्. र. ग.

२. तुविशुग्मः ग.

३. तथाः ग.

४. मध्य इ. र.

५. परम्. र.

६. तुपामिवप्रियम्. घ.

६३५ ^१न वु ॥ ३ ॥

न वुलिङ्गेपर्वणि वर्धते । स्वर्वान् (२५४) वोअमु (३४८)

न वु ॥ ३ ॥

६३६. द्वितीयान्नीचे ॥ ४ ॥

द्वितीयाद्वर्धते नीचे प्रत्यये । द्वितीयमित्यधिकारः । इदामिदकम् ^{२१ २३ २}

(४.१.३०) पा-होइ-उ-ता (१.२.२७) मातेहेत्याः (८०) ऋहानृभिः ^{२१ २ १}

(४११) नामानियह्वः (५५४) वराइणियाः (१३.१.२) तिपौइसियाम् ^{२ ३ २ २ ३ २}

(१६.१.३७) इन्द्रस्यव (५५६) २ताः । द्वितीयात् ? समुद्रं च्य (३४३)

३प्रका । अरिष्टे (आ.१.१.११ ?) नीचे द्वितीयमिति ? परीतोपि^४ (५१२)

यावतादीनामन्त्येऽपि प्रतिषेध्यम् । द्वितीयान्नीचे ॥ ४ ॥

६३७. गिरे घमित् ॥ ५ ॥

प्रथमिपरे ६प्रत्यये दीर्घस्य द्वैधमिस्थमेव वर्धते । माते (८०)

अपीप्यन् (३०२) प्रचेतसे (३२८) श्रुष्टे (५६६) निवृत्तानि ।

^{२१ १२२ १} ग्रावाणोव (२.१.१४, १५) ^{२ १२ २२} भद्राते (२.२.१२) ^{२१ १२ २ १} ईशानस्मा (३.१.१५, १६)

^{२१ १२ २ १} अनापिः (३९९) ^{२ १२ २ १} सोमाइन्द्रा^६ (१६.१.२३) आसोमः (५३३)

१. न पु क

सूत्र घ. न.

२. ताऋ क न.

परं स्थान रिक्तं वर्तते ।

भाज र

१. दुकार्ता क

ह्वा ख.

४. परीणीपी ग

५. दीर्घे प्रत्यये क.

६ सोमइन्द्रा र.

सोमोपउत् (५१२) ^१आदित्प्रत्नादीनि । दीर्घमिति ? ^{२ १२१} पुरुहूतम्
 (६.२.८) अष्टम् (२४३) सिन्धुः (५१४) शिशुम् (५६८)
 अस्मभ्यम् (५४८) उत्तीहुवे (३६४) प्रथमोच्चत्वात् । गिरे घमित् ॥५॥

६३८. सि ॥ ६ ॥

ग्निलिङ्गायामृचि वर्धते । जनिष्ठादीनि । निवृत्तानि । ^{१२१ २१} रामग्ना०

^{२ १२ १}

(१.२.११) नतत्तआ (२.१.२१) ^{२ १२१ १} तपसाराऽ२३४ (३.१.२५)

^{२ १२ १}

पुरौहहोइ (३.१.३५) ग्नि ॥ ६ ॥

६३९. स्ये ॥ ७ ॥

रहस्ये वर्धते । ^२अहरीताये (आ.१.१.१३) स्वरपञ्चमे (आ.३.

२.१३) स्ये ॥ ७ ॥

६४०. तादेर्घुनि^३ ॥ ८ ॥

तादेः परस्य द्वैधं लघुनि प्रत्यये वर्धते । यज्ञायधायाम् (आ.३.२.१३)

नियतं च निवृत्तं च । तादेर्घुनि ॥ ८ ॥

६४१. ^४एचचु ॥ ९ ॥

ओष्ठयादिन्यामृचि द्वैधं लघुनि प्रत्यये वर्धते । प्रचे (३२८)

१. आदिदात्मना. ग.

२. इदं पदं वारद्वयं

लिखितं. घ. फोसे.

३. घनि. ग.

४. एचाचु. ग

१आरत्न (५११) २मिन्धुः (५१४) नृभिः (५२३) निवृत्तानि ।
 २१ २१ २ १२१ १
 वृत्रहा (१४०) पवित्रस्य (२६१) उग्रशर्मा (१२.२.१३) पवित्रेसो
 (१३.१.३३) देवेभ्यः पी (४७४) मरुद्भयोवा (४७४) प्रसेना
 २ १ २२ —
 (५३३) अन्वये । औष्ठ्यादिन्यां लघुनीति ? ३सृजाद्वाराऽऽरः (८.२.४)
 ष्यचु ॥ ९ ॥

६४२. अणः स्यवत्याइन्द्रायाम् ॥ १० ॥

४पादादेः परं स्यवति गीते आइन्द्रायां विपये वर्धते । ५यन्नमस्यन्ति
 (५४) एहीम (१५९) अर्कस्ययो (४७२) विद्वस्यद् (४५)
 ६नीचादित्यधिकारः । पादादेः ? यशस्यते (२२४) अणः स्यवत्या-
 इन्द्रायाम् ॥ १० ॥

॥ इति तृतीयो दशकः ॥

६४३. इ ॥ १ ॥

इकारो वर्धते । पादादेः परमित्यधिकारः । तपिष्ठैः (२४) विद्विषः
 (२७४) नेमिन्तष्टे (२३८) अतिधन्वे (२४६) परिष्टोमा (१५८)
 २ १२ २ २२ १२
 परिधीश्च (५१६) इकारः ? कईशाऽऽरनाम् (३०७) ७आवीराऽऽर३०

१. अरत्न. ग.

२. सिद्धु स.

३. सृजद्वाराऽऽरः ग.

४. पदादेः ग.

५. यन्नास्यन्ति. क.

६. तादित्यधिकारः क.

७. आवीराम्. स.

(११.१.८) पादादेः ^{२ १} ? मिजिन्वाऽ^२र^२ताऽ^{२ १}३^२४^{२ १}इ (१.२.१२) ^{२ १} १वसिन्धाऽ-
^२ ३२वाऽ^{२ १}३^२४^{२ १}इः (४.१.१७) गधिप्राऽ^२र^२या (१०.२.२५) मइन्माऽ^{२ १}र^२दाः
 (११.१.१७) ^{२ १} २जनिमाऽ^२र^२नीऽ^{२ १}३^२४ (१७.२.२८) इ ॥ १ ॥

६४४. ऊष्मण्यघोपादिन्याम् ॥ २ ॥

^३ऊष्मणि प्रत्यये वर्धतेऽघोपादिन्यामृत्ति । इकारइत्यधिकारः ।
 वतिश्रुतः (२६३) द्विः । तत्रिपम् (३८२) ऊष्मणि ? जनिमानि (५८३)
 अघोपादिन्याम् ? महिश्रवः (४६७) इकार इति ? स्रपोपिणम् (५८)
 ऊष्मण्यघोपादिन्याम् ॥ २ ॥

६४५. अः ॥ ३ ॥

^४अःकारो वर्धते । अघोपादिन्यामित्यधिकारः । घन्न्ताःकाऽ^{२ १}र^२र्ष्याम्
 (१३.२.२७) रायास्पूर्^{२ १}ऽ^२र्द्धा (९.२.१) पतत्रिये (५६८) ऊष्मणि ?
^{२ १} ५इन्द्रयाऽ^२र^२स्त्वा (९.२.१) अघोपादिन्याम् ? ^६उपश्रुधि (२८४)
^{२ १} ७रास्वस्तोऽ^२र^२था (८.१.१५) अःकार इति ? जुजोपते (५७३)
 ऊष्मण्यन्ते ? परुष्णीषु (५९५) अः ॥ ३ ॥

६४६. दाल्लघु ॥ ४ ॥

^८पदात्परं-लघु वर्धते । पुप्रावोऽ^{२ १}र^२चाऽ^२३^{२ १}इ (१.२.१३)

१. यासिन्धवः घ.

२. जनिमानि. र.

३. भाष्यम्. घ. न.

४. अकारः ग.

५. इन्द्रयास्त्वा. र.

६ अत्राःकारो नास्ति ।

कथमेतत्संगच्छते ।

७. रास्तो. र

८. पादान्. क. र. घ.

^{२ १} यन्नामाऽ^२रस्याऽ^३रि (२.१.२३) ^{२ १} नशाताऽ^२र्या (८.१.१२) ^{२ १} दुष्टाराऽ-
^२रिन्द्रा (८.१.२०) ^{२ १} आचाजाऽ^२रिगा (८.१.२९) ^{२ १} विष्कामाऽ^२रिइते
 (१०.१.२०) ^{२ १} अमार्ताऽ^२रित्वाऽ^३रि (१७.२.२९) ^{२ १} मानाआऽ^२रिन्द्रा
 (७.१.२७) ^{२ १} १पादात्परम् ? ^२ परमाऽ^२रिज्याः (७.२.७,८) ^{२ १} पयमाऽ^२रिनाऽ^३
 (१५.१.११) लघ्विति ? ^२ ये च त्वे (२५४) ^२ व्यख्यद्री (५४६)
 चित्स (८) ^२ द्रक्षु (१६७) ^२ णमु (१२४) ^२ प्रभृतीनां पादादेः परमित्य-
 धिकार. । दाह्यु ॥ ४ ॥

६४७. ए ॥ ५ ॥

^{२ १} एकारो वर्धते । ^२ श्रुताइस्रऽ^३रिताः (५.१.४) ^{२ १} महाइवाऽ^२रियाम्
 (४.१.२१) ^{२ १} ३व-धाइनाऽ^२रिवाः (६.१.२७) ^२ वनेम (१२८) ^२ ४महिते
 परे । ए ॥ ५ ॥

६४८. णीथे वि ॥ ६ ॥

^{२ १} ५प्रादणीथमंघातस्य (?) ^२ ६द्वैधमेकारो वर्धते । ^{२ १} विशाइवाऽ^२रिशे
 (१.१.२६) ^{२ १} निवृत्तानि । ^२ अनेहाऽ^३रिसाऽ^३रिइम् (२.१.३३) ^{२ १} तिवेधाऽ-
^२रिसाऽ^३रिइः (२.१.२) ^{२ १} इयेधाऽ^२रिइ (१.२.८) ^{२ १} ७ईशेहाऽ^२रिइवृऽ^३रि

१. पादान् क ख घ

२. सुताइनावाः क

३ वाधाइनावाः क

४ तेमहिते ख. ग.

५ प्रादाणीथ० ग.

६ द्वैधमेव घ.

७. ईशेहाइवृ क. ख. ग. न.

(२.१.२९) तएमाऽ२३साऽ३४३इ^१ (१.१.२४) णीधे वि ॥ ६ ॥

६४९. ^२वचु ॥ ७ ॥

न वकारादिर्वर्धते । हुवेभाऽ२३राम् (६.२.१) वत्रिवाऽ२३साम्
(१३.२.३१) वचु ॥ ७ ॥

६५०. गेः ॥ ८ ॥

प्रथमात्पर एकारो वर्धते । विश्वेदग्निः (११४) भरे भरे (३०९)
आइन्द्रावति कृष्टे । सुतेवयाऽसि (७७) गेः ॥ ८ ॥

६५१. ^३इ सन्त्वः ॥ ९ ॥

^४इकारवतस्सन्त्वस्य पर्वणो वर्धते । पादादेः परमित्यधिकारः ।
य-क्षाइयाऽ२३मीऽ३ (२.१.३०) इ-न्द्रास्याऽ२३धा^५ (३.२.८) इन्द्रात्वाऽ-
२३दा (५.२.२१) ^६न-काइस्माऽ२३दा (५.२.९) इकारवतः ? ^७उपग्रह्या
(२६९) उग्रशर्म (४६७) पादादेः ? ^२अग्निः-चिकाऽ२३इतीऽ३ः
(१२.१.१०) इ सन्त्वः ॥ ९ ॥

६५२. अवः ॥ १० ॥

ओकाराच्च परं वर्धते । अग्निवः (८७) योजरि (२३५)

1. इतः परं नत्वमाइ इत्यधिकः क.

2. विचु स.

3. उसन्त्वः क.

4. उकारवतः क.

5. वा. स.

6. नकाइस्मदा. र. ग. न.

इतः परं आइन्द्रकसमाप्तेः घ. न.

इकारवत इत्यधिकारः । अवः ॥ १० ॥

॥ इति चतुर्थो दशकः ॥

६५३. श्येने ॥ १ ॥

श्येनसंघाते वर्धते । अग्नेर (५) श्येनः (४७३) श्येने ॥ १ ॥

६५४. अघोषादेर्व्यम्^१ ॥ २ ॥

अघोषादेरक्षरात्तालव्यं वर्धते । ^२कक्षीवन्तम् (१३९) छन्यं वचः
(२५५) सृजदश्वम् (४८१) प्रचर (३२८) छर्दिर्य (२६६)
प्रथमादित्यधिकारः । अघोषादेर्व्यम् ॥ २ ॥

६५५. मान्घो^३ द्र नव्यन्^४ ॥ ३ ॥

^५मान्तपादस्थस्य पर्णो वर्धते लघोः परं द्रलिङ्गायामृचि, ^६अव्य-
ञ्जनान्तम् (तस्य ?) । द्रवाससम् (१८) सुवीर्यम् (१७५) हुवेनुशकम् (३३३)
शतक्रतुः (४६६) द्विः । पुरुहूतम् (३८२) वृपणंष्ट्र (३८३ ?)
मान्तपादस्थस्येति ? वृणीप्रभृतीनि । लघोः ? त्रातारम् (३३३)
द्रलिङ्गायाम् ? विश्ववेदंसम् (३) अङ्गोपिणम् (५२८) अव्यञ्जनान्तमिति ?
(स्येति ?) ^७विधुंदप्रभृतीनि । निहवे हवे नीचावीर्यमिति पाठः । विधु

१. विंत्, ग. वीर घ.

२. काक्षीवन्तम्. घ.

३. गो. र.

मघोर्द्रं ग.

४. व्यम्. र. ग.

५. पादस्थितस्य क.

पदस्यस्थ. ग.

६. नव्यञ्ज क.

व्यञ्जना. र. ग.

७. विधुर्यं प्र. क.

नीचादित्यधिकारः । मान्यो द्र नव्यन् ॥ ३ ॥

६५६. जि ॥ ४ ॥

जिलिङ्गायामृचि वर्धते । सुवीर्यम् (१७५) ^{२१} १रथाइतामं ^२
 (९.१.२१) निवृत्तानि । ^{२११} वासुद्रुवाऽ^{१११} २३४५म् (६.२.८) ^{२११} पूरुस्पृहाम्
 (१५.१.१३) ^{२१} २द्रुपार्थिवाम् (८.१.३४) ^{२ ३१} धस्मानम् (८.२.२९)
 मघवानामिति । जि ॥ ४ ॥

६५७. उच्चमन्त्यम् ॥ ५ ॥

पर्वण उच्चमन्त्यमक्षरं वर्धते । अच्छाकोशम् (५१४) इदमिदकम्
 (स्तोभः) अग्निष्टपति (स्तोभः) ३त्यग्निः (स्तोभः) होता । सवाजेपु
 (४११) महस्त्रेणव (२३५) जागृविः (५६७) प्रभृतीनि । उच्चमन्त्य-
 मिति १ अत्रैव । ४नेमिण उभयोर्विशेषो निवृत्तिं ज्ञापयति । मागायताया
 आद्रिरित्युक्तम् । उच्चमन्त्यम् ॥ ५ ॥

६५८. सुन्या रे वं च ॥ ६ ॥

सुन्या द्वैघं स्वरितात्परं वर्धते पूर्वं च । सुनी (४३) मदे
 (४७५) वृषा (४६९) निवृत्तानि । प्रभृ । देवान्^५ । आनीरम् । (४०५)
 सोमोयस्सु (५८२) पृष्टे सुतासोमायाम् । सुन्या रे वं च ॥ ६ ॥

१. रथाइताऽ१माऽ२म् र. ग. घ.
 (९.१.२०)

२. द्र ग. न.

३. त्यग्निं होता क. र. ग. घ.

४. नेमिणं ग.

५. देवप्रदा र.

६५९. दीर्घमविड् ॥ ७ ॥

चतुर्थस्य द्वैधं दीर्घमेव वर्धतेऽवैधस्य पर्वणः । महा^४इन्द्राः^५ (५.१.
 १३) सोमा^४इन्द्रा^५ (१६.१.१८) गव्यासोमा^४ (१३.२.११) वचोदेवा^४
 (६.१.१६) यस्तेमदाः^४ (१३.१.२) दीर्घमिति ? धनुष्टन्वा^४ (१६.१.३७)
 पवतेहा^४ (१७.१.३७) अवैधस्यति ? शन्नोदेवीः^४ (१.२.१९) चनोहिताः^४
 (१६.२.२) दीर्घमविड् ॥ ७ ॥

६६०. डौ ॥ ८ ॥

तृतीये प्रत्यये वर्धते । स्पे-जुहूमसि (आ.१.२.१९) निवृत्तानि ।
 भुवदध^१ (५७०)^२आधर्वणाऽ३ (५.१.३४) दाइवंययाउ (९.२.५)
 डौ ॥ ८ ॥

६६१. वचु ॥ ९ ॥

वचु न वर्धते । चिन्त्यम् । वकारादिर्वर्धते । वाजीददा०^२ (५.२.२५)
 स्वादिष्ठया (४६८) वादेर्ग्रहणं तु । वचु ॥ ९ ॥

६६२. उत्तेययोः ॥ १० ॥

उत्तेययोश्च दीर्घं वर्धते । उतएकाम्^२ (२.१.३७) ईयानःकृष्णाः^३
 (८.२.१९, २०)^४आदिः । उत्तेययोरिति ?^५पुरांभिन्दुः (३५९)

१. दिवग विड् ख.

२. अधर्वणा. ग.

३. वचु मै. पा.

४. आनीत्सूले र. आनीधूते. ग

५. पुरांतिदुः ग.

उत्तेययोः ॥ १० ॥

॥ इति पञ्चमो दशकः ॥

६६३. रोऽप्प्रथमे ॥ १ ॥

स्वरो वर्गप्रथमे प्रत्यये वर्धतेऽञ्जिज्ञायामृचि । ^{२ ३ ४ ५} स्याप्रशस्ताम्
 (२.२.१६) ^{२ ३ ४ ५} ताप्रयाही (८.२.१,२) ^{२ ३ ४ ५} धुःपावकाः (१५.१.३६)
^{२ ३ ४ ५} शीतसर्गाः (९.१.११) स्वरो वर्गप्रथम इति ? अत्रैव । अञ्जिज्ञायाम् ?
^{२ ३ ४ ५} यंमहित्वा (८.२.२४,२५) तिस्रोत्राचके । रोऽप्प्रथमे ॥ १ ॥

६६४. इञ्जु कृपु ॥ २ ॥

पदान्तः कृपुलिज्ञायामृचि वर्धते । असुरस्य (७८) ^{२ ३ ४ ५} चर्कृपादा
 (५.२.२२) भिस्सहस्रैः (३२३) ^३अपास्नीहितिम् (३२३) कृपु-
 लिज्ञायाम् ? इदन्तप्रमृतीनि । पदान्त इति ? चर्कृपादीनि । इञ्जु कृपु ॥२॥

६६५. तिपु घु ॥ ३ ॥

तकारिष्वक्षरेषु लघु वर्धते । ^{२ ३ ४ ५} शीतसर्गाः (९.१.११) निवृत्तानि ।
^{२ ३ ४ ५} सस्कृतानी (२.२.१६) ^{३२२ ३ ४ ५} आयत्तमिन्द्राः (८.२.१९,२०) ^{२ ३ ४ ५} माविवक्ती
 (१५.१.३६) ^{२ ३ ४ ५} पृक्तरसाम् (१५.२.४) तिपु घु ॥ ३ ॥

१. धूः पावकाः. र.

२. चर्कृपादा. र.

३. अपास्नीहिति. र.

४. पृक्तरसम्. क. ग. घ.

६६६. सर्वोऽन्तः ॥ ४ ॥

सर्वपर्वणामन्तो वर्धते । क्रुष्टः^१ । तद्विविद्वाइ (१.१.२५) इन्द्रंविश्वाः^२
 (९.१.२२) हिताः^३ (२.१.१५) अग्निदूताम्^४ (१.१.५) एकाक्षराण्यन्त-
 वत् । सर्वोऽन्तः ॥ ४ ॥

६६७. जि द्विवतः पते ॥ ५ ॥

द्वितीयस्वरस्य द्वैधं बहुक्षरस्य^१ पतन्ते^२ स्वरे वर्धते । इन्द्रंविश्वाः^३
 (९.१.२२) येमिः । अन्यत् । अहये । हर्यश्नाय (१५६) स्वरत (स्त्रीभः)
 नेतायः (५८२)^४ अग्निरग्रमुपसाम् (७०) स्वानोअद्रिः (५२९)
 वराहोअभि (५२४) णस्वन्त इह (५६१) हुवे भरं नकारिणम् (२३७)
 दिवोदासायरन्धयन् (३९२) परिवृत्राणिसक्षणिः^५ (४२८) रधीतमम्
 (२८३, ३४३) उदुत्यंजातीपङ्के (आ. ६.२.४) जि द्विवतः पते ॥ ५ ॥

६६८. ओव्यूष्मादिः ॥ ६ ॥

ओविप्रत्यये द्वैधमृष्मादिरेव वर्धते ।^१ ४स्यसा (१२.१.३८) अनु-
 शुक्रशोचि (४६५) निवृत्तानि । अत्रैव । ओव्यूष्मादिः ॥ ६ ॥

६६९. सिद्धा ष्टक् ॥ ७ ॥

^५अग्निदूतायां द्वैधमाचिकं वर्धते । ^६स्ये । यथावई (आ. १.१.१)

१. पतन्ते घ.

२. आग्निरग्रमुपसः र.

३. सक्षणि. ग.

अक्षरसणि. ग.

४. समा. घः

५. अग्निदूतायाः ग.

६. स्यं. क. र. ग. न.

पिनासुप्रभृतीनि । निवृत्तानि । आथर्वणे (आ १.१.२३) परे देवस्थाने
 (आ ११ १६) बृहतीनामदेव्ये (आ ११.२५) भर्गयशसोः^१ (आ.
 २२.११,१२) महिरीणायाम् (आ ३.२ १,२) यामेऽग्निमीढायाम्
 (आ ४ १ १३) तेऽमन्वत (आ ४.१ १६) ग्निद्वा ऋक् ॥ ७ ॥

६७०. ^२प्रिनुः ॥ ८ ॥

३ ग्वरतः पर्वगो वर्धते । अग्ने. प्रिये (आ २ १ ३२) कश्यपस्य
 (आ ४ १ १९) प्रिनुः ॥ ८ ॥

६७१. ^४धना ॥ ९ ॥

धनायाश्चाचिक उधते । द्रमूप्रभृतीनि । निवृत्तानि । असिशब्दो
 महिशब्दो दिमिशब्द इतिशब्द उमिशब्दः (आ ६ २ १;३.२ १;३ २.२,
 ६ २ १) धना ॥ ९ ॥

६७२. ^५य ॥ १० ॥

यशब्दश्च धनाया वर्धते । स्नादिष्टया (४६८) द्वन्द्वतृतीये पयसि
 (आ ३ १ ८) य ॥ १० ॥

॥ इति षष्ठो दशकः ॥

१ भर्गयशसो क र्व ग घ
 २ प्रिनु र्व
 पिनु घ

३ एररति क ख ग घ
 ४ सूत्र घ न
 ५ या घ

६७३. पित्रायाम् ॥ १ ॥

पित्रायां च यशब्दो वर्धते । एहीमस्य (१५९) निवृत्तानि ।

१ धनसाअ (२५१) पित्रायाम् ॥ १ ॥

६७४. योनिः ॥ २ ॥

योनिष्टायाश्चाचिकं ^{२ १ २ ३} २वर्धते । योनिष्टादीनि । निवृत्तानि । इदामिद-

^२ कम् (४.१.३०) द्वन्द्वपष्टाद्ययोः (आ. ३.२.१,२) अश्विनोर्व्रताद्ये
(आ. ४.१.१५) इलान्दे (आ. ५.१.१) योनिः ॥ २ ॥

६७५. हरि ङु ॥ ३ ॥

३ हरिरायाश्च जुवत्यां न वर्धते । परीतोपि (५१२) हरिरासृ

(५३०) जुवत्याम् ? पावकवर्णाः (७.१.२) हरि ङु ॥ ३ ॥

६७६. ममत् ॥ ४ ॥

ममद्वति ^{१ २ ३ २} पर्वणि न वर्धते । नाइममदः (८.२.२) ^{३ २ ३ २} ममद्रिभिः

(१४.२.१३) ममत् ॥ ४ ॥

६७७. हो वाहायाम्^४ ॥ ५ ॥

५ होइत्ययं वाहायां प्रत्यये न वर्धते । सियौऽश्नो (५.१.२७)

स्वऔऽश्नो । हो इति ? तंसु-भर्गा (२.१.३३) वाहायाम् ? ऋचौऽश्नो

१. धनस्तत्. घ.

२. आर्चिके. ग.

३. हरिभास्व. ग.

४ वायायाम्. रत. ग.

५ होवत्ययम्. ग.

(२.१.१५) प्रभृतीनि । हो वाहायाम् ॥ ५ ॥

६७८. मि कयास्थिरायाम् ॥ ६ ॥

मकारि कयास्थिरायां न वर्धते । ^१हतामत्वम् (५५३) ^२मध्यमम्
(५७९) मकारि ? स्रो न (४६३) यद्ध्रसिवृत्र (३९१) मि कया-
स्थिरायाम् ॥ ६ ॥

६७९. ^३वेर्लशु ॥ ७ ॥

मन्द्रस्य द्वैधं ^४लशु इदमेव वर्धते । ^{३२२ ३२}मोमःकला (१६.२.१४)
निवृत्तानि । कर्दम् (४३३) यवाशिरम् (१२.१.२७) तुव्यादीनि ।
अग्निदूतवृतीयादित्यधिकारः । वेर्लशु । चिन्त्यम् ॥ ७ ॥

६८०. णस्यास्सन्ध्यमत ॥ ८ ॥

णस्या द्वैधं मन्ध्यमेव वर्धतेऽतश्चन्द्रवति पादे । ^६अञ्जते (१३५)
व्यञ्जते (५६४) ^७अभ्यञ्जते (५६४) अतश्चिन्दीति ? धातवे (६४)
यहन्तवे (११९) णस्यास्सन्ध्यमत ॥ ८ ॥

६८१. यदि ॥ ९ ॥

यच्छब्दवत्यामृचीकारो वर्धते । यत्मोममि (३८४) स्वे यच्छवामि

१. हताम् थ्वम्. ग.
२. श्रोमद् यमायम्. क.
३. वेल्शु. ग.
४. नश. ग.

५. सोमः कलशा. ग.
६. अञ्जते स. ग.
७. अभ्यञ्जते ग. ग.

(आ.३.१.२) केशिभिः (आ.३.१.२) अतश्चिद्विनीत्यधिकारः । यच्छब्द-
वत्याम् ? कस्यनूनंपरीणसि (३४) यदि ॥ ९ ॥

६८२. तमृचि जारिण्योः ॥ १० ॥

तंशब्दादिन्यामृचि जारास्वरिणि पर्वणि ओकारादेः पर्वणो वर्धते ।
तंवस्सखाद्वितीये (१७.१.१७) निवृत्तानि । तंवस्सखा (५६९) तपु
(३८२) तंते (३८३) जारास्वरिणीति ? एतास्वेव । तंशब्दादिन्याम् ?
णिहस्मि (२४८) तमृचि जारिण्योः ॥ १० ॥

॥ इति सप्तमो दशकः ॥

६८३. उदुहोऽडि ॥ १ ॥

उदुहोऽडि^{३ २ २ २} १ प्रत्यये न वर्धते । शन्नोदेवीः (१.२.१९) सुवनानाम्
(३७८) नोधनुवन्तु^{३ ४ ५} (१६.२.८) इन्महत्सु (४११) मिरु । उदुहो ?
अग्निदूताम् (१.१.५) अडिप्रत्यये ? अयंपूषा (५४६) इन्द्रोयवाशिरः
(१४५) कार्यम्^२ । उदुहोऽडि ॥ १ ॥

६८४. छायाम् ॥ २ ॥

छायां प्रत्यये न वर्धते । शाऽश्चीप-ताऽर^{२ ४ २ ३ १ १ १} ३४५इ^३ (१०.२.१९)
नीचम्-वाऽइवक्ष-णाऽर^{२ ४ २ ३ १ १ १} ३४५इ (११.१.१२) छायाम् ॥ २ ॥

१. अडि क. न.

२. पुनरपि यवाशिरः कार्यम्.

इति. वर्तते ।

३. अत्रैव भाष्य समाप्तिः घ.

६८५. आच्छृ ॥ ३ ॥

आकाराच्छूलिङ्गायामृचि न वर्धते । अग्निं न^१ (७२) जगृह्णायाम् ।

नियतं च निवृत्तं च । आच्छृ ॥ ३ ॥

६८६. दाद्धीप्याम् ॥ ४ ॥

पदात्परं हीप्यां न वर्धते । शपिवि (९८) मम (१०३) तंवः

(५६९) दाद्धीप्याम् ॥ ४ ॥

६८७. णे शु ॥ ५ ॥

इ ष २१ २

२ ३१ २

णेशब्दो न वर्धते शप्रत्यये । वञ्जिणे-शाऽ३४३न्तमानि (८.२.१७)

णे शु ॥ ५ ॥

६८८. रं यि ॥ ६ ॥

२ २ ष २१ ४ २

रंडत्येतत् यिप्रत्यये न वर्धते । द्युमन्ताऽ३३म्देवअजरम् (११.२.२)

३ यिप्रत्यये ? इतउत्तीचोअजाऽ६राम् (७.२.३४) रं यि ॥ ६ ॥

६८९. ४वञ्चित् ॥ ७ ॥

२ ३

२ २ ३

२

चिदद्रिऽ२३४वः^५-चिदद्राऽ२३४वः (१०.१.७) वञ्चित् ॥७॥

1. इतः परं पञ्चमसूत्राय वर्धते पर्यन्तं. क. न.
2. पि यि. क. न्व.

3. यिप्रत्यये. न्व. ग. घ. न.
4. वञ्चि. र. ग.
5. चिदद्रिः. न्व.

६९०. नट् ॥ ८ ॥

^{२ ३ ४ ५}
१मामुदानट् (२.२.७) नट् ॥ ८ ॥

६९१. त्वत् ॥ ९ ॥

^{१ ३ २ ३ ४ ५ ४ ५}
हा. ययाइदिवोहाड-वित्वत् (२.२.२) त्वत् ॥ ९ ॥

६९२. नञ्जे ॥ १० ॥

^{२ १ ४} नञ्छब्दस्तोभे प्रत्यये न वर्धते । ^२ हाउजनत् (त्रिः) जनद्धाउ (त्रिः)
^१ होइ-जनत्, (द्वे-द्विः) होड (१५.२.८) स्तोभे ? ^{१ २ ३ ४} जनात्-जनितेन्द्रा-
^२ स्याऽ३० (१५.२.८) नञ्जे ॥ १० ॥

॥ इत्यष्टमो दशकः ॥

६९३. शम् ॥ १ ॥

^{३ २ ४ ५}
अच्छोऽ३कोशम् (१४.२.२३) शम् ॥ १ ॥

६९४. उग्रं छे ॥ २ ॥

^{२ १ २ १ १}
उग्रंशर्माया^३ मकारपरेऽक्षरे प्रत्यये न वर्धते । पुरुहूतम् (६.२.८)
गोथीते (४०७) सोमोयः (५१२) मकारपरे ? अष्टमम् (२४३)
^{२ १ २ १}
सोमाइन्द्रा (१६.१.२३) ह्रस्वमित्यधिकारः । उग्रं छे ॥ २ ॥

६९५. ^१द्रुक्सन्ध्यं गौ ॥ ३ ॥

द्रुक्संघातस्य गौप्रत्यये द्वैधं सन्ध्यमेव वर्धते । ^१द्रुकाड (१२.१.२७)

१. भाष्यम् क न.

२. जनितेन्द्रा. ग न

३ उग्रंशर्माया ग

४ द्रुक्सन्ध्यं स.

अरिष्टे (आ. १.१.११, १२) द्रुक्सन्ध्यं गौ ॥ ३ ॥

६९६. तद्वचा अणि घम् ॥ ४ ॥

तद्विद्विह्वायाः पादादौ प्रथमे स्वरे प्रत्यये द्वैधं दीर्घमेव वर्धते ।
यजिष्ठः (१००) द्विः । पुरुहू (११५) अपांविच (७७) तपानो दे
(३९) दद्वसाउ (९.१.३१) निवृत्तानि । इन्द्रसमत्सु (२६९)
तमिन्म (४११) ^१चिपआजु (४६५) ^२पयासि (४७६) इन्द्रंविश्वाः
(३४३) पुना (५११) तवाहसो (५१६) ^३वृत्राणि-सक्षणिः (११.२.१६)
भाष्यम् । सोमद्युम (५०३) पदंनवीयः^३ (५०२) ^४तद्वचाः ? ध्रुवेदसम्
(३) गौ प्रत्यये ? आचिके प्रभृतीनि । तद्वचा अणि घम् ॥ ४ ॥

६९७. ष्धे ॥ ५ ॥

देशन्दवतः पर्वणः न वर्धते । आपिनोवोधिसधमधे (२३९)
धे ॥ ५ ॥

६९८. सचु ॥ ६ ॥

सकारादेः पर्वणो न वर्धते । स्यान्नस्त्रनुः^१ (२.२.१३) सुतासस्तोमाः^२

(६.१.५) सचु ॥ ६ ॥

१. चिपआजु. क. ए.
२. पयासि स्थ.
३. नवीयसी. क. ए. ग. घ.
४. तद्वचाप्रभृतिभाष्यं. घ. न.

५. सूत्रं घ. न.
६. इतः प्रभृत्यमिमसूत्रभाष्यगत-
वर्धते पर्यन्तं घ. न.

६९९. चात् ॥ ७ ॥

यथर्चाचि परं वर्धते । शीया-स्तोताराऽर३मीत् (८.१.३१)

१अग्न्यश्वा । मदच्युतम् (५८१) अक्रान्प्रभृतीनि । चात् ॥ ७ ॥

७००. शीयुक् ॥ ८ ॥

शीयुक्तं च परं वर्धते । एताप्रदहमशीय (३१०) पुनानायप्र
(५६८) शीयुक् ॥ ८ ॥

७०१. भात्तिथेः ॥ ९ ॥

२स्तोभादतिथेर्वर्धते । प्रेष्टुवः (५) अभीपतः (३०९) निवृत्तानि ।
३यज्ञावः (३५) विन चित्रानि अय (१) भात्तिथेः ॥ ९ ॥

७०२. दिवाव्यन् ॥ १० ॥

दिवानक्तस्य व्यञ्जनान्तस्य द्वैधं स्तोभादेव परं वर्धते । छन्द्यंवचः
(२५५) धर्तायाम् । निवृत्तानि । त्वद्रथिः (२.२.२६) प्रहोपिणः (१४५)
शतक्रतुम् (२१४) केचिन्निघेसुरित् (२४६) दिवानक्तम् (२८७)
त्रिवरूथम् (२६६) भिरूतिभिः (२५३) निस्वनानि । गंवहुलम् (५१७)
श्रुतम् । भाष्यम्-शस्यमानम् (६.१.१७) ४वैधादित्यधिकारः । दिवाव्यन् ॥ १० ॥

॥ इति नवमो दशकः ॥

१. अन्यन्वा. ख.

२. स्तोभात्तिथेः स.

३. इतः परमुपरितसूत्रीय

भाष्यगननिवृत्तानि पर्यन्तं घ. न.

४. वन् स. व्यत्. ग. व्यम्. मै. पा.

५. द्वैधादि. ग.

७०३. प्रि ॥ १ ॥

प्रिवतश्च पर्वणो वर्धते । प्रियंमित्रम् (३५) प्रियन्धसः (१४५)

प्रि ॥ १ ॥

७०४. १मि ॥ २ ॥

१मकारे प्रत्यये वर्धते । दिवानक्तंदिशस्यतम्^३ (२८७) याहिमयु

(२४६) मि ॥ २ ॥

७०५. ए ॥ ३ ॥

अकारे प्रत्यये वर्धते । ^{२१२}द्रपार्थिवाम् (८.१.३४) ^{२१२}३श्ववेदसाम्

(१.१.५) ए ॥ ३ ॥

७०६. नीचे ॥ ४ ॥

नीचे प्रत्यये वर्धते । पितापुत्रे (२५९) ^६पुत्रासः (४५९) नीचे ॥४॥

७०७. नाके ॥ ५ ॥

नाके पर्वणो वर्धते । नीच इत्यधिकारः । नाके (३२०) अक्रान्

(५२९) नाके ॥ ५ ॥

७०८. चतुर्थम् ॥ ६ ॥

चतुर्थं वर्धते । ^७नाकेपवर्णइत्यधिकारः । नाके (३२०) अक्रान्

१. घम्, घ.

२. मिकारे घ.

३. दिशस्यतम्, क, ख, न.

दिशस्यताम् ग.

४. श्वावेदसाम्, घ.

५. पित्रा सः ग.

६. नाचपर्वणः घ.

(५२९) चतुर्थम् ॥ ६ ॥

७०९. रि वौ ॥ ७ ॥

रिवतिगीते ^११रिप्रत्यये वर्धते । रं^१पृथिवीम् (२.१.१८) वृ^{१२}पापावित्रे^२०

(आ.५.१.१२) वृ^{२१}हत्सोमो^{२२} (आ.५.१.१२) ^२यशब्दवत् इत्यधिकारः ।

रि वौ ॥ ७ ॥

७१०. विनः ॥ ८ ॥

विनः पर्वणो नो वर्धते । वि^{४२}त्त्वत् (२.२.२) पाशं^{१२}दिवि^१ (३.२.१७)

^{२१२}वतेदिवि (११.१.३१) गर्दै^२व्य (५८३) विधुम^१छि^२ह्नायामित्यधिकारः ।

विनः ॥ ८ ॥

७११. गा ॥ ९ ॥

गावतः पर्वणो न वर्धते । न्यग्वा^१हृ^२० (७.२.२६) गा^{११}वोमिम^२

(१३.१.११) गा ॥ ९ ॥

७१२. द्रुहस्य ॥ १० ॥

द्रुहस्य च न वर्धते । स्ये अभीनवन्ते (आ.) इन्द्रोराजायाम

(आ.१.२.१०) द्रुहस्य ॥ १० ॥

॥ इति दशमो दशकः ॥

७१३. त्रिरुक्तायाः ॥ १ ॥

त्रिरुक्तायाश्च शताया न वर्धते । धेनुनि (आ.३.१.७) विश्व-
ज्योतिषि (आ.३.१.३०) दशस्तोभे (आ.४.२.१६) राजने (आ.४.२.
१९) त्रिरुक्ताया इति ? त्वयावयम (५९०) त्रिरुक्तायाः ॥ १ ॥

७१४. स्ये ॥ २ ॥

रहस्ये^१ द्वैधं पदान्त एव वर्धते । ऊताया इत्यधिकारः । युनजते
(आ.१.२.१) दाशुपे (५८७) निवृत्तानि । मूर्धानम् (आ.१.२.१६)
अमात्रि (आ.३.१.२९) स्ये ॥ २ ॥

७१५. दोषाया अन् ॥ ३ ॥

दोषावस्तायाः परस्य पर्वणो द्वैधमन्लिङ्गायां न वर्धते । ^{२ १} धियावयम्

(१.१.२४) ^{१ १ १} जनानाम् (२.१.४, ५) ^{२ १ १} श्चाप्रथमादीनि । यथापथः (१.२.१-
२२) तमर्त्यः (२.८८) ^{२ १ १} अन्लिङ्गायाम् ? ^{२ १ १} वियाअयाम्^४ (१.२.१२)
^{२ १ १} स्वसीदसी^५ (१.४.१.२४) दोषाया अन् ॥ ३ ॥

७१६. अभु ॥ ४ ॥

अमादौ पर्वणि ^१ न वर्धते । ^{१ १ १} अभिस्तोमैः (७.१.३) अभिष्टिभिः

१. द्वैधमेव. घ.

२. श्चाप्रथमादीनि, क, घ.

३. अनुन्ति. ग.

४. वियाअयम्. ग.

५. स्वसीदसि ए.

६. न. घ. न.

(२८२) ^१इदन्तस्येत्यधिकारः । अथु ॥ ४ ॥

७१७. गौरैऽम् ॥ ५ ॥

गौरसंघाते ^२चांशब्दो न वर्धते । यथा (२५२) अभित्यंमेपम्
(३७६) गौरैऽम् ॥ ५ ॥

७१८. उप् ॥ ६ ॥

उप्शब्दो न वर्धते । ^{२ १}उप्-माऽरतोऽ^२३५हाइ (१२.१.९) उप्-गिरा ।
^{२ १}उप्-माऽरड्रोऽ^२३५हाइ^३ (९.१.१६) उप्-इहीऽ^२१२३हा । उप् ॥ ६ ॥

॥ इति वृद्धावृद्धम् ॥

॥ हत्येकादशो दशकः ॥

॥ इति सामतन्त्रभाष्ये^४ सप्तमः प्रपाठकः ॥

॥ अथाष्टमः प्रपाठकः ॥

७१९. दीर्घं गीतादिर्ग्रहणादिश्च ॥ १ ॥

दीर्घं गीतादिरापद्यते । तं^५ गीतशब्दमधिकरिप्यामः । ग्रहणादिश्च
दीर्घमापद्यते । दीर्घं गीतादिर्ग्रहणादिश्च ॥ १ ॥

७२०. श्रुधि ॥ २ ॥

^{१२}श्रुधियाऽर (३.१.१५) श्रुध्ये । अवृद्ध इत्यधिकारः । श्रुधि ॥२॥

१. इतन्तस्ये० ग.

२. अचाश० ग.
वांश घ

३. हाइ. क. न.

४. सामतन्त्रे क. र. ग. घ.

५. यद्रीत० क. ग. यं गीत० र. घ.

७२१. ^१त्रभा ॥ ३ ॥

^{२२ १२ २ २} र
श्वात्राभाजावयसा० (७.२.२४) त्रभा ॥ ३ ॥

७२२. ^१न्ववा ॥ ४ ॥

^{२१ २२} र ^{१२ २ २ २ २} र
प्रधन्वावाऽ३ (११.२.१७) ऊपुप्रधन्वावाजसातये० (११.२.१८)
^{२ २ ४ १ २} र
प्रधन्वावाजऽ३सा-तायाइ (११.२.१६) न्वा ॥ ४ ॥

७२३. चच ॥ ५ ॥

^{१२ २२} र ^{२ १ २} र
एवैश्वा (९.२.२६, २७) चचाइततुः (४.२.१५) अबृद्ध इत्य-
धिकारः । चच ॥ ५ ॥

७२४. ववरि ॥ ६ ॥

^{२२ १} र —
वावार्ताऽ२ (१२.१.३१) रेफसंबद्धमिति ^१ ववाऽ२३हो
(६.१.२३) ववरि ॥ ६ ॥

७२५. द्ररा तुसा ॥ ७ ॥

^{२२ १} र
द्रराधसायास्तुसशब्दो दीर्घाभवति । तूसनाइपाऽ२३ (१६.२.७)
^{३ ४ २} र
द्रराधसाया इति ? तुसनिप (१६.२.८) द्ररा तुसा ॥ ७ ॥

७२६. दिगमृ रे ॥ ८ ॥

चतुर्थोच्चस्यादिर्दीर्घाभवति अमृतापरे पर्वणि प्रत्यये । ^{४२} त्वांत्व०

(१.१.१३) पुना (५११) अमृतापर इति^१ ? पुना तृतीये (१४.१.२३)
पुनानस्तोमजा (५१९) दिगमृ रे ॥ ८ ॥

७२७. गादिय ॥ ९ ॥

गात्पर इयइत्यस्यादिर्दीर्घाभवति । कथानायां लोकनाम्नि (आ. ५. १. २०) गादिय ॥ ९ ॥

७२८. अवृद्धयोः ॥ १० ॥

अवृद्धयोश्च^१ प्रत्यययोः यत्प्रकृत^२ इय इत्यस्यादिर्दीर्घाभवति ।

२२ २ २ २ ४ २३२५ २ १
ईयइयाऽइहाइ^३त्यमृपुवाजिनाऽइन्देऽइवज्जत्तम् (९.१.२) अरिष्टेऽइनाइ-
२ १ १ विर २१२१ २१२ २१ २
मीऽइमृत^४ (९.१.२) इदाइवाऽरसोअष्टमतिंयमी-^५इयाऽइहाइ (११.
२.१०) अवृद्धयोरिति ? इयाहाइ (२.२.२३) अवृद्धयोः ॥ १० ॥

॥ इति प्रथमो दशकः ॥

७२९. वार्द्धेऽत्रिवत्स्तरयोः^७ ॥ १ ॥

वार्द्धे स्वरेऽत्रिवत्ः पर्वणः ष्ठीर्घाभवति ष्वृद्धपरयोरक्षरयोः ।

२३१ २
पूगायताऽइ१३० (७.१.१६) पतश्रुते (२७२) श्रुतोऽगृणे (४३८)

१. च स. न.

२. यत्प्रकृतम्. क. स. ग. ड

३. इयाहाइ द्विः ड.

४. पृत. स. न.

५. इद्रवाऽइनो. ग.

६. यइयाहाइ. स. ग. न.

७. त्रिवत्ः स्वरयोः. क. ग. घ. ङ.
सै. पा.

८. दीर्घाभवति. ड न.

९. अवृद्धपरयोः क. ग.

१नमृतये (३७५) २प्सुगृभ्णते (५६४) अम्यर्पसि (५१७) प्रतिष्कृतः
 (३८९) उदुत्येप्रभृतिषु संघातेष्वष्टसु । वाद्धे ? तद्विदिद्वाइ (१.१.२५)
 ३अत्रिचतः ? न पर्वप्रभृतीनि । ४वृद्धपरयोरिति ? वृत्राणिज (४) द्रतेवयम्
 (३७३) द्रवाससम् (१८) सुवीर्यम् (१७५) भाष्यम्—^५मदेषु (४९५)
 वाद्धेऽत्रिचतस्तरयोः ॥ १ ॥

७३०. मि ॥ २ ॥

गकारे प्रत्यये दीर्घोभवति । ^{२११}पूगा० (७.१.१७) ^{२११}हागो० (४.२.

४,५) मि ॥ २ ॥

७३१. अण् ॥ ३ ॥

६पादादिर्न दीर्घोभवति । प्रियंमित्रम् (३५) अमृतं जा (३५)
 प्रभृतीनि । ७अवृद्धपरयोः । अण् ॥ ३ ॥

७३२. होतायाम् ॥ ४ ॥

होतायां प्रत्यये न दीर्घोभवति । ^{२११}ऽश्ववे (३) ^{२११}वृणीमहाइ (१.१.५)
^{२११}द्रपार्थिवाम् (८.१.३४) होतायामिति ? ^{२११}प्रातिष्कृताः (५.२.२)

१. नामृतये क. र. ग.

२. प्सुगृभ्णते ड. न.

३. त्रिचतः र. ग. ड.

४. अवृद्धपरयोः क. ग. घ.

५. पिकमेदेषु. क. र. ग.

६. पादादिः क. र.

७. वृद्धपरयोः ग. ग.

८. अश्वे. ग.

श्वे ड. न.

०. प्रातिष्कृतः घ.

२११
१धाअद्रिवाः (५.२.२०) होतार्याम् ॥ ४ ॥

७३३. स्य दन्त्य रे ॥ ५ ॥

स्यशब्दो दन्त्यपरे ^{२ ११} २न दीर्घाभवति । स्यसीदसी (१४.१.२४, २५)
स्यदीधितिम् (५७०) दन्त्यपरे ? ^३स्यभूमनः (५४६) स्यवृहतः
(५५४) स्यनिष्कृतम् (५५७) स्य दन्त्य रे ॥ ५ ॥

७३४. न ॥ ६ ॥

न शब्दो ^४ ४न दीर्घाभवति । न सत्वभिः (५५८) नशसिपम्
(३५) नप्रमिना (५५७) न शब्द इति ? ^५नामृतयाऽ३१३ (१०.१.
१७) न ॥ ६ ॥

७३५. इ द्विति ॥ ७ ॥

इकारो दकारिणि पादे न दीर्घाभवति । दिशस्यतम् (२८७)
^६तिविद्युतः (४१७) ^७विदथा (४५९) निष्ठृतव (५६२) दकारिणीति ?
^{२११} २११ ^{२११} २११ ^{२११} २११
क्षीतोतयाऽ२३ः (७.१.५.) णीहसिया (६.२.३३) तीमधुवा (१६.२.३१)
दन्त्यपरे-? विचक्षणः (५५४) इ द्विति ॥ ७ ॥

१. धाआम्रियाः ग.

२. न. ग. घ. न.

३. स्यउहव. क.

स्यभुवनः ख. घ.

स्यभुवनस्य. ड.

४. न क न.

५. नमृतये. ग.

६. दिविद्युतः. ख.

७. विदथा. ख.

विदथानि. ग.

विदसाति. घ.

७३६. अन्तस्थायाम् ॥ ८ ॥

अन्तस्थायां प्रत्यये न दीर्घाभवति । वियाअयाम् (१.२.१२)
 शिवोभुवः (४४८) निवृत्रहन् (२६९) त्वियोस्सो (१६.२.२०) दियो-
 नृमाइः (१६.२.२०) प्रियाभुवत् (५७०) अन्तस्थायाम् ॥ ८ ॥

७३७. यि जि ॥ ९ ॥

१यि जि द्वितीये पर्वणि न दीर्घाभवति । युक्कारथे (२४५) अन्त्ये ।
 २याहिमयूर (२४६) ३यवन्निणे (३९०) ४यसेनृभिः (२७९) ५यथापथः
 (४५३) यन्तु । यि जि ॥ ९ ॥

७३८. म ॥ १० ॥

मशब्दो ६न दीर्घाभवति । मधारया (५०६, ५११) द्विः । ७मोअरूपः
 (५६२) म ॥ १० ॥

॥ इति द्वितीयो दशकः ॥

७३९. ४त्रहु ॥ १ ॥

४त्रहवति पादे न दीर्घाभवति । णिसवनानिवृत्रहन् (२६९)

१. य जि. र.

२. पहिम. ग.

३. पवन्निणे ग.

४. धसेनृभिः र. ड.

पसेनृभिः ग.

५. यथापथायान्तु. ग.

६. न. ग. न.

७. मोअरूपाः ग.

८. त्रह. मै. पु.

९. त्रहवति क घ. ड.

त्रहवति. र. त्रहति. ग.

ब्रह्मादे (२१६) ब्रह्म ॥ १ ॥

७४०. अं लघु ॥ २ ॥

अंशब्दो लघुर्दीर्घीभवति । ^{२११ २१} रामग्ना० (१.२.११) ^{२११ २} रामाङ्-पि०
 (३.२.२५) नामूतयाऽ३१उ (१०.१.१७) स्ये-ममन्धसः (आ.३.१.३०)
 लघ्विति ? गं बहुलम् (५१७) ^{२११} स्ये-वंगोऋजीऽर (आ.३.१.३०) अं लघु ॥ २ ॥

७४१. १गमे ॥ ३ ॥

ग्न इत्येतत्स्तोमे प्रत्यये दीर्घीभवति । ^{२११ २१ १} रामग्नाओऽर३४वा
 (१.२.११) ग्ने ॥ ३ ॥

७४२. मन्द्र उव ॥ ४ ॥

मन्द्रो दीर्घीभवति उव इति । ^{२१ २} हाउतमूवमी (१०.१.२७) ^{३ २१} ताऽमूवमी
 (१०.१.२८) मन्द्र उव ॥ ४ ॥

७४३. स्थिनोः ॥ ५ ॥

अन्तस्थिनोरक्षरयोर्दीर्घीभवति । ^{२ २४२ २} वयामाहो (४.१.९) ^{४२ १ २} ससुन्वेयाः-
^{४ २} एवाह (१७.२.२६) अन्तस्थिनोरिति ? माचित् (२४२) स्थिनोः ॥ ५ ॥

७४४. दिन्नु ॥ ६ ॥

अपदान्तो दीर्घीभवति । ^{४२ ४ २१ ४} पवस्वमधुमा इहा (१७.२.३) ^{४२ ४} पवस्वमा-

५ ५ ५ ५ ५
 एऽथ (१७.२.४) उपनोहाहोहा (४.२.११) दिञ्चिति ? माचित् (२४२)
 योविश्वा (४४) पावकानः प्रभृतयः । भाष्यम्^१ससु (५८२) दिब्रु ॥६॥

७४५. स्य इष्टायाः ॥ ७ ॥

रहस्य इष्टायाः दीर्घीभवति । सर्पसामान्त्ययोः (आ.२.१.९,१०)
 इमाउवायाम् (आ.४.१.१५)^२निवृत्तानि ।^३त्वमेतत् (५१९आ.२.२.२१)
 लघ्वित्यधिकारः । स्य इष्टायाः ॥ ७ ॥

७४६. जमः ॥ ८ ॥

५ ५ ५ ५
 अधज्माओवा (२.१.१९) जमः ॥ ८ ॥

७४७. त्वष्टायास्ति ॥ ९ ॥

त्वष्टायास्तकारपरे^४ दीर्घीभवति ।^५अद्यानः (१४१) एतसु (५८१)
 त्वष्टा (२९९) अखिडि वा । त्वष्टायास्ति ॥ ९ ॥

७४८. अतसि ॥ १० ॥

४ ३ ४ २ ४ ५ ५
 अयाऽपमु-ताऽइसाऽइमातसाइ (५.२.७) अतसि ॥ १० ॥

॥ इति तृतीयो दशकः ॥

1. सस्य. घ.

2. निवृत्तायाम्. ग.

निवृत्तानि घ. न.

3. त्वमेतत् क.

4. दन्त्यं. क. ग. घ.

5. अद्यानंदतीतित्वष्टा. क. ग.

७४९. य हि ॥ १ ॥

यश्चन्दो हिप्रत्यये दीर्घाभवति । त्यमृषु (३३२) यंष्ट्रेषु (३३७)
अपघ्नन् (५१०) १ ऋष्य इत्यधिकारः । य हि ॥ १ ॥

७५०. मन्ये ॥ २ ॥

मन्येवायां च दीर्घाभवति । मन्येवायाम् (आ.५.१.२१) आदित्या-
त्मनि (आ.६.२.१) आनन्दप्रतिनन्दयोः^२ (आ.६.२.२,३) सार्पराज्ञीषु
(आ.६.२.७,८,९) मन्ये ॥ २ ॥

७५१. प्रहौ ॥ ३ ॥

प्रहाप्रितीमां शब्दौ^१ दीर्घिणां भवतः । प्रमित्रायप्राहाउ (७.१.१६)
^२ ४यएकइदिहाहाउ (१०.२.१२) हिप्रत्यय इति ? अत्रैव । मन्द्र इति ?
^३ हहहोइ (१५.२.३) प्रहौ ॥ ३ ॥

७५२. पतन्ते तृतीयः ॥ ४ ॥

पतन्ते स्वरे तृतीयो दीर्घाभवति । गिरोरघन्तु (२५०) ईरयति
(५२५) परिस्वानान्त्ययोः (१३.१.३५,३६) तृतीयो हिशब्द इति ?
अत्रैव । पतन्ते ? ^४ ५दिवस्यायूऽर३४५ः (१.२.३३) ^५ इदन्तए (६५)
पतन्ते तृतीयः ॥ ४ ॥

१. षण्टा इति ट. न

२. प्रतिनन्द ग. न.

३. दीर्घिणां. च य. ट.

४. यण्डइतिग्राउ. ग.

५. टीमस्यायूः य

६ इदन्ते. य. ट

७५३. यंती ॥ ५ ॥

यंती इत्येतौ शब्दौ ^१दीर्घिणौ भवतः । स्वाशिरामकै (आ.१.२.३)

वाजसाम्नि (४.१.१२) यंती ॥ ५ ॥

७५४. यरेऽप्रथमे ॥ ६ ॥

यकारपरेऽक्षरे प्रत्यये दीर्घीभवत्यप्रथमे । प्रप्रथमम्^३ (३५) प्रथमोच्चे

वा-अप्रथयः (६०१) उत्तरोऽभ्युद्बुहः^४ । यकारपरे ? प्रप्रवत्ति^५ (९.२.२२)

प्रप्रोपहम् (५९) विरत्तत्वात् । अप्रथमे ? प्रवयामुत् (७३) अप्रथयः

(६०१) यरेऽप्रथमे ॥ ६ ॥

७५५. एहि सस्वरोऽडिनः ॥ ७ ॥

एहीत्ययं सस्वरोऽडिनः पर्वणो दीर्घीभवति । श्रुष्टयन्ने (१०६)

क्वस्यवृ (१४२) अविद्यवि (१६०) मन्वेवायांप्रभृतीनि । एहीति ?

६नशादीनि । सस्वर इति ? ऐहिहाऽरइ (१४.२.१२) अडिनः ? इमाउवा-

दीनि । एहि सस्वरोऽडिनः ॥ ७ ॥

७५६. शता ॥ ८ ॥

७शतायां च दीर्घीभवति । स्ये । असाविदेवायाम् (आ.३.१.३०)

शता ॥ ८ ॥

1. दीर्घिणौ भवतः स. न.

2. स्येप्रथमे घ.

3. प्रप्रयहं. ड

4. बुद्बुहः ग.

5. कस्यवृ. ग.

6. ननशादीनि घ.

7. शतायाश्च. क. ग.

शताय ग. ५

७५७. स्ये होरियान् ॥ ९ ॥

रहस्ये होः पर इयइत्यस्यान्तो दीर्घाभवति । अरिष्टे (आ.१.१.११)

^{३२२२३२} अर्कतृतीयद्वितीये-ओहोइया (आ.१.२.२) वैराजे (आ. २.१.३१)

भद्रश्रेयसोः-राध्यम् (आ. ३.१.२२) । रहस्ये ? तिस्रोवाचके (५२५)

होः पर इति ? अर्कतृतीयोपान्त्ये (आ.१.२.१४) प्रसोमदे (आ. २.२.१६)

^२अडिन इत्यधिकारः । स्ये होरियान् ॥ ९ ॥

७५८. इह ॥ १० ॥ ...

इहइत्यस्यान्तो दीर्घाभवति । भद्रे (आ.३.१.२१) इह ॥ १० ॥

॥ इति चतुर्थो दशकः ॥

७५९. पुना ॥ १ ॥

पुनानायां च दीर्घाभवति । ^४अर्कद्वितीयायाम् (आ.१.१.१९)

पुना ॥ १ ॥

७६०. आदिश्च त्रिरुक्तस्य ॥ २ ॥

आदिश्च त्रिरुक्तस्य दीर्घाभवति । ^५प्रथमयाचे (अ.३.२.५) वाचो-

व्रताचे (आ.४.१.१) आदिश्च त्रिरुक्तस्य ॥ २ ॥

1. अर्कद्वितीये क स. ग. नरद्वितीये घ. अर्कतृतीये. ड.
2. निनइत्य० ग.

3. युना ग.
4. अर्कद्वितीयायाम्. ग.
5. प्रथम. क. ग. ड. प्रथमश्च. घ.

७६१. इडा ॥ ३ ॥

इडादिश्च दीर्घाभवति^१ । प्रथश्चान्त्ये^२ (आ.३.२.६) ^३जमदग्नित्रते
(आ.४.२.१५) इडेति ? ^४इडानांसंक्षारे (आ.५.२.१६) विकर्णे (आ.
६.१.७) इडा ॥ ३ ॥

७६२. स्वर्गी ॥ ४ ॥

^५स्वःगीतं भवति । इडा चेत्यधिकारः । ^६वैरूपेषु (आ.१.१.५,
६,७) पदस्तोभेषु (आ.१.२.२५, २६, २७, २८) आयुर्नवस्तोभयोः (आ.
३.१.१३, १४) ^७गीतमिति ? पशूक्तासु । इडासंक्षारे (आ.५.२.१६)
विकर्णे (आ.६.१.७) स्वर्गी ॥ ४ ॥

७६३. पु प्रथमे ॥ ५ ॥

^८पुशब्दो ^९वर्गप्रथमे प्रत्यये दीर्घाभवति । ओजिष्टं (५८६) ऋश्यत्रते
(आ.५.१, २२) ^{१०}पितापुत्रे (२५९) लघ्वित्यधिकारः । पु प्रथमे ॥ ५ ॥

७६४. तै ॥ ६ ॥

तशब्द ^{११}एकारे अत्यये दीर्घाभवति । कृणुतैकमिन्माम् (५९१)
तै ॥ ६ ॥

१. त्रिरुक्तस्य अधिसः ड.

२. प्रथश्चाद्ये ख. प्रथमश्चान्त्ये घ.

३. जमदग्नित्रते ड.

४. इडासंक्षारे ड.

५. स्वः कं. घ. न

६. वैरूपेषुपुश्रुति नवस्तोभयोः

पर्यन्तं घः न.

७. गीतामिति घ.

८. पुशब्दः ग.

९. वर्गं ख. न.

१०. पितापुत्रेषु क. ख. ग. घ.

११. एकारे. ख. एकारः ग.

७६५. पमे ॥ ७ ॥

ऋपमे १ चैकारे दीर्घीभवति । स्वादोरित्थायाम् (आ.१.२.२१)

पमे ॥ ७ ॥

७६६. वाग्लघु ॥ ८ ॥

वाक् शब्दादौ गीते लघु दीर्घीभवति । राजननिधने (आ.४.२.१९)

कयानायाम् (आ.५.१.२०) पित्र्यमन्त्ये (आ.६.२.२७) श्वर्चः ।

वाचीव्रतायाम् (आ.४.१.१,२) लघ्विन्यामित्यधिकारः । वाग्लघु ॥ ८ ॥

७६७. अमि ॥ ९ ॥

प्रणते प्रत्यये दीर्घीभवति । सम्मील्ययोः (आ.२.१.२६,२७) उदु-

ब्रह्माणि (आ.४.२.१०) वार्त्रघ्ने (आ.४.२.१७) लघ्विन्यामित्यधिकारः ।

अमि ॥ ९ ॥

७६८. धि ॥ १० ॥

धिश्चब्दः प्रणते दीर्घीभवति । षतिः षृथिर्न्याः (आ.१.२.७ ;

६.१.१ ; ६.१.६) धि ॥ १० ॥

॥ इति अष्टमो दशकः ॥

७६९. ^१हड् मे ॥ १ ॥

हड् इत्येतद्युग्मे वचने दीर्घीभवति । महादिवाकीर्त्ये (आ.६.१.१०)

हड् मे ॥ १ ॥

७७० प्राणे स प्रथमे ॥ २ ॥

प्राणे सकारादिः प्रथमे दीर्घीभवति । द्वन्द्वाद्ये (आ.२.२.१)

प्राणे स प्रथमे ॥ २ ॥

७७१. योनिः ॥ ३ ॥

^२योनिष्ठायाश्च दीर्घीभवति । द्वन्द्वपष्ठाद्ययोः (आ.३.२.१,२)

^३ १ २२ ३२ २

अश्विनोर्ब्रताद्ये-ईऽपहीहीहीहीहि (आ.४.१.१५) पञ्चाक्षरायां मध्यम इति ।

^३उया । योनिः ॥ ३ ॥

७७२. सोमेऽहवि ॥ ४ ॥

सोमसङ्घाते पञ्चाक्षरे हविप्रत्यये दीर्घ भवति । वार्त्रन्ते (आ.४.२.१७)

सोमेऽहवि ॥ ४ ॥

७७३. ^४भरतवौ सगि ॥ ५ ॥

भरतवानित्येतौ ^५शब्दौ सगि प्रत्यये दीर्घिणौ भवतः । ^{२२ १}भरा-भाऽ२३-

^२रा (११.२ ३३) तवा तया (१५.१.२) भरतवौ सगि ॥ ५ ॥

१ हिम्मे घ.

२ योनिष्ठाश्च ड

३ इवा घ

४ विरतवौ घ

५ य शब्दौ ख

६. भरा-भराऽ२३ रा ग

भराभरा ड

७७४. दय कृष्टे ॥ ६ ॥

दय इत्येतत्कृष्टे प्रत्यये दीर्घाभवति । यएकइद्विदायाऽदताइ (१०. ^{२२} ^२ ^२

२.१४) कृष्ट इति ? विदयताइ (१०.२.१२) दय कृष्टे ॥ ६ ॥

७७५. आत्वा ॥ ७ ॥

आत्वायाश्च कृष्टे प्रत्यये दीर्घाभवति । आत्वद्यासाऽद्वर्दुषाम् (८. ^२ ^२ ^२

१.१६) त्वामग्नेपूष्काऽदरादधी (१.१.१८) अपिबत्काद्रऽद्वस्सुताम् ^२ ^२ ^२

(४.१.५) आनिशन्कालाऽदशऽसुताः (१३.२.२४) कदाचनास्ताऽद ^२ ^२ ^२

रीरसाइ (८.१.२१) आत्वा ॥ ७ ॥

७७६. अं ह्याम् ॥ ८ ॥

न ब्रह्माम् । इदं ह्यनूऽदोजसा (५.१.१२) अभियुम्नं बृद्वहृशः ^२ ^२ ^२

(१७.२.९) बृहदुक्थं ह्याद्वामहाइ (६.१.९) अं ह्याम् ॥ ८ ॥

॥ इति दीर्घविधिः ॥

॥ इति षष्ठो दशकः ॥

७७७. अनृक् संहितायाम् ॥ १ ॥

अनृद्ध नाम स्वरस्तोभाभ्यास-इत्येते भावाः १संहितामृचमाविशन्ति ।

२त्त्र प्रत्यग्ने (९५) प्रत्यस्मै (३५२) ३द्रव्यचसम् , (३४३) अन्व-

विन्दः (३२६) ४स्वरसिद्धिः सन्धिः । ५देवी (५६) ६शिप्री (१४५)

१. संहितायाम्. ड.

२. तत्रयेत्या प्रत्य० क स. ग.

तत्र येत्या प्र० घ.

तत्र ये प्रत्य. ड.

३. द्रव्यचमसम् ग.

४. सरसिद्धिः ख.

५ देवि शिप्री क स. ग घ ड.

६. शिप्री घ. न.

जनित्रियाजी० (१०.१.२२) ह्रस्वभावः । व्रतानिया (२.१.१३.) वियञ्जते
 (१६.२.३३) अभियञ्जते (१६.२.३३) विकर्षः । स्वपत्य (६०)
 आप्रागात् (६०८) समुद्रस्याधिवि (५१८) रिचम्बोः (५१३)
 दूर्यं चरन्प्रभृतीनामुद्घातः । (६४) १मनुष्येभिः (७९) कईव्यऽ-
 षक्ताः (११.२.२५) स्वरितभावः । २योजान्विन्द्र (४१५) ३ईडिष्या
 (१०३) आइभावः । शूरोआऽइ (१५.२.१६, १७, १८) वचोउपाऽइ३४५
 (७.२.३) भिर्मन्दिष्ठः (२२६) प्रभृतीनामोत्वम् । देवः (५५) यन्तारः (३८)
 श्येनः (४७३) ४नुभावः । यथा (९२) नोऽइ ५अवि (८.२.१) पुनाहीन्द्रा
 (४९९) रिदोविऽइदाऽइ३४५ः (१७.१.३) द्विवोऽइद्विवाऽइ३४५ः (१०.
 १.५) वयोऽइभीऽइ३४५ः (६.२.२८) कर्षणम् । ६जिनी (५३९)
 इन्द्रधर्म (१८२) पित्रता (५१२) अग्निर्नः (२२) प्रभृतीनां मिन्भावः ।
 दूरादीनि । स्मोअभिगा (५६२) नेन्द्रोसाऽइ३४था (८.१.२१) प्रोअयासीत्
 (५१४) अर्चतप्रा (३६२) पिवाइमम् (१९१) यएतशः (२६८)
 हन्तिरक्षः (५४०) ब्रुवाणः (५२४) वचोदेवाय (२२४) सहस्रेणैव
 (३२५) स्तुपऊपु (३९०) ७उतएकम् (६५) योववर्ध (७१)
 इन्द्रं जजनुः (३७०) तपानोदे (३९) प्रभृतीनां वृद्धिः । जगन्नपः (५३)
 भिर्मङ्गम् (४८७) मइहना (३४५) यास्तइन्दो^{१ २ ३} (१४.२.३४)

१. मनुष्येभि ग.

२. योजान्विष्याइभावः ड.

३. ईडिष्य इभावः ख.

४. नुभावः । यथानः घ. न.

५. अवि स. अविः ग. ड.

६. जनीश्रमं ड.

७. उतएक घ. उतएक ड.

८. इन्द्रोर० ग.

रक्षा (२४) अच्छावहिः (५२३) ^१सोमोयउ (५१२) श्नुहीमदम्
 (१६१) अशीमहि (२५९) श्येनोनयो (४७३) गोमन्त्रो (५७४)
 हनः (४१४) तक्षघदी (५३७) प्रभृतीनामवृद्धिः^२ । उपवति तत्रपूपा (१४८)
 ३यत्सोमे (१८८) परि (५१२) अभ्यासः । ^४तक्षघदी (५३७) अग्नये
 भर (९८) दीर्घत्वम् । वहिं^५(१) वृषाहरिः (४९७) रेफलोपः ^६प्रासः ।
^७सुवर्दशम् (६.१.२६) सुवराऽ३४ (१७.१.२) सुवर्णरादीनां ^७रेफत्वम् ।
 परिधी^८र (५१६) नांरुलशां (५५९) रेफत्वम् । धृतौ^९वाऽ३२ (५.२.१३)
 शिक्षाणः (२५९) स्तुभिः । परीणसि (३४) नृपाहं (१४४) प्रभृतीनां
 नतिः । तवोतिभिः (१०८) अहश्छर्यः (१५२) पिबेदस्य (१६२)
^{४२}एदुमधौहो^{१०} (१०.२.६) इन्द्रश्चर्म^{११} (१८२) नुदस्वादे (४९२)
 स्तोभादेशः । उपोपुजा (४८७) ^८अग्निरुक्थे (४८) यत्सवृद्धिः (९०)
 अयोमही (३०३) पवाऽ२हो—मानाऽ२हो (१५.१.१३) ^९समूऽ२हो द्वेवाऽ२हो
 (१५.१.१३) प्रकाव्यम् (५२४) हरिः पर्य^{१०} (५३८) ^{११}सुपीर्यम् (१७५)
 ईडिष्वा (१०३) ^{१२}अग्निमीडिष्व (४९) ^{१३}श्रुतकक्ष (११८) प्रमित्राय
 (२५५) प्रत्युअदशि (३०३) सुमुग्धि (३१९) ^{१४}भरन्तः (४०८)

१ सोमय ग

सोम इ. घ.

२. प्रभृतीना वृद्धिः क

३ यात्सोमे स घ.

४ तक्षघसो क. स ग. घ. ङ

५. प्रास्तः ग.

६. सुवर्दशम् ङ.

७. रेफत्वम् घ.

८. अत्रात्था ख अग्निरुक्थावृ ङ.

९. समुद्राव्या ओवा. क. ख ग. घ

१० पर्यास्त्रि ङ

११. विधासि क स. ग. घ.

सुलाग्निमी० ङ.

१२ अग्निमीडिष्वा ख. न

१३. श्रुतकक्ष. क स

१४ भरंप्रभृ ङ.

असाव्यश्शुः (४७३) न्युने विकर्षः । क्रोयदृत्तैः (५६०) निघातः ।
 यस्संमिदलः (२८९) नीचत्वम् । उत्सोदेवः (५११) १भरं नकारिणम्
 (२३७) प्रभृतीनामुत्पत्तिः । पिव (१५९) २सु२३४वाः (आ.५.१.१४)
 ३ ४ ३ ४
 ए२२३४ही (४.१.१५) ई२२३४ती (३.२.८) इडानां च ३हीपीभावः ।
 प्राणाऽऽजुहोतापत्तिः । अनृक् संहितायाम् ॥ १ ॥

७७८. त्वे ॥ २ ॥

त्वेशब्दश्च सन्ध्यगीतो भवति । त्वे अग्ने (३८) सिद्धग्रहणा-
 देकारस्याकारे निवृत्तिः । यजतन्ते (७५) अभीनवन्ते (५५०) नतत्ते
 (५३) ४सिन्धुः (५१४) आहार्यता (५५१) ६तस्सुतसोमे (२३७)
 अकार इति ? म इह ना (३४५) यास्तइन्दो (१३.२.३४) त्वे ॥ २ ॥

७७९. भो ॥ ३ ॥

भोशब्दश्च सन्ध्यगीतो भवति । माहाऽऽन्नाभोऽर (२.२.१५)
 २ १ २ २ २ २ १ १ २
 ७रिहतैकाऽऽरुऽभो (११.१.६) वृष-भोऽर (३.२.१२) भाष्यम् । णोऽऽ-
 १ २ २
 आगाऽऽही (९.२.३) भो ॥ ३ ॥

७८०. चनो ॥ ४ ॥

चनोशब्दश्च सन्ध्यगीतो भवति । १धुरश्चनो (५ १.१३) २ १ पृ३ऽरा-

1. हुवे भरं प्रभृतीनां ख.	6. इन्द्रो. ग.
2. सुपूरेवतीत्वां च. ड.	7. इतः पूरं मुनो इन्दुः अधिकः क. ख. ग. घ.
3. हीपागावः ख.	8. होवा ख. भोवा ग.
4. सिन्धुः क. शुन्धुः ख. ग.	9. पुनश्चनो ख.
5. तास्सुत. ख.	

श्वाऽऽनो^१ (५.१.१४) पवताइचाऽऽ^२३४नो (१६.२.३) चनो ॥ ४ ॥

७८१. ^३यिनीदि ॥ ५ ॥

यिनि गीते इदिप्रत्यये सन्ध्यगीतं भवति । ^४मूर्धनोविश्वस्य (९)
इन्द्रन्नरः (३१८) उत्सोदेवः (५११) इदिप्रत्यये ? अवद्रप्तः (३२३)
अप्सुदक्षः (४७३) देवो ^५देवा (४६५) उच्च इत्यधिकारः । विश्वामृधः
(४८८) ^६वीचर्पाऽऽ^३३४णीः (१३.२.२३) उत्तरो नुभावः । यिनीदि ॥ ५ ॥

७८२. सो दन्त्यादेः खौ ॥ ६ ॥

सोलिङ्गायामृचि दन्त्यादेः पर्वणः ^७खौ प्रत्यये सन्ध्यगीतं भवति ।
^८द्रसोमो (४.२.३०) त्वावतोऽ^९३^१ (५.२.१५) सोलिङ्गायाम् ? नवो^{१०} हि
प्रभृतीनि । दन्त्यादेः ^{११}इति ? अर्वागिदम्^{१०} (२९०) सो दन्त्यादेः खौ ॥ ६ ॥

७८३. श्रुत चु^{११} ॥ ७ ॥

श्रुतादेश्च पर्वणः सन्ध्यगीतं भवति । श्रुतंनरो (२.१.१६) श्रुतोऽगृणे
(४३८) श्रुत चु ॥ ७ ॥

७८४. ^{१२}घोपचु चो ॥ ८ ॥

चोशब्दस्य रूपग्रहणम् । घोपादेः पर्वणः । वचोऽ^{१३}आ (७.१.१८)
^{१४}वचोउपाऽऽ^{१५}३४^{१६} (७.२.३) वचो^{१७}देवा (६.१.१६) विंयवचो (३.१.१३)

१. चाऽऽनो ख.

२. पवताउचादे घ.

३. यिनीदि ख.

४. मूर्धोविश्वस्य. ख.

५. देवः ख.

६. वीचर्पाणीः क. ग. ड. न.

७. खौप्रत्यये क. न.

८. स्तुवौहौ ख. ग. अधिकः पाठः

९. इति. क. ख. ग. ड. न.

११ र अ —

१०. सोमायवचाउच्यताऽऽइ
(१७.१.३२) अधिकः ख.

११. श्रुत आ. उ.

१२. घोपअचो. ड.

१घोपादेः ? इन्द्रोअर्वाक् (२९०) सोमायवचः (५७३) घोपचु चो ॥८॥

७८५. सगि ॥ ९ ॥

२सगिप्रत्यये सन्ध्यगीतं भवति । विर्वेराऽर३४पो (१०.१.७)
 द्विवोऽद्विवाऽर३४पः (१०.१.५) द्विः । विदोविऽदाऽर३४पः (१७.
 १.२) ३नादीदिवो (२.१.२) रसः (५५८) ऋजीकमन्धः (३१३)
 शिवो भुवः (४४८) घोपादेरित्यधिकारः । ४वयायाम् । ५श्रत्ते (३७१) ।
 नित्यदृष्टत्वात् । सगि ॥ ९ ॥

७८६. ६हे ॥ १० ॥

७हाशब्दे च प्रत्यये सन्ध्यगीतं भवति । ८मातोऽर३४न्तोहाइ (१३.
 २.२८) मानोहाउ (३.१.३५) योनोहाउ (१०.२.३४) तिस्रोवाचोऽर
 ३४हाइ (१३.१.९) ९आइन्द्रोऽरहाऽरइ (११.२.३६) राधोऽरहाऽरइ
 (१.२.३४) १०भाष्यम्-११प्रसोऽरहाइ (३.१.३०) १२हाप्रत्यये ?
 प्रतादीनि । १३घोपाऽर३होइ (आ.४.२.२०) याहीन्द्राऽर३ (५.१.४)
 हिरण्ययः (५११) १४पादान्त्यस्य विशेषः । हे ॥ १० ॥

॥ इति १५सप्तमो दशकः ॥

१. घोपादिति ख.

घोपादेरिति ड.

२. सन्ध्यप्रत्यये. ख.

३. नदीदिवः क. ख. ग.

४. वयायाः ग.

५ श्रत्ते ड. न.

६. हो. घ.

७. हाशब्दश्च सन्ध्य० ग.

८. मातोहाइ ड.

९. आइन्द्रोहाइ घ. न.

१०. भाष्यम्. क. न.

११. प्रसोहाइ ग.

१२. होप्रत्यये घ.

१३. घोप२होइ. क. ग. न.

१४. पादान्त्यस्य क. ग.

१५. अष्टमे सप्तमो दशकः ख.

७८७. विविरे ॥ १ ॥

विविरे वर्णं प्रत्यये सन्ध्यगीतं भवति । इन्द्रोय (१४५)

१मुवाणः (५२४) विवि पर इति ? अत्रैव । विविरे ॥ १ ॥

७८८. २भे पदम् ॥ २ ॥

स्तोभे प्रत्यये पदगीतं भवति । अग्निवाऽदृ (१.२.२) अवद्र-

प्साऽदृ (८.२.१९) साकमुक्षाऽदृ (१५.२.२५) चित्राऽदृ (२.१.

३६) अच्छ-ए-अच्छा (१५.१.२९) शुचयः-इहा० (७.१.३) और्वोण

(और्वभृ ? १८) उदुत्यम् (३१) धनुः (५५१) प्रनाऽ० (९.२.२०)

नवोहि (४१७) भे पदम् ॥ २ ॥

७८९. अञ्जु ॥ ३ ॥

उपादान्तश्च पदगीतो भवति । अग्नेपिवस्वत् (४०) एनावः (४५)

अयमग्निः (६०) त्वंहिधै (८४) पुरुत्वादा (९७) योगेयोगे (१६३)

यशा असि (२४८) जायमानः (३२६) यदिन्द्रचित्र (३४५) आविशन्

(४८९) नत्वा (२९६) त्वामिदा (३०२) ४द्वात्रा । दानमन्धसः

(२३६) धेनवः (२३६) सोमाश्चिकि^५ (२९४) हतोदिवः (३६५)

६नानत (३६४) न्यावेविशाः (४.१.१७) धाअद्रिवाः (५.२.२०)

१. सवुवायः ग.

२. भे पदम् मै. पा.

३. पदान्तश्च र. ग.

४. आत्म घ

५. सोमार्चि. घ.

६. अन्यानत. ड.

अस्ति (१७४) त्रिविद्युतः (४१७) सोमद्यु (५०३) स्यसीदसि (५११)
 विधावति (५७२) वाजयन्तः (२१४) १इकार इत्युत्तरार्थम् । नृमणाऽ२२३ः
 (८.२.१९) अव्य (१) भा^२ऽदराः (७.१.१४) इन्द्रः (३३७) मधारया
 (५११) अपः (५११) हिरण्ययः (५११) अञ्जु ॥ ३ ॥

७९०. रि तचेः ॥ ४ ॥

रिणि गीते तकारादेः पर्वणः इकारात्परस्य पदगीतं भवति । तमद्रिवः
 (३४५) त्वादातमद्रि (३४५) निवृत्तानि । तमद्रिवः (३४५)
^{२ ११}त्वियोरसौ (१६.२.२०) तपानोदे (३९) तुनोगिरः (१५८) रिणीति ?
 त्रिविद्युतः (४१७) रि तचेः ॥ ४ ॥

७९१. ओभिन्नोऽ२ स्तोत्रे ॥ ५ ॥

ओकारस्यावृद्धो^२ द्वैधं नोशब्द एव ^३प्रणतः सन्ध्यगीतो भवति ।
 स्तोत्रे चाक्षरे प्रत्यये । ^{२ २ २ १}मत्स्वानोऽ३आ (१४.२.१६) ^४स्ये । ^५अपोवसा
 (५११; आ. १.१.१७) अहामिमानः (६३८) नो अन्तमः (४४८)
^{२२ १ २ २}वोआऔऽ३होऽ३ (१६.१.९) ^{११ २ २}शूरोआऽ३ (१५.२.१६) ^७निपूतः (१५९)
 युयोतनानः (३९७) ^८उत्तरदीर्घत्वम् । निवृत्तानि । ^{२ ११ २ २}आपोवसान-

१. छ इत्यु. र.

२. अवृद्धम् क. घ.

वृद्धम् ख.

३. प्रणतं सन्ध्यगीतम् र.

प्रणतं सन्ध्यगीतः ग.

४. स्वानो आ. र.

५. स्ये र. न.

६. अपोवसा घ. ड.

७. निपूतो घ.

८. उत्तरे दीर्घत्वम् ड.

आ० (१४.१.२७) वस्वोअर्णवम् (३७६) स्ये-हरिस्सृजानः (आ. १.२.४)
 चिद्धरन्तः (४०८) न्वोअकैः (५३४) तोअक्षरन् (५४७) तो अध्वरे
 (१५१) अधज्माओवा (२.१.१९) ओकारः ? देवीजनीप्रभृतीनि ।
 अवृद्धः ? वो अतिथिम् (८७) त्वन्नोऽरआ (१२.१.१२)
 वोअजरादीनि । श्येनोनयो (४७३) १अकारो वेत्यधिकारः । ओमिन्नो-
 स्तोत्रे ॥ ५ ॥

७९२. पिवा ॥ ६ ॥

पिवासोमायाश्च पदगीतं भवति । द्विपोआऽहाऽरः (९.२.२९)
 सोमोऽरअ०^२ (१६.२.२३) पिवा ॥ ६ ॥

७९३. विस्वरादुञ्जु ॥ ७ ॥

विस्वरात्परः पर्वान्तः पदगीतो भवति । उतद्विपः (६) इन्द्रोरिन्द्रः
 (१४५) मुनीनाम् (२७५) द्विः । ३इन्द्रोनाम (४३८) इन्द्रोअङ्ग
 (२००) अवद्रप्सः (३२३) राधस्तन्नः (३४५) देवान्नाच्छन्तु (५४७)
 आजि न गि (६८) ४यथाचिन्नः (४२१) उग्रंवचः (३५३) विस्वरा-
 दिति ? मिर्मन्दाड्गोऽर (६.१.१८) अपः (५११) दधन्वाँ यः (५१२)
 मत्सरासः (५१८) मईवतः (३३०) क्रतुमिचमः (५७८) वर्गे ।

१. वकारो वे० ग.

२. सोमे अ. र. ग.

३. इन्द्रोमेन्द्रोऽङ्ग र

४. यथाचिन्न ग.

अचोदसः (५५५) वृषभः^१ (७१) गिर्वणः (३७३) तरोभिः (२३७)
द्विः । विस्वरादुनु ॥ ७ ॥

७९४. अरि ॥ ८ ॥

अरि^२ २च प्रत्यये^३ पदगीतं भवति । नन्दाइऽ२३४वाः-अर^४० (२.
१.३९) ना इपयः (५५५) तयोर्ज्यः (५५५) अरि ॥ ८ ॥

७९५. मधोः ॥ ९ ॥

मधोर्नपायाश्च पदगीतं भवति । अर्वा^५ऽ३४चीनाः (८.१.२२)
^६जातवेदः (९९ ?) सोमोपस्तु (५८२) मधोर्नपाया इति ? तरोभिः
(२३७) द्विः^६ । इन्द्रो विश्वस्य (३५९) मधोः ॥ ९ ॥

७९६. देव सचेः ॥ १० ॥

^७देवलिङ्गे साम्नि सकारादेः पर्वणः एकारात्परस्यैव पदगीतं^८
भवति । नदेवोवृतः (१९६) उत्सोदेवः-चतुर्थपञ्चमयोः (१४.१.२४, २५)
निवृत्तानि । आद्ये सप्तमेऽष्टमे षोडशे च (१४.१.२१, २७, २८, ३६)
देव सचेः ॥ १० ॥

॥ इत्यष्टमो दशकः ॥

१. वृषभो यः स. ग. ड.

२. च. ड. न.

३. परान्तः पदगी. इत्यधिकः ड.

४. अर. ग. न.

५. जातवेदमः क.

६. द्विः घ न.

७. भाष्यम् घ. न.

८. पदगीतः ग.

७९७. हिनः ॥ १ ॥

हिनः पर्वणः ^१पदगीतं भवति । ^२देवाअवः (४८) पुना नवमे
(१४.१.२९) हिन इति ? निवृत्तेषु । हिनः ॥ १ ॥

७९८. राद्धि ॥ २ ॥

स्वराद्धिप्रत्यये पदगीतं भवति । राधस्तन्नः (३४५) ^३भियमानः
(३३४) ख्येअन्धसः (४२२) स्वरादिति ? तरोमिः (२३७) द्विः ।
इन्द्रो विश्वस्य (३५९) मन्द्रोविरा (१००) राद्धि ॥ २ ॥

७९९. पो ॥ ३ ॥

पोवति पादे पदगीतं भवति । उतद्विपः (६) इन्द्रस्यवज्रः (५५६)
पो ॥ ३ ॥

८००. ^४मि ॥ ४ ॥

मिभूतं च पदगीतं भवति । ^{२१ २१}नराः-नराः (२.२.८) ^१बाधाऽः
^१बाधाऽः (२.२.५) इन्द्रस्तनः (१२७) सुयतः (३९८) महान्मित्रः
(४९७) मि ॥ ४ ॥

८०१. ^५वृहद् ॥ ५ ॥

विरतं च पदगीतं भवति । ^{२१२}आतेवत्साः (१.१.१६) ^२वृहद्वयाः
(२.२.२८) ^३तरणिवाः (५.२.३१) ^४ओग्नाइं (१.१.१) गायत्रिणः

१. पदगीतः ग.

२. देवो अवः ग. घ.

३ भियमानः क.

४ सूत्रं घ. न

५ के ऋ. ड

६ तरणिवाः. ग. न.

(३४२) कमकिंणः (३४२) असावि (५६२) स्ये । शूरोनृपा (३१८)

ऋट् ॥ ५ ॥

८०२. तोऽण्^१ ॥ ६ ॥

तकारो गीतादिः पदगीतो भवति । योनिः (३१४) धनुः
(५५१) तोऽण् ॥ ६ ॥

८०३. ^२सकृष्णमादिः ॥ ७ ॥

द्व्यक्षराम्यासिनि साम्नि ऊष्मादिः पदगीतो भवति । चित्रइच्छिशोः
^{२२२} (६४) ^{१ २ ३१}सहमै० (४.१.३४) साइदा-औं (१५.१.३०) द्व्यक्षराम्यासिनीति ?
^{१२} ^{१ २}दूर्तो-वाऽ३२ (५.२.१३) ष्णुमिराऽ३१० (१४.२.२७) सकृष्णमादिः ॥७॥

८०४. अन्याम् ॥ ८ ॥

इदं च सन्ध्यगीतं भवति । ^{१ २२ १ ४ ३ ४}सुदुषाम्-आ-नियाऽ२माऽ२३४इषाम्
(८.१.१६) सिद्धग्रहणाद्द्व्यहत्कारणः क्रमः प्रत्यापद्यत इति ज्ञापयति ।
क्रीडन्मूर्मिः (५८४) ^४नवेद्यादीनाम् । अन्याम् ॥ ८ ॥

८०५. अ२र सन्धेः ॥ ९ ॥

स्वरसन्धेः ^{४ २१ ४}द्वैधं अंपर एव पदगीतो भवति । तवा-तवा (१५.१.२)
^{४ २}यस्येदम् (५८८) ^{४ २}निवृत्तानि । आत्रा (४.२.४) ^{४ २}हावात्रा (४.२.५)

१. तोऽणि ट्.

२. सख्यतद्मा. घ.

३. सहमै इत्यतः पूर्वं शुचिं.

जिः इत्यधिकः

पाठः क. ख. ग. घ.

४. निवेद्यादीनाम्. घ.

१ २ ४ ५ ४ ५
नाइमीऽइन्ताष्टे (६.२.८) प-र्येपारी (१३.१.३२) अश्रसन्धेः ॥ ९ ॥

८०६. डेः ॥ १० ॥

डेश्वपरः स्वरसन्धिः पदगीतो भवति । श्येनोनयोऽरनिमाऽ३४५
^{३ २ ३ २} (१३.१.२७) इन्दोरुचा (१४.१.१४) युधेदाऽरपित्वमिच्छसे (१०.
 २.३३) यत्मोमे (१८८) नौष्वादेरित्यधिकारः । डेः ॥ १० ॥

॥ इति नवमो दशकः ॥

८०७. ऊता ॥ १ ॥

ऊतायाश्च पदगीतं भवति । स्पे-पिवासोमायाम् (३९८ आ.१.२.
 २०) ऊता ॥ १ ॥

८०८. ऊने ॥ २ ॥

ऊने च पादे १यत्प्रकृतस्वरसन्धिः पदगीतो भवति । विशस्तवे
 (८५) अचदिवाय (८८) मरुतोत्रत्तार्चत (२५७) त्वाअद्राऽ२३४इवाः
 (८.१.११) महेचनत्वाद्विवः (२९१) २असोयथा (३१४) वन्दद्वीरा
 (३६०) आपप्राथ (३७९) त्वन्न इन्द्रा (४०५) अघाहि (४०६)
 द्युमन्तं देव (४१९) स्यान्धसः (५००) तेनापवस्व (४७०) प्रधन्व
 (४२७) प्रमुन्वानाय (५५३) ३डिष्वादीनि । इन्द्रवाजेषु (५९८)

१. यत्प्रकृतः स्वर० क. ग.

२. नो यथा. ग.

३. ईडिष्वादीनि ड.

१ऊन इति ? उपोपुप्रभृतीनि । उन्ने ॥ २ ॥

८०९. दाद्येषु मन्द्रः ॥ ३ ॥

पादाद्येष्वक्षरेषु द्वैधं मन्द्र एव पदगीतो भवति । प्रैतु (५६)
 २२ २ ४२ २ २ २
 एन्द्राऽऽयाहि० (९.२४) एन्द्रपृमुका० (६.१.२४) इन्द्राग्नी (२८१)
 यस्येदम् (५८८) निवृत्तानि । आग्निरग्रमु (७०) २महिपीर (८६)
 ३तोदस्येन (९७) इहेन (१३५) अश्वया (५१५) उपोनुस (१९६)
 ४त्वह्येहि (२४०) ५भेसुशि (५८६) दाद्येषु मन्द्रः ॥ ३ ॥

८१०. ह्नि जारायाम् ॥ ४ ॥

ह्नि ६जाराया प्रत्यये पदगीतं भवति । सखायआशिपाये (१०.२.१५)
 स्ये । ७मरुतोत्र (२५७ आ १ २ ६ etc) जारायामिति ? सखायान्त्ययोः
 (१०.२.१६, १७) ह्नि जारायाम् ॥ ४ ॥

८११ चावतः ॥ ५ ॥

८चावतः पर्जनः पदगीतं भवति । उदिन्द्राश्चम् (२४०) मिश्चाध्वर्यो
 (३८५) चावतः ॥ ५ ॥

१ ऊकारो ख ग न

२ महीपुत्र ड

३ तोरस्ये ग

४ त्वह्यह्योये क त्व ह्यह्योये ख ग
 सत्यत्वह्येहि घ

५ ओभेसुशि ड

६ जाराया ख न

७. मरुतोत्र ख

८ चावत घ

चावत स्वरपर्जन ड

८१२. न विकर्षिणि ॥ ६ ॥

न विकर्षिणि पादे पदगीतं भवति । दिवःपृष्ठाणीऽश्वाःरुऽहाऽरन्
 (३.१.२) आदितिरू-तियागाऽश्माऽरत् (३.१.२१) वृषामन्ना-रियाऽर
 पाऽर३४साम् (३.२.२४) आइन्द्रायमे धियाताऽर३इथाइ (८.१.८,९)
 प्रा-कावियाऽरम् (१५.१.३३) पुरान्धीऽश्वाऽर (९.२.२२) क्वेयथ
 (२७१) विकर्षिणीति ? पूर्वं । न विकर्षिणि ॥ ६ ॥

८१३. र्यअभ्यो गिर्वात् ॥ ७ ॥

२रेफ्यादिभ्योऽक्षरेभ्यो गिपूर्वः^३ पदगीतो भवति । श्रुतकक्ष (११८)
 द्रोजनुपे (३१३) रथ्योयथा (४९०) ३रेफ्यादिभ्य इति ? वन्दद्वी
 (३६०) गिपूर्वादिति ? (गिपूर्वं इति ?) अत्रैव । र्यअभ्यो गिर्वात् ॥७॥

८१४. णः ॥ ८ ॥

णोवतः पादे पदगीतं भवति । वृषमणस्त्वो (३३६) द्युक्षंमित्रस्य
 (१९२) णः ॥ ८ ॥

८१५. व्यौ ह्रस्वम् ॥ ९ ॥

व्यौ ह्रस्वमापद्येते । ऊने पाद इत्यधिकारः । अरण्योः (२.२.१७)

1. यिगुभ्यो गिर्वात्. ख.
- गुभ्योगिर्वाक्. नै पा.
- गिर्वाक्. क. ग. घ.
2. रोह्यादिभ्यः क. नेह्यादिभ्यः ख.

3. गिपूर्वम्. ख. घ.
4. रेफ्यादिति. क. ग. घ.
5. नः ग.

क्वेयथ (२७१) विड्वस्य (४५०) त्वनोअ (४४८) न वेद्यादीनि ।
 उन्ने पादे १ तं त्वागोप (२९) नित्त्वाम (५४) ह्रस्वमिति १ विकर्षणार्थः ।
 व्यौ ह्रस्वम् ॥ ९ ॥

८१६. स्योर्घम् ॥ १० ॥

स्योः शब्दो दीर्घमापद्यते । जनितारोऽ३४३दसीयोः (१५.२.२१)

स्योर्घम् ॥ १० ॥

॥ इति दशमो दशकः ॥

॥ इति ३सामतन्त्रभाष्येऽष्टमः प्रपाठकः ॥

॥ अथ नवमः प्रपाठकः ॥

८१७. २अन्त्यः ॥ १ ॥

यस्मिन्पादेऽनेकौ^१ यकारवकारौ अन्त्यो ह्रस्वम्^२ । योऽ१महिदूऽ^२
 २३-तियाऽ३म्चाऽ५राऽ६५६न् (२.१.३५) यूतातूवाऽ३म् (२.२.२२)
 ७आच्यावय (१७०) यावयाऽ२३दी-द्युमेऽ२मिया (७.२.४) भ्यांयाऽ२३-
 १ २ १ १ ३ १ अ
 हो-हियोऽ२३-काऽ२आऽ२३४० (८.१.१४) स्यपास्यपा (८.२.२४)
 २ १ २ ३ ४ ५ २ १ १ २ ३ २ १
 श्याऽ३कावि^७-यंमहित्वा (८.२.२४) ८स्वानो अरेपसः-सुवाधियाः (१६.

१. विरुपर्ययः

२. योऽन्त्यः ग.

३. सामतन्त्रे. क. ग. ग. घ. ङ.

४. अनेकौ ग. न.

५. ह्रस्वः क.

६. आभ्यभ्य व्यवा भ्यभ्य था. ख.

७. कावियम्. ड.

८. स्वान आरे० घ.

१.२५) अभातृच्योऽ^४अनातृवाम् ॥ अन्त्यः (१०.२.३३) ॥ १ ॥

८१८. आतृचि भेऽञ्जु ॥ २ ॥

१आकारतृतीयायामृचि त्रैष्टुमे २पादान्त आपद्यते । आचोराजा

(६९) सुष्वाणासः (३१६) ग्रहिन्वानः (५३६) निवृत्तानि । उतोतदस्मै^{२१२ २}

(८.२.३४) ३दुवस्युः (३२७) ऐर तश्रवस्या^{१२ २३४ २} (८.२.३३) काव्यमंहित्वा

(३२५) सग्वायः (३४०) त्रैष्टुमे ? दायोहादीनि । वारम् (५३४)

विशब्दस्य तु विशेषः । आतृचि भेऽञ्जु ॥ २ ॥

८१९. आद्धि ॥ ३ ॥

५अकारात्परो विशब्द नापद्यते । वारंयत्पूतः (५३४) पिअव्ययाम्^{४ २ ४}

(१६.२.२७) अकारात्पर इति ? काव्यम् (३२५) प्रकाव्यम् (५२४)

आद्धि ॥ ३ ॥

८२०. श्विनि ॥ ४ ॥

श्विनि पादे नापद्यते । ६पादान्तो विशब्द इत्यधिकारः । तदैव्यम्

(८२) निरुाव्या (९४) सुहव्यम् (२६९) ७श्विनीति ? प्रतीच्यम्

(१०३) गदैव्यं (५८३) यद्भूतम् (६१९) ८अन्त्यमिति ? व्यस्यन्म

1. आकारप्रभृति
दुवस्युपर्यन्तं क न
आकारः तृती० स. ग. घ
- 2 पदान्त आ० क ग. घ.
- 3 उवस्युः ग.
4. तस्य श्रवस्य. स. ग.

5. आकारात् स.
- 6 पदान्तः ग
पादान्ते घ.
7. श्विनीति. ग.
8. अन्त्यमिति. घ. न.

(६३१) प्रकाव्यम् (५२४) श्विति ॥ ४ ॥

८२१. ऊष्मणो दिञ्जु हाद्धे ॥ ५ ॥

ऊष्मणः परः १पादान्तो हकारादीर्घमापद्यते^१ । स्त्रावाऽ^२हुवेऽ^३र^४

(४.१.५) ^{३ ४ २ २} ४हियोनराऽ^६ए (८.१.२३) सहिया माऽ^३४३ (८.२.५)

निवृत्तानि । मर्त्यस्य (६) तोदस्य वर्गे (३.१.८-१२) ऊर्ध्वास्य

(४६४) ^{२ ३} ५क्वस्यवृ (१४२) वरिवस्यामहो (१८६) अवस्याऽ^२२३^४वाः

(१०.१.२३) तरुष्यतः (३११) तार्क्ष्यमिहा (३३२) भीष्याम (३३६)

(हकारात् ?) ^{१ २ २} स्रोअक्तु-^१पुवायाऽ^२२माऽ^३४त् (३.२.३०) चमसेपुवा^४ईया^५

(५.१.४) यइन्द्रचामाऽ^६सेपुवा (५.१.५) नाहुऽ^२पाइपूऽ^१वाऽ^२ (५.२.

१५) ऊष्मण इति ? नित्वानक्ष्य (२६) यविष्य (३७) ^४महानाम्नीपु ।

ऊष्मणो दिञ्जु हाद्धे ॥ ५ ॥

८२२. यव्यम् ॥ ६ ॥

यकारो व्यञ्जनान्त आपद्यते । ^{२ १ २} ०तन्वन्तिपौ^१सियम् (१६.१.३४)

^{२ १ २ ३ १ १ १} अयासियाऽ^२२४^५ (१४.१.१८, १९) गोसखा स्यात् (१२२) ^{१०}इदाह्यः

(३०२) यकार इति ? ^{११}अद्याः (४३३) ^{१२}व्यञ्जनान्तः ? मर्त्यस्य

१. पादान्तः ड.

२. दीर्घ आ० ग.

३ हुवे. ग. ड

४. हियोनरः र. ग. ड.

५. कस्यप्रभृत्यूष्मणः पर्यन्तं ड. न.

६. पृवामायान् क

७. ईया. ख. ग.

८. महानाम्. घ.

९. हिन्वन्ति. र. ग. घ.

१०. इदाभ्यः ड.

११. अकारः ख. न.

१२. व्यञ्जनान्तोऽन्तस्य. ड.

(६) यव्यम् ॥ ६ ॥

८२३. सन्ध्याद्ध्रे ॥ ७ ॥

सन्ध्यात्परो हकारपरेश्क्षरे प्रत्यये आपद्यते । निर्पा^२मि-या (७.१. ३२) अगोह्य (३९३) अदितये स्याम (५८९) सन्ध्यादिति ? अस्यनः (३८०) सन्ध्याद्ध्रे ॥ ७ ॥

८२४. जादेः ॥ ८ ॥

जादेश्च गीतस्यापद्यते । जियमोऽ२३४५३ (११.१.१७) ^१जोनोपु ५१३) ज्यादेः ॥ ८ ॥

८२५. मागायाः पर्वान्ते ॥ ९ ॥

मागायतायाः पर्वान्ते प्रत्यये ^१आपद्यते । ^२आमूर्तियम् (३.१.३७) ^१स्वाराजियम् (११ १.१६, १८) निवृत्तानि । ^१वार्धस्व० (२.१.१९) सत्याय (२०२) साचध्यम् (७.१.१७) अत्योनसत्प्रमिः (५५८ आ. १.२.४) रहस्ये । अन्त इति ? पाद्युत (३६) नायग्गाह (७ २.२७) मागायाः पर्वान्ते ॥ ९ ॥

८२६. न वृद्धवति ॥ १० ॥

नकारे प्रत्यये ^६वृद्धवत्येवापद्यते । ^७दीयानः (३४०) निवृत्तानि ।

१. नोनप्र ड	५. स्वाराजियं फ. र. ग घ न
२. मागायताः क	६. वृद्धवन् इति सद्यप्र समुचित.
३. आपद्यतेप्रमृति सत्यमि- पर्यन्तं र. ग न	पाठः स्यान् ।
४. आमूर्तियम् घ	७. दीयानः प्रभृत्युपरितनसूत्रीप- भाध्यगतापद्यतेपर्यन्तं क न

1त्रसोम्यानाम् (२७५) ^{३१ २}क्षेत्रत्योनवाऽ२३ (१५.२.२४) तुविद्युम्नम्
(५४९) न वृद्धवति ॥ १० ॥

॥ २इति प्रथमो दशकः ॥

८२७. मरायाः ॥ १ ॥

मरायाश्च वृद्धवत्येवापद्यते । स्ये दिविसद्भू (आ.१.२.२२) वण्म
(आ.२.१.१२) निवृत्तानि । ३असाव्यतीपङ्गे (आ.१.२.२३) यज्ञसारथिनि
(आ.२.१.१२) श्येने (आ.३.१.१९) मरायाः ॥ १ ॥

८२८. रात् ॥ २ ॥

४रेफाद्बृद्धवत्येवापद्यते^५ । ६न्युञ्जवीर्यम् (९५) नर्यापसम्
(१२५) पिस्वर्ष (१२५) मिस्वर्ष (१२६) भूर्यासुतिः (१४०)
७हर्यश्वा (१५६) नान्ते । ८सिप्रः । सुवीर्यम् (१७५) इवस्वर्षम्
(२६७) पार्येदिवि (२८०) त्वाहर्यश्वयज्ञैः^९ (३१३) रहस्ये (आ.३.१.३०)
यत्पार्या (३१८) १०इदेदिति (?) गौर्यः (४०९) सस्वर्षेण (४९७)
११तस्वर्षम् (५०२) जनितास्वर्षस्य (५२७) १२न तृतीयान्त्ययोः (१५.

1. सत्रासोभ्यानाम्. ड.

2. नरमे प्रथमो दशकः ख

3. असाव्यतीपङ्गे. ग.

4. रेफं वृ० ड.

5. वृद्धस्येपद्यते. ग.

6. न्युञ्जवीर्यम्. क. र. ग. ड.

7. हर्ये श्रान्ते. क. ख. ग.

8. ससु क. ड. सन्दिग्धोऽयं पाठः

9. हर्ये श्रायज्ञोः ख.

10. अयं भागः कुण्डलीकृतः ख.

पुस्तके । वयेदिति ग. वीर्यं. ड.

11. वसूर्षम्. ग.

12. नमतीयान्त्ययोः क.

२.८,९) (१) यज्ञसारथिनि (आ.२.१.१२) १अहर्घते (आ.४.२.५)
 अतीपङ्गे (आ.६.२.४) चरणसूर्यस्य (६१४) जन्मानि सूर्य^२ (६३८)
 देव सूर्य (६४०) कृदमि सूर्य (६३५) वृद्धवतीति ? नर्यप- (२.१.२५)
 अयमग्निः (६०) सपर्यन् (१९६) विष्टु । वृषमन्नर्यान्त्ययोः (३.२.
 २५,२६) सपर्यता (६३) ३अर्यग्णाः (१९२) अर्यग्णे (२५५)
 सहस्रसूर्या (२७८) रहस्ये च (आ.१.१.१-८) वीधामसित्वाहर्घश्च^३ ३-
 याज्ञैः^४ (८.१.३६) ५अपूर्व्या (३२२) करोपि (३२७) सुवीर्यस्य
 गो (३४६) स्युंनर्यम् (३७१) ६स्वर्युवः (३७५) पर्युषु (४२८)
 र्यराज्ये (४३२) द्वन्द्वसप्तमाष्टमयोः (आ.२.२.७,८) व्रतवृतीयाद्ये (आ.
 ४.२.१) विश्वान्यर्य आ द्युम्नानि मानुषाणाम् (५९३) ७संकृतिनि (आ.३.
 १.१७) महसि (आ.३.१.२६) वार्त्रघ्ने (आ.४.२.१.७) रेफादिति ?
 ८प्रियन्धसाः-सुदक्षाः^२ २३स्या (४.२.१) रात् ॥ २ ॥

८२९. हात् ॥ ३ ॥

हश्चदाच परमापद्यते । हर्योऽर्यः (२८९) द्विः । त्वाहर्घश्चयज्ञैः^३
 (३१३) ऋपमे (आ.१.२.२१) सहमि (आ.३.१.२५) वीधामसित्वा

१. अहर्घताद्ये क ख ग घ ङ
२. सूर्य. क. ख ग. ड. न
३. अर्यग्णा. ख. नर्यग्णाः ग
४. यज्ञैः क. ख. न.
५. अपूर्व्याप्रभृत्यमिमसूत्रभाष्य-

- गतयज्ञैः पर्यन्तं घ. न.
६. सुर्युयाः. क. ड
७. संकृतिनि. ड
८. प्रियन्धस्सु. ग.
प्रियज्ञसाम ड.

१२
हर्यश्चऽद्याज्ञैऽऽः (८.१.३६) प्रथमिग्रहणात् ॥ हात् ॥ ३ ॥

८३०. ^१इर्वादिहि ॥ ४ ॥

इपूर्वादिक्षरादिभूते पर्वण्यापद्यते । जिन्वीर्यम् (४१२) विश्वानिवार्या
(५२१) ^२पर्येपिविश्वतः (५६५) अहिभूत इति ? ^३वण्म (२७६)
हरिः पर्य (५३८) एनाविश्वान्यर्याआ (५९३. आ. ३. १. १२(?) इर्वादिहि ॥ ४ ॥

८३१. ज्यादेः ॥ ५ ॥

ज्यादेश्च गीतस्य नापद्यते । तमार्यस्य (४७) ^४ऋपमान्ते
(आ. १. २. २१(?) मर्षसामान्त्ययोः (आ. २. १. ९, १०) तन्त्वोत्तुनोः (आ.
३. १. २३, २४) ^५ज्यादेरिति ? नयंपङ्क्तिषु (५६) ज्यादेः ॥ ५ ॥

८३२. ^६नान्तस्थायाम् ॥ ६ ॥

नान्तस्थायां प्रत्यय आपद्यते । स्युंनर्यम् (३७१) संकृतिनि
(आ. ३. १. १७) नान्तस्थायाम् ॥ ६ ॥

८३३. ईः ॥ ७ ॥

ईकारो ह्रस्वमापद्यते । सयावरीः (४०९) स्ये-याआएन्द्रेणाएसया-
एवरिया^७ (आ. १. २. २१) ^१याइन्द्रेणसयाऽश्वाऽऽरीः (आ. ३. १. १५)
नान्तस्थायामित्यधिकारः । ईः ॥ ७ ॥

1. इद्वादादि. ड.
2. पर्येपि घ. न.
3. वृह. र.।
4. ऋपमान्ते. ग.

5. नग्यादेरिति. ग.
6. सूत्रं ग. न.
7. एवारिया. घ.

८३४. तडिनि ॥ ८ ॥

तडिनि साम्नि नापद्यते । विश्वायसूर्यम् (३१) त्वसूर्यस्यमेदम् ।
ज्यादेरित्यधिकारः । तडिनि ॥ ८ ॥

८३५. अवि ॥ ९ ॥

ओकारे प्रत्यये नापद्यते । ^{२ १}सित्वाहोऽरइ (१०.२.६) दधन्वाँयः
(५१२) इन्द्रइद्धर्योः (५९७) यः मंमिश्लः (२८९) नान्तस्थायामित्य-
धिकारः । अवि ॥ ९ ॥

८३६. भाद्भ्रस्वात् ॥ १० ॥

भकाराद्भ्रस्वान्नापद्यते । ^२श्रुभ्यो आ (३२६) स्तोतृभ्यः (५७६)
^{१ २}नरमा० (१०.२.८) होअभियाऽरइ (१५.१.३३) वृद्धवतीत्यधिकारः ।
भाप्यम्-प्रगायत (५३५) भाद्भ्रस्वात् ॥ १० ॥

॥ इति द्वितीयो दशकः ॥

८३७. धात् ॥ १ ॥

धकाराद्भ्रस्वान्नापद्यते । स्वध्वरम् (४५) नोअध्वरे^३ (६१)
^{२ १}ध्वरञ्जनम् (३.१.७) ^४प्रत्ययध्वरे (२४९) ^{२ १}सित्वाहोऽरइ (१०.२.६)
^१ — ^१ ^{४ ५१ ४} ^{२ १ २ १}
दध्योऽरजाः (आ. ५. २. १७) ह्रस्वादिति ? अवोधिया (२. २. १०) वाजाम्पुराम्-

१. सित्वाहोइ. घ.

२. अभ्योहो अ. क.

श्रुभ्योहो अ. र.

श्रुभ्योहो आ. ग.

३. नोअध्वरम्. र.

४. प्रत्ययध्वरे. र. प्रत्यध्वरे. ड.

२ २ २ १
धिया० (६ २ ८) धकारात् ? सजुधियाः (८.२.१६) धात् ॥ १ ॥

८३८. छन्दसि ॥ २ ॥

अतिछन्दसि निपये हस्वान्नापद्यते । सत्यइन्दुस्सत्याऽऽमिन्द्राउवा
 २ ४ २ ४ १ ४ १
 (१२.१.२७) अभित्यदेवम् (१२.१.३७) ^१प्रायज्यावाऽरइइ-सू० (१२.
 १ २ ३ ४ २ २ ३ ४ २
 १.३३) ^२हरि-ण्यापुना (१२.१.३४) अयारुचाहरिण्या (१२.१ ३५)
 होतारमन्ये (४६५) ^३अभ्यटाऽरइ (१२ १ ४२) ^४स्वासरे मन्यु-
 २ १ २ १
 माऽरइन्ताः (१२ १ २८, २९) नोमिशाद्वेपा (४६३) अदिद्युऽरइ-
 २ २ १ २ ३ २ ३ २ ३ २ २
 तात्-सवीमाऽरइनी (१२.१.३७) हस्यादिति ? प्रथमंपूऽर विंयंदिवि प्रवा
 ३ २ ३ २ १ २ २ १ २ २
 चियकृतम् (१२.१ ४२) सप्तासीऽरयेऽर (१३ १.३६) ओणाऽरइधयोः
 २ १ २ ४ २ २ ३ २
 (१२ १.३७) सुवाध्याऽराऽरः (१२.१ ३८) चिऽरयाकृपा (१२.१
 १ २ —
 ४०, ४१) ^५चायाऽकृपाऽर (१२.१.३९) छन्दसि ॥ २ ॥

८३९. ऊष्मणः ॥ ३ ॥

ऊष्मणो नापद्यते । छन्दसीत्यधिकारः । विश्वाद्वेपाऽसि (१२.१.३४)
 सप्तास्येभिःकृत्वभिः^६ (आ २ १.२०, ६.१ २) ऊष्मणः ॥ ३ ॥

१ प्रायज्याकाइ ग

२ हरि घ ङ

३ अदाइ क

४ स्वासरे ग

५ चायाऽकृपा ख

६ भिःकृत्वभिः घ न

८४०. ^१नु ॥ ४ ॥

^{१ २ १}
^२नुशब्दो नापद्यते । ऊष्मण इत्यधिकारः । होन्वसोऽ^२२३ (६.१.

२३) प्रसुन्वानाय (५५३) ससुन्वे (५८२) हाऽ^२३हाइन्वा^१श्यो^२ (१४.

२.६) ऊष्मण इति । तन्वेचा (६५) योजान्विन्द्र (४१५, ४१६)

^३नोधन्वन्तु (५५५) नु ॥ ४ ॥

८४१. किन्यूष्मणः ॥ ५ ॥

^{४ २१}
^४ककारिण्यूष्मणो नापद्यते । शृण्वणाम् (४.१.१५) स्वस्तये ।

^५सरुत्याय हुवेमहि (३८०) किन्यूष्मणः ॥ ५ ॥

८४२. तृतीये ॥ ६ ॥

^१
 न तृतीय आपद्यते । तार्क्ष्यमिहा (३३२) स्थेमन्या० (९.२.३५)

ज्योतिरिन्दुः (५४२) तृतीये ॥ ६ ॥

८४३. त्य वि ॥ ७ ॥

^{४ २१} ^{३ २}
 त्यशब्दो विप्रत्यये नापद्यते । त्रऊत्या (१.२.३६) हत्यावा०

(८.२.२७) सुहस्त्यो-^२न्वा० (१५.१.१०) विप्रत्यये ? स्तियाऽ^२३ (१५.१.६)

^{१ २} ^१
 उभयाहस्तियो० (९.१.२९) आद्यपादेऽप्यित्यधिकारः । त्य वि ॥ ७ ॥

1. अनु. घ.

2. नशब्दः ग.

३१४ २

3. नोधतुवन्तु (१६.२.८) क.

4. ककारिण्यूष्मणः ग. न

5. सरुवायम्वस्तयेहुवेम. क.ग.घ.
 उदाहरणभिर्दं ग. न.

८४८. १ञ्चु धादुश्चै(१?)भ्यः ॥ १२ ॥

घकारवकारादेरक्षरस्य द्वैधं धादुश्चैभ्यः परमापद्यते । रुधादूऽ२३४वाः^२

२ १ वि. १ २

(६.१.२०, २१) द्विः । धा । दुः । अग्निवोऽ२-दूराऽ२३याम् (२.२.२७)

दुः । चा । निचाऽ२३-आऽ२याऽ२३४०^३ (९.२.२३) अन्यत् । याहीन्द्राऽ२३

२ १ १ ३

(५.१.४) याहिमदाऽ३नाम्प ताऽ२३४^४ (४.२.१०) वातआमातु-^५भाऽ५

इपाजाम् (५.२.८) मियूऽ३तथेऽ२३४५ (५.१.२६) याऽ३माड्न्दाऽ३वे

(११.१.३) मुशत दाऽ३४३ड्-वीऽ३याऽ५याऽ६५६ः^६ (२.२.१८)

ञ्चु धादुश्चैभ्यः ॥ १२ ॥

॥ ७ इति तृतीयो दशकः ॥ .

८४९. संकृष्यते ^७सस्वरेऽणि ॥ १ ॥

संकृष्यते पाठादाँ मस्वरे प्रत्यये । वाजंपुरम् (२३८) तमिन्मह

(४११) पुनानः (५११) मस्वर इति ? न आगति (२८४) महेट्वाय

(४३०) अप्सुदक्षः (४७३) संकृष्यते सस्वरेऽणि ॥ १ ॥

१. ध्यअ. ड

२. रुधदुवा व

३. आपा. ग.

४. मदाप्रभृतिमुन्नतपर्यन्त ग्य न

५. भोऽ२३ इपनाम ग.

६. वाभ्यभ्यभ्यभ्या ग्य.

७. नयमे तृती० ए

८. मस्वरिणि ग्य.

८५०. १प्राग्वृद्धादस्य ॥ २ ॥

प्राग्वृद्धात्पादस्य संकृष्यते । एहूपु (७) अयं वामह्ने (३०४)
 वृषभन्न (१२५) द्युक्षन्मित्रस्य (१९२) २अमिन्द्रस्य । तेना-
 पवस्य (४७०) ३वृषजूतिप्रभृतीनि । सखायआशिपान्त्ययोः (१०.
 २.१६,१७) सम्मील्याद्येषु (आ. २.१.२५) ४ । ५यसद्विश्वम्
 (२२) स्यान्नस्तूनुः (७६) ६दिवेदिव ईड्यः (७९) क्वस्यवृ
 (१४२) इदश्चन्वन्त्ये (५.१.१२) दौर्न (१६६) त्यमुवाः (५.१.२६)
 विश्वासुगीर्षु (१७०) येभिर्व्य (१७२) वृत्राप्यप्रतिष्कृतः (१७९)
 ७वाजंपुरम् (२३८) सधमाद्ये (२३९) अन्तरिक्षाद्ये (आ.१.१.९)
 ८त्वस्त्रे (२४०) शग्ध्युपु (२५३) वृत्रेषु (२३४) स्वे च (आ.२.१.
 २२) ९क्वेयथाद्यन्तयोः (७.२.११,१३) न्यग्वाह (२७९) आमत्योर्दध^{३२}
 (७.२.२८) सोमामः (२९३) दधन्वायः (५१२) न्यस्मिन् (३१३)
 घोषामसित्वाहर्षश्चयज्ञैः (३१३) १०अपूर्व्या (३२२) करोषि (३२७)
 पृथिव्याम् (३३१) ११मध्विच्छ (३३१) त्यमूपु (३३२) हव्यान्यध्वरेषु

१. प्राग्वृद्धादस्य ग. प्रगावृद्धा० घ
२. अमिन्द्रस्य क. न.
३. वृषहृत्प्रि. ग.
वृषजूतिप्रभृतीनि धारत्रय घ
कोशे लिखितम्.
४. इतः पर "येषुप्रभृतीनि" इति
क. ख. ग. पाठः

५. यसद्विश्वा. ड.
६. दिवेदिवंराड्यः ड.
७. वाजंपु. ग.
८. त्वाह्य ड.
९. त्वेयथा ड.
१०. आपूर्व्या र. अमूर्व्य ग.
११. मध्विच्छ. ग.

(३३८) अर्चन्त्यर्कमर्काऽर३इणाः^१ (९.१.१६) अर्चन्त्यर्कमाऽ^२र्काऽ^३र्णाः^४
 (९.१.१५) ^१सत्यसुमेयम् (३७७) सजात्येन (४०४) द्युमन्तं देव
 (४१९) पर्युषु (४२८) दिविसद्गुह्या-अष्टमनवमयोः (१२.२.८, ९)
 ३प्रकाव्योपान्त्ये (१५ १.३५) अजनयत्सर्वे (५४२) चत्वारि (५६०)
 अभ्यर्ष (५७६) द्युम्नानिमानुपाणाम् (५९३) सम्मील्याद्ययोः (आ.
 २.१.२५, २६) गगां व्रते (आ. ४.१.१७) अहर्व्रते (आ. ४.२.५)
 नद्यस्पृणन्ति (६०७) सुम्नेष्विद्वः (६१०) ४जिह्वाचर (६१५)
 पात्यग्निः (६१४) मन्येवायाम् (६२२) ईशेद्यस्य (६२५) प्रत्यद्देवानां
 विशः (६३६) राय ईशे (६०) व्युच्छति (१७८) नक्येवम् (२०३)
 सत्रसो (२७५) जनयन्त्सर्व (५३४) ५अभ्यर्ष (५७६) यद्वर्चः (६२४)
 पियन्त्यस्य (१७४) ५ शग्घ्युषु (२५३) कस्तमिन्द्र (२८०) योनोपनुष्यत्
 (३३६) ज्येष्ठस्यधा (१५.२.२२) मनुष्येऽपमि० (२.२.१७) कइव्येऽपक्ताः
 (११.२.२५) त्व^३ह्य^४ह्य^५दा (१७.२.२९) प्राग्बृद्धादिति ? नवेदियाऽर३४५म्
 (१.१.११) ६मर्त्यस्यं (६) होऽर३४र्तियाः (१.१.३३, २.२.२१)
 द्विः । वहन्त्याशमः (३५६) नित्यानस्य (२६) पृथिव्याः (२७)
 नियुञ्ज० (३.१.६) नियक्र० (१३.२.२६) नियशुः० (१३.१.२१)

1. काऽर३४ इणाः ग
 2. सत्यसुमेयम्. क. घ
 3. प्रकाव्यायान्त. ग.

4. जिह्वाचर ड.
 5. पूर्वमेवोदाहृतम्
 6. इत्यस्य. ड.

वरुणायमरुद्भयः (५९२) विश्वान्यर्यआद्युम्नानि मानुषाणाम् (५९३)

सम्मील्यद्वितीयतृतीययोः (आ. २.१.२६, २७) यज्ञायथाः (६०१)

१चवार्यम् (६१) २पिसूर्य (१२५) ३तन्वन्तिर्पोऽस्यम् (५५१)

२ १ २२ ११ २२

१ वि. र ११ २१

अभिधिश्वानिवारिया (१५.१.२६) ४सदाऽरयाचन्नहंजियाऽर३ (८.१.२८)

२ ११ २ ३ १ १ १

१ वि. र

५घजिह्वयम् (५४५) ६अयासियाऽर३४५ः (१४.१.१८, १९) यद्वाऽर

१ वि. र ११

२ १

२ २

१ ३

घत्रितआऽरमित्ये (१०.२.३) अभित्रजंतत्तिपेगव्यमश्चियाऽर३म्^७ (१७.

३ ११ २

२ १ २ २ १ वि. र

२.३२) नदीपुचाऽ१ (१६.२.२०) चित्रऽराधोअमाऽरतिय (१.२.३५)

१ वि. र २ १ २ १ २ १ २

४ २

२ ४

दाइवाऽरसोअष्टमर्तियमी (११.२.१०) वृषाहियाऽ५सिमानुना (१३.२.५)

एवमादीनि । प्राग्वृद्धादस्य ॥ २ ॥

८५१. न न ॥ ३ ॥

नवति पादे न संकृष्यते । मान इन्द्रा (१२८) नक्रियायो^१

३ ४ १ १ १

(५.१.३३) हियोनराऽ६ए (८.१.२३) नवतीति ? श्मघ्युपू (७.१.१०)

१ २ २ १

नक्ये-वं० (५.२.३०) मन्दिणीत्यधिकारः । न न ॥ ३ ॥

८५२. व्यग्भिनि ॥ ४ ॥

व्यक्ब्दो भिनिपादे न संकृष्यते । त्रियख्यद्रोऽ३ (१६.१.१३)

१. भनारियम्. ड.

२. पिसूर्या ख.

पिसूरिय ग.

पिसूरियाः ड.

३. तन्वन्ति पभासियम्. ड.

४. एतदुदाहरणं ख. ग. न.

५. एतदुदाहरणं क. न.

घरिचयम्. ड.

६. अयासियाः क. ख. ग. घ न.

७. गव्यमश्वियाहाम्. ग.

स्येचाद्यन्तयोः (आ.१.० ८,२.२.१७;५.१.१४) तथा (५.१.१४) १मिनीति ?
 व्यत्यन्म (६३१) व्यकृद्बदः ? २येभिर्व्यंश (१७०) ३चक्षुद्वितीयं
 (आ.२.२.१८) अवृद्धाचिरस्य विशेषः । व्यग्भिनि ॥ ४ ॥

८५३. दन्त्यादि वृद्धे ॥ ५ ॥

४दन्त्याद्यक्षर वृद्धे न सकृप्यते । सधमादियेवा० (६.२.१३)
 प्रत्यधरे (२४९) ५तृप्यन्नेति (२५२) दन्त्यादि ? द्विवेदिवर्द्धः
 (७९) वृद्धे ? यत्सद्वि (२२) दन्त्यादि वृद्धे ॥ ५ ॥

८५४. ६द्राया ॥ ६ ॥

द्राधमायाश्च न सकृप्यते । स्ये-नियस्मिन्० (आ.३.१.३०)
 द्राधमाया इति ? न्यस्मिन्निन्द्रो जनुपेमुऽ३ मोचाऽ३ (८.१.३६) द्रायाः ॥ ६ ॥

८५५. अवृद्धाचिरस्य ॥ ७ ॥

अवृद्धाचिरस्य पर्यणः संकृप्यते । प्राप्रथमान्यस्मिन् (२.१.४,५.७)
 २१२२ २११२ २२ ३ २
 त्ग्नये (२.१.७) पूर्णांनियेषा० (२.१.२४) त्स्हितं० (२.२.२३)
 ७ध्रुप्यग्ने (१०६) स्पान्तवद्रुहः (५.०.३३) तुम्प्यंहाउ (६.१.५)

१ व्यग्भिनीति. ग.

२ येभिर्व्यंश ग

३. चक्षुद्वितीयाम दृ० ग

४ दन्त्याद्यक्षरः घ

दन्त्याद्यक्षरः ह

५. तृप्यन्नेति. ह

६ रायाः मं. पु

७ ध्रुप्यग्ने ह

स्वर्वा^१असुरेभ्यः (२५४) त्वंपु^२प्यसि (७.२.१०) रहस्ये च (आ.
 १.१.२०, २१; २.१.४, ५; २.२.१२) १कस्तमिन्द्र (२८०) त्वामिदा (८.
 १.२३) प्रत्यस्मै (३५२) २अपूर्व्या (३२२) तमिन्महत्स्वाजिषु (४११)
 २१२ २२
 र्यराज्ये (११.२.२४) ३वैरूपातिपङ्गयोः (आ. १.१.१-८; ६.२.४)
 अवृद्धार्चिकस्येति ? ४चवारियमादीनि । जियमोऽ२३४५इ (११.१.१७)
 ५जनोनपु (५१३) तन्वेचा (६५) आदेः । नुशब्दस्य तु विशेषः ।
 अवृद्धार्चिकस्य ॥ ७ ॥

८५६. न द्यादेर्जात् ॥ ८ ॥

न चतुर्थादेः माम्नो जान्परस्य पर्वणः संकृष्यते । पाह्यु (३६)
 १ ३४२२ ३४२ ३४२२
 वाजंपु^१म् (२३८) ताऽ२३४इ-वियञ्जते० (१६.२.३५) ६मधुवाभियञ्जते
 (१६.२.३५) जात्परस्येति ? ७स्पान्त्यद्रुहः (५.२.३३) चतुर्थादेः ?
 १ २१२
 अस्त्रम् (२७५) आमर्त्यो^१दध० (७.२.२८) न द्यादेर्जात् ॥ ८ ॥

८५७. वि वृद्धात् ॥ ९ ॥

विशब्दो वृद्धान् संकृष्यते । अमावि (४७३) त्वश्ब्रह्म (५८३)
 वृद्धादिति ? अत्रैव । अपूर्व्या (३२२) वि वृद्धात् ॥ ९ ॥

१. यत्संयंत्रत्वा. ड.

२. प्रपूर्वमि० घ.

३. वैरूपातिपङ्गे. ग. ड.

४. चवारियामादीनि. ड.

५. जनोन प्र. ड.

६. मधुवाचातियञ्जते ग.

७. स्वभ्यद्रुहः ड.

८५८. आदि ॥ १० ॥

१ आदिशब्दे च न संकृष्यते । ^{२ १}२तमर्तियाः (८.१.६) ^{२२ १ २२२}३स्तोताजरेत-
^{१ २}मर्तियऽः (८.१.५) आदि ॥ १० ॥

॥ इति चतुर्थो दशकः ॥

८५९. त्यमि ४धि णि ॥ १ ॥

यथर्चं इकारोऽमि प्रत्यये संकृष्यते ऽत्रिणि पर्वाणि थकारिण्यां
 ऽचर्चिं । आदित्यं निष्णुं सूर्यम् (९१) ^{७ ३ ४ ४}७हरीणाश्च्यम् (३३४) स्पे-
 चर्पणीधृतम् (आ.२.१.३) निवृत्तानि । महिदूतियम्^{४ २ ४ ४}० (२.१.३६) नोदैरियम्-
^{४ २}वचाः (८.१.२०) ^{२ ४ ४}४मसंमदम्-पष्टसप्तमयोः (१५.१.१९, २०) प्रियमिन्द्रस्य-
^{४ २}कामियम् (१६.१.३३) ^{२ १}घजिह्वियम् (१६.१.९) तन्वन्तिर्पांमियम्
 (१६.१.३४) ^{२ १}तियंवृहत् (आ.१.२.११) यथर्चं ? तुम्यंहाड (६.१.५)
^{४ २ ४}इकारः ? त्वमग्ने (१.१.४) ^{१ २ १ २}अमिप्रत्यये ? स्पान्त्यद्रुहः (५.२.३३)
 त्यमि धि णि ॥ १ ॥

८६० तिनः ॥ २ ॥

तकारिणोऽक्षरात्संकृष्यते । पुनानो वारम् (५६२) अभ्यर्थ (५७६)

१ आदिशब्दे च न

२ तमर्तियम् ग

३. स्तोताजरेतमर्तिया ङ ग, ट

४. धिष्ण्य मै पा.

५. णिपरणि ट

६ चार्चिं ग

७. द्वित्या रय्यम् घ.

८ मर्तियम् ङ ग, घ, ट.

त्वंज्योतिषा (६०४) ^१विभ्रतीः (६२६) निवृत्तानि । पितापुत्रे (२५९)
^{२११ २२}सत्राचिया० (८.१.१०) ^{३४२२}वियञ्जते० (१६.२.३३) तिनः ॥ २ ॥

८६१. तुडोऽरेफिभ्याम् ॥ ३ ॥

तुडः परस्य पर्वणोऽरेफिभ्यां परं कृष्यते । यद्भूमिम्-व्या (३.२.१७)
^{२१}यथा-त्वम् (३.२.१९) ^{२ ३ ५}त्वाअद्राऽर३४डवाः (८.१.११) दिवस्मदो
 (३१२) पिवाति सोम्यम् (३८६) ^{१२}वयास्तिनप्त्योः० (१३.१.३७)
 अरेफिभ्याम् ? ^३चित्रश्राधः (४०) यस्मिन्त्रतानि (४७) देवासोअष्टम
 (४२६) तुडोऽरेफिभ्याम् ॥ ३ ॥

८६२. त्यं वाह्ये ॥ ४ ॥

त्यंशब्दस्मामवाह्ये परणि संकृष्यते । ^{२११ ३ १११}द्वृत्यंचरन्महेऽर३४५ (२.१.
^५३५) ^{३४२२}त्यमुवाः (५.१.२६) ^{३४२२}त्यमुनोअ (९.२.१९) मामवाह्य इति ?
^{४२२४२}महिद्वृतियम्० (२.१.३६) त्यं वाह्ये ॥ ४ ॥

८६३. दा न्त्ये ॥ ५ ॥

दकारान्त्ये नापद्यते । द्वितीयया (३६) दानं (१६६) दिद्युते
 (४९७) वृद्धात्मा वृद्धे । अनुमाद्यः (५५८) दीद्यानः (३४०)
^४दन्त्ये ? दायोहादीनि । ^५मद्यंमदम् (५१८) दा न्त्ये ॥ ५ ॥

१. निविजितीः ग.

२. त्वाअद्रिनः ग.

३. चि ड, न.

४. दभ्ये ड.

५. मद्यमदम् ग. न.

• मद्यान्मदम् ड.

८६४. तात् ॥ ६ ॥

१तशब्दोच्चात्पर नापद्यते । उतस्युऽरः (७२ २५) रहस्ये च
 (आ.१ १.२-८) उत द्वितीयया (३६) तन्त्वामि (६८) २तशब्दोच्चात् ?
 ३तन्वेचा (६५) तात् ॥ ६ ॥

८६५ रात् ॥ ७ ॥

४शब्दाच्च पर नापद्यते । अरण्योः (७२) हिरण्ययः (५९७)
 ५रथ्ये यथा (५४३) रशब्दादिति ? देवगादि (१५४) (उच्चादिति ?)
 ६२२ ४२४ २
 श्रुधीहाऽऽवतिरश्रियाः (९२२) रात् ॥ ७ ॥

८६६. तु नडिवान्^६ ॥ ८ ॥

तुशब्दस्सरूप्यते । नडिवानित्युत्तरार्थम् । त्वन्नोया (१११२)
 त्वेअग्ने (३८) त्वन्नश्चित्र (४१) त्वमग्ने (१२३६) त्वमित्त (४२)
 त्वमग्ने गृहपताया च (६१) ७त्वद्रयि (२२२५, २६) रायेअग्ने
 (९३) यथात्वम् (१२२) त्वायुजाननौऽऽहो (३२, ३१) त्वाप्तोऽऽ
 (५२१९) उत्वामन्दन्तु० (५२२०) आत्वाविशन्तु० (५२२३)
 त्वामिद्धि (२३४) त्वस्त्रोहि (२४०) त्वमङ्ग (२४७) त्वमिन्द्र

१ तच्छब्द क

तान्छब्द घ ड

२ तशब्दोच्चात् घ न

३ तन्वेचा घ

४ शशब्दात् र

५ रथ्योयथा ड

६ नडिवान् मै पु न

७ त्वद्रथी । ग

यशाअसि (२४८) त्वन्नऊती (२६०) त्वायंयः (१३२) चनत्वाद्विः
 (२९१) आत्वघ (२९५) ^{३ २ ३ २ ३ २} १सित्वाहर्षयज्ञैः (३१३) इन्द्रस्तु-मसित्वा
 (८.२.५,६) त्वन्नाऽ३२उवाऽ३ (८.२.१२) नित्वा-होऽ३इ (१.२.११)
^{२ ११} २ ११ २ २ २ ४२ ४
 क्रत्वौहोइ (९.२.३५) महान्तंत्वामाहाइनाम्^२ (१०.१.२२) त्वंनइन्द्रा
 (११.१.८) अग्ने-होऽ३इ-त्वन्नोअ-तमाः^३ (१२.१.१५) ^३ ४त्वत्साऽ२मूऽ-
^{२ ११ २} २३४औ० (१५.१.२६) चत्वार्यन्या० (१६.२.२४) ^३ ५त्वत्खाङ्ग (५८३)
^{२ १ २} २ १ २ ३ २ ३ २
 त्वमेतत् (५९५) नडिवानिति ? तुवोऽ२३४वा (२.१.४,५,६) इति पाठः ।
 तुवाऽ२३४वा । ^{३ २ ३ २} ६यूतातूवाऽ३म् (२.२.२२) पिवाऽ३४तुवाऽ३ (५.१.१०)
^{३ २ ३ २} ३ २ ३ २
 तुवाऽ३४युजा (३.२.३०) आत्वेता (१६४) चसोत्वाः (२१२)
^{२ ४ २ ४ २ ४} २ ४ २ ४ २ ४
 तुवाऽ३होऽ३एहिचेरवाइ (६.२.१५) सहिया-माऽ३४३-तूऽ३वोऽ५ताऽ-
 ६५६ः (८.२.५) वेत्विन्द्रः (३३३) इहसन्त्विन्दवः (५६१) बृहति
 (आ.१.१.२७) त्रिपन्थां (आ.२.१.११) ^{३ ४ २ ४} त्वामिदा (८.१.२३)
 अयुद्धार्चिकस्य विशेषः । तु नडिवान् ॥ ८ ॥

८६७. वादिभ्याम् ॥ ९ ॥

वादिभ्यां च परं न संकृष्यते । ^३ ७वहात्वम् (४०) कायमानः

१ ह्यदित्वा. ग.

सत्वा. घ.

२. माहाइनाम्. र.

३. त्वग्नेऽन्तमाः ग.

४. तंसाऽ३ मूऽ२३४ आ.

५. त्याण्यग. झ.

६. द्विताह्वयाम. ङ.

७. वहा त्वा. ट.

(५३) यदिन्द्राहम् (१२२) १विद्धीत्वास्य (१३२) त्वन्नो जिन्न (२३०)
अध्वर्यो द्राजयात्वम्^२ (३०८) यावतस्तम् (३१०) चादिभ्याम् ॥ ९ ॥

८६८. ना ॥ १० ॥

नापति पादे न संकृष्यते । अध्रातृष्यः (३९९) कायमानः शुक्रिये
(आ ६.१.४) ३ग्रामद्वितीये (२.१.२०, ३१) ४द्वन्द्वस्यं यामे (आ
२.२.१४) अवृद्धार्चिकस्य विशेषः । ना ॥ १० ॥

॥ इति पञ्चमो दशकः ॥

८६९. इयुक् ॥ १ ॥

इयुक्तं च न संकृष्यते । ^{२१ २ ४} औहोडुताम् (८.२.२६) ^{१ २२ १} आत्वाष्टणाऽ-
^२ २३हाऽ३ (९.२.३) ^{३१४ २} नोधनुन्तु (१६ २.८) इयुक् ॥ १ ॥

८७०. ५इचुन्याम् ॥ २ ॥

इकारादिन्यामृचि न संकृष्यते । ^{४१ २} भृतुहाउवा (२.२.१३) पिवा
त्वस्यागि (१६५) स्ये-उन्द्रन्नरायाम् (आ १.२.१, २, १४, १५, २.२.१-
८; ४.२.१, ११, १४, १६, १९, २०; ५.१.४; ५.२.१३; ६.२.२०) इचुन्याम् ॥ २ ॥

१. विद्धीत्वस्य स
विद्धित्वस्य ग
विन्धुत्वस्य ड

२ द्राव स यावतन्त्वम् ग

यावतस्त्वा ड

३ ग्राम घ न

४ द्वन्द्वयो यामे न स. ग. ड.

५ इअन्याम् ड

८७१. १व्यचेः ॥ ३ ॥

२वकारादेः पर्वणः संकृष्यते । त्वंपोता (६१) त्वायवः (१३२)

मणस्त्वोताः (३३६) त्वं^१नाऽ३२उवाऽ३ (८.२.१२) ३व्यचेरिति ?
सुरोअक्तुषु (१२८) व्यचेः ॥ ३ ॥

८७२. ४उंजु ॥ ४ ॥

५अवति गीते द्वैधं पर्वान्त एव संकृष्यते । पूर्वे तु । निवृत्तानि ।

विद्धीत्वोऽ२३४हाइ (४.१.९) आत्वाविशन्तु० (५.२.२३) त्वमेतत्
(५९५) उंजु ॥ ४ ॥

८७३. तद्धे ॥ ५ ॥

तत्=अवृद्धं स्तोमे प्रत्यये संकृष्यते । न-व्येनाकी (५.२.३०)
य-द्येयादी६ (९.२.१८) ७अभ्येधुम्नाम् (१७.२.७) ८पर्येपारी (१३.
१.३२) प-र्येस्वानाः (१३.१.३५) अभ्योमा (१६.२.६) मि-ध्योहाइ
(४.१.१४) पर्या-होइवाजा (१.२.१५) पर्या-होइस्त्रावा (१६.२.२६)
धत्तारिंख्या (८.१.६) रंख्यावा० (८.१.७) साइतर-त्याहो^९ (१२.१.३५)
विश्वापा-र्याउहाउ (१७.१.२२) १०अभ्रावृच्यः (३९९) ११स्येऽ-अभ्रावृ (व्ये)

१. व्ययोः घ.

२. वकारादिनः स.

३. व्ययेरिति. घ.

४. ओडु. ह.

५. अकारवति. ड.

६. द्वेयादी घ.

७. अभ्यधुम्नाम् ग.

अन्त्ये शुभ्रमा. घ.

अभ्येधुम्नाम्. ड.

८ पर्ये परी. स. पर्ये परि घ.

९. हा स. न.

१०. अभ्रावृच्ये. ह. अभ्रावृच्यः ग.

११. स्ये-भ्राज स.

(आ.२.१.१६) महादिवाकीर्त्ये-धौ०^१ (आ.६.१ १५) पितरं च प्रयन्त्स्वः
 (६३०) निवृत्तानि । त्वमङ्ग (२४७) त्वमिन्द्र (२४८) रजासिसु
 (२२०) स्वादिष्ट (४६८) पुनानायाम् (५११) ध्यमंयुन (५७९)
 स्तोम इति ? ऋक्वभिः प्रभृतीनि । तद्धे ॥ ५ ॥

८७४. २पुचु प्रथमे ॥ ६ ॥

३पुशब्दादिन्यामृचि वर्गप्रथमे प्रत्यये संकृष्यते । पुनानायाम्
^{२ ३ २}
 (५११) निवृत्तानि । समुएऽ३ (१.१ ३२) येषाम्^४ (१३३) हर्यश्वाय
 गा (१५६) स्तुहि (१७७) मुमुग्धि (३१९) कादीदिहि-इडाऽ-
^{१ १ २ १}
^२ २३भाऽ३४३ (१.२ २९) ५मार्धोजहि (७.२.१९) ६ऋषमान्त्ये
 (आ.१.२.२१) वैरूपवृत्तीये (आ.१.१.३) ७मार्शकामिके (आ.६ २.६)
 पुचु प्रथमे ॥ ६ ॥

८७५. डि ॥ ७ ॥

डितश्च संकृष्यते । पुनानायाम् (५११) निवृत्तानि । समुएऽ३
^{२ ३ २}
^{३ २ १ ३ २ ५ १}
 (१.१.३२) अग्नेमृड (२३) आतूऔहो (५.२.४) अतिसिधः (१००)
^{३ १ २}
 वर्तयाममि (३५४) एपुना (= १.३६) अतीयङ्गेषु (आ. १.२.२३)
 डि ॥ ७ ॥

१ स्वी घ

२ पु अ प्र० ड

३ पुशब्दो वर्गप्र० घ.

४ एपा क. ख ग घ ङ

५. मार्धा जहि ग.

६ सहैषमान्त ग ऋषमान्ते ग

७. सार्शकामिके घ.

८७६. योवत्यामु ॥ ८ ॥

यश्शब्दवत्यामृचि उकारः संकृष्यते । १योविश्वा (४४) ससुन्वे
३२ २

(५८२) विभ्राट् (६२८) यश्शब्दवत्याम् ? प्रति (३०३) एषुवा (८.१.३६)
३२
षुवा (१३.१.३३) योवत्यामु ॥ ८ ॥

८७७. २अनु दुह्ये ॥ ९ ॥

३पादान्त उदुह्ये प्रत्यये न संकृष्यते । चमसेष्वा (१६२) आयुनि

(५५०) अमावि (४७३) पादान्तः ? न क्वादीनि । ४अच्छ-ए०
४ २ ४
(१५.१.२९) पदम्याधिकारः । भाष्यम्-अवि चवि (१६०) अनु दुह्ये ॥ ९ ॥

८७८. हा सा ॥ १० ॥

३२

२ २१ ४

इहाऽ३१२३४-इहा-साच्यंशु० (१३.१.२७) स्तोभार्चिकस्य सन्धि-

ग्रहणात् । निवृत्तानि । एकवृषे (आ.२.१.१४) ५अङ्गिरसाद्ये (आ.४.२.१)
हा सा ॥ १० ॥

॥ इति षष्ठो दशकः ॥

८७९. भः ॥ १ ॥

स्तोभः संकृष्यते स्तोभे^६ प्रत्यये^७ । अयूद्ध इत्यधिकारः । त्यग्नाइः-
३ २ ३ ४ २

प्रतिदहती (१२.१.४१) समत्रिणंदह (१२.१.४१) व्यत्रिणंदह^८

१. योवत्या स.

२. अहु. ड.

३. पदान्ते. घ.

४. अज ए क.

५. आङ्गिरसाद्ये क. (आ.१.१.१९)

६. स्तोभे प्रत्यये ग. न.

७. स्तोभ इत्यधिकारः क. ख. ग. ड.

८. इतः परं न्यत्रिणं दह इति पाठः ड.

(१२.१.४१) संमील्यतृतीये (आ.२.१.२७) व्रतचतुर्थे (आ.४.१.४)
 दिशां व्रते (आ.५.२.१,२,३,४) आदित्यात्मनि च (आ.६.२.२१)
^३ घूऽर^४३४भीः (१०.२.१८) ^३ ग्माऽर^४३४भीः (१२.२.६; १३.२.१०)
^२ ओइञ्चरआ (१२.२.३०) ज्योतिः शब्दो रहस्ये । आज्यदोहे (आ.१.
 २.१६) पुरुषव्रते (आ.५.१.१८) महसि (आ.३.१.२६) आदित्यव्रत-
^{१२ २२२} समापने (आ.६.२.१) सहोभ्राजा (आ.६.२.५) १ छेशब्दोऽष्टानिधने
 (आ.४.२.१८) कश्यपव्रते (आ.४.१.१९) स्तोमः ? प्रत्युत्वादीनि ।
 स्तोम इति ? २ एकवृषे (आ.२.१.१४) अचूढ इति ? ३ औहोमा-ईऽर^४३४हा
 (३.२.१६) ऊऽर^३३४पा (३.१.२) रथादीनि । जिग्युः प्रभृतीनि । सृषि
 द्वारशालायाम् (आ.६.२.१) भः ॥ १ ॥

८८०. ३ उजु रसन्धिः ॥ २ ॥

परान्तिष्य द्वैधं स्वरमन्धिरेव ४ मंकृष्यते । अष्टानिधने (आ.४.२.
 १८) राजने (आ.४.२.१९) यद्वर्चः (६०४) अनृषु । आदित्यव्रते
 (आ.६.२.१) निवृत्तानि । अमिश्रब्द इतिशब्द उमिशब्दः । उजु
 रसन्धिः ॥ २ ॥

८८१. सि रेफिणि ॥ ३ ॥

५ सिशब्दो रेफिणि गीते मंकृष्यते । अष्टानिधने ६ (आ.४.२.१८)

1. चे शब्दः र ग. अर्चेशब्दः ङ
2. एषवृषे. घ.
3. ऊजु ङ
4. कृष्यते ङ

5. सिशब्दो रेफिणि घ. न.
6. वशाहरणं संवर्षो न विद्यते ।
प्रमाद पाठो भवेत् ।

द्वारशालापाम् (आ.६.२.१) रेफिणीति ? अत्रैव । मन्येवायाम् (आ.५.१.२१) सि रेफिणि ॥ ३ ॥

८८२. एः पि ॥ ४ ॥

इकारात्पिप्रत्यये संकृष्यते । ^१अपां व्रताद्ये (आ.४.२.३) निवृत्तानि । पदस्तोभेषु (आ.१.२.२५-२७) द्वन्द्वद्वितीये (आ.२.७.२) प्रथम (५९९) ^२इडामंक्षारे (आ.५.२.१६) व्रतान्त्ये (आ.५.२.२२) विकर्णभामयोः (आ.६.१.७,८) एः पि ॥ ४ ॥

८८३. ^३ज ॥ ५ ॥

जशब्दश्च पिप्रत्यये संकृष्यतेऽनृत्तु । आदित्यव्रते (आ.६.२.५) निवृत्तानि । अत्रैव । पञ्च शुक्रियाद्ययोः (आ.६.१.१.२) अतीपङ्गेषु (आ.६.२.४) ज ॥ ५ ॥

८८४. मसणि ॥ ६ ॥

मशब्दस्संयोगे प्रत्यये संकृष्यते । सत्रस्यर्द्धौ (आ.४.१.४) निवृत्तानि । अभ्रावृष्ये (आ.२.१.१६) व्रतचतुर्थे (आ.४.१.४) म सणि ॥ ६ ॥

८८५. ^४न ह्चु ॥ ७ ॥

न हकारादि संकृष्यते । ^{११२}हइहाऽइ-हाइ (११.२.४) ^{२२}हइहाहाइ

१. अपरंभृताद्ये. ड.

२. इनसंक्षारे. ग.

३. सूत्रं ग. न.

४. नह अ. ड.

११ आग्निर्नस्ववृक्तिमिर्हद्वाहाड (११.२.४) हीर्षेहीड् ३४या (१४.१.१८)
 पुनानायाम् (आ. १.१.१९) द्वन्द्वद्वितीये (आ. २.२.२) षष्ठे
 (आ.२.२.६) दिशांत्रतोपोत्तमे (आ.५.२ ९) महादिवाकीर्त्ये (आ.६.
 १.१०) महानाम्नीषु । न ह्यु ॥ ७ ॥

८८६. अन्तस्थि यरे ॥ ८ ॥

अन्तस्थि यकारपरेऽक्षरे प्रत्यये न संकृष्यते । ^{४२४ ४} १ईयड्याहाड (२.
 २.२३;३.२.२६) ^{३ २४२१ ३} ईऽ४यड्या हाऽ०३४इ (९.१.२) अर्कनृतीयोपान्त्ये
 (आ.१.२ १४) यच्छकामि द्वितीये (आ ३ १.२) उदुन्नलोति (आ ४.
 २.१०) यत्र मोममाम्नि (आ ४.१.८) यकारपर इति ? ^{१ २} च्यत्रिणंदह-
^{१ २३ १११} न्यत्रिणंदहाऽ२३४५ (१२.१.४१) अन्तस्थि यरे ॥ ८ ॥

८८७. इजु भे ॥ ९ ॥

२पदान्तो वृद्धे स्तोभे प्रत्यये न संकृष्यते । ^{४२५ ४} ३आयाहिया
 (११.१.३ १) ^६ हिहिहियाऽ६० (२.१.३६) आवदयाधिरुचतुरनुगाने
 (आ.५.१.१) ^{३ ४} ४पदान्त इति ? घूऽ२३४भीः (१०.२.१८) दिशः (स्तोभः
 ७.१.३१;१३.१.११) ^{३ ४} ग्माऽ२३४भी. (१२.२.६;१३.२.११) वृद्ध इति ?

१. इयड्याहाड ग.

२ पदान्त्ये ग

पादान्तः घ

३. अथादि ह

४ पादान्त इति घ.

वाजसाम्नि (आ.४.१.१२) इजु मे ॥ ९ ॥

८८८. आन्धायां दी ॥ १० ॥

आन्धायां दीशब्दो न संकृष्यते । दीयौः^{१ २} १सर्पराज्ञीषु । (आ.६.२.७)

आन्धायां दी ॥ १० ॥

॥ इति सप्तमो दशकः ॥

८८९. सु ॥ १ ॥

सुशब्दो न संकृष्यते । सुवर्ततेऽ२३४५ (११.२.१३) सुवर्वा^{१ २२}-

असुरेभ्यः^{१ २१} (७.१.१५) सुवर्षुवाऽ२३ः^{२११} (१०.१.१७) अञ्छावइन्द्रंमतयः^{२ २}

सुवर्षुवाऽ६ए^४ (१०.१.१६) सुवराऽ३४^{१ २} (१७.१.२,३) सुवर्णाराम्^{४ ४ ४}

(३.१.३२) तंगूऽ३र्धाऽ३यासुवर्णरीवा^{२ ४ २ ४ ४ ४} (३.१.३१) कृपासुवाऽ२३४५ः^{२ १२ १ १ १}

(१२.१.३७) वैरूपेषु (आ.१.१.५,६,७) २पुनानः अर्कद्वितीयायाम्

(आ.१.१.१७,१९) तवेदिन्द्र (आ.१.१.२०) शन्नोदेवीः (आ.१.१.२३)

घनऽस्वः (५८८) पतिसाम्नि (आ.१.२.१२) अर्कपञ्चम्याम् (आ.२.१.

१ आदिषु) रथन्तरे (आ.२.१.२१) सम्मील्यपञ्चमे (आ.२.१.२९)

अरुरुचत् (आ.३.१.९) व्रतवृतीयायां तृतीये (आ.४.२.३) चतुर्थ्यां

तृतीयचतुर्थपञ्चमेषु (आ.४.२.१३-१५) पात्यग्निः^{२२} (आ.५.१.३)

१. सीर्षत्, घ.

२. पुनाप्रभृति व्रतोत्तम
इडापर्यन्तं ग, न.

पुरुषव्रते (आ.५.१.१८) ^१व्रतोत्तम इडासंधारे (आ.५.२.१६) आवश्याधि-
 कानां पञ्चानुगाने (आ.५.२.११,१३) योनः (आ.५.२.१४) अष्टानिधने
 (आ.४.२.१८) राजने (आ.४.२.१९) भासे (आ.६.१.८) चन्द्रमा-
 अप्सुवा (११.१.३४) चन्द्रौहोमाअप्सुवन्तरा ओऽद्वा (११.१.३५)
 चक्रंयदस्याप्सुवानिपत्ताम् (८.२.३४) दधन्वोयोनयोअप्सुवन्ताऽऽरता
 (१४.२.७,८) कश्यपस्येति (आ.४.१.१९) रहस्ये । ^२त्वेकारादिग्राह्यः ।
 पराङ्गत्वात् । निवृत्त्यर्थं च । सु ॥ १ ॥

८९०. कण्ठ्ये क्षेऽसणि शतावति ॥ २ ॥

कण्ठ्येऽक्षरेऽसणि शतान्त्यादेशे न संकृष्यते । ^४स्वाध्यः (५४८)

स्ये स्वानो अद्रिः (आ.५.१.१२) भाष्यम्—^५पूष्णे (४२७) निवृत्तानि ।
 स्तसरेम (४५८) स्नापे (२८२) स्नानधत्ता (४७०) प-^६र्येस्नानाः
 (१३.१.३५) स्वानोअद्रिः (५२९) हाउस्वरता (१२.१.१) हाउ-अभि
 स्वरता (१२.१.२) स्वरतस्वराऽऽरता (१२.१.३) कण्ठ्य इति ?
 योगादिषु । अक्षर इति ? स्वर्णिधनभासे (आ.६.१.८) असणि ? ^६स्वस्तये
 (२०२) स्वर्गुवादीनि । कण्ठ्ये क्षेऽसणि शतावति ॥ २ ॥

1. नोपोत्तम इडा घ.
- नोत्तमइडासं. क. र. ग
2. त्वेकारादिः क. र. ग
- 3 धरे घ.

- 4 स्वर्ग्यः ग. स्वानः ड.
- 5 पूष्णः क. र. ग.
6. अत्र संकृष्यो नास्ति.
कथमुदाहृतम्

८९१. न तिनः ॥ ३ ॥

न तिनोऽक्षरात्संकृष्यते । ता^१ स्वरत० (१२.१.३) पुरुषगतौ (आ. २.१.३४) जमदग्निव्रते (आ.४.२.१५) देवव्रतेषु च (आ.५.१.६-८) न तिनः ॥ ३ ॥

८९२. ग्निद्वान्नेदन्तायाम् ॥ ४ ॥

अग्निद्वताक्षरान्नेदन्तायां संकृष्यते । स्वरतादिषु (१२.१.३) देवस्थाने (आ.१.१.१५) अरुरुचत् (आ.३.१.९) अग्निमीढायां च (आ.४.१.१३) प्रयन्त्स्वः (६३०) ग्निद्वदिति ? आङ्गिरसपूर्वे (आ. १.१.१९) नेदन्तायाम् ? तवेदिन्द्र-सर्पसाम्नि (आ.२.१.४,५) विश्वतः पूर्वे^१ (आ.३.१.१३) ग्निद्वान्नेदन्तायाम् ॥ ४ ॥

८९३. आइन्द्रावति गिनि^२ ॥ ५ ॥

आइन्द्रावति माम्नि गकारिणि गीते संकृष्यते । ३तं गूर्धान्त्ये (३.१.३३) पुरुषगतौ च^४ (आ.२.१.३४) आइन्द्रावति ? तं गूर्धाद्ययोः (३.१.३१,३२) गकारिणीति ? सुवाऽर^१३हा (७.१.१३) आइन्द्रावति गिनि ॥ ५ ॥

८९४. गिगहि ॥ ६ ॥

प्रथमोच्चेऽहिलिङ्गायां संकृष्यते । स्वध्वरम् (२.१.११)

१. ऋचोच्छब्दो नास्ति । कथमुदा-
हृतमिति विवेचनीयम् ।

२ गिनि. ग. न.

३. तं गूर्धर्यन्ते ड.

४. वा. क. ख. ग.

आइन्द्रास्वरो नास्ति ।

१स्वस्तये (३३२) सम्मील्यपञ्चमे (आ. २. १. २९) अरुरुचत् (आ. ३. १. ९)
 व्रततृतीयायाम् (आ. ४. २. २) व्रतपञ्चम्याम् (आ. ५. १. १०) प्रथमोच्च
 इति ? स्थन्तरे (आ. २. १. २१) अहिलिङ्गायाम् ? स्वर्वान् (२५४)
 कृपास्यः (स्तोभः) गिगहि ॥ ६ ॥

८९५. ओअ ॥ ७ ॥

ओअइत्ययं^१ न सन्धीयते । आइन्द्रोअग्नाऽर-याऽर^२३४०
 (३. २. २९) गावोऽरअश्वाऽर^३३४५ः (४. २. १५) अन्तरिक्षणिधने
 (आ. १. १. ९, १०) रहस्ये विशेषः । ओअ ॥ ७ ॥

८९६. स्येऽन्तस्थायाम्^३ ॥ ८ ॥

रहस्येऽन्तस्थायां न सन्धीयते । अहर्व्रताद्ये (आ. ४. २. ५) देवव्रतेषु
 (आ. ५. १. ६-८) सहोलिङ्गे (आ. ६. २. ५) अन्तस्थायामिति ? अत्रैव ।
^४अन्तरिक्षे (आ. १. १. ९, १०) स्येऽन्तस्थायाम् ॥ ८ ॥

८९७. अं परवृद्धः ॥ ९ ॥

सस्वर इति । अत्रान्तः परवृद्धः सन्धिस्तन्धीयते । वृपोअर्वा (२६३)
 पवित्रेसोमः तृतीये (१३. १. ३३) मधोऽर^१३र्षा (१३. २. १८) होऽर-
^२
^३

१. स्वस्तयेप्रभृत्यद्विलिङ्गाया
पर्यन्तं र. न.
२. इत्यसन्धि न. स. घ.
- ३ अन्तायाम् र.

४. क. र. ग. कोशेषूपरितन-
सूत्रीयभाष्यगतगोन्धसाः प्रभृ-
त्यासमाप्तेर्भाष्यमत्र लिखितम्,
तत्र च नास्ति ।

८९९. मि ॥ १ ॥

मि च प्रत्यये संकृष्यते । नमस्तौ-होग्नाइ (१.१.२०) इन्द्रोऽ-
 २३४ग्नाइ (३.२.२९) इन्द्राऔऽइहोऽर३४-ग्नाइ (३.२.२९) आइन्द्रो
 अ-ग्नाऽर-याऽर३४० (३.२.२९) मन्दिणीत्यधिकारः ॥ १ ॥

९००. यि ॥ २ ॥

यि च प्रत्यये संकृष्यते । त्वनीया (१.१.१२) यदिन्द्रोया
 (४.२.६) प्रोपूर्वयोः (१६.२.१४, १५) द्राघीयाऽर३४यूः (१०.२.२८)
 प्रोअयासीदन्त्येषु (१६.२.१६-१८) मन्दिणीत्यधिकारः । यि ॥ २ ॥

९०१. यो चे ॥ ३ ॥

योश्चन्दो नीचे प्रत्यये संकृष्यते । दधन्नाऽयोनयोऽर० (१४.२.१)
 नीच इति ? नयोऽर-आ प्लुऽइआन्ताऽइरा (१४.२.२) यो चे ॥ ३ ॥

९०२. ह्रस्वेऽयवौ होतायाम् ॥ ४ ॥

ह्रस्वे प्रत्यये एकारौकारयोः द्वैधं^३ होतायामेव सन्धीयते ।
 अयमिन्द्वेऽश्चपते (४०२) सोमद्यु (५०३) निवृत्तानि । सुभिर्नसो
 (१.२.२८) वचोउपाऽर३४५ (७.२.३) यित्नवेअपञ्चानम् (५४५)
 उपमाम् (३९१) उक्षामिमे (आ.३.१.९) ह्रस्व इति ? अस्मभ्यमृतये

१. यदिन्द्रोया घ. न.

२. प्रोपूर्वयोः ग.

३. द्वैधाहो. ड.

(१०) चकामे (३१८) १पवसे (६२७) २अयदाविति ? अत्रैव ।
ह्रस्वेऽयवौ होतायाम् ॥ ४ ॥

९०३. अड्यसरयोः ॥ ५ ॥

अडि प्रत्यये द्वैधमसपरयोरेव सन्धीयते । यजतंत आदीनि ।
३असपरयोरिति ? त्वेअग्ने (३८) सिन्धुर्नपिप्ये (५१४) घर्मतन्वोः
(आ.२.२.१५,१६) अड्यसरयोः ॥ ५ ॥

९०४. भोऽदम् ॥ ६ ॥

४भञ्चनेपदं सन्धीयते । ५हुवए (१.१.३२) हुवओइ (१.१.३१)
विकर्णभासयोः (आ.६.१.७,८) अनेपदमिति ? ६एअयापवा (१३.२.३०)
१ २ ३ १३ १११
कनिक्रददेउपाऽ२३४५ (१७.१.२६) दिशां व्रते च (आ.५.२.२)
७एकारोत्पत्याम् । चैराजे (आ.२.१.३१) भाष्यम् । अभ्रातृव्यः (आ.
२.१.१६) भोऽदम् ॥ ६ ॥

॥ इति संकर्षविकर्षविधिः ॥

॥ इति नवमो दशकः ॥

॥ इति सामतन्त्रभाष्ये नवमः प्रपाठकः ॥

1. पवस्वे क. र.
- प्रयसे घ.
2. अयदाविति घ.
3. अपरमयावीति घ.

4. भञ्चनेपदं क. ग. घ.
5. यहुवीव. क. ख. ग. घ.
6. एअपापाया. ग.
- 7 एकात्यत्याम् र.

॥ अथ दशमः प्रपाठकः ॥

९०५. वृदाम् ॥ १ ॥

वृद्धो वर्णो^१ आइ आपद्यते । तद्विविद्धाइ (१.१.२५) पचता-
 पक्ताइ^२ (८.१.२) बाधोजहाइ (४.१.१४) आवत्तम्-आइ^३ (८.२.२१)
 आथर्वा-नाइः (१.१.१८) नाआगहि-आइ^४ (७.२.३५) पाइसूरिया
 (३.२.२४) वमरताऽर३इम् (३.१.३३) ऋजाइपीशाऽर (६.२.३२)
 नन्दाइ-वाऽरे० (२.१.४०) यवाशाऽराः (४.२.२.) इन्द्रनेदीयणदि-हाइ-
 मितमे-धा^७ (७.२.३१,३२) साहाइऽसाऽर३४५इः (८.२.१८)
 भिस्महसाऽर३इः (८.२.१९) शुद्धाइऽर३कथाऽर३इः (९.२.८) जन-
 यन्सूर्यमऽर३पाइन्वोअर्काऽर३४५इः (१५.२.१९) इदं वसाउ (३.२.२१)
 आर्ताविसाउ (७.१.१६) पुरूऽरवामाऽरउ (४.२.३) कस्तमिन्द्रा-
 त्वाऽरवामाऽरउ (७.२.२८) श्वमाऽरउ (७.२.२९) बृहदर्चविमावाऽ-
 र३माउ (२.२.२५) विभावमाउ (२.२.२६) यस्तोनूनाऽर३शतक्रताउ
 (३.२.५) शत-क्राऽर३ताउ (९.१.१४) १०शतक्राऽर३ताउ (९.१.१६)

१. आं च.

२. परतापक्ताइ. ग.

३. आवाइ. ग.

४. आइ. ग. न.

५. छाऽसूरिया. ग.

६. नृजाइपीणा. क. ख. ग. घ.

७. इतः परं, दाशभिः सहस्राऽर३

इः, इत्यधिकः घ.

८. यमाउ. ग.

१ — १

९. शनाऽर क्रताउ (६.२.३०)

क. ग.

१२ ३ २

१०. शतक्राऽर३ताउ

(९.१.१५) क. ग. ग.

^१साप्रार्त्ताऽ२० (६.१.९) नाम्णाऽ२म् (७.१.३२) साऽ१धाऽ२ः कार्णाऽ२३
 (६.१.९) ख्याऽ२३माऽ३स्ताऽ३४५तोऽ३६हाइ (६.१.२२) दियेवाऽ२-
^{३१}द्धे-हा० (६.२.१३) २क्रुऽ३तावाऽ१द्धाऽ२ः (७.१.२२) ३आर्तावसाउ
 (७.१.१६) अर्काऽ२३र्ताऽ३४३म् (८.१.१६) युंस्वाहिवाऽ३र्त्राऽ३हन्तम^४
 (८.१.२२) वाद्धाई^५ (११.१.१९) चाइ० (२.१.१०) घ्न-त्वाऽ२३-
^२र्त्राऽ३ (८.२.३२) ६आर्ताओऽ२३४वा (९.१.२७) सुवाऽ२र्त्ताऽ२३४-
^४इमीः (१०.१.१५) ७अमार्त्ताऽ२३त्वाऽ३ (१७.२.२९) अमार्त्ताऽ३त्वाऽ३
 (१७.२.३०) अमाऽ२३-त्ताऽ२त्वाऽ२३४० (१७.२.२८) दाऽ२३४-
^{२४}शेहाइ (१.२.१६) गार्हपताऽ३इ (१.२.३२) प्रत्यस्मैपिपाहाउ^८ (९.२.
^{११}११) आनीक्याऽ३१उवायेऽ३ (२.२.३०) श्रूयाउवा (१७.१.४)
^{२११}ररोममाउ^९ (६.२.२९) प्रभृतयः । वृदाम् ॥ १ ॥

९०६. त्वायाष्टे ॥ २ ॥

आत्वायाः कृष्टे प्रत्यय आ भवति । प्रातरग्निः (८५) असुग्रम्

१. सार्वप्रकारा, च.

२. येन्योतिरजनयन्नाऽ३
तावाद्धा, च.

३. आत्वावसाउ, च.

४. वात्राऽ२३४ हन्तम, ग,

१ —

५. वाद्धेऽ२ः (७.१.२२) क.ख.ग. घ.

६. पूर्ताओभ्यभ्य वा, घ.

७. आमार्त्ता त्वा ग.

८. पिपाहाइ, घ.

९. ररोसदाड, ग,

(२०५) प्रसोमदे (५१४) पयसि (आ ३.१.८) ऐरिणे (आ.
१.१.१८) कृष्ट इति ? अग्निर्मूर्धा (२७) पयमि (आ. ३.१.८)
त्वायाष्टे ॥ २ ॥

१०७. सस्वरयोरुजु ॥ ३ ॥

सस्वरयोः प्रत्यययोः परान्त आ भवति । कदाचन (३००)
विशोविशः (८७) सस्वरयोरुजु ॥ ३ ॥

१०८. तु सन्ध्यम् ॥ ४ ॥

उदुह्यस्य द्वैधं सन्ध्यमेवा भवति । उक्थाड (२.७.२) इन्द्रउक्थाड
(६.१.१८) युज्वृत्राड (४१४) प्रमामदा (१४.२.२०) परस्वदा
(१७.१.२५) त्वश्वङ्गदा (१७.२.२९) स्ये रेवतीः (आ. २.१.१८)
तुरयन्तः (३३७) अभिप्रिद्वितीये (१६.२.२) त्वमग्ने (९६) रायेअग्ने
(९३) प्रभृतीनि । इदंमाउ (३.२.२१) इन्द्रायेन्दाउ (१३.१.१३)
निवृत्तानि । शन्नोदेयीः शंयोरमी (१.२.१८, १९) ऐहीयैही (४.१.२८)
ईङ्गयन्तीः (५.१.३२) तरणिरात् (६.२.८) परिप्रामी (१३.२.१९)
कथानथी (५.१.२३) हाउतमूत्रमी (१०.१.२७) तन्तेऽयमदम्-गृणीऽयममि
(१०.१.३१) तमिन्द्राऽरश्म्याजयाममी (३.२.१०) शन्नोदेयोः
(१.२.१८, १९) उदुधोति ? अरंरहन्ति (२५) मन्येयायाम् (आ.

५.१.२१) आदित्यात्मनि (आ. ६.२.१) आनन्दप्रतिनन्दयोः (आ.
 ६.२.२,३) सार्पराज्ञेषु^१ (आ. ६.२.७-९) ओह-माऽर^१३हीऽर^३ (१६.१.
 ३६) दीतयेऽदिः (४९) नाऽर^१३४इ-पूतोअधिवर्हिपी (४.२.३२)
 २अश्वीअश्वी (७.२.२३) ओग्नीः-वृत्राणि० (१.१.८) पावी (१३.२.६)
 ३उहुवाऽर^३४मीः (१.१.३०) ओहा-ओग्नीः (१.२.५) अग्नाइमृहाऽर-
 ३२.३) महा^३आऽर^३४सी^४ (१.२.७) कस्यानूऽ१नाऽर^१मू-पारीणाऽर^३४सी (१.
 २.२०) पाहोऽर^१इगाऽर^३४इर्मीः (१.२.२७) १रामायाऽर^३४सी ।
 याशाआऽर^३४सीऽ६ (६.२.३३) क्रामीदाऽर^३४मी (१३.२.२३)
 वीचर्पाऽर^३४णीः शुम्भाऽर^३न्ताऽर^३४इवी (१३.२.२३) नव्याऽर^३ङ्गाऽ-
 र^३४इर्मीः (४.१.३१,-३३) ६भू-रियाऽर^३स्रऽर^३४तीः (४.१.२३)
 अरिष्टनाऽर^३४इमीम् (९.१.१) उद्व^३शाऽर^३४मी (९.१.१६) महा-
 न्ताऽर^३४मी (८.२.३) अर्भोऽ-होऽर^३इ द्विः । त्माऽर^३४मी (११.१.१३)
 वया^३सियन्तावस्रऽर^३४नी (२.२.१५) वचांमि (३३०) आनन्दप्रति-
 नन्दयोः (आ. ६.२.२,३) उत्पेकादीनि । आयाहिची (१) एऽ५-शुचीम्^७

1. सार्पराज्ञीषु क. स. ग. घ.
2. अश्वीआत्वी. ग. अणी अणी
अनन्तर आभीआभी (५.१.१०)
अधिवः पाठः च.
3. हृष्टगामे अधिकः. ग

4. मह^३असि च.
5. कारासा च.
6. भूरियासुभिः क. ग.
वदाहरणमेतन् स. न.
भूरियावसुरिति घ.
7. शुचीः च.

- (१.१.३२) त्वन्नइन्द्रा (४०५) षंष्टुसासहीम् (१०.१.३३) ^{४ ५ ५ ५} १ बृहन्नधी
 (१६.२.२) खरोनही० (२.२.२२) ब्रह्माऋस्तसपर्यती (४.१.२८)
 जीवाज्योतीः (७.१.२५) श्रुधीऽ३ (२.१.१७) द्विः । विधुम् (३२५) गृणीमसि
 (३८३) तरणिरित्सिपा-सतीऽ३ (६.२.११) यच्छक्रासि^२ (२६४)
 पुरोऽ३१-जीऽ३ती (१६.१.११) द्विः । आयाही (६.१.१९; ११.१.२)
 अचेती (१२.१.१०) इन्द्रोराजायाम् (५८७) इन्द्रसप्तमाष्टमयोः (आ.
 २.२.७, ८) व्रतवृतीयाद्ये (आ. ४.२.१) महानाम्नीषु । आवुन्द्वं (६.१.८)
 शवसेवृ (११.१.२२) ईयानाऽ२३४ःकृ (८.२.१८) हन्तायोऽ२३४वृ
 (९.१.६) यादिन्द्राम् (५.१.३०) परान्त इति ? नमुचेः (२११)
 जरितः (३९) अग्नेहाउ (२.२.२०) शिपाऽ३महेहाउ (१०.२.१५)
 देवानाम् (१३८) ३मेडिम् (३२७) चतुः एपा (४३८, ५८४) एतम्
 (५८१) स्ये-देवी जनि० (आ ३.१.१९) रेवतीर्नआद्ये (आ.२.१.१७)
 इन्द्रसुतेपुसो (३८१) तन्तेमदम् (३८३) यस्तेमदः (४७०) पिव
 ज्येष्ठम्^४ (३४४) त्रिश्वाद्वेपांसि (४६३) अग्नेसाते (७६) त्वाहर्ष-
 इवयज्ञैः (३१३) भाइमहस्रैः (८ २.२०) महयन्तोअकंः (४३९)

१ ए बृहन्नधी च

५ २ ४

२- इतः पर यज्ञतामैइची० (६ २

२२) अधिकः पाठः च.

३. मेमसिम् घ,

४ विवाज्येष्ठम् घ

दु सन्ध्यम् ॥ ४ ॥

१०९. आदित् ॥ ५ ॥

आदित्प्रत्नायाश्वा भवति । ^१वनेषु (४६) प्रयोराये (५८)
अहमिद्धि (१५२) श्रुतिभिः (२८२) एन्द्रनोगधि (३९३) परिप्रिया
(४७६) यत्सोममि (३८४) आदित् ॥ ५ ॥

११०. सत्येऽसार्वावति ॥ ६ ॥

सत्यसंघातेऽमार्वावति साम्न्या भवति । ^४घाऽ^४पइतयाइ (१.१.३)
भेषजम् (१८४) वृषेदमि (२६३) अभिश्रिया (३७८) स्रादिष्टया
(४६८) आमन्द्रैरुपान्त्ये (६.२.२८) अमार्वावतीति ? ^३त्वमग्नेगृहप
(६१) आमन्द्रैरिन्द्रान्त्ये (६.२.२९) सत्येऽसार्वावति ॥ ६ ॥

१११. वृद्धाद्गुञ्जु ॥ ७ ॥

वृद्धात्परस्य (ः?) द्वैधं पर्वान्त आ भवति । ओग्नाइ (१.१.१) नमस्तौ-
^{४ २}होग्नाइ (१.१.२०) ^{४ २}यास्ताइ (१३.१ १) ^{१२३}प्राहूयाऽ^२३४साइ (१.१.२७)
^{२ ३}मनुर्दाऽ^२३४घाड (२.१.२२) ^{३ २ ३}अग्नाडसाऽ^२३४ख्याड (२.१.३८) ^{४ २}दूराइ^४
(२.२.८, ९) ^{४ २ ४ २}आग्नेमाताड^४ (२.२.१३) नपत्यसे (८४) अरिरग्ने
(९७) सधमादे (१५३) युनजते (३१८) णिपवते (५५४) अरिष्टे

- १ वनेषु वा क
वनेषु ग. वनेषु मा. घ.
२ रीतिभिः च

- ३ त्वामग्नेगृह्या घ.
४ दूराऽ२३४ याम् च
५ सानोइ ग

(आ. १.१.११,१२) घर्मतन्वोः (आ. २.२.१५,१६) निवृत्तानि ।
 गृणन्तिदे (११) देवाऽरसोऽर३४दे (३.१.३३) वज्रेण (२५७)
 प्रस्रवणे (२६१) असावि देवम् (३१३) पवस्वदे (४८३) रामातीऽ-
 र३४ये (१६.२.२८) ^१होअधीऽर३४ये (१६.२.१) प्रदेवम् (५६३)
^{१ २ ३}दीदीहाऽर३४इदे-व० (१७.२.७) तरोमिः (२३७) वृद्धादुजु ॥ ७ ॥

९१२. नवेऽहस्वान्ते ॥ ८ ॥

नवेशन्दोऽहस्वान्ते प्रत्यये आ भवति । ^१वृहद्वयाः (२.२.२८)
 शंयद्भवे (११५) यमन्याऽर३४वे-यमन्याऽर३४गाइ (१०.१.७) त्व-
 न्तःसख्याय (३८०) ^२आयाक्षयम् (४०२) कडमम्-उहुवाहाइ (५.२.
 १५) प्रहोताजातः^३उहुवाहाड (२.२.१५) अहस्वान्ते ? दिवेदिवे (५१६)
 यधृष्णवे (५५१) परान्त इत्यधिकारः । नवेऽहस्वान्ते ॥ ८ ॥

९१३. ^४उद्धि ॥ ९ ॥

^५उद्धिलिङ्गायामा भवति । शतक्रतउडंशमि (३४२) ददसाउ
 (९.१.३१) निवृत्तानि । हसोयहो (९९) सस्यइन्दो (५१६) इन्द्रा-
 येन्दो (४७२) उद्धि^६ ॥ ९ ॥

१. स्योअधीये च.

२. आयाक्षयं व. र. घ. न.

३. जाताः घ.

४. उस्थे घ.

५. उस्थे चिलि० घ.

६. उन्धि, घ.

९१४. १इत्थ ॥ १० ॥

२इत्थलिङ्गायामृचि ना भवति । इत्था^२हि^२सो (११.१.१७)

महयन्तः^३ (४३९) इत्थ ॥ १० ॥

॥ इति प्रथमो दशकः ॥

९१५. नव्योष्ट्यरयोः ॥ १ ॥

न विनि पादे ओष्ठ्यपरयोरक्षरयोरा भवति । पुरुतमान्यस्मै (३२२)
गूढे (३२६) प्रबोमहे (३२८) प्रमन्दिने (३८०) दिव्यं वृणी
(४६१) विनीति ? पिणा^४इ (१२.१.४) ओष्ठ्यपरयोरिति ? त्वमग्ने
(९६) एवाहिवीरः (३८५) यनिर्णिजे (५५१) चकामे (३१८) न
सार्वावतीत्यधिकारः । आष्ट्यादिर्वा । नव्योष्ट्यरयोः ॥ १ ॥

९१६. घे ॥ २ ॥

दीर्घेऽक्षरे आ भवति । हर्यतआ (२२८) शम्बरंमदे (३९२)
चकामे (३१८) स्ये । घे ॥ २ ॥

९१७. इक्षम् ॥ ३ ॥

इक्षारोऽक्षरमा भवति । अयन्तआ (४.२.३०) इमेतआ (६.१.
४;१०.१.१२,१३) आतूनआ (५.१.१६) सुडुघामा (४.२.३६)

१. इक्ष्य च

२. इक् च लि० च.

इत्थलिङ्गायां चर्चि ग.

३. ऋचीत्थलिङ्गं नास्ति ।

अधाहिया^१ (११.१.९) अक्षरमिति ? अपादुशी (४.२.१) प्रभृतीनि ।
अभि (१६८) त्वामिद्धि (२३४) वृद्धाद्विशेषः । इक्षम् ॥ ३ ॥

११८. ^२सण् वावति ॥ ४ ॥

संयोगिनि परणि द्वैध त्मिमास्येवा भरति । आमन्द्रैरा (६.२.२७)
हाओहायत्मोममा (१०.२.३) निवृत्तानि । इमास्तई (५.२.१२)
ब्राह्मणादी (६.१.२२) स्ये-यद्यावर्ड (आ. १.१.१) म्माधुच्छन्दसे (आ
३.२.४) चतुर्थोच्चस्य तु विशेषः । मण् वावति ॥ ४ ॥

११९. ^४अनु ॥ ५ ॥

पदान्ते प्रत्यये आ भरति । एहूपु (७) द्विः । नव्यंगीर्षिः
(१४४) सुन्निरे (२९३) मानइन्द्र (१२८) षयाशिरः (१४५)
श्रायन्तः (२६७) दुदुहिरे (५६०) वमन्तः (६१६) इन्द्रसुतेपु
(३८१) इकार इत्यधिकारः । अनु ॥ ५ ॥

१२०. नेऽनीचाद्दि ॥ ६ ॥

पवमानेऽनीचाच्चतुर्थ आ भरति । इकार इत्यधिकारः । ४स्त्रादि-

१. असाहिया-च

२. सम्पावति क

सायावति घ

३. मधुच्छन्दसि घ

४. अनु च

३९

५. पदान्ते ग.

६. याशिरः क च

७. रात्रिप्राया घ.

८. अनीचान्नीसार आ भरति ।

चतुर्थ इत्यधिकारः क ख ग ङ

ष्टया (४६८) विश्वाअर्षन् (४८९) परित्यम् (५५२) वुडुहिरे
 (५६०) वृषाहरिः (५६२) द्विः । अञ्जतायाम् (५६४) पवमाने ?
 विधुं प्रभृतीनि । अनीचादिति ? वृहन्नधि (५५४) इकारः ? यस्ते मदः
 (४७०) चतुर्थः ? प-^४र्षेपारी (१३.१.३२) नेऽनीचादि^१ ॥ ६ ॥

९२१. नप्रथमयुङ्क्ष्वायाः^२ ॥ ७ ॥

अप्रथमयुक्तं रक्षायाम् आ भवति । त्वमिन्द्रयज्ञाः (२४८) योराजा
 (२७३) यतइन्द्रभयामहे (२७४) ऋचं साम (३६९) इन्द्रयाहि
 (३४८) सोम उप्वा (५१५) अप्रथमयुक्तमिति ? त्वमग्नेगृ (६१)
 ४उतस्थानः (१०२) पुरुत्वा (९७) त्रिः^५ । पूर्वयोरेकाक्षरा । यऋतेचित्
 (२४४) यच्छक्रामि (२६४) इन्द्रायप (५२०) अनीचादित्यधिकारः ।
 नप्रथमयुङ्क्ष्वायाः ॥ ७ ॥

९२२. दिक् पड्वतः ॥ ८ ॥

चतुर्थोच्चस्य पड्वत आ भवति । ६व्यं घाते (२३०) इन्द्रनेदीयः
 (२८२) सोमउपवा (५१५) इन्द्रुः पविष्ट (४८१) पड्वत इति ?
 ७आयाहि (२२७) प्रभृतीनि । ८निपूतः (१५९) नमुचेः (२११) विश्वा-
 द्वेषांसि (४६३) इकारश्चतुर्थ इत्यधिकारः । दिक् पड्वतः ॥ ८ ॥

१. नेनिनादि घ

२. युक्तायाः क. ग.

३. इन्द्रयाहि क. र. ग.

४. उतस्थानः क. ड. तस्यामनः घ.

५. द्विः क. ग. घ.

६. व्यंघातं ग.

७. आहिप्रभृ० ड.

८. निपूतः ड.

९२३. न ॥ ९ ॥

नवतश्चतुर्थोचस्या भवति । एन्द्रसान (१२९) भरामतिभिः
(५७३) न ॥ ९ ॥

९२४. शवति जारा^१ ऽनकारी ॥ १० ॥

शवति साम्नि ^२जारायाश्चतुर्थ आ भवति; अनकारी । इन्द्रोमदा
(४११) यस्तेमदः (४७०) पवित्रन्ते (५६५) अयंपूषा (५४६)
पुरोजि (५४५) असजिं (४९०) अतीपङ्कयोः (आ. १.२.२२, २३)
शाम्बरवर्णे (आ. २.१.१९) शवतीति ? देवीजनि (३७९) जारायाः ?
^३सूरोनहि (८३) ^४अनकारीति ? ^५ब्रह्महानृभिः (४११) महानाम्नीषु ।
शवति जाराऽनकारी ॥ १० ॥

इति द्वितीयो दशकः ॥

९२५. यज्ञे ॥ १ ॥

यज्ञे ^६चानकार्या भवति । कया (१६९) अयमुते (१८३)
परिस्वानोगि (४७५) अयावीती (४९५) वसन्तः (६१६) अनका
रीति ? अत्रैव । यज्ञे ॥ १ ॥

१. राजा घ. नकारि. मै पा.

२. राजायाः घ

३. सूर्यो नहि ग.

४. अनकारीत्यत्रैव । दतः परं
भाष्यांशो घ. न.

५. ब्रह्महानृभिः ड.

६. चनकर्या० ग.

९२६. णि^१ ॥ २ ॥

णकारिण्या २जाराया आ भवति^३ । घृतेन (७०) द्वन्द्वाष्टमे
(आ. २.२.८) न्यस्मिन् (३१३) योनिष्टे (३१४) चतुर्थ इत्यधि-
कारः । णि ॥ २ ॥

९२७. गृण्या न्ताक्षरे ॥ ३ ॥

गृण्या ४अन्ताक्षरे प्रत्यये आ भवति । चर्पणीघृतिः (२४८)
वयोमिरे^६ (३४२) ६विदेदिपम् (४६६) णदिद्युते (४९७) अन्ताक्षर
इति ? श्रुधीहवम् (२९) तन्तेमदम् (३८३) गृण्यान्ताक्षरे ॥ ३ ॥

९२८. ष्वायाश्चङ् खट्^७ ॥ ४ ॥

सूप्वाया आ भवति द्वितीयं चेदक्षरं नीचम् । उपनोहरिमिः (१५०)
इपमूर्जम् (१७३) मात्वाकेचिद् (२४६) शिक्षाणः (२५९) परिधीश्चरति
(५१६) ८पवन्ते (५१८) शिशुम् (५६८) विश्वावसू (५८१)
द्वितीयं नीचमिति ? जीवाज्यो (२५९) ९येपामिन्द्रः (१३३) ष्वायाश्चङ्
खट् ॥ ४ ॥

१. नि. इत्येव सूत्रं युक्तम्.
२. जरायाः ग.
३. अत्र द्वितीयवशः समाप्तः ऽति
घ. क्रोशे समुपलभ्यते ।
पुनः यज्ञे प्रभृतिलिखितम् ।
४. अन्तेऽक्षरे ग.
५. वियेधिरं. ग. वयोमियरे घ.

६. विदेविदिपम् घ.
विदेदिपा. ड.
७. इषट् ग
पट् इति मै. पा.
८. परन्ते ग.
९. एपमिन्द्रः ड.
सन्दिग्धमुदाहरणम् ।

१२९ चिक्रात्पर्वान्ते ॥ ५ ॥

चिक्रात्पर्वान्ते ^१प्रत्यये आ भवति । पुरोहितः (४८) स्तमडिंता
 (२४७) इन्द्रं मित्रा (३५७) मृज्याद्ये (१५.१.६) मानाऽ^{१ २ ४ ५}रूपाङ्गाः
 (१५.१.२१) पर्वान्ते ? साऽ^{२ ४}रती (६.२.१०) प्रभृतीनि । चिक्रात् ?
 पिवज्येष्टम् (३४४) चिक्रात्पर्वान्ते ॥ ५ ॥

१३०. आहप्रथम्यूप्मणि ॥ ६ ॥

अकारात्परं वर्गप्रथम्यूप्मणि प्रत्यये आ भवति । कयाश्चिष्टया
 (१६९) स्यरतिम् () दीदयति (४१९) समर्पति (५५७)
 अकारात् ? अस्तिसोमः (१७४) चर्पणीधृतिः (२४८) प्रथमीति ?
 शयोरभि (३३) महाश्अभि (३४६) ऊप्मणि ? सपर्यति (१४२)
 आहप्रथम्यूप्मणि ॥ ६ ॥

१३१. निक्षे मन्द्रात् ॥ ७ ॥

निधनाक्षरपर्षणि मन्द्रादा भवति । गाऽ^४प्रडरोऽ^५दहाड (१.१.१६)
 दाऽ^२३४५ऽ^५डोऽ^४दहाड^२ (१० १.१५) थाऽ^४पडवोऽ^५दहाड (३.१.३,४)
 जाडनादीनि (५.२.२५) अन्यत् । हीऽ^३२३^५षी (१.१.१) ईऽ^३२३^५षी
 (१.२.२) ईऽ^३२३^५न्द्राः (३ २.२९) एऽ^३२३^५ही (४.१.१५) माऽ^३२३^५हे

१ परान्त्येऽक्षरे प्रत्यये ड

२ सन्दिग्धमुदाहरणम्.

३ जनितादीनि क घ

जाडनादीनि स ग, न

(६.१.३७) घ्याऽर३४ते (२.२.३०) निक्षे ? प्रतिदहति (स्तोभः) निक्षे
मन्द्रात् ॥ ७ ॥

९३२. उण्योष्ठचुरे^१ तुषु^२ ॥ ८ ॥

उस्थिनि प्रत्यये ओष्ठ्यादिपरेषु चतुर्ष्वक्षरेष्व्वा भवति । ^३अन्त्ये ।
वसुरग्निः (११०) इन्द्रोदधी (१७९) इन्द्रविष्ण (३८४) धीमहि
(४१९) उस्थिनि ? महिन्नतः (५२४) ओष्ठ्यादिपरेष्विति ? आये
वसुरग्निः (३.१.३४) न्यस्मिन् (३१३) ईयानःकृ (३२३) शविष्टृ
(३४७) परीतोपि (५१२) ओष्ठ्यचुरे तुषु^३ ॥ ८ ॥

९३३. ^४खु भिः ॥ ९ ॥

द्वयक्षरे परंणि भिश्चशब्द आ भवति । ^५महोभिः (६) वह्निभिः
(५०) नृभाइः (११.१.२३) ममद्रिभिः (५१२) व्रतवृतीये (आ.
४.१.३) द्वयक्षर इति ? ब्रह्मनृभिः (४११) एनृभीः (१५.१.२९)
खु भिः ॥ ९ ॥

९३४. मन्ये ॥ १० ॥

^६मन्येवायाश्च भिश्चशब्द आ भवति । प्रतिवस्तोरह्युभिः (६३२)

१. अरे. ड.
२. अस्ये क.
सभि ड.

३. महंभि. ग.
४. मन्येवायां च. ड.

मन्ये ॥ १० ॥

॥ इति तृतीयो दशकः ॥

९३५. ती ॥ १ ॥

तीगन्द्श्च मन्येवांयामा भवति । अपानती (६२९) ती ॥ १ ॥

९३६. भे दिञ्जु^१ दन्तिनि ॥ २ ॥

स्तोभे प्रत्यये ^२अपदान्तो दन्तिनि पर्वण्या भवति । वायोरनी
(१३) प्रत्यस्मै (३५२) योरयि वः (३५१) ^३वर्धाहाउ (९.१.१०)
योदीर्घजि (५४५) दन्तिनि ? वर्मा (५८५) स्तोभे ? ^४इमास्तइ
(५.२.१२) भे दिञ्जु दन्तिनि ॥ २ ॥

९३७. रे सखायाः ॥ ३ ॥

रे सखाया आ भवति । श्रत्तादीनि (१०.१.८) आजन्ति (६१५)

रे सखायाः ॥ ३ ॥

९३८. णंकृणु ॥ ४ ॥

^४णंकृण्वायां चा भवति । इमं वृषणम् (५९१) विश्वतोदावन्
(४३७) आज्ञाअग्निर्मूर्धा (आ. ६.१.१) आदित्यव्रतातीपङ्के (आ.६.२.
४) परिधिषु (आ. ६.२.११-१६) णंकृणु ॥ ४ ॥

१. दिङ् ह.

२. अपदान्ते ग.

३. वृद्धाहाड. ग.

४. णंकृण्वायाश्च ग

९३९. पिण्यामृ गेः ॥ ५ ॥

पकारिण्यामृकारो गेः पर^१ आ भवति । मवार्पा^२ऽश्वा^३ऽर^३ (३.२.

१०) ^२धृष्ट^४ (२४३) आरीर^४ (४०५) पकारिण्याम् ? मम्-^३गु^३ऽर^३-

ई^३ऽर^३हा (५.१.१९) ४गेः पर इति ? ई^३योहा^३ऽर^३इ^३वृ^३ऽर^३ (२.१.२९)

हन्ता^३ऽर^३यो^३ऽर^३इ^३वृ^३ (९.१.५) उलो^३का^३ऽर^३कृ^३ऽर^३ (१०.१.३४) इप^३स्तो^३वृ

(४१९) ध्मा^३खज^३कृ^३ऽर^३त् (७२.१३) ५अपदान्त इत्यधिकारः । पिण्यामृ

गेः ॥ ५ ॥

९४०. ६सन्ध्ये ॥ ६ ॥

मन्ध्ये स्तोम आ भवति । आग्नाओ^३ऽर^३इ^३षवा (१.२.४; २.१९)

द्विः^३ । त्राडणाओ^३ऽर^३इ^३षवा (१.२४) द्वाडपाओ^३ऽर^३इ^३षवा (४.१.१४)

शाडशाओ^३ऽर^३इ^३षवा (१७१.१५) माडत्राओ^३ऽर^३इ^३षवा (१६.१.२५)

नूपाओ^३ऽर^३इ^३षवा (४१.१२) भूर्णाओ^३ऽर^३इ^३षवा (८.१.२८) भ्रमिन्द्रा-

ओ^३ऽर^३इ^३षवा (९.१.५) आग्नाओ^३ऽर^३इ^३षवा (८.१.२) तगाओ^३ऽर^३इ^३षवा

(१७१.१७) स्नानाओ^३ऽर^३इ^३षवा (१७१.३९) सस्पताडमद्भृता-ओ^३-

र^३इ^३षवा (५.१.२८) मादो-चाराओ^३ऽर^३इ^३षवा (१३.१.१.) तंवोदस्म-

१ परतः क ग ड.

२ धृष्टधा ग.

३ गृहा ग

सम, इहा ड

४ गेः पर इति क ख ग घ. न

गे परत इति ड

५ अपादान्त इत्यधिकार. क

६ सन्ध्यः घ

७ द्विः क ख. ग. घ. न.

(५५०) धनुष्टन्य (५५१) अपडक्षर इति ? १रायेपनोयसे (८१)
गिनि स्वपट् ॥ ७ ॥

९४२. अन्त्ये ॥ ८ ॥

अन्त्ये पादे आ भवति । न्यक्रमीत् (४९०) ममद्रिभिः (५१२)
विषामग्रे (५५१) अन्त्ये ॥ ८ ॥

९४३. ये ॥ ९ ॥

येवति च पादे आ भवति । कृत्नुमूतये (१६०) २सबाधऊतये
(२३७) धियावोमे (३६०) ^{२२} ^{१२}पर्युषु०-तायाइ (११.२.१६) आत्वामह
(२४५) ये ॥ ९ ॥

९४४. रान्द्युतावतः ॥ १० ॥

स्वरान्तं द्युतावतः ^१पर्वण^३ आ भवति । ^१४सनाऽ^{१२}३-ओवाऽ^४३-आइडाः-
^{४२}रूद्रा (११.२.२७) करोचसे (८३) ^५ह्वयामहे (५७) दसीउमे
(५४६) पुराजसि (४६) चमिन्वसि (५१७) तएमसि (१४)
स्वरान्तमिति ? पतिम् (३४३) ष्टमत्पतिम् (३५४) षआहुतिः (३६८)
भाष्यम् । मनीषिभिः (५५९) रान्द्युतावतः ॥ १० ॥

॥ इति चतुर्थो दशकः ॥

१ रायेपानीयामे घ.

२ सबाधनृतये. ग.

३ द्युतावत्पर्व इति साधीयान्पाठः

४ सो ओवा घ.

५ ह्वयावहे स. ग.

ह्वयावोमहे घ.

९४५. स्तोत्रे ॥ १ ॥

स्तोत्रे चा भवति । यःकाऽ३ओऽ२३४वा (१०.१.२३) हार्दाऽ३-
 ओइ (११.२.२९) विश्वावसूनिवाऽ३ओयेऽ३ (१७.२.२१) स्तोत्रे ॥१॥

९४६. सन्ध्यमिजु^२ ॥ २ ॥

सन्ध्यक्षरस्य द्वैधं पदान्तस्य^३ आ भवति । चक्षुषि (आ.२.२.१७)
 नियतं च निवृत्तं च । सन्ध्यमिजु ॥ २ ॥

९४७ वौ ॥ ३ ॥

वौ च प्रत्यये सन्ध्यक्षरं पदान्त आ भवति । १स्यनोऽ२३-गाऽ२-
 साऽ२३४औहोवा^५ (४.१.७) संमील्यनिधने (आ.२.१.३२) घौर्महा-
 दिवाकीर्त्ये (आ. ६.१.१६) सन्ध्यमिति^१ ताऽ२इकृऽ२३४० (२.१.
 २२,२३) सूऽ२वृऽ२३४० (१०.१.१९) ऋमूऽ३४० (६.१.५) आगाऽ३
 साऽ२इपूऽ२३४० (७.२.११,१२) इयताऽ२३ःपाऽ२र्यूऽ२३४० (१०.२.
 २६) सम्मील्यतृतीये (आ. २.१.२७) आयुः-इन्द्रन्तर ७वतद्वितीयायाम् ।
 (आ. ४.१.१४) वौ ॥ ३ ॥

१. सूत्रं घ. न.

२. मिडु ड.

३. पादान्तः घ.

४. स्येना ग.

५. औहोवा क. ख. ग. घ. ङ. न.

६. ऋ ग. न.

७. धृतद्वितीयायाम् क.

धनवृत्तीयायाम् ख. ग.

९४८. खि ॥ ४ ॥

^{१ २ १}

खि चा भवति । आचवि-शा० (१६.१.६) ऐरये (आ.१.१.१७)

चतुष्टोमे^१ । निवृत्तानि । ^२औहो प्रभृतीनि । पुना द्वादशे (१४.१.३२)

उदुह्यस्य विशेषः । खि ॥ ४ ॥

९४९. इत् ॥ ५ ॥

^{३ २}

इत्थं चा भवति । धाड्राऽऽ३४० (१६.२.३०) पाराऽऽ३४-

^{२१ १}

औहोवा (१७.१.१४) पतिमाम्नि (आ. १.२.१२) महित्रीणायाम्

(आ. ३.२.१,२) ज्योतिश्शब्दो रहस्ये । इत् ॥ ५ ॥

९५०. ॐमादेः ॥ ६ ॥

^{२१ २ ३१ २}

मकारादेः पूर्वण आ भवति । मरूत्वाता-औहौहोऽ२३४वा (१२.

^{१ २१ १ १ १}

२.२९) निवृत्तानि । माध्वारजाऽ२२सिसूऽ३ (६.१.१२) मारूऽ३४-औहोवा

(१२.२.२७) मादेः ॥ ६ ॥

९५१. हि ॥ ७ ॥

^{१ २}

हकारे प्रत्यये आ भवति । नावाऽ२३हाऽ३४३इ (१.१.९)

^{१ २}

^{१ २}सयाऽ२३हाऽ३४३इ (१.१.१४) ^{२ १ २}तुचाऽ२३हाइ (१.२.३६) देवेषुधि

१. वतुष्टोभो ग. ड.

क्रतु उल्लु क. ख. ग.

२. आहोप्रभृतीनि क. ख. ग.

३. मादो घ.

४. सायाहाइ घ.

५. तुवाहाइ ग.

(३५५) ईशानः (९९ ?) सखायआ (५.१.८) दि-व्याम्-वृणाऽर३हाइ
 (१२.१.३२) व्रतवृतीये (आ.४.१.३) सखायआऽर३० (१०.२.३४)
 १हराऽर३हो (८.१.१४) मनाहोइ-पाऽर३इणाः (१५.१.१७) दाइ-
 वाऽर३हो (१.२.१३) अमृतम्-जाताऽर३वा-हुम्माड (१.२.२५) सुताय-
 मादाऽर३या-हिम्माऽर३१२ (१६.१.१२) तद्वैच्यम् (८२) सहस्रेणेशि^२
 (२३५) भागन्नदी (२६७) ऋचीपम (२६९) सोमपीतये (२९०)
 इन्धे (७०) भुनोहृदे (१८४) धेवृधे (२३९) रेवतीर्न आद्ये (आ.
 २.१.१७) युक्कारथे हिरण्यये (२४५) सोम इव पवते चारुरग्नये
 (६०९) तदाहाउवा () इत्थाचन्द्रमसोगृहे (१४७)
 जमदग्निव्रते (आ. ४.० १५) हकार पर इति ? ऐहीयैही हाऽर३४इ
 () हि ॥ ७ ॥

९५२. इड्जु प्रथम ओर्वि^५ ॥ ८ ॥

०पदान्तस्य प्रथमस्वरे प्रत्यये द्वैधमुकारादकार्या भवति । ७शन्नः

(३३) कस्यनूनम् (३४) तमिन्द्रम् (११९) योगेयोगे (१६३)
 प्रथश्च (५९९) श्रीयवस्य (१२२) तोमिस्तोमैः (२५०) प्रभृतीनि^८ ।

१. हराऽर३य ह्यन्त्य हो. ड.

२. वशि. क. ग. न.

३. तदा हाइवा. ग.

तदाहाइव इन्धा. ड.

४. इड्. ड.

५. ओर्वा ग.

६. "पदान्तः" युक्तः पाठः

७. शः क.

८. प्रभृतीनां क. ए. ग. ड.

१ — १ २

तुवाऽरहोइ-द्युम्नम्० (१६.१.२८) निवृत्तानि । भरद्वाजे (३७) मन्वार-
 भामहे (९१) वाजे (१६३) ^१तुते (२३९) वाइस्वेऽरहोइ (६.२.
 १७) श्रत्ते (३७१) ^{३२-}हवेऽ३० (१०.१.२५) ^२भरे (३०९ ?) परि
 (४२७) पूष्णे (४२७) ^{३२}अग्नेऽ३-हो० (१७.१.२७) ^१मरुत्वते
 (४६९) द्विः । इन्द्रायेन्दो (४७२) इलान्दे-हवन्ते, चकामे (आ.
 ५.१.४) देवस्थाने (आ. १.१.१५) ^४राजने (आ. ४.२.१९)
 अग्निश्रिक्रितिः (४४७) ^१हराइराऽइतीऽ२३ (१३.१.११) ^५अभीनोवा
 (५४९) पदान्तः ? ^{३२ २ १}मवायआ (५.१.८) ^{२२ १}प्रथम इति ? ^२योनाऽ२३उहाइ
 (१४.१.१२?) इजु प्रथम ओविं ॥ ८ ॥

१५३. इ नन्दायाम् ॥ ९ ॥

इकारस्य द्वैर्धं नन्दायामा भवति । अस्माकमर्धमागहि (१८१)
 तेन मा सऽसृजामसि (६२४) निवृत्तानि । कृणुध्वमित् (२८५)
 इन्द्रवाणीः (१९८) अभित्वामि (४०७) परे देवस्थाने (आ.१.१.१६)
 अग्निर्मूर्धायां शुक्रिये च (आ.१.२.७, ६.१.१, ६.१.५) ^६यज्ञायाम्
 (६०१) इ नन्दायाम् ॥ ९ ॥

१. तु ग. न.

२. परे क. ल. ग. घ.

३. मरुत्वन्ते. ड.

४. रा क. घ. न.

५. अभीनोवा. ग.

६. रज्ञायाम् घ.

(१५.१.२४) दीयुक् ॥ ३ ॥

९५८. चद् ॥ ४ ॥

चदक्षसायुक्तं स्तोभे ना भवति । तामाऽ^{१२}हृवेऽ[—]२ (२.१.८)

वासिष्ठे-अपीषेमेहवज्जिणम् (२७२) चद् ॥ ४ ॥

९५९. १गिगादौ ॥ ५ ॥

प्रथमोच्चादौ साम्नि ना भवति । पवित्रन्ते^२ (५६५) वार्त्रध्ने
(आ. ४.२.१७) अत्रतान्ते (आ. ६.२.२१) गिगादौ ॥ ५ ॥

९६०. ए२श्चिक्रः ॥ ६ ॥

एकारान्तायामृचि अचिक्र एव ना भवति । योगेयोगेद्वितीये (५.
१.७) आनजे (३५५) निवृत्तानि । तदिन्द्रते (१२६) योगेऽन्त्ये
(५.१.८) पुवृष्वते (२७०) ए२श्चिक्रः ॥ ६ ॥

९६१. ४विड्ढवृद्धात् ॥ ७ ॥

विधायां प्रत्यये ऽद्वैधमवृद्धान्ना भवति । ओजस्तदस्य (१८२)
अनवे (२७९) अग्निमन्वा (९१) विधायाम् ? इन्धे (७०) अवृद्धात् ?
युक्तास्थादीनि । विड्ढवृद्धात् ॥ ७ ॥

१. गिगादौ घ.

२. पवित्रन्ते प्रभृति योगेयोग-
पर्यन्तं घ. न.

३. मृतान्ते क.

४. विधवृद्धात् ग.

५. द्वैधं वृद्धा० ख. घ.

९६२. गिमध्यम् ॥ ८ ॥

गिमध्यं चावृद्धादा भवति । प्रके (७१) अभिप्रिया (५५४)
 अधिसानो (५२९) गोभाऽर३इर्होड (१३.२.२१) मानुपाऽर३इर्होड
 (१३.२.३०) सयाऽर३हाऽर३इ (१.१.१४, १५) दक्षाऽर३होड (५.१.१८)
 शतारमुहुवाऽर३हो (७.२.३४) वृधे (२३९) गिमध्यम् ? अभीनीवा
 (५४९) अवृद्धात् ? सानीऽर३होड (१ २.१३) भरद्वाजादीनि । भासे
 (आ. ६ १.८) गिमध्यम् ॥ ८ ॥

९६३. ष्ट्यादेः ॥ ९ ॥

ओष्ठ्यादेरक्षरमा भवति । वराहोअम्ये (५२४) प्रनोयिषत्
 (४११) मिद्धग्रहणादुस्थस्य निवृत्तिः । आयूऽर३हो (९.२.२०)
 समूऽर३होऽ१ (६ १.१४) ष्ट्यादेः ॥ ९ ॥

९६४. कण्ठ्ये ॥ १० ॥

कण्ठ्ये स्तोमे आ भवति^१ । स्यदीधितिम् (५७०) इदकम्
 (स्तोमः ४ १ ३०) चिक्राद्विशेषः । निवृत्तानि । माक्रातूरीऽर३दाऽर३
 (१७.२.४) हीषेहीऽर३या (१४.१.१८) ईयडयाऽर३हाइ (९.१.२)
 ईडयड्या (९ १ २) अर्कतृतीयोपान्त्ये (आ. १.२.१४) यच्छक्रासि (२६४)

१. गोताइर्हो ग.

४ त्रवति

२ तारमुहुवाधे क न्य ग घ

५ मक्रतुषीवा ग.

३ आष्ट्या ड

प्रथम (५९९) वाचोत्रते (आ. ४.१.१) जमदग्नित्रते (आ. ४.२.१५)

कण्ठ्य इति ? इतीऽरइति (आ. ६.२.१) वत्सत्रते (आ. ५.२.२१)

इकारग्रहणं तु । कण्ठ्ये ॥ १० ॥

॥ इति षष्ठो दशकः ॥

९६५. द्वितीयी ॥ १ ॥

द्वितीयी चावृद्धादा भवति । ^२द्रहरिभाइः० (६.२.२७) इन्द्रं^२गीर्भाइः^२

(१०.१.१८) विर^२शि-नाइ० (८.२.१७) निवृत्तानि । त्सि^२वर्हि^२पि

(१) होतारं वि (३) अता^२ऽर^२इ^२थीम् (१.१.९, १०) पाहो^१इ^२वी^२ऽर^२इ^२मा

(१.१.१२) आरातेः (१.१.१३) अग्न इत्थे (७) ^{२१}वायोरा^२ऽर^२इ^२नी

(१.१.२२) पतिः कविः (३०) वृहद्भिः (३७) अश्रोपिवान् (३९)

गुमरतिम् (४५) अग्निस्व^२ऽर^२इ^२दी (२.१.१६) चनादधि (५२)

वाघद्भिः (५७) वी^१वी^२ऽर (२.१.२६) सुप्रतू^२ऽर^२इ^२तीम् (२.१.३३)

वित्वत् (६८) नमोभिः (७०) अवोध्यग्निः (७३) द्यौरिवामि (७५)

विश्वेयस्मिन् (८५) रुद्रा^१ऽर^२इ^२दी (३.१.७) विपांज्यो^१ऽर^२इ^२ती

(३.१.१३) आनाभा^१ऽर^२इ^२धीन् (३.२.२३) सखायइन् (१६३)

माहा^१ऽर^२न्मा० (५.२.४) ईशाना^२ऽर^२इ^२मी (६.१.२७) शुचयो^१वी^२ऽर^२पा

१ इकारः ग्रहणन्तु क. ख.

२, तीक्ष्ण ग.

३ वायोऽनी ग

(७.१.२) चन्द्रैर्याति (२७७) यच्छिक्षसि (२९६) विसीमतः
 (३२१) अतिष्ठत्^१ (३२३) आइतीऽइवाऽइ (१०.२.१६) स्तोमेभिर्भृ^{१ २ २}
 (४१८) शुऽशक्राऽरसोवीऽर (१३.२.९) धनुत्रीः (५३८) अभि-
 प्रियान्त्ये (१६.२.६) वृषामतीनाम् (५५९) जागृविः (५१४)
 क्रीडन्नूमिः (५८४) मर्षसाम्नि (आ. २.१.१,२) लोकसाम्नि (आ.
 ५.१.२१) नियुत्वान्वाय (६००) परमेष्ठिव्रते^२ (आ.४.१.७) ^३अपां व्रते
 (आ. ४ २.४) परिधिषु (आ. ६.२.११,१२) पृथिऽइव्याः (२.१.
 ३९) निपीऽइदा (१५.१.३०,३२) इन्द्रीऽइयाः (१५.१.२७) ^४न
 जह्यामि त्यधिकारः । द्वितीयी ॥ १ ॥

९६६. व्यन्तेऽति ॥ २ ॥

मन्द्रान्ते पर्वण्या भवति; अतिलिङ्गे पादे । ऋताब्ने (१०७)
 ईडिष्वाहि (९३) मयूररोमभिः (२४६) सहस्रैः (३२३) उदाऽरऽ-
 भाइः (११.१.९) ^२व्यद्धस्याते (४१९) प्रयज्यवे (४६२) व्यन्ते ?
 अग्निस्वऽरऽदी (२.१.१६) अतिलिङ्गे ? विश्वेयस्मिन् (८५)
^३जनिमावि (५२४) व्यन्तेऽति ॥ २ ॥

१. तिष्ठदाइयतिवा ड.

२. परमेष्ठी व्रते क. र. ग. घ. च.

३. अह्व्रते क. र. ग. घ. ङ

४. न ग. न.

५. व्यद्धस्याते क.

६. जनिमानि क. र.

१६७. विह्य ओः ॥ ३ ॥

१विवाहो पर्याणि २उकारादा भवति । शुद्धैः (३५०) योजान्विन्द्र
 (४१५) निवृत्तानि । सिवहिपि (१) अच्छानत्रे (२१) जागृवद्भिः
 (७९) ३वचस्तच्चित् (१८३) नक्षन्ते (२०१) अस्ताराऽ३जेऽ३
 (१२.१.३०) ४अभिप्रियान्त्ये (१६.२.६) विह्य ओः ॥ ३ ॥

१६८. स्ये पत्याः ॥ ४ ॥

५रहस्ये पतिःकाव्या आ भवति । अहामिमानो अकृतुभिः^६ (६३८)
 २ २ १ २ —
 नक्षत्रायन्तिऽ३याक्तुऽ१भाऽ२डः (आ. ६.२.११,१२) पतिःकाव्याः ?
 नद्यसे शुचिः (६०९) स्ये पत्याः ॥ ४ ॥

१६९. ७अंशु ॥ ५ ॥

८अंशुलिङ्गायामा भवति । तोरश्रमसे (आ. ३.१.६) वरुणपश्यमि
 (६३७) अपानती (६३१) द्विः । वागादौ । अंशुलिङ्गायाम् ? वृहन्नधी
 (५५४) सयुजाविति (३६१) स्वयुक्तिभिः (६३९) न तिलिङ्ग
 इत्यधिकारः । अंशु ॥ ५ ॥

१७०. तरुवत्सु ॥ ६ ॥

तरुवत्स्वधरेषु ९परेष्व्वा भवति^{१०} । समिधीमहि (९३) इन्द्रंगीभिः

१. रिभाहो ग.

२. मवारा० क.

३. वाचस्तच्चित् घ. ड.

४. प्रियान्ते क ग. ग. घ. च

५. रहस्ये र. न

६ अन्टभिः ग.

७. अशु क. ग. ग. अशु. मै. पा.

८. अशुलिङ्गा. क ग. ग. घ

९. परेषु ग न.

१० भवत्यन्ते ग. घ. भवत्यन्त्ये ड.

(२३६) ^{१ २ १ २ ४} स्यासाऽ३आ-औऽ३होऽ३ (१४.१.३०) तरुवत्सु ? ऋश्यव्रते
 (आ. ५.१.२२) १दिवित्मती (४२१) नतिलिङ्ग इत्यधिकारः ॥
 तरुवत्सु ॥ ६ ॥

९७१. ष्यय ॥ ७ ॥

२त्रिःकृष्टमयकार आ भवति । यन्तारोये (३८) ३वडादित्य
 (२७६) तंवृषम (४०३) चमिन्वसि (५१७) जनिमानि (५८३)
 १आताऽ२३४५इष्टाऽ६५६त् (८.२.२१) माताऽ२३४५इनाऽ६५६म् (१५.
 २.७) ४मघ्रयी (४४१) तक्षचान्वये (१५.२.२३) अपकारे ?
 यावाहुस्म (३६१) करइदर्थया (४१६) ष्यय ॥ ७ ॥

९७२. ६स्यजु न पु ॥ ८ ॥

सिशब्दः पादान्त^६ आ भवति न पुलिङ्गायामृचि । रथीरसि
 (४१) नीमसि (१७६) चरामसि (१७६) पयामसि (१७६)
 ७वृत्रतूरसि (३११) द्युमासि (५०४) सिशब्दः ? ८धनुत्रीः
 (५३८) ९पादान्तः ? जुहूमसि (१६०) यच्छिक्षसि (२९६)

१. दिव्यत्रमति क.

दिवितोमती. ग.

२. त्रिः क. ख. ग. घ न.

३. व्राडा० ग.

४. मघं ग. न.

मम. क ख. घ.

५. स्यडु ड

६. पदान्तः क.

७. वृत्रभूरसि. ग.

८. धनुत्रीः ग. न

९ पदान्तः ग.

नपुलिङ्गायाम् ? चौरिवासि (७५) पुनाद्वितीये (१४.१.२२) मृज्यपष्ठे
 (१५.१.११) स्यञ्जु न पु ॥ ८ ॥

९७३. सन्ध्यम् ॥ ९ ॥

मन्ध्यमा भवति । पादान्त इत्यधिकारः । अग्न आयाहि (१)

शंनोदेवीः (३३) बृहद्वयः (८८) स इन्धते (८५) सुरूप (१६०)

अभित्नाट्ट (१६१) इन्द्रनरायाम् (३१८) सत्पते (२८६) मीढुपे (२८८)

पाहिगाः (२८९) आत्मा (३५४) अपामुपस्थे (४३१) अञ्जते

(५६४) अन्ये । तये सुम्ना (३५४) लोरुमाम्नि (आ. ५.१.१९)

त्रिश्चक्षसे (६३३) द्वितीये महानाम्नीपु । निवृत्तानि । विशाड्याऽऽरुड्ये

(१.१.२६) आच्छाऽऽरनाप्तेऽरु (१.२.१) माहेयाऽऽरुड्याम् (४.

१.१९) ^१तिरेतयः (३१) तिषेनयः (४७१) आदिद्वोदेऽरु (२.१.

२४) ^२ग्रंयद्वाऽऽरुडे (३.२.२) गोसत्वास्यात् (१२२) कउग्राऽऽरुडेःके

(६.१.८) ^{१२}उपैऽऽरायाऽरु (६.१.१५) ^२नेमिन्तप्टे (२३८) अतिधन्वे

(२४६) ^{१२}प्रतीनाएऽरु (६.२.३१) ^{२२१}श्रद्धाहाइतेऽरु (७.२.२८, २९)

^{१२}आस्वाऽऽरुडेपे (७.२.३१) ^{१२}यजांटाऽऽरुडेऽरु (९.२.३४) ^{२१}पिष्काभाऽ-

^२रुडेते (१०.१.२०) ^१आस्ताराऽऽरुडेऽरु (१२.१.३०) ^{१२२}सप्तामीऽरुडेऽरु

१ तीक्रेनागः इ.

२. नेमिन्तन्ते क

३ सप्तमु ये इ.

२ १ १ —

१ २ १ १ १ १ १ १

(१२ १.३६) इन्द्रायाइन्दोऽर (१७ १ ८) अधिसानोऽर० (१५.२.

११) सर्पसाम्नि (आ. २.१.१) लोक्रुमामाघे (आ. ५.१.१८ (१)

वैराजे (आ. २.१.३१) सन्ध्यम् ॥ ९ ॥

९७४. न्माभे ॥ १० ॥

१न्माभेस्वरे प्रत्यये २मन्ध्यक्षरं ३पादान्त आ भवति । कस्तमिन्द्र

(२८०) प्रत्यस्मै (३५२) निवृत्तानि । श्रुधीऽ३ (२ १ १७) श्पतीऽ३ः

(१ २ ३३) मपीऽ३ (६ २ २४) सतीऽ३ (६ २ ११) तहीऽ३

(११.१ २९) हरीऽ३ः (१७ १.३८) पतेऽ३ माऽर३४दाः (आ

३.२ १४) रहस्ये च । ४याथापताऽर३इम् (१० १ १७) प्रमाद्विशेषः ॥

न्माभे ॥ १० ॥

॥ इति सप्तमो दशकः ॥

९७५. घायास्सस्वरयोर्मे ॥ १ ॥

जहानायास्सस्वरयोर्मेशब्दश्चा भवति । ताईऽ३माड (१७ १.२)

वैराजे (आ. २.१.३१) निवृत्तानि । गृणानोह्वयदाऽ१ताऽ३ये (१.१ ३)

ब्रह्माणस्त्वाशताऽ१क्राऽ३तो (९ १ १५) उद्भृग्मिवयाऽ१इमीऽ३रे (९

- १ न्माभे स्वरे ड
 न्माभेऽक्षरे क ख ग घ
 २ सन्ध्यक्षरः ड.

- ३ पदान्त ख ग
 ४ यथायथाऽम् घ
 यथाऽपताऽ-३इम् ग

(९.१.१५) दिविसद्भूमियाऽदाऽदे (१२.२.३) जहानाया इति ?
 पाऽताइ (१.२.२८) १चाऽइपाइ (३.१.२९) ग्माऽयाइ (९.२.
 ११) सस्वरयोरिति ? आऽपाऽताइ (९.२.११) चाऽदाक्षाऽसाइ
 (१.२.२५) २यद्वास्याऽताऽइ (११.२.१) भवानस्सद्माऽदीऽयाइ
 (७.१.२६) घायास्मस्वरयोर्मे ॥ १ ॥

९७६. नवे ॥ २ ॥

नवे शब्द आ भवति । हिमानाऽरवाड (२.२.२८) वार्त्तने
 (आ. ४.२.१७) ३व्रतान्ते (आ. ५.२.२२) महे । नवे ॥ २ ॥

९७७. मि ॥ ३ ॥

मिभृतं च ना भवति । पुमाहाऽइतेऽर (५.२.१६) सताऽइमेऽर
 (१७.१.३) तोयाऽइ (१.१.१) ष्वाताऽइ (९.२.३४) ४मुलिङ्गा-
 यामित्यधिकारः । मि ॥ ३ ॥

९७८. आन्नविनि ॥ ४ ॥

१अङ्कारन्नविनि पाठे आ भवति । नतत्तआ-ग्नाऽइ० (२.२.२१)
 सद्ने (११३) अदयपते (४०२) कामईमहे (४०६) प्रयज्यवे
 (४६२) विपामाऽग्राऽइ (१६१.३६) वचास्स्यर्म (३२२)

१. चीपाइ ग.

२. यत्वाभ्याताइ ह

३. व्रतान्त्ये क

४. मुलिङ्गा ग

५. आत्रिफारान घ.

अकारात् ? कृताब्ने (१०७) प्रतीनाएऽर (६.२.३१) श्रद्धाहाइतेऽर
 (७.२.२८, २९) प्रभृतीनि । बृहद्देवेषु (५५५) एपप्रकोशेऽर (१६.२.१३)
 योरायाऽशमाऽर३ने-ता० (१७.२.२५) आन्नविनि ॥ ४ ॥

९७९. खुं त्यादेः ॥ ५ ॥

द्वयक्षरे पर्वणि दन्त्यादेरा भवति । वरूथ्ये (२५५) नतेवज्रः
 (४१३) दमेसमिन्दुमिः (३८४) देवेभ्यस्मो (५२१) द्वयक्षर इति ?
 सूतेपूऽर३४नाः (९.२.२५) श्तीकेताऽर३४वाः (१.२.१६) तीधेनाऽ-
 र३४वाः (१३.१.१०) दन्त्यादेरिति ? अस्तारम् (१२५) उदैवगम
 (४०६) खुं त्यादेः ॥ ५ ॥

९८०. ति ॥ ६ ॥

तकारि च दन्त्यादेरा भवति । सुजाते (४२१) दीधावति
 (५००) उनांपवते (५५९) सुतेषु नः (३६३) कण्ठ्यादन्त्यादेरित्य-
 धिकारः ॥ ति ॥ ६ ॥

९८१. मार्वात् ॥ ७ ॥

मापूर्वादक्षरादा भवति । मान इन्द्र (२६०) सधमाचे (२६०)
 अर्यमादेवैः (२१८) मार्वात् ॥ ७ ॥

१. वरूथ्यः घ.

३. नापावते घ.

२. तीकेतवः क. ख. न.

१८२. उजुयुक् प्रथमि ॥ ८ ॥

पर्वान्तयुक्तं प्रथम्या भवति । विशाङ्वाऽऽइशे (१.१.२६)
 त्रिष्णामाऽऽइते (१०.१.२०) मानाआऽऽइन्द्रा (७.१.२७) होइ-
 श्याऽऽइनोऽइ (१३.१.२५) इन्द्राऽऽइशेइश्वाऽऽइश्वा (१२.१.२६)
 नप्रमिना-ताऽऽइसङ्गिराम् (१६.२.१६) जरमाणाऽऽइम् (१०.१.१५)
 भयमानाऽऽइः (९.१.४) उस्खायआनिपीदत् (५६८) उतद्विपादीनि ।
 प्रथमीति ? अप्रोषिमान् (३९) पर्वान्तयुक्तमिति ? पतिः काव्यादीनि ।
 उजुयुक् प्रथमि ॥ ८ ॥

१८३. गेस्त्रि ॥ ९ ॥

गेः परं त्रिमात्रं स्वार्था भवति । निहोतामत्सिचर्हाऽऽइपीचर्हाऽऽइ-
 ड्पाऽऽइ४० (१.१.२) अयआदाऽऽइ (१.२.७) पनस्वदाऽऽइ (१७.
 १.२४) नाशश्माऽऽइष्पाऽऽइ४३म् (१.२.२४) ऋताःऋवाऽऽइः (२.
 १.२) कविः (९०) मोमस्सु (३५१) यद्धस्मि (३९१) गयानवे
 (२७९) अग्नायेऽइ (१.१.११) अमायेऽइः (१.१.२०) प्रभृ-
 तीनि । मोमोमरू (५२०) कृष्णामु (५९५) निवृत्तानि । शुद्धश्शुद्धे

1. उडु ड.

2. इतः परं नयमाना इत्यधिकः

पाठः घ.

3. साख्यायाआ फ. घ.

निपीदत् क, ख, ग, घ, इ. न.

4 त्रिः मै. पा

5. त्रिमात्रः ग.

6. अनुदाहरणमेतन्

7. रानया ग.

(९.२.८.) प्रदाइविये (२.१.२५) आदिद्वन्द्वे^१ (८.१.५) पृथिऽइव्याः
 (२.१.३९) निपीऽइदा (१५.१.३०,३२) इन्द्रीऽइयाः-हयाः (१५.
 १.२७) वस्वीः (४०९) अस्मिन् (स्तोमः आ. ५.१.१८) लोकसाम्नि
 (आ. ५.१.२१) स्वरपञ्चमे (आ. ३.२.१३) जिनी (५३९) नदी
 (२६७) वाजे (२२७) चर्मे (१८२) फ्वने (३५२) निरीरमन्
 (२८४) मुनीऽर-नाऽइउवाऽर (७.२.२०) इन्दोऽरस-हाउवाऽर
 (१६.१.२७) गेस्त्रि ॥ ९ ॥

९८४. चतुक्षि चदा ॥ १० ॥

चतुक्षिण्याश्चदाया आ भवति । इन्द्रमर्च (१६८) वृपाद्युग्र
 (२६३) भृतिन्नभरामतिभिः (५७३) निवृत्तानि । नार्यक्रमीऽरत्
 (१.२.१५) आदाऽइशुपेऽर (१.२.३४,३५) तामाऽइहुवेऽर (२.१.८)
 यादंजिमीऽरः (२.१.२६) द्रकेशिभिः (२६४) भाप्यम् । सुताइमे
 (५६६) चदक्षसे (३५) वृद्धाद्विशेषः । चतुक्षि चदा ॥ १० ॥

॥ इत्यष्टमो दशकः ॥

९८५. णि ॥ १ ॥

२णकारिण्यां चदाया आ भवति । यवज्जिणे (२८५) नृष्णे

(स्तोमः आ. ५.१.१९ ?) लोकमाम्नि (आ. ५.१.२१ ?) णि ॥ १ ॥

९८६. प्रह्ला उस्थिनोः ॥ २ ॥

प्रहृयसाया उस्थिनोरक्षरयोरा भवति । हराऽरइवाऽरइधन्त्सु
 (६.१.१८) जाइन्भूर्णाऽरइधयाः (८.१.२३) भूर्णाओऽरइधवा (८.
 १.२८) द्वाइपाओऽरइधवा (४.१.१४) शाइशाओऽरइधवा (१७.१.
 १५) निवृत्तानि । जा-त्तवेऽरदाऽरइधसाम् (१.२.१६) वीदागाऽरइध-
 घाम् (१.२.३६) मेघामाऽरइधशा^१ (३.१.२०) तीकैताऽरइधवाः
 (१.२.१६) धीवर्हाऽरइधइपी^२ (४.२.३०) ^३क्तूईऽरन्द्राऽरइधयाम्
 (९.२.३) हवीऽरष्काऽरइधर्ताः (१.१.२३, २.१.१२) सुरेऽरमाऽरइध-
 याः (७.१.१४) भ्रुष्टेजा (५६६) प्रहृयसाया इति ? महाइत्राऽरइध-
 इणाम् (५.२.१७) अमाऽरइवाऽरइधणीः (१७.१.३५) घर्मतन्वोः
 (आ. २.२.१५, १६) प्रह्ला उस्थिनोः ॥ २ ॥

९८७. वौ ॥ ३ ॥

वौ च प्रत्यये उस्थिनोरक्षरयोरा भवति । एवंश्च (३६४) अहये
 (४३९) निवृत्तानि । उचातेजा (४६७) अध्वर्योऽरइधआ (१४.१.५)
 आश्रयेऽरइधवा (१४.२.२६) चन्दाघ्याऽरइधहाइ (१.१.३०) ^४वृद्धा-

१. इतः परं तांथेनाऽरइधयाः
 (१३.१.१०) अधिरः पाठः इ.

२. इपु इ.
 ३. आइन्द्रायाम् क. ग. ग. घ. इ.
 ४. अवृद्धान् घ.

द्विशेषः ॥ बौ ॥ ३ ॥

९८८. इण् ॥ ४ ॥

१पदादिरा भवति । ^{२१} इममाऽऽ२३४इन्द्रा (९.१.२४) ^४ वयमाऽऽ२३४-
^{२१} इन्द्रा (४.१.६) ^{२११} द्रवापाऽऽ२३४५इवाऽऽ६५६ (४ २.३२) ^{२ ११} उत्सोदाऽऽ२३४-
^४ इवाः (१४.१.२९) ^{१११} तोदास्याऽऽ२३४इवा (३.१.१०) ^४ वृद्धाद्विशेषः ॥
 इण् ॥ ४ ॥

९८९. ऊता ॥ ५ ॥

उतायाथा भवति । ^२ परमेजनित्रे (६५) ^२ मनसेकृणु (६९)
 योनिष्टे (३१४) जगृह्णा (३१७) दशभिः (३२३) त्रिधुंदद्रा (३२५)
 मघवावे (३३३) वाजयन्ते (३३७) रशनाभिः (५२३) मत्सरः
 (५३२) प्रसेनानीः (५३३) स्ये युनजते (आ १ २.१. आदिषु) उता ॥ ५ ॥

९९०. उन्ताक्ष्णोः ॥ ६ ॥

उलिङ्गायामृचि द्वधमन्ताक्षरिणोः^४ प्रत्यययोरा भवति । मुक्षत (८०)
^२ होऽऽभि-आऽऽ३४३इ (१५.१.३६) ^१ कलशम् (५३५) ^२ निवृत्तानि । स्माऽऽ३-
^१ निध येऽऽ३४३ (८.२.१३) ^२ इत्सथात् (३२४) महतेध (५३५)
 उन्ताक्ष्णोः ॥ ६ ॥

१. इणः पदादिः क. ख. ग. घ.
२. परमेवसे क. पवस्ते कृणु ग.
 वदाहरणमेतत् छ. न.

३. उताक्ष्णोः क. ख. ग. घ. ड.
 उताक्ष्णोः मै. पु
४. अन्धाक्षरिणोः क. ख. घ.

१११. ताक्षादिभ्यः ॥ ७ ॥

अन्ताक्षराद्द्वैधसुकारादिभ्यः परमा भवति । अपूर्व्या (३२२)

धियस्सरे (५३९) तिदाशुपे (५८७) निवृत्तानि । असावि (३१३)

सुरुचः (३२१) अजहुः (३२४) ^१इन्द्रायगि (३३९) ^२तःपवि

(५२६) ताक्षादिभ्यः ॥ ७ ॥

११२. दा उजु^३ ॥ ८ ॥

^१दौप्रत्यये परान्त आ भवति । ^२मातराऽश्वनु० (२.१.३५)

त्वादाशि (९७) द्विपाचतुः (३६७) युवतिभिः (५५७) निवृत्तानि ।

^२इममीऽर३ (९.१.२७) दूरादि (२१९) मगुन्वे (५८२) विग्वा-

^१द्वेपाश्मितरतीऽर३० (१२.१.३४) यद्वाघत्रीऽर३० (१०.२.४) निया-

^२मंचीऽर३० (४.१.१५) ^३पतेदिदीहिदेऽर३० (१७.२.६) ^२घृऽरहात्-^१देवेऽर३-

^४पूऽर३ (१६.२.९) भयमानः (३३४) वृद्धाद्विशेषः । दा उजु ॥ ८ ॥

११३. ज्यसु ॥ ९ ॥

द्वितीयस्वरमसुलिङ्गायामा भवति । तदावृणी (१३८) वृषाहरिः

(४९७) आदिद्वन्द्वे (२८८) अमुलिङ्गायाम् ? ^२सुदुघामीऽर३ (४.२.३६)

१. इन्द्रोयगि. ड.

२. सुतः पवि ड.

३. उजु ड.

४. दाप्रत्यये क. ग. घ.

५. मः-तराऽश्वयुनुमा. ग.

६. परते क. ग.

२ १२ २२ १२ २ २ २ १
 सुतासोयेऽ३ (६.१.४) गोपतीऽ३म् (८.२.७, ८, १०, ११) हृणीऽ३था-
 भ २
 अतिथीऽ३म् (३.१.३४) पर्वान्त इत्यधिकारः । सुताइमे इति (५६६)
 मेशब्दस्य ॥ ज्यसु ॥ ९ ॥

९९४. दोश्चिक्रः ॥ १० ॥

दोः परश्चिक्र आ भवति । ^{२२} १वोअग्नयाऽ३इ (१.२.२२) आयाहि ।
^१ २ २ २
 मारुत्वताऽ३इ (१२.२.२५) चमिन्वसाऽ३इ (१५.१.६) ^२अचिक्रदायाम्
 (४९७) निवृत्तानि । ^{२ २} नतत्तेअग्नेऽ३ (२.१.२०) ^{२ २} त्वंघृत्राणीऽ३० (६.२.३१)
^{२२} ईरतेऽ३ (१६.१.६) ^{२ २} यद्वाघत्रीऽ३० (१०.२.४) प्रभृतीनि । दोश्चिक्रः ॥ १० ॥

॥ इति नवमो दशकः ॥

९९५. डौ ॥ १ ॥

तृतीये प्रत्यय आ भवति । शग्ध्यूप्वाद्ये (७.१.१०) ^१ यपातनाह-
^३ स्रऽ३४ताः (१२.२.२१) अरिष्टे-पिविध्वतः (आ. १.१.११, १२)
 पतिरित्यादित्यव्रते (आ. ६.२.१) डौ ॥ १ ॥

९९६. डेरेरी ॥ २ ॥

डेः पर ईकार आ भवति । ^{२ ३२ २ २} ज्योतींषि (९८) विपाञ्ज्योताइ

१. वो अग्न आयाहि ग.

३. डेरि ग.

२. अचिक्रदायामिति ग. ड. न.

(३.१.१४) सईरत्ते (२५१) निवृत्तानि । वागीताऽ२३४याड (१४.२.२०)
 अजीजाऽ२३४नात् (१३.२.१४) १दसीउमे स्वे (आ १.२.८) शतीरुश
 (५४४) कईऽ३४३ग्वियक्ताः (११.२ २६) घूमनीऽ३४३सुधारः (११.
 २.३१) तृतीये साम्नि स्तोतृभ्योवेत्यधिकारः । महाइनाऽ२३४इणाम् (५.
 २ १७) अचाइक्राऽ२३४दात् (१६.२ १३) चदाइनाऽ२३४यूम् (१७.
 २ ७) डेरी ॥ ७ ॥

९९७. वि^२ ॥ ३ ॥

वा शब्दे ना भवति । अग्रेमाचः (५ ७) रयिमाजो (१९९)
 चदेमा. (४५२) एवाहिनीरः (३८५) न द्वितीय इत्यधिकारः ॥ वि ॥३॥

९९८. वाराया घृभि ॥ ४ ॥

वारायाः घृभ्या भवति । व्रजेमजा (३१८) प्रमोमहे (३२८)
 अन्वये । निवृत्तानि । उईयान कृष्णः (३२३) निर्वेराऽ२३४पा* (१० १.७)
 नेन्द्रामाऽ२३४था (८.१ २१) ४आनेदाऽ२३४क्षाम् (१४ १.३) दिवे-
 दिवे (५१६) द्रकेगिभि* (२६४) वाराया प्ठमि ॥ ४ ॥

९९९. ड ॥ ५ ॥

डकारश्चा भवति । निश्वाअप^३ (४७९) गिरस्तोमा (२५१) ड ॥५॥

१ दासी उमे घ

२ "व" इति युक्त सू-म्

३ इयान ग

४ आनेदा ग

५ विभ्रं अप ड.

१०००. वेस्ति ॥ ६ ॥

१मन्द्रात्परायास्तिलिङ्गायामा^२ भवति । माराङ्पाऽ^२२३^३४मा^४ (२. १.३८) सिदाशु (३००) अश्वये (५१५ ?) रिचम्बोः (५१३) स्ये-यच्छक्रा (आ.३.१.१) निवृत्तानि । विदयते (३८९) रिचर्षणिः (४८८) मिप्रथमा (३७१) हिरण्यपाणिः (४६४) योनिमृत (५११) णिववते (५५४) वेस्ति ॥ ६ ॥

१००१. वादेः ॥ ७ ॥

वादेथा भवति । परिस्वानः (४७५) उत्सोदेवः (५११) वादेः ॥७॥

१००२. षि ॥ ८ ॥

५कारे प्रत्यये आ भवति । ऋजीषी (२४८) मदेपु (४७५) षि ॥८॥

१००३. ष्ट ॥ ९ ॥

२ १ २
ऋकारश्च पकारे आ भवति । सावार्पाऽ^२१वाऽ^२२३ (३.२.१०)

१ २ १ २
काऽ^२२३र्णाम् (१३.२.२७) वार्पाहिराऽ^२३इ (१४.१.१) ऋ ॥ ९ ॥

१००४. स्पर्शे ॥ १० ॥

१ — १ —
स्पर्शे प्रत्यय आ भवति^१ । साप्रार्पाऽ^२२काराऽ^२२ (६.१.९) इत्या-

१. मन्द्रान् घ. न.

२. लिङ्गाया आ भवति क. र. घ.

३. वि. ग.

४. वनारे ग.

५. इतः परं सर्वेषु कोशेषु

दीनि । स्पर्शे ॥ १० ॥

॥ इति दशमो दशकः ॥

इति सामतन्त्रभाष्ये^१ दशमः प्रपाठकः ॥

॥ अथैकादशः प्रपाठकः ॥

१००५. त्यन्गि ॥ १ ॥

गत्यन्ते ^१पर्वणि ^२गिस्वरमा भवति । दाऽर३४^२शैहाइ (१.२.१६)

^१गार्हपताऽ३इ (१.२.३२) गत्यन्ते ? ^१वृहाऽ३० (३.१.१) न जागृविः
(५१४) गिस्वरम् ? ^४वृऽपहोऽ६हाइ (५.१.३५, १३.२.१५) त्यन्गि ॥१॥

१००६. भ्यण् ॥ २ ॥

भिप्रत्ययेऽणलिङ्गायामा भवति । ^१तमाऽर^१भ्वसाऽर३म् (६.२.२०)

^२वाऽपशुम् ^३प्लुगाऽ३र्भाऽ३प्रताऽ६५६इ^३ (१६.२.३२) अन्यत् । ^१संगऽर-

^१भाया (५.१.१६) योजाऽ३रित्^३ (६.१.३०) नृभिः^४ (११.१.१९)

^१दाऽर३४^२शैहाइ (१.० १६)
इति पाठः समुपलभ्यते । म
च सूत्रासंगतः । दृगे इत्यत्र
शेसारस्याम्पर्शरान् । मन्ये
लेव्यकेनापरितनमूत्रोदाहरण

भ्रान्त्या लिखितमिति ।

1. सामतन्त्रे क. ख. ग. घ.
2. गि प्रथमिस्वरं क. ख. घ.
3. ताड ग. न
4. नृभिः क. ख. ग. घ.

२ १ २ १ २ २ २ २ २ २
 त्रहानुमी३४ः (११.१.२०) इपस्त्वोतृभ्याऽ३आ (११.२.२) नाम-
 २ १ २
 नुमादीऽ३योनुमाऽ३ (१६.२.१९) म्यण् ॥ २ ॥

१००७. न शु ॥ ३ ॥

न शुलिङ्गायामा भवति । तिनुमाऽ२३४णाः (८.२.१८) ष्मा-
 ३ ४ २ ३ ४
 त्पृथीऽ२३४वी (१०.१.७) ओद्दत्तुऽ२३४म्पात् (१२.१.२७) शुलिङ्गा-
 २ ३ ४ २ ३ ४
 याम् ? निघाताऽ२३४वा (१६.२.२८) योनीमाऽ२३४र्ता (१४.१.३४)
 न शु ॥ ३ ॥

१००८. हत् ॥ ४ ॥

हलिङ्गायां ना भवति । न भृगवः (५५३) द्विः । यज्ञायाम्
 (६०१) हत् ॥ ४ ॥

१००९. व्यचु ॥ ५ ॥

व्याचक्षरमा भवति । स्माडन्पुरु० (७.१.२५) धाड्राऽ३४०
 (१६.२.३०) निवृत्तानि । एऽ५न्दुमि (१०.२.७) तेऽ४याम् (६.१.४)
 ३ ४ ५ ३ ४ ५
 २ईऽ४यइया (९.१.२) कण्ठ्ये विशेषः । व्यचु ॥ ५ ॥

१०१०. यि ॥ ६ ॥

तृतीयी प्रत्युत्क्रम आ भवति । मिणाऽ२३४डमीऽ^३ (२.०.१७)

१. यज्ञायथायाम्. ड.

२. इयइय ग.

३ इतः परं त्मोऽभिः इत्यभिः
 पाठः ग, व.

१ ३ ५ १ ३ ५
 नव्याऽरम्भाऽर३४इर्माः (४.१.३१,३२,३३) इन्द्राऽरयाऽर३४इन्दो
 (१७.१.१०) षि ॥ ६ ॥

१०११. गिनो जेः ॥ ७ ॥

प्रथमिनः पर्वणो द्वैधं जेः परमा भवति । इव प्रियम् (५) गृणन्ति
 (११) सुवृक्तिमिः (३७४) दीदिहाऽर३४इदे . (१७.२.७) जेः परम् ?
 यदिचेऽर३४हा (१२.१.१८) गिनो जेः ॥ ७ ॥

१०१२. ष्यमि ॥ ८ ॥

१अंपरणकारे परे आ भवति । न्यत्रिणम् (२२) महित्रीणायाम्
 (१९२) २अमिति ? गायात्रीऽर३४णाः (९.१.१५) नऊऽर३४र्माऽर३४णा
 (१७.१.३०) ष्यमि ॥ ८ ॥

१०१३. तृतीये तौ ॥ ९ ॥

वर्गतृतीये वर्णे प्रत्यये द्वैधं अथर्च एवा भवति । २तावस्वाऽर३४इदा
 (३.१.९) इन्द्रोमुनीनाम् (२७५) निवृत्तानि । विपाञ्ज्योताइ-पीऽर३४वी
 (३.१.१४) श्चाइपताइ-ईऽर३४न्द्राः (७.१.१०) वसू-वीर३४दाम्
 (७.१.१०) याहोइ-ईऽर३४न्द्रा (७.१.१३) वमृत्विजम् (६०५) स्ये
 (आ.४.२.१३) तिग्मेन (२२) प्रभृतीनि । द्वितीयादित्यधिकारः । प्रथमिनो

१. णि प्रत्यये क. ख. ग. ट.

२. आमीति ख. ग.

३. यद् एव. घ.

४. तत्रस्त्रिदे ग.

विशेषः । वर्ग^५तृतीय इति ? प्राणा हाहोइ शा^२ऽ^३३४इशः (१७.१.२३)
 द्युगदिन्द्रकेशिभिः (२६४) पुरोहितम् (६०५) नाशोचा^२ऽ^३२३४इपा (१.
 २.५) नेमाधा^२ऽ^३२३४इता (८.२.१२) अपूर्व्य (६०१) उतोदिचम्
 (६०१) तृतीये तौ ॥ ९ ॥

१०१४. न वि दायां ता मात् ॥ १० ॥

१नरिनिपादे आन्तायामृचि द्वैधं यथर्च एवा भवति तालिङ्गाया-
 मृचि मकाराच्चान्त्ये । २द्विवः (३७१) ३चारूणि (५६०) इन्द्रं नरः
 (३१८) अन्वये । अरिष्टनेमिम् (३३२) प्रमन्दिने (३८०) मूर्धानंदि
 (६७) रथंविप्य (५५४) ४ति संगिरम् (५५७) ५न निदायां पूर्वे ।
 गर्भिणीभिः (७९) द्वितीयादित्यधिकारः । न वि दायां ता मात् ॥ १० ॥

॥ इति प्रथमो दशरुः ॥

१०१५. उदि घोपि ॥ १ ॥

उदात्ते प्रत्यये द्वैधं घोप्या भवति । दानम् (३००) उत्सोदे
 (५११) ६महित्री (१९२) नोहात्वां ना (१) गिरिष्ठाः (४७५)
 निवृत्तानि । ऋजीपी (२४८) पत्रिणे सो (४७५) द्विः । ७मन्द्रया याति

१. नरिनिपादे ग.

२. दिवः ग इ.

३. चारूणि. ड

४. तसंगिराम् क. ग.

५. ननिदाशयम् ग.

६. न महित्री ग.

७. मन्दा याति ष. ग. ट.

२३ ४

(५१५) तन्वन्ति पौ (५५१) ताईऽर३४माइ (१७.१.५) उदात्ते ?
सैनम् (४५७) उदि घोषि ॥ १ ॥

१०१६. षणे शणचु ॥ २ ॥

ष्णेलिङ्गायामृचि शकारणकारायक्षरमा भवति । सम्मील्येषु
(आ.२.१.२६) नियतं च निवृत्तं च । षणे शणचु ॥ २ ॥

१०१७. गीताद्ये नन्दायाम् ॥ ३ ॥

गीताद्ये प्रत्यये द्वैधं नन्दायामा भवति । स्ये त्वामिद्धि (२३४-
आ.२.१.२२) अहन्नहिम् (६१२) निवृत्तानि । त्वन्नऊतीऽर (७.१.२७)
द्वादशे परीतायाम् (१४.२.१२) ऐहीर्यहीऽ१ (४.२.३४) प्रभृतीनि । वीवीऽर-
ददसाउ (९.१.३१) वीवीऽर-ह्वयामाऽर३हाऽ३४३इ (२.१.२६) अस्तिशब्दो
महिशब्दो दिविशब्द इतिशब्द उविशब्दः । गीताद्य इति ? विशाइवाऽर३-
इशे (१.१.२६) ऐऽरहोऽ१आर३इही (४.१.२६) गीताद्ये नन्दायाम् ॥ ३ ॥

१०१८. दिवा गौ ॥ ४ ॥

दिवानक्तस्य द्वैधं ^{२१ १२} १ प्रथमेऽवृद्धादा भवति । वृणीमहादीनि । आर्ता-
वसाउ (७.१.१६) त्रिवरूथम् (२६६) यसेनृभिः (२७९) धर्तादिवः
(५५८) अन्वये । निवृत्तानि । रंघृथिवीम् (५१) मर्तो यस्ते (५८)

नो अर्पमि (५११) स्पमीदमि (५११) दिवा गाँ ॥ ४ ॥

१०१९. न सार्वीयाः श ॥ ५ ॥

न मार्वीयाः शलिङ्गायामा भवति । ^{११}मुनीतीतृऽर (३.२.२८)
^१तेजाऽर (१२.२.१०) ^१उशनेगाऽर (१५.१.३३, ३४) ^{११२}देवोदेवाऽर
 (१५.१.३३, ३४) शलिङ्गायाम् ? ^१दाडोऽर-^{३२}द्विराऽर ३४५ (१४.१.२८)
 एवाद्विवी (३८५) न मार्वीयाः श ॥ ५ ॥

१०२०. ह्युस्थिनि ॥ ६ ॥

^३मृत्कृष्टिन्युस्थिनो ना भवतीकारः । द्वितीयादिस्यधिहारः ।
^{२११ २}मुनीरियाऽर ३१ उवाऽर ३ (५.१.३०) ^{० १}तुरिग्रीरोऽर (४.१.२६) अमीनोमा
 (५४९) ^{२-१}ऊऽरती (९ २.०६) ^{२-१}योऽरती (१६ १.१२) द्वितीयात् ?
 ग्रतं यस्य (३७७) मोमः पयते (५२७) ^१मृत्कृष्टिनीति ? चन्द्रमान्ये
 (११.१.३५) उस्थिनीति ? म्मोमस्ययी (१०६) ह्युस्थिनि ॥ ६ ॥

१०२१. वे ॥ ७ ॥

वेशब्दश्च ना भवति । कप्पेषु (२५२) न्वेयोवयु (५८०)
 वाचो वताये (आ. ४.१.१) वे ॥ ७ ॥

१०२२. कम्^१ ॥ ८ ॥

कंशब्दे च ना भवति । इदन्तएकम् (६५) स्ये । असाविदेवायाम्

(आ. ३.१.३०) कम् ॥ ८ ॥

१०२३. वी ॥ ९ ॥

^{२ १ २}वीशब्दश्च ना भवति । वन्दद्वीरा (९.२.२२) ^३तमःहविः

(५१२) तत्पृथिवीम् (६०१) वी ॥ ९ ॥

१०२४. घमन्धायाः सलि ॥ १० ॥

^४दीर्घस्यान्धायां द्वेषं सलिङ्ग एव पादे आ भवति । देवाधीर

(४७०) मदेपु (४७५) निवृत्तानि । नीमसि (१७६) वश्वेयस्मिन्

(८५) दिवः^{२ १}पवतेका (१६.२.२०) दक्षोदेवा (१६.२.२६) ^{१ २ २}अन्धा-

याम् ? नमेगाइरा (६.२.८) वन्दद्वी० (९.२.२२) दीर्घमित्यधिकारः ।

घमन्धायाः सलि ॥ १० ॥

॥ इति द्वितीयो दशकः ॥

१०२५. व्युदात्तादेः सन्ध्यम् ॥ १ ॥

वकारे प्रत्यये उदात्तादेः पर्वणः सन्ध्यं ना भवति । ^{१ २ २}एवैश्वा (९.

१. कम्. मै पा.

२. वेशब्दे च. ड.

३. तमःहस्ति. घ.

४. इतः घकोशे चतुर्थदशकस्य ३य

सूत्रीयभाष्यगतमानुपाइर्होइ-
पर्यन्तो नोपलभ्यते ।

५. पाद एव ग.

६ आन्धायाः-ग.

२. २६, २७) योनौवनेषु (५०३) वृषादेव (५०४) उत्सोदेवः (५११)
 उदात्तादेः ^१ दाइवोऽर-हिराऽ३४५ (१४.१.२८) आइवाऽ^१हिवीऽ^२२ (१०.
 २.६) व्युदात्तादेः सन्ध्यम् ॥ १ ॥

१०२६. उदिञ्जु^१ ॥ २ ॥

- उस्थं द्वैधं यदान्त एवा भवति । इदं वसादीनि । निवृत्तानि ।
^{२१ २ २}
 २आसोतापा (१७.२.१०,-१२) जीवाज्यो (२५९) वेपम् । त्रिः ।
 ३पुरुहूतम् (३७६) उकारोकारौ तु । स्तोमे तु विशेषः । उदिञ्जु ॥ २ ॥

१०२७. प्रिनोः ॥ ३ ॥

- प्रिनोरक्षस्योरा भवति । पुपुश्चि (५८६) प्रवोचम् (६१२)
 नन्दायां ह्रस्व इत्यधिकारः । प्रिनोः ॥ ३ ॥

१०२८. ओडि^४ ॥ ४ ॥

- ओकारो डि प्रत्यये ना भवति । ^{२ १ २} वमोराधा (१.२.३६) ^१ वमो-
^२स्तोत्राऽ^२३म् (६.१.२१) ^{२ १ २} इन्दोसाहाऽ^२३१२३४ (१६.१.२९) ^{२ १} गोपा-
^२ताऊऽ^२३ (११.१.४) ^{२ १} अध्वर्योऽ^२२३४आ (१४.१.५) इदं वसादीनामुदुह्यस्य
 विशेषः । ओडि ॥ ४ ॥

१. इडु ड.

२. असोतापा ग. घ.

३. पुरुहूतमुम ग. घ.

४. सर्वेषु कोशेषु डीति वर्तते । गीति

चदि भवेत्तर्हि उदाहरणान्यनु-

कूलानि भवेयुः । डीति तृतीय-

स्वरस्य संज्ञा । आऽडि ग. घ

५. गोपतड. क ग.

१०२९. नि ष्टा^१ ॥ ५ ॥

निधनस्य द्वैधं ष्टा आ भवति । शाड्^२र्ची^३पत्ताड^३र^३४५^३इ (१०.२.१९) भीम (३९४) वाड^३र्इ^३वक्ष (११.१.१२) अन्यत् । माते^३र^३४५ (३.२.२२) तात । बुभिः (३८४) अभिभूरसि (आ. २.१.१६) अत्रसे^३र^३४५ (७.१.२२) वोमहे^३र^३४५ (६.१.३३) धर्मणे^३र^३४५ (१०.१.११) किने^३र^३४५ (३.२.१) वही^३र^३४५ (१.१.२) धनाड^३र्ची^३र^३४५म् (२.२.११) म^३हि^३र^३४५ (४.१.३४) ससा^३र^३मे^३र^३४५ (१.१.३२) दभी^३र^३४५ (११.१.११) चवी^३र^३४५ (४.२.३५) घारा^३र^३४५ (९.१.२४) ध्वने^३र^३४५ (९.२.११) नि ष्टा ॥ ५ ॥

१०३०. वाच्छादिभ्यः ॥ ६ ॥

वाशब्दात्परस्य^३ द्वैधं शादिभ्यः परमा भवति । भूत्वस्मे (७६) रक्षनाभिः (५२३) वाचो व्रतद्वितीये (आ. ४.१.२) निवृत्तानि । उपसा^३र^३४५ (२.२.४५) दाइ^३माड^३र^३४५ (३.२.५) अत्योनवा^३र^३४५ (१५.२.२४) हाउवा^३र^३४५ (१५.२.२५) र्या^३र^३४५ (१५.२.२५)

२१ २ ३ १११ १ २ २१ २ ३ १११
 औहोवा-तीऽर३४५म् (१५.२.२९) स्वाऽर^१धाऽर३४औहोवा-भीऽर३४५ः
 (१५.२.१२, १३) वाच्छादिभ्यः ॥ ६ ॥

१०३१. रात् ॥ ७ ॥

रशब्दाच्च परमा भवति । रन्ताऽ^२श्याऽर३४^{१११} (४.२.२६)
^{२ १} रथाइनाऽरम् (९.१.१७) रात् ॥ ७ ॥

१०३२. पूष्णा ॥ ८ ॥

पूष्णायाश्चा भवति । आऽरइ हियाऽ^१३४^{३ २}औहोवा (४.१.२८) अति-
 त्रिधः (१००) रशब्दस्य तु विशेषः ॥ पूष्णा ॥ ८ ॥

१०३३. ओष्ठ्ये रि ॥ ९ ॥

ओष्ठ्ये प्रत्यये द्वैधं रिशब्द एवा भवति । उपनोहरिभिः (१५०)
 त्वादातमद्रिवः (३४५) ओष्ठ्य इति ? रीऽर^३३४^२याम् (३.१.६ ;
 १४.१.९) ओष्ठ्ये रि ॥ ९ ॥

१०३४. नन्दा ॥ १० ॥

नन्दायाश्चा भवति । तयाऽ^२ईऽर३४^{१ १११} (१०.१.१६) ड्रिउऽ^२
^{१ १११}ईऽर३४^{२ १ १११} (१०. १.६) श्वाऽ^२इमाऽर३४^{१ १११} (७.२.१६) महादिवा-
 कीर्त्ये (आ.६.१.९.) पुरीषपदेषु च (महा ४) नन्दा ॥ १० ॥

१०३५ ह्रस्वे ॥ ११ ॥

११ २ १२ २

ह्रस्वे प्रत्यये आ भवति । आगहियेहिताइमेऽ^१ (५ २.१५) वा

साउ-उभयां^२ (९ १.२८) ह्रस्वे ॥ ११ ॥

१०३६ इणः स्वारिणि ॥ १२ ॥

२ १ २ २ १ २ ३ १ १ १

१पदादेः पर स्वारिणि गीते आ भवति । यज्ञाइपुस्तीर्णवर्हिपाऽ^२२३४५-

म् (११.२.३) व्रतान्त्ये (आ ५.२.२२) स्वारिणीति ? स्तुपेऽ^३१ (७.२.

३३) भाष्यम् । स्तौपेऽ^{२१ १११}३४५ (६.१ २५; १२.२.१३) हविष्कृतेऽ^{२ १३ १ १}२३४

५ (४.१.२०) ध्रुवम् (११३) गीतादेरित्यधिकारः । पदादेः^{१२३} ? मातेऽ-

२११
२३४५ (३ २.२२) इणः स्वारिणि ॥ १२ ॥

१०३७ एहिगडिनः ॥ १३ ॥

एहित्र्यक्षरस्य द्वैधमडिनः पर्यणः आ भवति । एहियाऽ^{२११}२इ हियाऽ^{३ २}३४

ओहोवा (४.२ १) आइहिया (आ ४.२.२०) रौहिणे च । निवृत्तानि ।

अग्निः एहियाऽ^{४ ४ १ ४ ४}६हा (२ २ १७) दहएऽ^{२ ४ ४}३४ हियाऽ^४६हा (३.१.२५)

मिऽ^{२ १ २ ३ ४}३त्राया एऽ^{१ ३ २ १ ३ २}२३४हिया (११.२.१४) एहिया एहियाऽ^{१ ३ २}३४ (१६.२.३३)

द्विः । अडिन इति ? आऽ^{१ ३ ४}२इहियाऽ^१२३४हाड (६.२.२६) आऽ^१२इ-

हिमाऽ^{३ ४}२३४हाः (७ १.१२) त्र्यक्षरस्येति ? स्यमन्मभिः (८७) मन्थुं

जनस्य दूढ्यम् (११३) स्ये । आइही (आ.१.२.२०) आइहीऽर (४.२.८)
एहिगडिनः ॥ १३ ॥

॥ इत्याभावः ॥

॥ इति तृतीयो दशकः ॥

१०३८. अनित्ये रतः ॥ १ ॥

अनित्ये प्रत्यये परतो भवति । अक्षरान्त इत्यधिकारः । १ घस्तन्नो-
विदा-हाऽइ-वा-साउ (९.१.२८) सुवा-हो-विद० (१७.१.४) तंगूर्या-
स्वौहोर्णाराम् (३.१.३३) श्यनाउवाऽइ-णीऽरऽइजे (१६.१.३७) स्याऽ-
रगाऽरऽइऔहोवा-वाऽरऽइऽणाः^३ (५.१.१०) स्याऽरसाऽरऽइऔहोवा-
पतीऽरमेऽइऽइ^४ (५.१.२०) स्यसोवा-पापतोऽइहाइ^५ (५.१.२२)
वाजानाऽसाऽर-ऊऽर-हाऽर-ऊऽर-पतिपाऽरऽतीऽइऽइ^६ (९.१.१९)
शुचयोवीऽइपा-हिम्^७ऽस्थिहिम्-चाऽरऽइऽइताः (७.१.२) यःकाऽइओऽर-
इऽइपा-प्पाग० (१०.१.२३) आवीरंपाऽइहाऽइ-ताऽरना० (११.१.७)
अघाऽरहोऽइ-ष्टाऽरऽइन्धु^८ऽइऽइ (६.२.२१) दिवः-पवतेका-औहोऽइहाऽइ-
हा-त्वियोरसो (१६.२.२०) अयारुचायाम् (आ. २.१.२०) महा-

१. यस्तन्नः ड.

२. घनाउवा क.

३. वानाः ग. र्याणाः ख.

४. मतीमे ख.

५. स्यातो हाइ ख.

६. स्यातीम ख.

७. धान्धु ख.

नाम्नीषु । १सयादीनि । अक्षरान्त इति १ सः-स्वेसा० (१७.२.२४)
 प-यें० (१४.२.४) रंय्यौ० (८.१.७) तृपा०^{३ २} (५.१.२) विश्वतोदा^३
 (४३७) पुरोजिती (५४५) सन्धयम् । अनित्ये रतः ॥ १ ॥

१०३९. ग्वि ॥ २ ॥

ज्यक्षरे पर्वणि तालव्यं परतो भवति । सयाऽ^१२^२हाऽ३४^३इ (१.
 १.१४) ४^१पिशाऽ^{१ २}२हो-ग० (१५.१.१३) या इन्द्रेण स्ये (आ.३.१.२०)
 निवृत्तानि । बृहाऽ^१२^१इ^{१ २}इ (२.२.३०) स्तोताऽ^२३^२उवाऽ३ (६.१.५)
 सुवराऽ^{१ २}३४ (१७.१.२) योनइदमिदम् स्ये (आ. २.१.१५) स्वर्वान् (२५४)
 परत्वात् । ग्वि ॥ २ ॥

१०४०. ब्रुणश्चरायां वाचि ॥ ३ ॥

ब्रुणो द्वैधं वाचि नीचपरायां परतो भवति । अक्षरान्त इत्यधिकारः ।
 बृहाऽ^{१ न}३^२२उवाऽ^३३^४पाऽ२३^५४तीम् (३.१.१) मुनीऽ^{१ वि.र}२-नाऽ३^४१उवाऽ२३-
 षाऽ^२२३^{१ २}४खा (७.२.२०) ऊर्मिरपाऽ३^४१उवाऽ२३-ईऽ२३^४४वा^५ (१७.२.
 ३२) शंमध्यमाऽ३^{१ २}१उवाऽ२३-४^४यूऽ२३^५४वा (१७.२.७) ९^२तमाऽ३^४१उवाऽ-
 २३-हाऽ२३^४४वीः (१४.२.१) विशाऽ३^२१उवाऽ२३-१०^४हाऽ२३^५४रीः

1. स्वादीनि क.
2. ब्रम्पा क. ख. ग. न.
3. विश्वातो दि ग.
4. विशाऽ२हो. क.
5. स्वाऽ२३४तीम् क. ग.

6. स्वाऽ२३४खा. क. ग.
7. मीऽ२३४वा. क. ग.
8. म्यूऽ२३३वा क. ग.
9. तामडवा क. ग.
10. द्वाऽ२३४रीः क. ग.

(१४.२.१७) नाइमिश्रक्रौवा-ईऽर३४वा^१ (३.१.५) राथीतमाऽ३१उवाऽ२
 रथाइनाऽ२म् (९.१.१७) निवृत्तानि । अग्निरौ० (१.१.७) इन्दुरौ०
 (१३.२.६) धनुऽ३ःओऽर३४वा (१६.१-३४) त्वंत्वाऽ६मे (२.१.
 २) इदाऽ६मे (५.१.१०, ६.१.१४) अमिप्रवः (२३५) पाइवेऽ३द्वाइ
 (५.१.४) ओल्लि । आस्याऽ३हाड (५.१.४) गोभाऽ२३इहोइ^२ (१३.
 २.२१) मानुपाऽ२३इहोइ (१३.२.३०) सानीऽ२इहोइ (१.२.१३)
 प्रभृतीनाम् । क्वचित्पदान्तवाचिनीचपरायाम्^३ । वृहात्-वृहा३१उ-वा२
 (६.२.१) तरोभिर्वः (२३७) सुराधसम् (२३५) अहन्नहिम् (६१२)
 वाजयन्तः (८७) सुवीरियाऽ३१उवाऽ२३ (५.१.३२) मानइन्द्र (२६०)
 ऽप्रथश्वादि । हिते न लोपः । ऋणश्चरायां वाचि ॥ ३ ॥

१०४१. इ ॥ ४ ॥

इकारश्च परतो भवति । वाचि नीचपरायामित्यधिकारः । आनीकयाऽ-
 ३१उवायेऽ३६ (२.२.३०) गिराऽ३१उवायेऽ३ (१३.१.२१) छामूतयाऽ-
 ३१उवायेऽ३ (४.१.१.) जं चर्षणाऽ३१उवायेऽ३ (१०.१.२२) यः-
 सुक्षिताऽ३१उवायेऽ३ (१७.२.२४) इनुहाऽ३१उवायेऽ३ (५.१.१)

१. मीऽर३४वा. क. ग.

ओल्लि क

२. ओल्लि ग. न.

३. गौभाइहो ग.

४. वाचनीचपरायाम् ग.

५. प्रथमश्च. घ.

६ इतः परं छासाघातृतयाउवाये

घ. अधिकः पाठः

घञाऽ३१ उवायेऽ३ (१६.१.७) निवाऽ३१ उवायेऽ३ (१७.२.१७) तिस्रोवा
 (४७१) १ पुरोजि (५४५) प्राणाः (५७०) धेनवः (२३३)
 जमदग्निव्रते च (आ. ४.२.१५) नीचपरायाम्^१ ? वायाऽ३२ उवाऽ३
 (९.१.१६) माहाऽ३२ उवाऽ३४३ (१२.२.४) स्ये-चविद्यवि (आ. ३.२.
 ४) इ ॥ ४ ॥

१०४२. व्यरे म ॥ ५ ॥

तालव्यपरेऽक्षरे प्रत्यये मकारः परतो भवति । नेमिः (९४)
 क्रीडन् (५८४) निवृत्तानि । धन्वे (२४६) जनि (३७९) महिश्च
 (४६७) द्रते स्ये (आ. १.१.१.) व्यरे.म ॥ ५ ॥

१०४३. ओदे ॥ ६ ॥

ओदेऽक्षरे परतो भवति । विश्वानरस्य (३६४) एदुमधौहोऽ५०
 (१०.२.६) वयाऽसि नप्त्योः (४७६) ओद इति ? अत्रैव । रयाऽ२इ-
 होइ (१५.१.१३) माप्यम् । तक्षत् (५३७) ओदे ॥ ६ ॥

॥ इत्यतिहारः ॥

१०४४. लृप् ॥ ७ ॥

लृप्यते चानित्ये । अक्षरान्त इत्यधिकारः । अग्नायेऽ३-राऽ२धाऽ-
 १ २ १ ३

१. पुरुनत्य ग.
 पुरुतः घ.

२. इतः परं तदृपणं घ. अधिकः
 पाठः

- २३४० (१.१.११) आऽर३-सौऽर-हाऽर३४० (३.१.२) पमोऽर३-भूऽर-
 ३ ३ ३ ३ ३ ३
 वाऽर३४० (३.२.११) चक्राणओऽर३-१पाऽरशाऽर३४० (३.२.१७)
 १ ३ ३ २२ १ १ ३
 पाऽरधूऽर३४० (१०.२.२६) २अस्यराताऽरउ-सूऽरताऽर३४० (६.१.
 २२ १ ३ ३ २ ३ २ ४ २ ४ २ ४ २
 १५) गी-यमाऽरनाऽर३४० (६.१.१७) दीर्घाऽर३औहोवा (६.१.२१)
 ४ ३ ४ २ ३ २ ३ ४ ३ ४ २ ३ २
 अभिप्रवस्सुरा-धसाऽर३४० (६.१.३२) सघातं वृषणम्-रथाऽर३४० (११.
 १ २ २ २ ३ २ १ ३
 २.८) श्रुत्य-शाकाऽरइ (७.२.३) ३ग्रियाऽर-वाऽरद्धाऽर३४० (७.२.३३)
 १ ४ २ १ १ ३
 विश्वशब्दः^४ । वृषावृषा (४.२.६) स्तं दुत्स (?) अगमऽर३-साऽरइपूऽर३४०
 २ १ १ ३
 (७.२.१३) इताऽर३-पाऽरधूऽर३४० (१०.२.२६) संमील्यतृतीये
 (आ. २.१.२७) ५आयुर्निद्रंनरः व्रतद्वितीयायाम् । (आ. ४.१.१४)
 २ २ २ ४ २
 शुक्रचन्द्रयोः (आ. ३.२.७, ८) दशस्तोभे (आ. ४.२.१६) महाहाइन्द्राः
 २ १ ३ २ २ १ ३ २
 (५.१.१४) स्यान्नाइ-इहा (२.२.३१) ज्योताइ-इहां (८.१.२४)
 २ १ २ १ २ १ — १ २ —
 अर्यमादाऽर३इवाइ-इहा (६.१.१०) ममद्रिभाऽरइयेहीऽर (१४.२.१२)
 २ १ १ ३ २ २ ३ २ १
 ममाऽर३-द्राऽरइभाऽर३४औहोवा (१४.२.७) मम-द्राऽर३४इमाइ (१४.
 १ २ २ ४ २ २
 २.५) न्माऽर३४भाइ-एहियाऽइहा (२.२.२७) वृषाहराऽइ (१४.१.
 २ २ २ २ २
 १) वृषावृषाऽइए (१५.२.१४) शबसेवृत्रहानृभिः (४११) चर्हाइ

१. पाशा. ग. न.

२. अस्यराता च. ग.

३. मीवा ख. घ.

गिया ड.

४. विश्व क. ख. ग. ड. न.

५. आयु क. ग. न.

(१५.१.२९) ^१स्त्रानोअद्रिरितिरहस्ये^२ (आ. ५.१.१२) यदिन्द्रचित्रमौहोवा-
^३हाऽर^४३४ना (९.१.२९) सहस्रधा (५२०) ह्य (४८३) अन्वपस्तर्द
 (६१२) देवंवहन्ति (३१) याइन्द्रेणेति रहस्ये (आ. ३.१.२०)
^{१ २ ३}आग्नाओऽर^४३४वा (१.२.४) स्तोमप्रकरणे नावाहे वोहाइ (?) स्तोताऽ^{१ २}३-
^२उवाऽ३ (६.१.५) आइभृतादाउभृताच । ररोमभिः (२४६) प्रत्यस्मै
 (३५२) न वयतेऽन्तादीनाम् । स्ये अकेंन्द्रादीन् नृगयनेति (१) हितं च ।
 लुप् ॥ ७ ॥

१०४५. ^४इजु ड्यादिषु ॥ ८ ॥

६पदान्तीयस्याक्षरस्य द्वैधं तृतीयादिषु लुप्यते । त्राइणादिषु (१.
 २.४) निवृत्तानि । चित्रम् (४०) उग्रम् (४६७) गोभिः (४८७)
^{२ ३}स्यदीधितिम् (५७०) रिपात्-औऽर^३३० (५.२.८) प्रभृतीनाम् । वरुण-
 स्याकें (आ. १.२.१३) प्रस्रवणे (२६१) तगूर्तिभिः (५६९) उदभिः
 (४०६) मनीषिभिः (५५९) नित्यवत्सायाम् (आ. २.१.२०) पुच्छे
 (आ. ५.२.२०) ६राथन्तरवार्हतेषु प्रस्तावेऽतिहारनिवृत्त्याम् । शतम् (२५०)
 आत्वासहस्रप्रारामे । ७न तृतीये ८पदान्तीयस्येत्यधिकारः । इजु ड्यादिषु ॥ ८ ॥

१. अत्र पुनः सर्वेषु कोशेषु वृषा-
 द्दराइ इति समुपलभ्यते ।

२. अमवद्भिरिति घ

० ३

३. मइहाऽर^३३४ना (९.१.३०) क.ख.ग.

४. इहु ड.

५. पदान्तस्य क.

पादान्तीयस्य ग.

६. रथन्तरे क. ख.

७. न क. न.

८. पञ्चती ग.

१०४६. न समानात्प्रथमि ॥ ९ ॥

न समानात्प्रथमि लुप्यते । जङ्घनत् (४) जिग्युः (६८) पित्र्या
साम् (१५४) नाकेसुप (३२०) प्रथमीति ? त्राङ्णादीनि । न समा
नात् ? सत्थग्न्यादीनि । न समानात्प्रथमि ॥ ९ ॥

१०४७ इदि ॥ १० ॥

इस्थे प्रत्यये न लुप्यते । दृढ्यम् (११३) त्वसन्वृपन् (१२०)
इदाऽदमे (६.११४) प्रभृतीनि । इदामिदकम् (४.१.३०) मन्मभिः
(८७) समानादित्यधिकारः । इदि ॥ १० ॥

॥ इति चतुर्थो दशकः ॥

१०४८. हात् ॥ १ ॥

ह्रस्वाच्च पर न लुप्यते । स्तम् स्तम् (२२.९) व्युम् व्युम् (२.
२९) इन्दुरीहोवाहाईया (१५ २ २९) चित् (२७१) प्रवः प्रवादीनि
(४ २ २४) परीतोप्याम् (५१२) ह्रस्वात् ? ण्यो ण्योः (२.२९)
महाऽन्द्रः (१६६) श्रत्तादीनि । हात् ॥ १ ॥

१०४९. उनि व्यात् ॥ २ ॥

गीते प्रत्यये द्वैघं कण्ठ्योऽन्त^२ एव गीते^३ लुप्यते । स्थाइरादिषु ।

१ महऽद्रद ग

२ अन्त्य एव ग

३ गीतेषु क ख ग

निवृत्तानि । इवप्रियम् (५) कविः (४२) ^१उदमिः (४०६) पतिरित्या-
दित्यग्रते (आ. ६.२.१) उनि आत् ॥ २ ॥

१०५०, नोष्मणि नः ॥ ३ ॥

नोष्मणि २पदादेः परं लुप्यते^३ । बहिः (५२३) वृषाहरिः
(४९७) अर्यमादेवैः (२१८) बार्हद्भिरे (आ. ३.१.१६) प्रतियस्तोः
(६३२) नोष्मणि ? गोभादीनि । ५पदादेः ? ऋतस्य दोधितिम् (५७०)
नोष्मणि नः ॥ ३ ॥

१०५१. द्रोण् H ४ ॥

द्रोण् लिङ्गायां लुप्यते । अर्पाऽन्वये (१४.१.१०) । द्रोण् ॥ ४ ॥

१०५२. माने ग्रामे ॥ ५ ॥

मानेस्तोभे ग्रामे लुप्यते । इन्द्रमित्तोता (२४२) इन्द्रक्रतुम्
(२५९) प्रेक्षामिहि (४१३) मृज्यमानः (५१७) पवन्तेम (५१८)
मान इति ? घृतैर्गव्युतिम् (२२०) ग्रामे ? यज्ञायथायाम् (आ. ३.२.१२)
कश्यपपुच्छे (आ. ५.२.२०) माने ग्रामे ॥ ५ ॥

१०५३, मस्स रस्था^६ ॥ ६ ॥

मकारस्संस्था^७ लुप्यते । विपाऽ३-ओऽ२३४वा (१६.१.३४)

१. उदमिः क. र. घ.

२. पादादेः ग. घ.

३. उष्मणि प्रत्यये इत्यधिकः घ.

४. इतः पूर्वं गोपणि इत्यधिकः ग.

गोभादीनि क. गोहादीनि घ.

५. पादादेः घ.

६. मस्संस्थो क.

७. संस्थायाः घ.

इमं वृषणम् (५९७) मकार इति ? धनूऽइः^{३२} ओऽइ^१ ३४वा^२ (१६.१.३४)
मस्म^१स्था ॥ ६ ॥

१०५४. सन्ध्यात् ॥ ७ ॥

सन्ध्यात्परं^१ लुप्यते । त्वोहाइ (८.२.२७) पुरूतामौ (१.२.१)
सन्ध्यात् ॥ ७ ॥

१०५५. ओइनमिनि ॥ ८ ॥

ओइनंलिङ्गे साम्ति अन्ताक्षरो लुप्यते । इन्द्रोराजायाम् (५८७)
परंग्रहणम् ? द्वितीये । ओइनंलिङ्ग इति ? व्रतद्वितीयायाम् (आ. ४.१.११)
ओइनमिनि ॥ ८ ॥

१०५६. मे ॥ ९ ॥

विरामे लुप्यते । एतमुत्यादीनि (१७.२.१८) ॥ मे ॥ ९ ॥

१०५७. श्यिण् दूरे ॥ १० ॥

इकारस्याक्षरान्तस्य द्वैधं पदादिर्घिदूरे लुप्यते । अयन्तआ (४.
२.३०) आतूनआ (५.१.१६) इमेतआ (६.१.४; १०.१.१२.१३)
सुदुषामा (४.२.३६) अधाहिया (११.१.९) त्व^२लङ्गदा (१७.२.२९)
रेवतीर्न इति रहस्ये (आ. २.१.१८) उपदादिः ? उक्थादीनि । कयाशचि

(१६९) इन्द्रो दधी (१७९) १प्रियः कवी (४८१) निवृत्तानि ।
तद्विप्रभृतीनाम् । विदूरे ? इहवासन् (६८४) यिण् दूरे ॥ १० ॥

॥ इति पञ्चमो दशकः ॥

१०५८, २उट् ॥ १ ॥

३इकारस्याश्ररस्यान्तस्य^४ द्वेषमन्तर्गति लुप्यते । महाऽरेहाइ-
(३.२.१२) दक्षाऽररेहोइ (५.१.१९) १तारमुहुवाऽररेहो (७.२.३४)
होहा-कइमम् (१९०) प्रभृतीनि । अस्माकम्-स्ये (आ.३.१.५) निवृत्तानि । होइ-
होइ. पराइ० (६.२.१८) प्रभृतीनाम् । स्याग्नादीनि । पदान्तः ? सखायआ
(५.१.८) इदाऽरेमाऽपइदाऽ६५६म् (४.१.३०) ६पदैकदेशे ॥ उट् ॥ १ ॥

१०५९. वरे दिप् ॥ २ ॥

वकारपरेश्वरे प्रत्यये दि पञ्चम्यां लुप्यते । जगृह्णा (३१७)
परिप्र (४२७) स्ये-अग्निर्मृधायाम् (आ.१.२.७) निवृत्तानि । कस्यन्
(३४) नित्यत् (२.२.१) तमिन्द्रम् (११९) पुथावन्तः (१३६)
होवाइ-होवाइरुयानधी (५.१.२४) हुवाइ-होऽरेवा (१३.१.१६) स्ये-
उपत्ताजा (आ.२.२.९) वरे दिप् ॥ २ ॥

१. प्रियं दधी क.

२. वुट् ग.

३. उदारम्य क. स. घ.

सागरस्य ग.

४. अन्तस्य ग. झ.

५. दतः पूर्वं "इकार" इति क ग
पाठः

६. पादैकदेशे घ.

१०६०. क्रान्हिनोः ॥ ३ ॥

क्रान्हिङ्गायां हिनो लुप्यते । अक्रान्समुद्रः (५२९) क्रान्हिङ्गायाम् ।

तिस्रोवाचके (१५.२.१) क्रान्हिनोः ॥ ३ ॥

१०६१. ^{स ?} भे दोसु (दोस ?) ॥ ४ ॥

^{स ?} २स्तोभे लुप्यते दोसुलिङ्गायामृचि । अभीनीवा (५४९) अन्वये ।

^{स ?} दोसुलिङ्गायाम् ? ^३वापिनस्तावपि ? भे दोसु ॥ ४ ॥

१०६२. घे प्रथमि ॥ ५ ॥

दीर्घे स्तो भे प्रथमि लुप्यते । इन्द्रंविश्वोपान्त्ये (९.१.२२) परि-

स्वानान्त्ये (१३.१.३६) इन्दुः परिषाद्ये (१३.२.६) निवृत्तानि ।

^१ होइ होइ प० (६.२.१८) प्रभृतीनाम् । हाहोइ होइ^{२२ १ न}हा-प्रियाः^१ (१३.२.६)

पञ्चानुगाने (आ.३ २.१५-१९) तिस्रोवाच विश्वेदेवायाम् (५२५.६१०)

दीर्घ इति ? ^२ हयाइ-हयाइ^{४ ५ ४ २} ओहाओहा (९.१.२२) घे प्रथमि ॥ ५ ॥

१०६३. न हाहि ॥ ६ ॥

न हाहि प्रत्यये लुप्यते । हाहोइ (१३.२.६) हाहोइ-हाहा ।

(१३ १.३६) ^३त्वमेतत् (५९५) विरतत्वात् । न हाहि ॥ ६ ॥

१०६४. ओयेः ॥ ७ ॥

ओयेश्च परं लुप्यते । ओइहा (२.१.६ ?) घत्तम् (३०६)

१ भोदोसु ग भेदेपु घ

२ स्तोभो लुप्यते क

३ वापिनमस्तावपि ग.

४ अमेतत् घ

न २ न २ २ न २
 ओऽ३हा-ओऽ३हाऽ३ए-पुरा० (९.२.२२) स्वादिष्ट (४६८) । ओऽ३हा
 (११.२.१२) पुनावृतीये (१४.१.२३) अभित्रिष्टम् (५२८) एषत्रत्ना (४३८)
 त्वयावयम् (५९०) ओयेरिति ? परिष्टोभन्तु (१५८) ओऽ३हाऽ३४-ओहा
 (८.१.२७) अप्रथम इत्यधिकारः । १ यदिन्द्रनाहुपीषु (२६२) प्रमृतीनामु-
 दुहस्य विशेषः । ओयेः ॥ ७ ॥

१०६५. २ष्टावतो होः ॥ ८ ॥

प्रावतः पर्वणो द्वैधं होः परं लुप्यते । होयेऽ३-होऽ२३४५ (६.२.
 ३५) निवृत्तानि । ओऽ३होऽ३होड (८.२.६) जुपोवा (६.१.२)
 ओऽ२३४हाइ-स्यनोवा (४.१.८) ओऽ२३४हाइ (११.२.३२) विश्वतो
 दावन् (४३७) ३आविशन् (४८९) पवस्वमोम (४२९) दिवोदुहमोऽ-
 २३४हाइ (१७.२.१९) ष्टावतो होः ॥ ८ ॥

१०६६. लोः ॥ ९ ॥

होश्चन्दाद्द्वैधमतिक्रमादेव परं लुप्यते । होऽ२३४तिः (१.१.
 ३३) होऽ३हा-प्रियाःकवी-नाम्म (१३.२.६) निवृत्तानि । ४ओऽ३होऽ३-
 होइ-स्यऽ२३४घ्वा (८.२.६) लोः ॥ ९ ॥

१. यदिन्द्र ग. न.

२. ष्टावतेः होः घ.

३. आविशन् ख. ग. न.

४. ड. कोशे वारद्वयं लिखितम्.

३ २ १ १ ४ ४ ४ २ ३
 गाऽर३४वाइ (३.२.१) औहोइतुवाम् (८.२.२६) श्म्यूष्वौहोऽपइ०
 (७.१.११) पर्वान्त इत्यधिकारः । आवो द्विवतः ॥ १० ॥

॥ इति पष्ठो दशकः ॥

१०६८. 'सावें ॥ १ ॥

सावें स्वरे लुप्यते । हौहोऽर (६.२.५) २इन्धेराजा (७०)
 इन्द्रज्येष्ठम् (५८६) सधमादे (१५३) सावें ॥ १ ॥

१०६९. इको ह्यौ ॥ २ ॥

इक्परस्य द्वैधं ह्यौसंघातस्य लुप्यते । एपत्रद्वादीनि (११.२.३८) अन्यत् ।
 १ २ २ १ २ २ १ २
 अग्नौ होइ-त्वाँ-होइ (१२.१.१३) गायतौहो-गायतौहोयेऽ३ (१७.१.१४)
 २ १ २ २ १ २ २
 नयज्ञौहोइ-नयज्ञौहोयेऽ३ (१७.१.१४) इको ह्यौ ॥ २ ॥

१०७०. तत् ॥ ३ ॥

अवृद्धाल्लुप्यते । आनो विश्वासु (२६९) होत्वमिन्द्रा (६.२.३५)
 २ १ २ २
 इन्द्राऔऽ३हो (७.१.२३) निवृत्तानि । अत्रैव ॥ तत् ॥ ३ ॥

१०७१. भान्दिः ॥ ४ ॥

स्तीमात्परस्य^३ द्वैधं भिद्शब्दान्तायामृचि लुप्यते । आतूऔहो

^१ (५.२.४) हाओहायत्सोममा (१०.२.३) निवृत्तानि । ओहाइ-यदिन्द्र-
^२ ना हुपीपूऽद्वा (७.१.३२) औहोइतुवाम् (८.२.२६) औहोइमिधस्या
 (१२.१.१९) त्वमिन्द्रप्रतृतिपु (३११) रहस्ये (आ.२.१.११) न्यस्मि-
^३ न्निन्द्र (आ. ३.१.३०) कायमानशुक्रियात् पूर्वं (आ. ६.१.३) होगड-
^४ होगडकयानथी (५.१.२४) पर्वाहोगाहाड० (१३.१.३६) प्रभृतीनि ।
 भाङ्गिः ॥ ४ ॥

१०७२. ^१यि नर्गो ॥ ५ ॥

यकारेऽप्रथमे लुप्यते । ^२अथद्वितीये (१.१.२९) कायमानः
 (५३) अर्कवृतीयाद्ये (आ.१.२.१) घेनुनि (आ.३.१.७) अप्रथम इति ?
 आतेवत्सः (८) पिनासुतस्य (२३९) तिस्रोनाचके (५२५) यि नर्गो ॥ ५ ॥

१०७३. ^३अन्तः पदे ॥ ६ ॥

अन्तः पदे लुप्यते । स्तोभे वा यकारे वेत्तधिकारः । एदूपुत्रर्वाहो-
^४ पाइताइ (१.१.१५) नमस्तां होगनाइ (१.१.२०) होडइहाऽइ-होऽइइ-
^५ तिंयाः (१.१.३३; २.२.२१) इममूपु (२८) मर्ताऽइहो (२.२.२४)
^६ होन्वाऽइइइइइइ (३.१.३१) प्र इन्द्रायाम् (१५६) रियाऽइहो इनु-
^७ ही० (५.१.२) स्तुर्वाऽइहोऽइ.हमाऽपत्रिणाइ (५.१.१४) प्रमिना-

१ इनर्गो ग.

२ अथद्वितीये क. ख ग घ.

३. अत पदे घ.

याम् (२५५) आनीहो-नमौहो (७.२.१५) भ्यांयाऽर३हो (८.१.१४)
 ३ २ ४ ५ ४ ४
 विश्वाऽ३४-नरस्यवौ-हो (९.२.२७) श्रत्तआद्ये (१०.१.१) एदुमधौहो-
 १ २ १ २ १
 ऽ५० (१०.२.६) यद्वामरुत्सुमाऽर३हो (१०.२.३) र्वधो (१३.१.३६)
 २ २ १ ५
 औऽर३हो भियोऽर३४वा (१५.१.६) तत्राह२मोसंघाते^२ । मृज्याएमे (१५.
 १.१३) अज्जते (५६४) तक्षत् (५३७) परित्यम् (५५२) दुदुहारे
 ५ २ २ ३
 (५६०) हा-होऽ३४३-र्य० (१७.१.४) तंगूर्धया (१०९)^३प्रधन्वायाम्
 २ ३ ३ ४ ५ २ २
 (५६७) हो-विद० (१७.१.४) सोमःपुना-हो (१७.१.३१) प्रपुना (५७३)
 ४ ५ १ २ २
 आसीतायाम् (५८०) औहो (२.१.३२) तसो गदस ? साहाऽर३हा (१.२.३)
 १ ४ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 ऊर्वदयाऽर३हा (१.२.३१) प्रशौहोवाऽर३हाऽ३ (३.१.३४) तुनोगिरः
 १ २ २ १ २ २
 (२.१.१३) होवाऽर३हा-पिनय२मूऽर३४५वाऽ६५६ (४.१.२४) हाऽर३हा-
 १ २
 यणाऽर३ह (४.२.१६) अर्कमर्च (१५८) सुवाऽर३हा (७.१.१३) ये-
 २ १ २ २ १ २ ३ २
 चत्वे (२५४) पृ. णान्-आइत्पूऽर३हा^४ (८.१.१,२) ताइहसाऽ३ (१६.
 २.२६) स्यदीधिताऽर३ह्म-हो (१७.१.२३) ग्रार्थमित्रम् (१.२.२५ ?)
 १ — १ २ ४ ५ ५ ५
 प्रार्थमाइत्राऽर३म् (१.२.२४ ?) दूराऽर३याम्^५ (२.२.२७) कुवाकुवा (४.
 १.२७) अप्रथम इति ? द्रकेहोऽर३ह (६.२.२५) स्यसाहोऽर३ह (१४.१.

१. त्रिधा क. ग. न.

२. सोमंघाते ग.

३. प्रधारायाम् घ.

४. आइत्पृहा क.

आइत्पृहा ग.

५. दूरायाम् ग.

३१२ १

- २७) हाहोइ-जनि (४.२.१३) त्वमेतत् (५९५) सखायोदीर्घजिह्वयम् (५४५)
 मिपामन्तोवनामहे (५९३) वस्वीरनुस्वराज्यम् (४०९) सवाजेपुप्रनोवि-
 पत् (४११) नवाऽर३होइ (११.१.३४) नाइमाऽर३हाऽर३ध३इ
 (१३.१.२८) देवावीराऽर३ हाइ. घा० (१३.१.६) १अ-का-स्ययोऽर३-
 हाऽर३इ-नि० (१३.१.१७) बाहाऽर३इ. याऽर३वा० (१३.१.२९) २माधु-
 ऽर३हाइ-मान्तोऽर३ (१७.१.२५) ३ष्टया० (१२.२.२१) यपातवाइ
 (१२.२.२१) हाऽर३-हाऽर३इ-तावाऽर३रुऽर३धणाम् (८.१.६) होवा-
 ऽर३होइ-का० (१-२.२९) सियोऽर३हो-वाहाऽर३ध३इ (५.१.२७) अन्तः
 पदिके १ चाइत्राऽर३ हाइ (१.२.३४) आदीनाम् । नाइयेमुरित् (६.२.
 २८) उभाऽर३इयाऽर३धत्वा (१०.१.७) । अन्तःपदे ॥ ६ ॥

१०७४. था ॥ ७ ॥

२२ १ २ २

- थालिङ्गायां लुप्यते । हाहो-धांगीभिः० (९.१.१०) धर्तादिवः
 (५५८) अन्वये । संकृतिनि (आ.३.१.१७) स्वरीयोन्वये (आ.३.२.२५)
 था ॥ ७ ॥

१०७५. ष्णिहि ॥ ८ ॥

उष्णिहि लुप्यते । तसिपम्-आ-त्रिाऽर३हाऽर३-माताओऽर३धवा

१. आर्धस्ययो ग.
 २. मधु ष.

३. ष्ट्या हाहाइ क.
 धाया हाहाइ पलदा हाइ ग.
 पूयाहाहाइ इ.

२ १ — १

३२ २ १ ३

(१०.१.२८) घृषाहोऽरणं पृक्षू०—(१०.१.३२) औहोऽ३—राऽ२वाऽ२३४०

(१७.१.३७) णिहि ॥ ८ ॥

१०७६. सणि ॥ ९ ॥

१ २ २ १ २२ २

१ २

संयोगे १ लुप्यते । २ होवाऽ३हा-त्राहथानाम् (२.१.२९) हाऽ३हा-

१ २ १ २ १ — २ १ २ २ २
स्याधाम्ना (३.२.९) भिराहोऽ२ (५.२.२१) ऋद्रंवाजाऽ३हाऽ३ (५.२-१ २ २ १ २ १
३१) होवाऽ३हा-स्रमर्णसम् (१६.१.२७) हाइन्वा५० (१४.२.५)सखायो दीर्घ जिह्वयम् (५४५) विपरे प्रतिषेधः । विश्वावसू तु^३ (५८१)

सणि ॥ ९ ॥

१०७७. एन्देऽवावति^४ ॥ १० ॥

२२ १ २ २

एन्दे पादेऽवावति गीते लुप्यते । देवंमर्ताऽ३हाऽ३ (२.१.३३)

१ न २ ३ २ १ २ ३ ५ १
व्यमूऽ३हाऽ३ (३.१.३१) हाहोऽ३—यामत्वाऽ२३४नाइ (३.२.२) ही-४ — १ — १ —
यावज्जिणऽ२इ (८.१.२) अवावतीति ? हुवाऽ२इ-चाइपाऽ२इ (३.१.२८)१ २ —
दाइवोऽ१हियाऽ२ (१.१.१९) आदीनि । एन्देऽवावति ॥ १० ॥

॥ इति सप्तमो दशकः ॥

१. संयोगे प्रत्यये ड.

२. होराहा ग, न.

३. तू विश्वावसूतू क. ख ड.

४. अवाविति ग.

१०७८. मिनोरस रे ॥ १ ॥

मकारिणोरक्षरयोरसपरे लुप्यते । मन्व्युंजनस्य (११३) विश्वेभिः

(१८०) सो-^{१ २ २ १}औऽ^१होऽ^२होऽ^३ मापोऽ^२३४०^१ (४.२.२०) समूढम् (२२२)

स्तोताऽ^{१ २ २}३हा (७.१.१३) दीर्घा^{१२}होऽ[—]र (७.२.६) वृषा^{२१}होऽ[—]र (१०.१.

३२) पवाऽ^{१ — १ २ — १}रहो-मानाऽ^{२ २ १ २}रहो (१५.१.१३) हाऽ^{२ २ १ २}३हा-मामद्रिभिः (१४.२.

१०) आकाऽ^{१ २ २ १ —}३हा-लाशाऽ^२रम् (१७.१.२५) २नसपरे ? नर्यापसम्

(१२५) जुहूमसि (१६०) मधुमान् (५७१) सवाचिंरुदेरित्यधिकारः ।

अस्प्रतु (४७२) मिनोरस रे ॥ १ ॥

१०७९ रेफेऽनुच्चपरे ॥ २ ॥

रेफेऽनुच्चपरे लुप्यते । हो-^{१ २ २}रथी (७.२.३४) हो-^{१ २ ११}रयिस्मोमा

(१४.१.८) अयं^{४ ३ ४ १ २ ३ ४ २ २}वृषा-हो-^१रयिभगाऽ^{१ २ २}६ए (१६.१.१५) होऽ^{१ २ २}र३४-रोदमी०

(१०.१.१) उपनोहाहोहा-^{२ २ २ ४ २ ४ २}राइमीः (४.२.११) अनुच्चपर इति ? उद्गुवाऽ-

^{२ ३ २ १ १}र३हाइ-रथानाम् (४.२.९) स्तोत्र-^१राजसु (२५५) रिहते (४०४)

चाइत्राऽ^{१ २ २}३हाइ (१.२.३४) ओइरात्मादीनाम् (२.२.१९) अप्रथम

इत्यधिकारः । रेफेऽनुच्चपरे ॥ २ ॥

१०८०. स्वे ॥ ३ ॥

स्वशब्दे च परे लुप्यते । हो-^{१ २ २}स्गराजिषम् (११.१.१८) औऽ^३३-

१. मापो षा. घ.
२. न त परं घ.

अस्यरे ड.
३. रेफानुच्चपरे घ.

२ १ २
हो स्वधाराऽर३४या (१२.२.२६) स्वे ॥ ३ ॥

१०८१. दि ॥ ४ ॥

न^१ दिप्रत्यये लुप्यते । समिन्दुमिः (३८४) होवाऽरहाइ-द्रमूऽर३

(५.१.७) होइ-श्रुताऽरइ (९.२.९) गृणे-तदाऽर३-औहोऽइन्द्रतेशवाः

(१०.२.१९) गृणेतदौहोऽइन्द्रतेशवाः (१०.२.२०) इत्यादीनि । न

दि ? समूऽरहोऽ (६.१.१४) यद्वामरुत्सु (३८४) असपर इत्यधि-
कारः । दि ॥ ४ ॥

१०८२. ओ खिडि ॥ ५ ॥

ओकारः खिडि प्रत्यये न लुप्यते । ओइ-ययूऽरः (१.१.२२)

ओइनाऽर्याः (६.१.२६) ओइनूऽरमाः (६.१.२६) ओयेऽर-रसाऽ

३४३ (११.२.१६) ओ खिडि ॥ ५ ॥

१०८३. ३इ प ॥ ६ ॥

इ पञ्चम्यां न लुप्यते । महाऽर३होयेऽर (३.१.८) पुनातौहोयेऽर

(१७.१.१४) होयेऽर३-पुवर्धताइ (१६.२.४) इ प ॥ ६ ॥

१०८४. आ खिडिः ॥ ७ ॥

४आकारः खिडिः परो लुप्यते । एहिया (१.२.२२) गृणआ

१. न तु दिप्रत्यये ख. ग.

२. द्रमाइ ग.

३. डपू क. ख. ग. घ.

४. अकारः ख ग. घ. ङ.

(११.२.३४) ध्वरआ (२.१.१७) मदाआ (१६.१.१६) आत्वादीनि ।
 निवृत्तानि । आऽर३४इरिदाइ (५.१.२१) १आऽवृषा (१२.२.२६)
 आऽपुना (१४ १.२५) आऽत्वमेतात् (आ. २.२.२२) आऽर३-स्तोता०
 (३.२.१९) आऽर३-पिवेदस्याऽर३४हाइ (५.१.५) प्रत्यस्मै (३५०)
 आ खिडः ॥ ७ ॥

१०८५. न प्रप्रसहयोः ॥ ८ ॥

न प्रप्रमहयोस्मंधातयोरुप्यते । प्रप्रनयम् (३५) २महस्य (९७)
 इन्द्रस्यधा (११८) हिम्मायेऽ३ रीऽर३४याम् (१४.१.९) हिम्मायेऽ३-
 पूऽर३४वा (१४.१.११) हिम्मायेऽ३-३प्रूऽर३४ताम् (१७ २.१२)
 न प्रप्रसहयोः ॥ ८ ॥

१०८६. थि दन्त्ये ॥ ९ ॥

धकारिण्यां दन्त्ये लुप्यते । आर्हऽ३श्याम् (६.१.२६) आऽर३-
 स्थूऽर पाऽर३४ (६.१.२६) अग्निरोडु (८७) सुताय माऽर३४या-
 हिम्माऽर३४ (१६.१.१२) हिम्माऽर३-ताऽर३४माः (१२.१.१२)
 धकारिण्याम् १ प्रप्रनयम् (३५) ४दन्त्ये १ वाऽ३चाऽ३ः^५ (२.२.२७)
 थि दन्त्ये ॥ ९ ॥

१. आवृषा ग.

२. महन्द्रस्व फ. ग. घ.

३. पूताम् ग.

४. अन्त्ये घ

५. वारूपाः म.

१०८७. दु सूप्वा ॥ १० ॥

उदुह्यस्म द्वैधं सूप्वाया लुप्यते । इन्द्रं विश्वाः (३४३) ऋतस्य
 दीधितिम् (५७०) निवृत्तानि । वायोरनाहाइकाया (१.१.२३) सुवो
 हाइ (१.२.११) श्रुतादीनि (१०.१.८) विभुमद्भ्यः (३२६) यदिन्द्रनाहुपीप्वा
 (२६२) यद्वीडा (२०७) विस्वरादित्यधिकारः । एहूपु (७) आकार
 इत्यधिकारः ॥ दु सूप्वा ॥ १० ॥

॥ इत्यष्टमो दशकः ॥

१०८८. १प्यायुड्नतिनः ॥ १ ॥

प्यायुक्तस्य पर्वणो द्वधं २संयोगे प्रत्यये लुप्यते ३तिनोऽक्षरात् ।
 न्याहोवाऽ३हा (८.१.३५) अर्चन्तियोऽ२३४हा (९.१.१५) नस्तोऽ-
 २३४हा (१६.२.१०) निवृत्तानि । उद्व२शमोऽ२३४हाइ^४ (९.१.१५)
 अरुनोऽ२३४हाइ-^५नाडपः (१६.२.१०) ६सो-म-पतेऽ३हाऽ३इ (११.१.३)
 दिव्यंवृणीमहे (४६१) तिन इति ? विद्वीत्वोऽ२३४हाइ (४.१.९)
 अप्रतिष्कृतः (३८९) प्यायुड्नतिनः ॥ १ ॥

1. प्रायुक् मे.

2. सयोप्रत्यये ग.

3. अतिनः ग.

4. उद्व२शाऽ२३४मी (९.१.१६) क.ख ग.

5. नाडपः क. ख. ड. न

6. सोमाः पाहाइ क. ख.
सामपाते ग.

१०८९. अ२रे ॥ २ ॥

अंपरे वर्णे प्रत्यये न लुप्यते । हाड३इ-तमद्राड्वाड२३ः (९.१.२८)

हाड३हाइ-तमारियस्यवद्धनम् (२.१.१३) वराड२३हाड३इ (११.१.३१)

अंपर इति ? सुतासोमायाम् (५४७) तपर्वणा (२५७) नार इत्यधि-
कारः । अ२रे ॥ २ ॥

१०९०. वाचि ॥ ३ ॥

वाचि प्रत्यये लुप्यते । श्वरद्वाजादीनि (१.२.२९) ओड२-ईड२ड३या

(३.२.१२) ररोमभिः (२४६) अहन्नहिम् (६१२) शर्मभक्षायाम्
(८२) गतिरपर्वन्तायामित्यधिकारः । वाचि ॥ ३ ॥

१०९१. वौ^४ ॥ ४ ॥

वौशब्दश्च वाचि प्रत्यये लुप्यते । सर्पावाओड२३४वा; रीनाओड-

२३४वा (१.२.१४) वौशब्द इति ? अत्रेव । अपर्वन्त इति ? दूर्वा-

वाड३२३४-स्युः^५ (८.२.२९) वौ ॥ ४ ॥

॥ इति लोपः ॥

१०९२. वन् ॥ ५ ॥

वन्तश्च भवति वाचि प्रत्यये । आकार इत्यधिकारः । आनीकया^६

१. हाइहाइ ग.

२. इतः प्रभृति चतुर्थमूत्रीयभाष्य-
गतलुप्यते पर्यन्तं घ न

३. शी भक्षायाम् क.

४. वौ. ग.

५. मुः ग म्युः ग..

६. अनीकयात्रये घ.

(२.२.३०) ^{१ २१} घामृतया० (४.१.१) मुनीनाम् (२७५) सुपावसो (५१२)

आकार इति ? ^{२१} भ्यमूऽ२३४वा (४.१.२१) ^{२१} द्रमूऽ२३४वा (५.१.६)

^{२२ २} होवाइ (५.१.२४) प्रभृतीनि । वन् ॥ ५ ॥

१०९३. हि ॥ ६ ॥

हि वाकारे^१ वन्तं भवति । हाउवादीनि (५.२.५) हि ॥ ६ ॥

१०९४. दु ॥ ७ ॥

उदुह्यस्य पर्वणो हाशब्दो ^२ वन्तो भवति । त्वमिन्द्र (१२०)

तमुअभि (३८२) इन्द्रोमदा (४११) योनिश्वा (४४) श्रुष्यग्ने

(१०६) बृहद्भिः (३७) अत्रा (१४७) वर्माप्रभृतीनाम् । रहस्ये च ।

अग्ने जरि (३९) उदुह्यस्येति ? विद्धिप्रभृतीनाम् । हाशब्द इति ? कपे

(आ. ४.२.१५) दु ॥ ७ ॥

१०९५. हवोयुग्जारायाः ॥ ८ ॥

हवो युक्तं ^{४ २} जाराया वन्तं भवति । मानोहाउ (३.१.३५) योनीहाउ

(१०.२.३४) ^{४ २} हावाञ्जा^५ (१६.२.३३) अन्वये । ^१ अन्यत् । न्माऽ२३४-

माइ (२.२.२७) ^{४ २} युवा सखा (१३३) ^{४ २} श्रत्ते (३७१) होऽ५तोऽ६हाइ

१. वकारे ए. ग.

२. वन्तं क. ख. ग.

३. तमुवभि क. ग.

४. जारा ख.

५. हावञ्जते क. ग.

६. युवातसखा ख. युवाता ग.

७. श्रता ग.

(१.१.८) सुबोहाइ (१.२.११) वसो^४प्रहाप्रभृतीनि । हवोयुग्जारायाः ॥ ८ ॥

१०९६. इष्टायाः नाम्यादेः ॥ ९ ॥

इष्टायाः द्वैधं नाम्यादिन्या (नाम्यादेः १) वन्तं भवति । देवानाम्

(१३८) योगे (१६३) स्तोमस्यधी (१०६) पुनानस्तो (५११) निवृत्तानि ।

२२२ ४ २ २२२ र र ४
महाहाइन्द्राः (५.१.१४) आनोविश्वासुहाहा० (७.२.८) वनौहोप्रभृ-

तीनि । इष्टायाः नाम्यादेः ॥ ९ ॥

१०९७. हस्ये ॥ १० ॥

रहस्ये द्वैधं द्विके^१ वन्तं भवति । मर्षसामान्त्ययोः (आ. २.१.९,

१०) इमाउवायाम् (आ. ४.१.१५, १६) निवृत्तानि । त्वमेतत् (५९५)

यण्ये (आ. ३.१.११) हस्ये ॥ १० ॥

• ॥ इति नवमो दशकः ॥

१०९८. यात् ॥ १ ॥

यशब्दाच्च परं रहस्ये वन्तं भवति । यच्छक्रामि (२६४, आ. ३.

१.१, २) निवृत्तानि । ड्याहाड (२.२.२३) यात् ॥ १ ॥

१०९९. वात् ॥ २ ॥

२वाशब्दाच्च परं रहस्ये वन्तं भवति । पुरुषव्रताये (आ. ५.१.१३)

४२४ २४ २
निवृत्तानि । कडमम् उद्दुयाहाड (५२१५) आदीनि । वात् ॥ २ ॥

११००. नेरि ॥ ३ ॥

नेरिलिङ्गायां वन्त भवति । अग्नि न स्ववृत्तिभिः^१ (४२०)

^३ गडर^५३४ ^२ वी^२ड^२र्हाड (१४.२२१) नेरि ॥ ३ ॥

११०१ ^२ओ^३इ^२त्रि ॥ ४ ॥

ओइत्रिकाया वन्त भवति । हाउहो^२प^३हाउ (१२.१.४१) ओइत्रि ॥४॥

११०२. तद्वचादिः ॥ ५ ॥

तद्विनिद्वया आदिर्वन्तो भवति । स्वरीयसा पञ्चानुगाने (आ
३.२.१५-१९) तद्वचादिः ॥ ५ ॥

११०३. नड ॥ ६ ॥

नड्द्राया वन्त भवति । अभित्यदेवायाम् (४६४) नड ॥ ६ ॥

११०४. ^३त्रम्पा ॥ ७ ॥

त्रम्पास्तोभस्य वन्त भवति । ^४ऐरिणे (आ ११.१८)
इन्द्रोराजायाम् (५८७) त्रम्पा ॥ ७ ॥

११०५. हाउतुडि न भयुक् ॥ ८ ॥

हाउवति प्रस्तावेऽनारस्तोभयुक्तं^५ वन्तं भवति । एनायः (४५)

१ इत पर 'इरि' स,

२ सूत्र क न ओइत्री मै पा

३ वृष ग

४ ओऐरिणे ग ओलि ऐरिणे क
ओं ऐरिणे ग

५ अनारस्तोभयुक्तं स

१पिवासु (२३९) योनः (४००) ससुन्वे (५८२) वार्कजम्भे (आ-
 ३.१.२७) आतूनइ (१८१ आ. ४.१.३) अनाकार इति ? अत्रैव ।
 स्तोभयुक्तमिति ? भरद्वाजे (३७) पुरुत्वा (९७) चाडत्राऽ३५हाइ (१.२-
 ३४) ईशेहाऽ२३इ० (२.१.२९) वूपेऽ३हाऽ३इ (९.२.११) स्तूपऊपूऽ३-
 हाइ (१०.२.१५) २अनायेरिति वाच्यम् (?) हाउतुडि न भयुक् ॥ ८ ॥

११०६. पोषु ॥ ९ ॥

३पोपुस्तोभो ४वन्तो भवति । बलादधि (१२०) इन्द्रोराजायाम्
 (५८७) हाडतुडीति ? पान्तम् (१५५) पोषु ॥ ९ ॥

११०७. द्वयोः पूर्वस्य प्राचुः ॥ १० ॥

द्वयोर्हाशब्दयोः पूर्वस्य द्वैधं प्रादिन्यां (प्राचायां ?) ७वन्तो भवति ।
 हाउहाउ-हुप् (१५.१.३६) निवृत्तानि । वयोहाहाउ (८.२.१३) सुरूहाहाउ
 (४.२३४) भर्गे (आ. २.२.११) हाउहाउवादीनि द्वयोरिति ? ७राधन्तरे
 (आ.५.१.१०) द्वयोः पूर्वस्य प्राचुः ॥ १० ॥

॥ इति वन्तविधिः ॥

॥ इति दशमो दशकः ॥

॥ इति सामतन्त्रभाष्ये^६ एकादशः प्रपाठकः ॥

१. विभासु ग.

२. भानाशयानायेरिति ख. ग.

३ भाष्यं घ. न.

४ वन्तं, क. ख. ग. ड.

५. प्राअ. ड.

६. वन्तं, क. ख. ग. घ. ड.

७. रथन्तरे क

८. सामतन्त्रे क. ख. ग. घ. ड.

॥ अथ द्वादशः प्रपाठकः ॥

११०८. अ२सा ॥ १ ॥

अमापद्यते साशब्दः । सह^२र्महै^२ऽ^१हो^३ऽ^३र-या^३ऽ^३र३४० (४.१.३४)

^१२ ^१२
सहा^३ऽ^३होये^३ऽ^३४ (९.२.१९) प्रादिन्यामित्यधिकारः । अ२सा ॥ १ ॥

११०९. पा ॥ २ ॥

पाशब्दश्चामापद्यते । शुचिबन्धुः पायकः^१ (५२४) सामचतुष्टये

(१५.२.३३-३६) प्रादिन्याम् ? रेवात्पा^२ऽ^२वा^२ऽ^२३ (१.२.२९,३०)

^१ ^३ ^२
पाहो^३ऽ^३रइगा^३ऽ^३र३४इर्भाः (१.२.२७) पा ॥ २ ॥

१११०. दु^२ ॥ ३ ॥

उदुह्यस्य पाशब्दोऽमापद्यते । कृपापगहाड (२.२.२२) दु ॥ ३ ॥

११११. गि ॥ ४ ॥

गिशब्दश्चोदुह्येऽमापद्यते । उग-वाहाड (५.१.११) गि ॥ ४ ॥

१११२. रिखासिभ इदि ॥ ५ ॥

रिखासिभइत्येते शब्दा इत्ये स्तोमेऽमापद्यन्ते^४ । हरई^२ऽ^२श्या

(४.२.२१) सखई^२ऽ^२श्या (४.२.२१) दामीउम इवा^१ऽ^१र३ (१६.१.१४)

^२१ ^१—
उमिन्नभिभ्रदर्पसईया^३ऽ^३र० (१४.१.१९) मए^३ऽ^३र० (१४.१.१८) इस्थ

१. पायकाः घ.

२. उ. फ. य. ग. ह.

३. गिवाहाड घ.

४. आपद्यते य. ग.

इति ? अत्रैव । ग्रादिन्याम् ? मन्वेवायाम् (६२२) रिखासिभ इदि ॥५॥

१११३. इ दि ॥ ६ ॥

^१इकारमापद्यते दकारे स्तोभे । ^२श्वाशब्द इत्यधिकारः । सखिदऽइदा^३
(४.२.२३) स्तोभ इति ? ^{१ २ ३}ख्वादाऽ^२इयाइ (१२.१.३३) इ दि ॥६॥

१११४. ऋणि सार्वीयाः ॥ ७ ॥

^३ऋणिशब्दस्सार्वीया अमापद्यते । ^१धियाऽ^२इ^३अर्णियाऽ^४नाऽ^५रः-
^{१२}ईरसाऽ^२इइ (११.२.१६) ^४सार्वीया इति ? ^{१ २ २ २ २}धियाऽ^३रुणयाऽ^४नाऽ^५ई
(११.२.१७) ऋणि सार्वीयाः ॥ ७ ॥

१११५. हु महान् ॥ ८ ॥

^६हुशब्दोऽमापद्यते । महाल्लिङ्गायामृचि । ^{३ २ १ ३ २ १}इन्द्राऽ^३इहोइ^२हवेऽ^१होइ
(१०.१.२५) ^{२ न २ ४}स्तुवोऽ^३इहोऽ^४हवाऽ^५न्निणाइ (५.१.१४) महान्लिङ्गा-
याम् ? शन्नः (३३) प्रधन्वायाम् (५६७) हु महान् ॥ ८ ॥

॥ इत्यंभावः ॥

१११६. घोऽण् ॥ ९ ॥

चतुरक्षरस्य पर्वणोऽक्षरमो^७ भवति । इस्थस्तोभे दकारे वेत्यधिकारः ।

^{१ २}आश्वोददा (४.२.२३) ^{१ २ न २}आश्वोई^३इया (४.२.२१) ^{१ २}यास्सोददा (४.२.

1. इकारः क, ख, ग, ड.

2. साशब्दः ग.

3. ऋणिशब्दः क, न.

4. सर्वाया इति घ.

5. इत् आरभ्य रेऽन्ताक्षरं पर्यन्तं
(१०.३.९) घ, न.

6 घोऽण् क, ख, ड.

7. सर्वेषु कोशेषु "अक्षरः" इत्येव पाठः

२३) यास्तोई^१ऽ^२या (४.२.२१) मूर्धानम् (६७) त्वमिन्द्रबला
 (१२०) तिस्रोवाचः (५२५) अयापवा^१ (५४१) इमानुकम् (४५२,
 आ. ३.१.२२, २३) इमाउवाम् (३०४ आ. ४.१.१५, १६) द्विवड-
 हो^२ऽ^३ह^२ऽ^२ (१०.१.४) चतुरक्षरस्येति ? येषामिन्द्रः (१३३) विश्वं-
 सम (स्तोमः) स्तोम इति ? मानइन्द्रा (७.१.२६) घोऽण् ॥ ९ ॥

१११७. २विस्व रुहु ॥ १० ॥

विस्वरिणः पर्वणः द्वैधं ३रुहवति साम्नि-ओ भवति । पयसि
 (आ. ३.१.८) निवृचानि । ४स्वादिद्वितीये (१२.२.१५) प्रवई^२ऽ^३या
 (४.२.२१) इदामी^३ऽ^२र^३४दाम् (४.१.३०) त्यमूषु (३३२) यंवृत्रेषु
 (३३७) अपधनन् (५१०) कण्ठ्य इत्यधिकारः । विस्व रुहु ॥ १० ॥

॥ इति प्रथमो दशकः ॥

१११८. गि ॥ १ ॥

प्रथमर्था भवति । इन्द्रोई^१ऽ^२या (४.२.२१) गि ॥ १ ॥

१११९. खु सक् ॥ २ ॥

द्व्यक्षराभ्यामस्यां भवति । स्ये-असाविदे (३१३ आ. ३.१.३०)

१. अयापरे ग.

२. विश्वरुट् ग.

३. ऋभूवति क. र.

४. हादि क. सादि द्वितीये ग.

उबुब्रह्मायाम् (३३०; आ ४ २ १०) द्वयक्षराभ्यासस्य ? अर्कवृतीयोपान्त्ये (आ
१.२ १४) प्रसोमदे (५१४; आ २ २ १६) ^१डि नेत्यधिकार । सु सक् ॥ २ ॥

११२०. ह्ये ॥ ३ ॥

^{२ २ २} २२२ २ ४ ^{२ २} २ २
हिशब्दश्चाकारे ओ भवति । एचाहोऽ३असि० (६ १ २५) त्वश्होऽ
^{४ २} ३अङ्ग० (१७ २ ३०) अकार इति ? अपस्नीहि (३२३) हो ॥ ३ ॥

११२१ ए ॥ ४ ॥

^{२ १ १} २ १ १ ^२ २
एकारयुक्तश्च हिशब्द ओ भवति । ऐहोडमाऽ२३स्या (४ २ ३२)
^{२ १ १} २ १ १ ^३ ३
ऐहोइ महाहस्तीदक्षाऽ२३होइ (५ १ १८, १९) गनिष्ट्ये (२४०) त्वश्होहि
(२४०) ऐऽ२होऽ१आऽ२३इही (३ २ ३) नशादीनाम् । वयव (२६१)
^{२ १} २ १
पुष्ये (आ १ १ ८) एकारयुक्त इति ? महिनीणायाम् (१९०) अहमिद्धि
(१५२) सुपमाहिते (१९१) श्पुरोहित्याम् (४८) न निस्वर
इत्युत्तरार्थम् । ए ॥ ४ ॥

११२२ पात् ॥ ५ ॥

^{२ १ २ १} २ १ २ १ ^{३ १} ३ १
पात्परश्च हिशब्द ओ भवति । पाहोड उन्ता (१ २ २७) पाहो
^{२ २} २ २
इचाऽ३ताऽ३४ (१ २ २८) पाहिगीभि (३६) कण्ठ्य इत्यधिकार ॥
पात् ॥ ५ ॥

११२३. ग्नि तुडाद्येषु ॥ ६ ॥

ग्निप्रत्यये ^४ १ प्रस्तापद्येष्वक्षरेण्वो भवति । ओग्नाइ (१.१.१) ओग्नीः ^४ ^२

१ १.८) ओहा-ओग्नीः (१.२.५) ओग्नाइ (१.२.१.१२) ग्निप्रत्यये ?

गागाः (१.२.१.१६) प्रस्तापद्येष्विति ? हाउहाउहाउ-आग्नीम् (२.२.८, ^४ ^२

२) उदुहामिति ? आग्नाओऽ^१२३^२४वा (१.२.४; २.२.१९) वृद्धमिति ?

अग्नेरक्ष (२४) अग्नेयुंश्वा (२५) ग्नि तुडाद्येषु ॥ ६ ॥

११२४. दो रादेर्वि न्याम् ॥ ७ ॥

स्वरादेः पर्वणः उदुह्यात्परस्य गायत्र्यां च वकार्यो भवति ।

२२२ १ — १ अ —
आयाहिऽश्चोडतोयाऽ^१२इ (१.१.१) ओइरोइपन्ययाऽ^१२ (१.१.७)

१ २ ४२
आच्छाऽश्चोभृ (४ २.१२) स्वरादेः ? वाऽ^४५इतयाइ (१.१.३) उदुह्या-

त्परस्य ? एभिर्वर्द्धा (७) अयाऽ^१२रस्तू (५.२.१७) स्पर्श इत्यधिकारः ।

दो रादेर्वि न्याम् ॥ ७ ॥

११२५. तयु ॥ ८ ॥

तयुक्तं चो भवति । तोयाऽ^१२इ (१.१.१) सार्वास्वर इत्यधिकारः ।

तयु ॥ ८ ॥

११२६. हन्ते ॥ ९ ॥

हकारायन्त ओ भवति । होऽ^४५तोऽ^२६हाइ (१.१.८) महोरयिष्ठा-

घलिङ्गेष्वित्यधिकारः । ओनरीऽ२३४३ (८.१.२४) हन्ते ॥ ९ ॥

११२७. ^१गौ ॥ १० ॥

गौशब्दश्चौ भवति । ^२स्वादोरित्थायाम्-ऋपमे (आ. १.२.२१)
गौ ॥ १० ॥

॥ इति द्वितीयो दशकः ॥

११२८. आइपाताद्यानाम् ॥ १ ॥

आइपाताया आद्यानामो भवति । ओइसूऽ३ताम् (४.२.२८)
ओइनूऽ३माः (६.१.२६) ओइनाऽ३वाः (६.१.२६) आद्यानामिति ?
आइऽ३शाम् (६.१.२६) आऽ२३-स्थूऽ२-पाऽ२३४ (६.१.२६) आइपाऽ३ताइ
(९.२.११) आइपाताद्यानाम् ॥ १ ॥

११२९. ओ स्तोत्रादि ॥ २ ॥

ओकारात्स्तोत्रादिरो भवति । स्तोतासोऽ३० (३.१.२६) चोऽ३-
ओन्धाऽ३साः (१६.१.८) वृद्धे स्पर्श इत्यधिकारः । ओनरीऽ२३४३
(८.१.२४) ओ स्तोत्रादि ॥ २ ॥

११३०. भे घोपे दुह्यक्षे ॥ ३ ॥

स्तोभे घोप उदुह्यस्य पर्वणश्चाक्षरमो भवति । शीकोऽ३४५इ-ञा

- (१.१.२६) मद्दोऽ२३४५इ-डा (९.२.९) पिबोऽ२३४५इ-डा (१०.२.२४)
 (११.२.३१) अशोहाइ (८.२.२७) १विमोहाइ (८.२.२७) गूढोहाइ
 (८.२.२७) त्वोहाइ (८.२.२७) उत्तोहाइ (९.२.३५) अचोहाइ
 (१६.२.१०) गायन्तित्वोहाइ (९.१.१५) ब्रह्मोन्द्रायवज्जिणो-हाइ (१०.२.१७)
 (१.१.९) २सूऽ२३४५गोऽ६हाइ (३.१.२४) होऽ५तोऽ६हाइ (१.१.८)
 सामान्त्ये । मूर्द्धोहाइ (२.१.३९) मूर्द्धोहाइ (२.१.४०) मयोवा
 (१.१.१६; १.१.१) वरादिः । ३सहोऽ२३४वा (१.२.१) स्यो-याऽ-
 २३४० (३.१.८, ९) म्नो याऽ२३४० (३.२.८) चित्तो-याऽ२३४०
 (१.२.१.२८) वृष-भोऽ२-याऽ२३४० (३.२.१२) ण-स्योऽ२-या२३४०
 (५.२.१८) महिथ्रयोऽ२-याऽ२३४० (१.२.१२) कविक्रनोऽ२-याऽ२३४०
 (१३.१.३७) उदुह्यात्पर इति ? चाऽ३४-हाहोः^४ (१६.१.६) छाऽ३४-
 हाहोइ (१६.१.६) होऽ२३४ति० (१.१.३३) चित्रादीनि । आनीक्याऽ३१
 उवायेऽ३ (२.२.३०) इत्यादीनि । स्तोत्र इति ? आचिकेषु । घोप इति ?
 अदर्शिगादीनि (२.१.१३) मे घोपे दुह्यश्रे ॥ ३ ॥

१. वितोहाइ ग.

३. ससोय स. ग.

२ सूऽ२३४५गोऽ६हाइ ग

४. हिहोइ ग.

११३१. ^१व्युट् ॥ ४ ॥

^२मन्द्रस्य द्वैधमन्तर्गति ओ भवति । होऽ^४पतोऽ^५दहाइ (१.१.८)
निवृत्तानि । अग्नि न स्ववृत्तिभिः (४२०) गूऽ^३र३^४वीऽ^५दहाइ (१४.२-
२१) सत्यादीनि । व्युट् ॥ ४ ॥

११३२. वि मयोवे ॥ ५ ॥

मयोवायां^३ द्वैधं वकार ओ भवति । मये (८) अग्नेविवादीनि (१०)
निवृत्तानि । अग्नेहाउ (२.२.२०) कश्मम्-उहुवादीनि (५.२.१५) वि
मयोवे ॥ ५ ॥

११३३. तत् ॥ ६ ॥

अवृद्धं चौ^४ भवति । इन्द्रोराजा (५८७) उदुव्रह्मणि (३३० आ.
४.२.१०) कायमानशुक्रिये (आ. ६.१.४) निवृत्तानि । आऽ^५दहाउवा
(४.१.३३) योवनादीनि । आइत्व-उत्व-निवृत्त्यर्थः । तत् ॥ ६ ॥

११३४. उद्वयमाइन्द्रे ॥ ७ ॥

उस्थं वयमाइन्द्रे प्रकृत्या भवति । भ्यमूऽ^{२१}र३^५वा (४.१.२१)
द्रमूऽ^{२१}र३^५वा (५.१.६) मिरूऽ^{२१}र३^५वा (५.२.४) पिहूऽ^{२१}र३^५वा
(३.२.२५) मात्स्वप्रभूऽ^{२१}र३^५वा (६.१.४) उस्थमिति ? तुवोऽ^{२१}र३^५वा^६
(५.२.२५) हुवोऽ^{२१}र३^५वा उद्वयमाइन्द्रे ॥ ७ ॥

१. व्यु ख.

२. तस्य फ. ख. ग. ड.

३. मयोवे सर्वत्र पाठ

४. चो ग.

५. उऽभ्यभ्य वा. ख

११३५. चा ॥ ८ ॥

सचा गायत्र्यां प्रकृत्या भवति । होयाऽर-वाऽर३४औहोवा (८.
 २.९) ईयाऽर-वाऽर३४औहोवा (१५.२.१७) रूपाऽर-वाऽर३४औहोवा
 (आ. ५.१.१९) वागीपाऽर-वाऽर३४ (आ. ५.१.२०) रहस्ये ।
 धिवर्हया (आ. ३.१.५) चा ॥ ८ ॥

११३६. रेऽन्ताक्षरम् ॥ ९ ॥

स्वरेऽन्ताक्षरमो भवति । हरिराइतोऽर३४हाइ (१३.१.९) चरा-
 जासोऽर३४हाइ (९.२.३५) यद्वामरूत्सुम (३८४) अन्ताक्षरमिति ?
 आवाऽर३४हाइ (१५.१.३) याथाऽर३४हाइ (७.१.२५) वन्दाध्याऽ-
 र३४हाइ (१.१.३०) स्माऽइदूऽर३४हाइ (११.२.११) उस्थे
 नेत्याधिकारः । रेऽन्ताक्षरम् ॥ ९ ॥

॥ इत्योभावः ॥

११३७. औम हि ॥ १० ॥

औमापद्यते होशब्दे । अबृद्ध इत्याधिकारः । क्रत्वाहोइ-वरौहोइ
 (९.२.३५) १पुरूतामौ-होवाऽर३हाइ (१.२.१) धियायुजौ-होवाऽर३हाइ
 (६.२.९) आज्ञातासौ हौहोऽर३वाऽर३४ (२.१.१९) पिवास्यऽर३र्णागुदरौ-

होऽ३वा (३.२.२३) होशब्द इति ? वायोरनाहाइकाया (१.१.२३)
 त्यमुवोअ-प्रहा-हाऽ२३४णाम् (९.२.१९) अवृद्ध इति ? सानोऽ२२होइ
 (१.२.१३) तमीहोऽ२इ (१५.१.२४) द्रतेहोऽ२इ मर्तादोनि । हकार
 इति ? प्रत्यस्मै (३५२) औम हि ॥ १० ॥

॥ इति तृतीयो दशकः ॥

११३८. लु ॥ १ ॥

१अतिक्रामश्चौ भवति । ऋचौऽ३हो (२.१.१५) प्रभृतीनि ॥ लु ॥ १ ॥

११३९. स्वादि ॥ २ ॥

स्वादिपर्वणश्चौ भवति । वरौहोऽ२ (५.२.१८) स्वादितृतीये^२ (१२.
 २.१६) अन्यत् । सिञ्चाहोऽ२इ (१०.२.६) माधोर्धारा (१९५) स्वादि ॥ २ ॥

११४०. भ गि ॥ ३ ॥

स्तोमस्य द्वैधं प्रथम एवौ भवति । पुरुषव्रतद्वितीयतृतीययोः (आ.
 ५.१.१४, १५) स्वरपञ्चमे (आ. ३.२.१३) भासे (आ. ६.१.८)
 निवृत्तानि । अग्न आयाहिवीतये (१) (आ. २.१.३२) आयाम् । इन्द्र-
 स्यसज्जये (आ. ४.२.११) वाजसाम-शर्वा-दित्यात्मन्यादित्यव्रत-

१. अतिक्रमः क. ग.
 भाष्यं घ. न.

२. इतः स्वरौहोइ इत्यधिकः पाठः घ.
 ३. भर्गं ग.

समापने^१ (आ. ४.१.१२; ४.२.१७, ६.२.२१; ६.२.१) भ गि ॥ ३ ॥

११४१. ति जारायाम् ॥ ४ ॥

यथर्चस्य द्वैधं जारायामौ भवति । नमस्तौ-होवाइ (१.१.२०)
^{४२१४ २} पर्यौ-होवाजा (१.२.१५) ^{४२१ ४ २} पर्यौ-होइस्त्रावा (१६.२.२६) ^{४ २ २ ४ २} अध्वर्यौ-होअद्री
 (१४.१.६.) अग्निमिन्धादीनि (१९) निवृत्तानि । आदित्यंविष्णुंसूर्यम्-हो०
 (३.१.१) ^{१ २ १ २ २} उपनस्सुतम् ^{२ १ २ १} होवाइहाइ (६.१.१९) हुतंपुनः-हो (६.
 २.२२) ^{२ १ २ १} यशाअमि-होइ (६.२.३४) ^{१ २ १} व्युच्छति-हो० (५.१ ३५) ^{१ २ २} प्रणेत-
 इः ^३ हौइइहोइइ (५.२.१९) यज्ञादीनि (१.२.२३) प्राणाःशिशुः (५७०)
 ति जारायाम् ॥ ४ ॥

११४२. मेण् ॥ ५ ॥

भवतो गीतस्य पंदादिरौ भवति । धियस्सचेत (१९) अग्निमि-
^{४२१४ २१ २ ४ ४} न्धीत (८२) तवाहस्सोमरौ-होइपरणा (१५.१.४) मेण् ॥ ५ ॥

११४३. अद्या नीचम् ॥ ६ ॥

अद्या^२ नीचमौ भवति । ^{२ १ २} क्रत्वौहोइ (९.२.३५) ^{२ १ २} प्रमृतीनि । अद्या-
^{२ १ २} होइ (१.२.३४) ^{२ १} रायेहोइ (१२.१ ३१) ^{२ १} वित्तहोइ (११.१.३२, ३४)
 अद्या नीचम् ॥ ६ ॥

११४४. नर्वाह्यम्^१ ॥ ७ ॥

न ऋग्वाह्यमौ भवति । सहोऽ^{३२}३४^{२३५}इ-पवस्व (१३.२.३१) इन्द्राऽ^१२-
होऽ^११इ-चाऽ^१२इश्वा (१२.१.२६) सयामसिहोऽ^{२१}२३^३४^३५इ-डा (१७.१.३५)
नर्वाह्यम् ॥ ७ ॥

११४५. पि ॥ ८ ॥

पकारि च नौ भवति । इ^१प्-होऽ^१२इ (७.२.६) इन्द्रसुतेषु
(३८१) पि ॥ ८ ॥

११४६. इष्टा ॥ ९ ॥

इष्टायां च नौ भवति । उत्वामन्दन्तु (१९४) उपनः (१५०)
त्वमेतत् (५९५) अश्विनोर्व्रतद्वितीयेषु (आ. ४.१.१६) इष्टा ॥ ९ ॥

११४७. वाओवायाम् ॥ १० ॥

वाओवायामौ भवति । स^२पौ^३वाओ^२२३^२४^३वा-^२सौ^३वाओ^२२३^२४^३वा (१.
२.१४) श्यौ^२वाओ^३२३^२४^३वा (८.२.२७) ह्यौ^३वाओ^२२३^२४^३वा (८.२.
२७) श्यत्-^२गौ^३वाओ^२२३^२४^३वा (३.२.३) माताच^२मौ^३-वाओ^२२३^२४^३वा (८.
१.१३) अभू^२जातौ^३-वाओ^२२३^२४^३वा (८.१.१३) वसू^२त्वानौ^३ वाओ^२२३^२४^३वा

१. वाद्यम् ग

२. दौया ग.

३. ३२

३. तंमु—मगौ (२.१.३३) अधिनः

क ल. ग.

(८.१.१३) वाओवायाम् ॥ १० ॥

॥ इति चतुर्थो दशकः ॥

११४८. १च्यावे ॥ १ ॥

च्यावे चौ भवति । शुंमयन् (२९८) णंभृष्टिमन्तम् (३२७)

च्यावया (२९८) त्राप्रथमादीनि । ष्टूतौ-वाऽ३२ (५.२.१३) च्यावे ॥१॥

११४९. नेम्याः ॥ २ ॥

नेम्याश्चौ भवति । नाइमिथकौवा (३.१.५) जातऱिहौवा (१६.

१.३३) मान्द्रयायौवा (१४.२.२८) चन्द्रमाआद्ये (११.१.३१) णमुपयत्

(३२०, आ.३.२.३) श्रूपाउवा (१७.१.४) द्विः । प्रतिपेध्यम् ॥ नेम्याः ॥२॥

११५०. २स्तु ॥ ३ ॥

स्तुशब्दश्चौ भवति । स्तौपेमित्रम् (१.१.९) स्तौऽ३पाऽ२३४५इ

(७.२.३४) स्तुपेऽ१ (७.२.३३) नेम्या इत्यधिकारः । स्तु ॥ ३ ॥

११५१. नशे ॥ ४ ॥

नशेस्तोमे औ भवति । ३तत्राददि (१३१) जुहौऽ२ (४.२.

३४) यतऱतान्नेवृहतेशुक्रशौऽ२ (३.१.२८) अधौऽ२ (१७.१.२०)

द्विः । नशे ॥ ४ ॥

११५२. ईशे ॥ ५ ॥

२११२ २ — २ — १

ईशेस्तोमे औ भवति । ईशीयस्वओऽ२ (३.२.१८) राजौऽ२-हुवा

२ — १ २ १ — १

(७.१.१६) कनौऽ२-हुवाइ (१३.१.१३) उप-स्तुतौऽ२-हुवाइ (३.१.२७)

२११२२२ २ — १

स्तोतामेगोसखौऽ२-हुवाइ (३.२.१८)^१सर्वास्वर इत्यधिकारः । ईशे ॥५॥

॥ इत्यौभावः ॥

११५३. २एहिरैम् ॥ ६ ॥

एहिरैमापद्यते । अष्टुद्ध इत्यधिकारः । रविष्पतायेऽ३४ ऐही०^३

२१२११ २१२ १ २१२

(३.१.२५) तपमाराऽ२३४-ऐही० (३.१.२५) क्षासाऽ२३४-ऐही० (३.१.

२५) ऐहीयैही-क्वस्यवृषभोयुवा (४.१.२८) ऐहीहाऽ२इ (१४.२.१२)

१२ — ११ — १ — ११ —

चतासुताऽ२म् ऐहीऽ२ (१४.२.१२) प्चन्तराऽ२-येहीऽ२ (१४.२.१२)

कश्यपपुच्छे (आ. ५.२.२०) मन्येनायाम् (६२२-आ. ५.१.२१)

आदित्यात्मनि (आ. ६.२.१) आनन्दप्रतिनन्दयोः (आ. ६.२.२,३)

४सर्पराज्ञीषु (आ. ६.२-७-९) एहीति ? नशादीनि । अष्टुद्ध इति ? आऽ-

२३४इही (४.१.२८) आइहीऽ२^६ (८.१.२२) एहिरैम् ॥ ६ ॥

११५४. इणि ॥ ७ ॥

अभिगीते प्रत्यये ऐ^६ भवति । ऐऽ२ही^३आइहीऽ२ (७.१.३२)

१. सर्वास्वर घ

२. एहिरैयै क.

३. वारद्वयमुपलभ्यते ग. कोशे

४. सर्पराज्ञीषु घ.

५. आद्रहि ग.

६. औ भवति ग.

प्रनः ॥ १० ॥

॥ इति पञ्चमो दशकः ॥

११५८. दन्त्यादिय ॥ १ ॥

दन्त्यात्पर इयइत्ययमै भवति । आतेवत्सः (८) इन्द्रंविश्वाः
(३४३) यदिवीरः (८२) दन्त्यादिति ? प्रमश्हिष्ठा (१०७) उद्धेदमि
(१२५) नतमश्हः (४२६) दन्त्यादिय ॥ १ ॥

११५९. ऐतुडि^१ ॥ २ ॥

ऐतुडि साम्न्यै भवति । पूर्वेषु । ऐतुडि ॥ २ ॥

११६०. उपे ॥ ३ ॥

उपेशब्दश्चै भवति । होङ-ऊपै^१ऽश्रायाऽर (६ १.१५) उपे ॥ ३ ॥

११६१. त्यन्ते ॥ ४ ॥

गत्यन्तेऽक्षरे ऐ भवति । देवै^२माऽर^२इर्मा (१.१.४) ऐहोइमाऽ-
र^२इस्या (४.२.३२) श्चैर्वास्वर इत्यधिकारः । त्यन्ते ॥ ४ ॥

११६२. ह्यम् ॥ ५ ॥

उहिशब्दः प्रणते ऐ भवति । सहमै^२है^२ऽहोऽर-याऽर^३इ^३० (४.१.३४)

१^{२१}हिशब्दनिमित्तस्तोमः १^३ आयाहीऽ३चोइ० (१.१.१) ह्यम् ॥ ५ ॥

॥ इत्यैभावः ॥

११६३. ए त्यम् ॥ ६ ॥

एमापद्यते गत्यन्तम् । ए त्यम् ॥ ६ ॥

११६४. वादेवायाम् ॥ ७ ॥

वादेवायामे भवति । वाऽ३-देऽ२३४वा-वसोऽ५हा^२ (९.२.५)

द्विः । वादेवायाम् ॥ ७ ॥

११६५. विही योनिष्टः ॥ ८ ॥

विही इत्येतौ शब्दौ योनिष्टस्तावे भवतः । द्वन्द्वपद्याद्ययोः (आ. ३.

२.१,२) विही योनिष्टः ॥ ८ ॥

११६६. ष्ट् होयौ ॥ ९ ॥

कृष्टं होयौ पर्वणि ए भवति । इमस्स्तोमायाम् (६६) ष्ट् होयौ ॥ ९ ॥

११६७. उञ्जु ॥ १० ॥

पर्वान्त ए भवति । इत्थं कृष्टमित्यधिकारः । अग्नायेऽ३ (१.१.११)

अमायेऽ३ (१.१.२०) यक्षायेऽ३ (२.१.३१) विधतायेऽ३^३ (२.२.

१५) द्विपाञ्चतुष्पादजुनायेऽ३ (९.२.३१) बृहन्नधायेऽ३ (१६.२.१)

1. हिशब्दे निवृत्ते स्तोमः स.

2. वासोहा ग,

3. विधदाये घ,

२ १२१ २ २ २२११ २
 कृधीनोपशसोजनायेऽ३ (१३.२.३) वार्पाहारायेऽ३ः (१६.२.२८)
 २ ३ — १ २ १ २ २
 जनिमाऽ२नायेऽ३४^१ (१७.२.३०) आनीकयाऽ३१उवायेऽ३ (२.२.३०)
 इत्यादीनि । इस्थम् ? युतात्वाऽ३म् (२.२.२२) कृष्टम् ? तद्विविद्वाइ
 (१.१.२५) पर्वान्ते ? आऽ२३इन्द्रा (१२.२.२२) यस्सुक्ष्मिती (५८२)
 उज्जु ॥ १० ॥

॥ इति षष्ठो दशकः ॥

११६८, ^२वार्षे पिनः ॥ १ ॥

वार्षेस्वरे ^{२ २ १ १ २} द्वैधं पिनः पर्वण ए भवति । पुनानौहोयेऽ३ (१७.१.
 १४) निवृत्तानि । हवन्ताऽ२३इ (८.१.१२) चकामाऽ२३इ (८.२.१२)
^{२ १} निनिर्णाइजाऽ२३इ (१६.२.२४) वार्षे पिनः ॥ १ ॥

११६९. स्ये रयु ॥ २ ॥

रहस्ये ^{१ २} द्वैधं रयुलिङ्गे पर्वणि ए भवति । ^३स्वरपष्टे द्वितीये (आ.३.
 २.१४) तृतीये होयेऽ३ (आ. ३.२.१७) निवृत्तानि । अग्नश्रायाहिधीतये
 (१ आ. २.१.३२) अयम् । इन्द्रस्पसञ्जये (आ. ४.२.११) रौहिणे
 (आ. ४.२.२०) स्ये रयु ॥ २ ॥

१. जनिमाउये ग.

२. वार्षे र. ग.

३. इतः परं तृतीयसूत्रभाष्यगत
 भवति पर्यन्तं प. न.

११७०. डि क्षरिणि शतायाम् ॥ ३ ॥

तृतीयाक्षरिणि पर्यणि द्वैधं^१ शतायामे भवति । ओयेऽ^{१२}३-रसाऽ^२३४३इ
 (११.२.१६) वनप्रक्षम् (५८०) भूरि-रायेऽ^{११}३-तसाउवाऽ^२३ (१०.१.२०)
 आयेऽ^{१२}३-क्याउमाऽ^२३ (१०.१.९) मदामसि-मदामसायेऽ^{१२२३}३-महाऽ^{२२१२}३४३इ-
 साऽ^२३४मा (११.२.२४) निवृत्तानि । राऽ^२१वनुवाऽ^२२३इ (२.१.३५)
 मिस्सहस्ताऽ^३२३इः (८.२.१९) सखायआ० (५.१.८) इन्द्रंविद्माः
 (३४३) ताऽ^१२३४इ-नियञ्जते० (१६ २.३३) ^{३४२२}यन्तारोये (३८) प्रभृतीनि ।
 व-ताऽ^२२३इ-दिविया (११.१.३२) हुमाऽ^{२१}२३इ-हुवए (१.१.३२) डि
 क्षरिणि शतायाम् ॥ ३ ॥

११७१. विस्वरिणस्तादेर्गेः ॥ ४ ॥

विस्वरिणः ^१पर्वणः द्वैधं ^१तादेर्गेः परमे भवति । आनीकयाऽ^{१२}३-
 उवायेऽ^२३ (२.२.३०) ^{२१}जनिमाऽ^२ग्नायेऽ^२३४ (१७ २.३०) निवृत्तानि ।
 आग्नाऽ^{३१}३२३४इ (२ २.४) इन्धाऽ^{३२}३२३४इ (२.२.४) तक्षयदाऽ-
 ३१२३४इ (१५.२.२३) जुष्टंपताऽ^{२१}३२३४इ (१५.२.२३) इन्द्रमर्च
 यायाऽ^२१विदाऽ^२२३४इ (६.१.३०) ^{२११}विदामगवसुऽ^२रचायाऽ^२२३४इ (६.

१. द्वैधं न. क ख

द्वैध ग. न

२. यन्तारो प्रभृतीनि क घ.

३. तादेः पर्वणः घ.

४. तादेः गेः क ख. ड. न.

५. मनिमाउगायेऽ३४ ग.

६. विदामगवसु घ.

२.१५) अव-परिधी-रतिताऽर-इहाऽर-इ (१५.१.१) विस्वरिणस्तादेर्गेः ॥ ४ ॥

११७२. हि कइत्स्यादेः ॥ ५ ॥

हिभूतस्याक्षरस्य द्वैधं कइत्स्यादेरे भवति । स्तियाये^१काई^२०

(१०.२.८) हुवाये-सायाऽर-इत्-^३होऽर-वाऽर-इ^४औहोवा (३.१.१८)

अन्यत् । अयआदाऽर-इ-वयुञ्जाऽर-इ^५नाम् । १.२.७) पवस्वदाऽर-इ-ववीताऽ-

र-इ^६याइ (१७.१.२४) एवाहिवीरस्तवताऽर-इ-वाऽर-इ^७ताइ (१०.२.

५) हि कइत्स्यादेः ॥ ५ ॥

११७३. उन मान्याम् ॥ ६ ॥

मामनि न मान्यामे भवति । औऽर-इ^१पइ-डा (१.१.२४) होऽ-

पइ-डादीनि । (१.१.२८) न मान्याम् ॥ ६ ॥

११७४. ४थार्वा ॥ ७ ॥

थापूर्वादिक्षरान् भवति । इन्द्रमर्चयाथाऽ^१विदाऽर-इ^२इ (६.१.३०)

^३याथापताऽर-इ^४म् (१०.१.१७) थार्वा ॥ ७ ॥

११७५. मि ॥ ८ ॥

^१प्रथमश्च भवति । ^२अग्नयेऽइ (१.१.११) प्रभृतीनि । मि ॥ ८ ॥

१. चारितयाये ग. यास्यादिति घ.

२. ङोवा ग.

३. नमन्याम् क. ख. ग.

४. यथामि धिया घ.

५. प्रथमश्चे क.

६. अग्नये क. ख. ग. घ. ङ.

११७६. हियायां न चागोः ॥ ९ ॥

१हियायामे भवति, २अचास्वरमगोलिङ्गायां उचिं । वीऽग्नेय-
 एऽ३४ (१.२.२३) ^{४२४}द्विव (१०.१.२) रशनामिः (५२३) महादीनि ।
 निष्टतानि । ग्निः-एहियाऽ६० (२.२.१७) दहएऽ३४-हियाऽ६हा (३.१.
 २५) ^{१ २ ३}गाया-एऽ२३४^५हिया (११.२.१४) ^{२ १ २ ३}मिऽ३त्राया-एऽ२३४^५हिया
 (११.२.१४) ४अचास्वरम् ? अपादुप्रभृतीनि (१४५) आत्नामहान्त्ये (६.२.२६)
 अगोलिङ्गायाम् ? त्वर्हन्ते (६.२.१६) सौहिणे (आ. ४.२.२०) एत्वा-
 त्वनिवृत्त्यर्थम् । हियायां न चागोः ॥ ९ ॥

॥ इत्येभावः ॥

११७७. युभ्यां य्वौ रे ॥ १० ॥

(यु) इभ्यां परौ य्वौ भवतः स्वरे प्रत्यये । ^{४२१ ४}अधोधिया (२.२.१०)
 दायोहादीनि (१.१.१०) मर्त्यायाम् (१.१.१३) ^{२ १ ३}हव्यराहाम्-अमाऽ२र्त्ताऽ२३४-
 याम् (१.१.२१) दूराऽ२३याम् (२.२.२७) ^{२ १ २}दूराघाऽ२३याऽ३४म् (३.१.२४)
^{१ १}दूऽ२३हो-डाऽ२३याम् (३.१.३८) ^{२ १ २ १ ५ ४}रामाड-पिबूऽ२३४वा-राऽ५योऽ६हाइ (३.
 २.२५) युभ्याम् ? इन्द्राग्नीअपात् (२८१) यावापृथिवी (३२६) दसीउमे^७
 (५४६) ८नजातम् (२७८) स्वर इति^९ ? निहोतादीनि (१.१.२) तमिन्द्रम्

१ भाष्य घ. न.

२ अचास्वरायामगोऽइति भाति ।

३. नचिं ख ग

४ अनचास्वरः स अनचास्वरं ग

५ ध्वौ घ.

६ हव्यराहम् क.

७. दासी उमे स.

८ न जास स्वरमिति ख.

९ स्वरमिति क. ग घ ङ.

(११९) तसु अमि (३८२) अर्पसि (५११) अरवहन्ति (२५, आ. ३.१.८)

दीर्घादितिर्वै वृद्धात्प्रतिषेधात्प्रतिषेध्यम् । युभ्यां यौ रे ॥ १० ॥

॥ इति सप्तमो दशकः ॥

११७८. वो दे स्थे ॥ १ ॥

उकारस्य पदे प्रत्यये द्वैधमिस्थ एव चकारो भवति । वेत्तिन्द्रः

(३३३) इहसन्तिन्द्रवः (५६१) त्मग्नये (४४) पू३३वा (१२.१.

३०) पुवा (१३.१.३३) चमसेपुवादीनि (५.१.४) निवृत्तानि । पुइन्द्रसाऽ२त्०

(६.१.२८) कुईऽ२न्द्राऽ२३४याम् (९.२३) नोधनुवन्तु-इन्द्रवाः

(१६.२.८) नोधनूवाऽ२३-तूइन्द्रवाः (१६.२७) पद इति ? रिचम्बोः

(५१३) जिपु (४११) आद्ये । महानाम्न्याः पदान्तनिवृत्तिः । भाष्यम्-अष्टानिधने

(आ. ४.२.१८) वो दे स्थे ॥ १ ॥

११७९. उणि वशब्दिनो दिञ्चु ॥ २ ॥

गीते प्रत्यये द्वैधं वशब्दिन एव गीतात्परं व्यपधीयते पदान्ताच्च ।

मुम्नायव (३५७) त्वा रहस्ये (आ. ११.१ आदिषु) विधावति

(५७२) १ स्तुहि-औऽ३० (५.१.३४) २ मुमुग्धि-औऽ३होऽ३इ (८.२.

१३) पर्येपि (५६५) महत्सु (४११) निवृत्तानि । असिशब्द इति-

शब्द उमिशब्दः । औकारो महादिवाकीर्त्ये (आ ६.१.१५) १द्यत्रिचयि
(१६०) न आगहि (२८४) अश्वस्य (३५८ १) वृद्धाद्विशेषः । उणि
वशब्दिनो दिव्नु ॥ २ ॥

११८०. तात्पर्यान्ते ॥ ३ ॥

त्रिमात्रात्परं पर्यान्ते प्रत्यये व्यग्रधीयते । मासीऽ३या (५.१.३३)
१ न २ २ — न २ २ ३ २
र्यतीऽ३या (९ २.१) हीएऽ२हीऽ३या^२ (१३ २.१३) ३विद्धाइतुवाऽ३
२ ३ ५ २ — १ —
(४ १ ६) विद्धीतूऽ२३४मा (४.१ ८) विद्धाऽ२इतूवाऽ२ (४.१.७)
१ — १ — २ १ २ —
तास्माऽ२ऊवाऽ२ (७ ० १४) नाहुऽ३पाइपूऽ१वाऽ२ (५.२ १५)
५ ४ २ ३ ४ २ १ २ १ २ २
अन्यत् । तमूऽ३अभिप्रमा० (१० १.३०) तामिन्महत्सूआऽ१जिपूऽ३
२ १ २ २ १ २ २
(११ १ २५) प्लूऽ३अन्ताऽ३रा (११.१.३२) ३ओइत्सन्नपूर्वआयूऽ१-
— १ २ १ २ — १ २
नीऽ२-ओइ (१६ १ ३१) स्यसीदसी-उत्सोऽ२० (१४.१ २४) विधाऽ१-
२ २ १ २ १ २ २ १ २ १
वाऽ३ती अग्रे० (१७ १.३१) वाजयाऽ२३न्ती आजि० (२.२.१) पु-रू-
२ ३ ५ ४ २ ३ ५
आनाओऽ२३४वा (६.२ ३२) भीऽ३अञ्जनाड (१६ २.३२) त्रिमात्रात् ?
५ २ २
हाउतमूवभि (१०.१.२७) पर्यान्ते ? वाजयाममि (११९) तात्पर्यान्ते ॥ ३ ॥

११८१. रः ॥ ४ ॥

एवमन्ते पर्याणि व्यवधीयते । ४स्वधरः (४६५) मघवा वाऽ३४३ह-

१ द्यत्रिचयि ग न

२ इत आरभ्य "तामिन्मह" पर्यान्त

क र ग न हीएहीया ड

३ ओइइत्युदाहरण क र ग न

४ सुधर क ग

२ ४

त्स्रैवाऽऽइन्द्राऽऽ६५६ः (९.१.३) रः ॥ ४ ॥

११८२. अन्तस्थासणि ॥ ५ ॥

अस्तस्थासंयोगे प्रत्यये द्वैध पदान्त एव प्रत्यये व्यवधीयते ।

१ २३ १११ १ २१ ३ २१ २११
सुवर्त्तेऽ२३४५ (११.२.१३) सुवर्वा^२असुरेभ्यः (७.१.१५) सुवर्षुवाऽ

२३ः (१०.१.१७) अच्छानइन्द्रंमतयस्सुवर्षुवाऽ६ए (१०.१.१६)

१ २ २
सुवाऽ२३हा^२र्वा^२० (७.१.१३) निवृत्तानि । अत्यव्यमर्षति (५२०)१ २३ २ २१ २१ १ अ
अतिअव्यमा पाताओऽ२३४वा (१५.१.२४) वारयत्पूतोअतीऽश्याडपिआ-१११ २११ १ २
व्याऽ२३४५म् (१५.२.१९) पीअव्ययाऽ२३म् (१६.२.२८) नरस्त्वां-२२२ — १२ २१ २
काष्ठा सुआ^२र्वतः (६.१.२८) सुअर्वा^२ऽ२३ता३४३ः (६.१.२९) अन्त-

स्थासणीति १ १अधोध्यादीनि (७३) द्विवः षष्ठादीनि (९२) अन्तस्थामणि ॥५॥

११८३. यरेऽरि ॥ ६ ॥

यकारपरेऽक्षरे प्रत्ययेऽरिलिङ्गायां न व्यवधीयते । उवद शिऽ३-

१ २ ११ २
आयती (८.१.२४) आयाऽ२३वाऽ३४३ः (१५.१.२३) अरिलिङ्गायाम् १२ २ ४२२ ४
सूरोअक्तुषु (१२८) नक्रियायो (५.१.३३) आयाहिया (११.१.३)

यरेऽरि ॥ ६ ॥

११८४. चाद्वचग्निद्वाः ॥ ७ ॥

२ २
२नीचायकारो भनति अग्निदूतायाः स्वरे प्रत्यये (?) । यदिन्द्रोषा

२३२

ध्वरआ^१ (२.१.१७) एवमादीनि । ए हाइ ॥ १० ॥

॥ इत्यष्टमो दशकः ॥

११८८ ओष्ठ्यपरेऽनि ॥ १ ॥

ओष्ठ्यपरेऽक्षरे प्रत्ययेऽनकारिणि पर्वाणि यकारो भवति । शरणे

(९७) शाराणाऽ^२३^३४^४या (३.१.१०, ११) दुहयाऽ^{१२}३^३१ (४.२.३३)

^१न चायाऽ^२३^३उताऽ^२३^३इ (६.१.६) वमाव्यायौ-वाऽ^२३^३२^३३ (८.१.१९) उत्तरे

वसे (आ.३ १.६) अनकारिणीति ? सिन्धुः (५१४) रामग्नाओऽ^{२२१}२^२१^१ २^२

(१.२.११) ओष्ठ्यपरेऽनि ॥ १ ॥

११८९ ऊष्मा भेषु ॥ २ ॥

^१ऊष्मणस्तोभेष्वेव यकारो भवति । दिवया (१०.१.१०)

^१२ — ^{३२}१ ^३ दाड्याऽ^१या^१२ (१०.१.११) चदेऽ^३३^३वाऽ^३२याऽ^३२३^३४^३० (१२.१.२१) हिषा-

^२३^२या (८.२ १६) रिष्ठाऽ^२२या^३ (१३.२.३५, ३६) स्तोभेष्विति ? अधद्राऽ^२३-

^१आऽ^१२३^१४^१५ (८ २.२१) मदाऽ^२३^१आऽ^१२३^१४^१५ (१६.१.१९) अभीनयन्ते

अद्रुहः (५५०) जातश्चिहन्ति मातरः (५५०) अनकारिणीत्यधिकारः ।

ऊष्मा भेषु ॥ २ ॥

१ ध्वरआ क

२ वायाउवा य

वायाऽ३ उताऽ३ ग

५१

३ उत्तरेवसान्ये क म

४ ऊष्मरतं ग

५ रिष्ठाया ग, न

११९०. प्रथाः ॥ ३ ॥

प्रथा इत्यत्र यकारो भवति । इत्सप्रा^२ऽ^१थायासाइ^२—आ^३ऽ^३र^३३४सी^४।

(२.१.२) प्रथाः ॥ ३ ॥

११९१. २वाद्भि ॥ ४ ॥

३वशब्दात्परो गकारिण्यां यकारो भवति । वया^३ऽ^२३—वा^१ऽ^३रया^३ऽ^३र^३४०

(१३.२.१२) गकारिण्यामिति ? ४वआहू^२ऽ^२र^२३ती^२ऽ^२र^२४३ः (९.२.३२) ।

वाद्भि ॥ ४ ॥

११९२. त एम् ॥ ५ ॥

त इत्यत्रैपरो यकारो भवति । तयेमा^२ऽ^२र^२३मा^२ऽ^२र^२४३इ^२ (१.१.२४)

०एंपर इति ? इतएतउ^२ऽ^२र^२दा^२रू^२ऽ^२हा^२ऽ^२रन् (३.१.२) त एम् ॥ ५ ॥

११९३. ७रायाद्धम् ॥ ६ ॥

राया इत्यत्र वृद्ध भुज्यते^४ । रायाया^२ऽ^२र^२ग्नेमहेत्वाहाउ (३.१.४)

रायाद्धम् ॥ ६ ॥

११९४. क्रः ॥ ७ ॥

क्र इत्यत्र यकारो भवति । क्राया^१ऽ^२हुतः (१.१.६) क्राया^२ऽ^३हुता^३ऽ^३र

१. आसु इ.

२. चाद्री. ग

३. वासन्दात् फ. ।

वागव्दान् घ.

४. र्वं आयूनी र्व. र्वं आभूतिः क.

५. त पयासा घ.

६. एथं पर टति ग.

७. राद्धम् ग्व.

८. भुज्यते घ.

१११

१ २ १

२ १ २

३४५ः (१.१.७) समिद्धशुकपा (१.१.८) दिविसंछुक्रऽ३आताताऽ३ः

३ २ १

(२.२.२२) शुह्रस्वः । शक्रआ (४.१.२३) १गकारिण्यामित्यधिकारः ।

२१ ३ १११

शुक्रआहुताऽ२३४५ः (३.२.१९) आचिकमित्यधिकारः । क्रः ॥ ७ ॥

॥ इति षष्ठावः ॥

११९५. २त प्रथमो रोहः ॥ ८ ॥

तभूतस्य प्रथमस्य रोह इत्याख्या । रोहस्तु भगवानाम्नायः—नव

बृहतो रोहान्रोहती^३ ति (ता. ब्रा. ७.७.६) त प्रथमो रोहः ॥ ८ ॥

॥ इति नवमो दशकः ॥

॥ इति सामतन्त्रभाष्ये^४ द्वादशः प्रपाठकः ॥

॥ अथ त्रयोदशः प्रपाठकः ॥

११९६. शौ तादुदात्तादुन्नीचे ॥ १ ॥

०रहस्ये यथर्चमुदात्तात्परमुचीभवति नीचे प्रत्यये । वैरुपान्तरिक्षदेव-

स्थानादिषु (आ. १.१.१, १०, १५) शाविति ? अतिविश्वानिदुरिता^{१ २ १ २२ १२}(१४.१.३४) यथर्चमिति ? अधिक्षमा^{२ १} (आ. १.२.९) उदात्तादिति ?^{२२}चूकृत् (आ. १.१.१५) नीच इति ? बृहद्वामम् (आ. १.१.२५) शौ^{२१२२१}

तादुदात्तादुन्नीचे ॥ १ ॥

१. भकारिण्याम् क

२. त घ. न.

३. गोनतीति ग

४. सामतन्त्रे क. र. ग घ.

५. रहस्ये च यथर्चम् क. ख. ग

६. अधिक्षेम क दिष्ट्रक्षेम र. ग.

११९७. न पुनानाया सञ्चु ॥ २ ॥

सकारादिः पुनानाया नोच्चीभवति । न पुनानाया मञ्चु ॥ २ ॥

११९८. १धातीपङ्गे ॥ ३ ॥

धाशब्दोऽतीपङ्गे नोच्चीभवति । दीधावति (जा १ २ २४) धाशब्द
इति ? अत्रैव । अतीपङ्ग इति ? देवप्रते (आ ५ १ ७) धानीपङ्गे ॥ ३ ॥

११९९. भ्यं खडः ॥ ४ ॥

भ्यशब्दो द्वितीयात्परो नोच्चीभवति । वार्पाहरे (आ २ २ २२)
भ्यशब्द इति ! ऋयमानायाम् (आ २ २ १३) २खड इति ? यमप्रते
(आ ४ १ १४) भ्य खड. ॥ ४ ॥

१२००. आहन्त्येऽन्तस्थायाम् ॥ ५ ॥

अत्रागाहन्त्येऽन्तस्थाया प्रत्यये नोच्चीभवति । यशः-परमेष्ठीप्रत
कृष्णप्रतेषु (आ २ २ १२, ४ १ ७ ८) अकारादिति ? पतिमाम्नि (आ. १.
२ १२) ४हन्त्य इति ? देवप्रते (आ ५ १ ६) अन्तस्थायामिति ? देवस्थाने
(आ १ १ १५) आहन्त्येऽन्तस्थायाम् ॥ ५ ॥

१२०१. स्ति तु न च्च ॥ ६ ॥

सकारि तकारि चाक्षार तूच्चीभवति ५न चेत् न । वैरूप एकवृष

१ सूत्र धाशब्द इत्य-तभाष्याशब्द

घ न

२ खण्ड इति घ

३ भाष्यं घ न

४ अन्त्य इति व

५ इत् परमष्टमसूत्रीयतिप्रत्यये
पर्यं त घ न

१ वृषभव्रतादिषु (आ. १.१.१, ३.२.१.१४, १.२.२१) न चेत् व्रशब्द इति ?
१२११

यत्ररूपम् (आ. ४.१.८) स्ति तु न व्र ॥ ६ ॥

१२०२. २धच्च ॥ ७ ॥

धञ्छब्दश्चोच्चीभवति । महादिवाकीर्त्ये (आ. ६.१.१६) धच्च ॥७॥

१२०३. खिट् तौ तुडि ॥ ८ ॥

उपान्त्यमक्षरं नोच्चीभवति प्रस्तावपरे ति प्रत्यये । ^{२११२१३} योविमातीऽ-

^{१११} २३४५ (आ. ६.२.५) ३तिशब्द इति ? चरन्तः (स्तोमः आ. ३.२.२२)

खिट् तौ तुडि ॥ ८ ॥

१२०४. हरे च ॥ ९ ॥

वार्पाहरे चोपान्त्यमक्षरं नोच्चीभवति प्रस्तावपरे । ^{२१२} अस्मभ्यम्०

(आ. २.२.२२) हरे च ॥ ९ ॥

१२०५. देविवृसाभ्यो वाते साः ॥ १० ॥

दे-वि-वृसा-इत्येतेभ्यः परा नोच्चीभवन्ति^४ वा-त्ते-साः^५ । देवव्रत-दिशां-

व्रतयोः (आ. ५.१.६, ८; ५.२.२) देविवृसाभ्यो वाते साः ॥ १० ॥

॥ इति प्रथमो दशकः ॥

१. पुरुष क. वृषभ ग. न.

२ यच्च रः,

३. त शब्द इति घ.

४. नोच्ची भवति क घ.

५. वातेभ्यः घ.

१२०६. ताद्ये दिगि ॥ १ ॥

तशब्दात्परी येशब्दो नोच्चीभवति चतुर्थोच्चे । माघुब्दन्दसे (आ. ३.२.४) चतुर्थोच्च इति ? रैवतऋपभे (आ. १.२.१९) ताद्ये दिगि ॥१॥

१२०७. तमः पृ थौ^१ ॥ २ ॥

तंशब्दाच्च परं पृ नोच्चीभवति थिशब्दे प्रत्यये । कायमानायाम् (आ. ६.२.४) तम इति ? तत्पृथिमीम् (आ. ३.२.२१) तमः पृ थौ ॥ २ ॥

१२०८. गच्छावुणि^२ ॥ ३ ॥

गच्छावुणि प्रत्यये नोच्चीभवतः । चक्षुस्स्वरीयमोः (आ. २.२.१७, ३.२.१८) गच्छाविति ? अगन्मज्योतिः (आ. ४ १.४) गच्छावुणि ॥३॥

१२०९. उच्चे^३ चास्र^४ आत्रतपञ्चमान्नद्ये ॥ ४ ॥

उच्चे चास्र आत्रतपञ्चमादुच्चीभवति । नीचे चेत्यधिकारः । नद्ये । अन्तरिक्ष पतिलिङ्ग मर्षमामसु (आ. १.१.९; १.२.१२; २.१.३) अस्र इति ? नत्वात्रिन्^{१ २ २}० (आ. १.१.३) आत्रतपञ्चमादिति ? यद्वर्चः (६२४) न च इति ? अन्तरिक्षे (आ १.१.९) उदात्तादिति ? स्वरमि^{२ १} (आ. १. १.९) उच्चे चास्र आत्रतपञ्चमान्नद्ये ॥ ४ ॥

१. प्रथी क. ग. घ.

२. पुणि र

३. चाक्र र. मे. पा.

४. वृत्त ड.

१२१०. ताद्यशसां तस्माच्च नान्त्यस्य ॥ ५ ॥

तश्चब्दात्परेषां यशसाप्सुञ्चीभवति । १ उच्चे नीचे वेत्यधिकारः ।

२ ११ २

तस्मात्परस्य पर्वणः, नान्त्यस्य । दिवोमूर्धानम्० (आ. ३. २. १७) तादिति ? २ शीर्ष

२ ११ २

उपमाग्नि (!) नान्त्यस्येति ? घर्मोज्योतिः (आ. ३. २. १७) ताद्यशसां

तस्माच्च नान्त्यस्य ॥ ५ ॥

१२११. दन्त्याद्यं ङो मध्यमवर्गीये प्राग्रथन्तरात् ॥ ६ ॥

दन्त्यादेरक्षरादुञ्चीभवति^३ मध्यमवर्गीये प्रत्यये प्राग्रथन्तरात् ।

वैरूपान्तरिक्ष-देवस्थाना-तीपङ्गादिषु (आ. १. १ २-८; १०, १५; १. २. २४)

दन्त्यादेरिति ? अत्रानृच्यो^२० (आ. २. १. १६) मध्यमवर्गीय इति ? वैरूपे

(आ. १. १. ३) प्राग्रथन्तरादिति ? पुरुषव्रते (आ. ५. १. १७) दन्त्याद्यं

ङो मध्यमवर्गीये प्राग्रथन्तरात् ॥ ६ ॥

१२१२. सि च ॥ ७ ॥

दन्त्यादेरक्षरात्सकारे प्रत्यये उञ्चीभवति । अभीनातीपङ्गे (आ. १.

२. २४) सि च ॥ ७ ॥

१२१३. धामधा ॥ ८ ॥

धामधाशब्द उञ्चीभवति । वाजसाम्नि (आ. ४. १. १२) धामधा ॥ ८ ॥

१. उच्चे घ. न.

२. शीर्ष क. न.

३. "उच्चे" अधिनः क. ख. ग. घ. ङ.

१२१४. आदित्यव्रते कि च ॥ ९ ॥

आदित्यव्रते दन्त्यादेरक्षरात्कारे प्रत्यय उच्चीभवति । मध्यमवर्गीये
चेत्यधिकारः । आदित्यव्रते कि च ॥ ९ ॥

१२१५. न नि ॥ १० ॥

नकारे प्रत्यये २नोच्चीभवति । सार्वकामिके (आ. ६.२.६)
न नि ॥ १० ॥

॥ इति द्वितीयो दशकः ॥

१२१६. वर्चसि च ॥ १ ॥

वर्चमि च नोच्चीभवति । पित्र्यमन्त्ये (आ.६.२.१७) वर्चमि च ॥१॥

१२१७. हात्स्त्रं चतापरे ॥ २ ॥

हशब्दात्समित्येतत् चतापरेऽक्षरे प्रत्यये उच्चीभवति । अञ्जो व्ररूपे
(आ.१.१.१) चतापर इति ? अन्यत्र (आ.१.१.५) हात्स्त्र चतापरे ॥२॥

१२१८. उण्योष्ठ्येऽन्तस्थि ॥ ३ ॥

गोतादावोष्ठ्ये प्रत्यये उच्चीभवत्यन्तस्थि । अयारुचा-सार्वकामिकयोः
(आ. ६.१.२; ६.१.६) उण्योष्ठ्येऽन्तस्थि ॥ ३ ॥

१२१९. मे हसि च ॥ ४ ॥

मेशब्दो हसि च प्रत्यय उच्चीभवति । ओष्ठ्ये चेत्यधिकारः ।

विकर्ण-भासयोः (आ. ४.१.७, ८) मे ह्मि च ॥ ४ ॥

१२२०. दन्त्यादेरुतायाम्^१ ॥ ५ ॥

दन्त्यादेः पर्वण उदात्तात्परमुच्चीभवति उतायाम् । ^{२ १ १}दिविद्यामि

(आ० ४.१.७) दन्त्यादेरिति ? ^{१ २ १ २}मयिवर्चः (आ. ४.१.७) दन्त्यादेरु-
तायाम् ॥ ५ ॥

१२२१. आर्चिकं हसि ॥ ६ ॥

आर्चिकमक्षरमुदात्तात्परमुच्चीभवति^२ हसि प्रत्यये रथन्तरर्चि ।

आर्चिकमिति ? ^{२ १ २ १ २}देवावृधं० (आ. २.१.२९) वयोमित्वायाम्^३ । आर्चिकं-
हसि ॥ ६ ॥

१२२२. खडस्पर्शपरे ॥ ७ ॥

द्वितीयमुदात्तात्परमुच्चीभवति; अस्पर्शपरेऽक्षरे प्रत्यये । ^३जनदिवम्^४

(आ. ४.१.१०) राजन-दिशां व्रतादिषु (आ. ४.२.१९, ५.२.७) खडिति ?

देवव्रते (आ. ५.१.६) अस्पर्शपर इति ? ^{१ २ १ २}यत्रचक्षुः (आ. ४.१.८)
खडस्पर्शपरे ॥ ७ ॥

१२२३. गपरे ॥ ८ ॥

गकारपरेऽक्षरे प्रत्यये उच्चीभवति । यशमि (आ. २.२.१२;

४.२.१२) गपरे ॥ ८ ॥

१. उदात्ता ग.

२. हसि प्रभृति ७ मसूत्रीयाम्बर्शं
परइतीत्यन्त घ. न.

३. वयोमित्वाया ट. न.

४. जनादिषु घ.

१२२४. दन्त्यपरे ॥ ९ ॥

दन्त्यपरे चाक्षरे उचीभवति । अहर्ग्रत-दशस्तीभा-दित्यग्रतेषु
 (आ. ४.२.५, १६; ६.२.१) दन्त्यपर इति ? यत्रचक्षुः (आ. ४.१.८)
 दन्त्यपरे ॥ ९ ॥

१२२५. नार्कद्वन्द्वेऽचक्षुषि ॥ १० ॥

नार्कद्वन्द्वे च द्वितीयमुचीभवति अचक्षुषि । अर्कशिरस्सर्पसार्म-
 १कवृपादिषु (आ. १.२.१२; २.१.१, १४) अर्कद्वन्द्व इति ? राजने (आ. ४.
 २.१९) अचक्षुषीति ? पतिर्विश्वस्य^१० (आ. २.२.१८) नार्कद्वन्द्वेऽ-
 चक्षुषि ॥ १० ॥

॥ इति तृतीयो दशकः ॥

१२२६. वार्हतात्तु ॥ १ ॥

वार्हतात्परस्य पर्वण उची भवति । सर्पमामायुषोः (आ. २.१.३,
 ३.१.१३) वार्हतादिति ? अत्रैव । वार्हतात्तु ॥ १ ॥

१२२७. यादूष्मणि ॥ २ ॥

यशच्चादुष्मीभवत्पूष्मणि प्रत्यये । नवस्तोभस्वरीयसोः^२ (आ. ३.१.
 १४.३.२.१७) यशच्चादिति ? सर्पमामनि (आ. २.१.१) ऊष्मणीति ?

यामे (आ. ३.२.३) यादूष्मणि ॥ २ ॥

१२२८. चतुरडि प्राग्राजनात् ॥ ३ ॥

१२१२

चतुरक्षरपरे पर्वणि नोच्ची भवति प्राग्राजनात् । मयिवर्चः (आ. ४.

१२१२

१.७) यत्रचक्षुः (आ. ४.१.८) चतुरडोति ? सञ्जये (आ.४.२.११)

प्रागराजनादिति ? तत्रैव । चतुरडि प्राग्राजनात् ॥ ३ ॥

१२२९. आर्चिकमनि ॥ ४ ॥

आर्चिकमक्षरं नोच्चीभवति अनिकारात्^१ । सोमव्रत पुरुषव्रत दिशां-
व्रतादिषु (आ. ४.१.१०, ५.१.१७, ५.२.१) आर्चिकमिति ? सञ्जये

(आ. ४.२.११) अनिकारादिति ? त्वमिमाओपधीः^२ (आ. ४.१.१०)

आर्चिकमनि ॥ ४ ॥

१२३०. ^३हसः स्वे ॥ ५ ॥

हसः स्वे प्रत्यये नःच्चीभवति । विष्णोर्व्रते (आ. ४.२.७)
हसः स्वे ॥ ५ ॥

१२३१. कीर्त्ये च ॥ ६ ॥

महादिवाक्कीर्त्ये च नोच्चीभवति । कीर्त्ये च ॥ ६ ॥

१२३२. ^३तीनुभ्यां भि ॥ ७ ॥

^४तीनु इत्येताभ्यां परं भकारे प्रत्यय उच्चीभवति । सर्पयामनि

१ निकारात् क. घ.

२. सहस्र व. सहस्वे घ.

३ तिनुभ्याम् ड.

४. ति नु इत्ये ड

(आ. २.१.३) भट्टे च (आ. ३.१.२१) तीनुभ्यां मि ॥ ७ ॥

१२३३. तृतीयमघोषे ॥ ८ ॥

तृतीयमक्षरमघोषे प्रत्यये उच्चीभवति । ^{२११२}भृतानाम् (आ. ३.१.२८)

व्रतान्त्यायां च (आ. ५.२.१४) तृतीयमिति ? सजातः (६२१) अघोष
इति ? विराजः (६२१) तृतीयमघोषे ॥ ८ ॥

१२३४. रुव्योः ॥ ९ ॥

रुव्योः प्रत्यययोस्तृतीयमुच्चीभवति । ^{२१}मरुतः (आ. १.२.६.)

कायमानायां च (आ. ६.१.४) रुव्योः ॥ ९ ॥

१२३५. न रुसणौ ॥ १० ॥

न रुशब्दसंयोगवुच्ची भवतः । ^{२१ २२}घृतम्मो० (आ. ५.१.२) ^{२ ११ २ ११}अयारुचा०

(आ. ६.१.२) उरुः पृथुरादीनि (आ. ५.२.१९) न रुसणौ ॥ १० ॥

॥ इति चतुर्थो दशकः ॥

१२३६. लस्तु ॥ १ ॥

लकारसंयोगस्तुच्चीभवति । धर्मरोचने (आ. ६.२.१०) लस्तु ॥ १ ॥

१२३७. रेफि स्वरे ॥ २ ॥

रेफ्यक्षरं स्वरे प्रत्यय उच्ची भवति । जमदग्निव्रत-राजन-पित्र्यमन्त्येषु^१

(आ. ४.२.१५, १९, ६.२.१७) रेफीति ? विराजः (६२१) स्वर
 १२१ १११
 इति? सर्पसुवाऽ२३४५ः (आ. २.१.१.) रेफि स्वरे ॥ २ ॥

१२३८. तालव्ये न तोकात् ॥ ३ ॥

रेफ्यक्षरं तालव्ये प्रत्यय उच्चीभवति नतोकात् ॥ पञ्चनिधने (आ.
 २.१.३०) कञ्ययपुच्छे च (आ. ५.२.२०) तालव्य इति ? विधायद्रूपा०
 १२१२११
 (आ. ६.१.२) नतोकादिति ? स्त्रीयसि (आ. ३.२.२२) अयारुचा०
 २१२१०
 (आ. ६.१.२) रुशब्दस्य तु विशेषः । उदात्तादिति ? देवव्रते (आ. ५.
 १.६) तालव्ये न तोकात् ॥ ३ ॥

१२३९. ज स्त्रोः ॥ ४ ॥

जकारः मकारे रेफे च प्रत्यय उच्चीभवति । रजस्सुवः (आ. ४.
 २ १ २
 २.१९) सत्यमोजः (आ. ४.२.१९) ज स्त्रोः ॥ ४ ॥

१२४०. ग्नियुजाभ्य ओष्ठ्यवति ॥ ५ ॥

ग्नियुजा इत्येतेभ्यः परं ओष्ठ्यवति प्रत्यय उच्चीभवति । देवव्रते
 (आ. ५.१.६) पुच्छे च (आ. ५.२.२०) ग्नियुजाभ्य ओष्ठ्यवति ॥ ५ ॥

१२४१. १द्रिधाहिभ्यो यादेवयः ॥ ६ ॥

द्रिधाहि इत्येतेभ्यः परे यादेवि इत्येते शब्दा उच्चीभवन्ति । स्वरीयो-

१ एतावत्पर्यन्तमेव घपुस्तकम्योपयोगः समभवत् । इतः परं पत्राणि जीर्णानि ।
 वर्णाश्च न संयगुपलभ्यन्ते ।

यमव्रतपरिधिषु (आ. ३.२.२३;४.१.१४;६.२.११ आदिषु) त्रिधाहिभ्यो
यादेवयः ॥ ६ ॥

१२४२ तन्द्रौ सचु सणि ॥ ७ ॥

तन्द्रावित्येतौ शब्दौ सकारादौ संयोगे प्रत्यय उच्चोभरतः । पुरुष-
गतिऋश्यव्रतयोः (आ. २.१.३४;५.१.२२) तन्द्रौ सचु मणि ॥ ७ ॥

१२४३. शंश्र्वाडा स्तोभाः ॥ ८ ॥

शंश्र्वाडा इत्येते स्तोभा उदात्तादुच्चीभवन्ति । वैरूपान्तग्निसादिषु^१
(आ. १.१.२-८;१.१.१०) शंश्र्वाडा स्तोभाः ॥ ८ ॥

१२४४. इह ॥ ९ ॥

इह इत्यस्य चोदात्तादुच्चीभवति । पञ्चनिधने (आ. २.१.३०)
^{२ २ १२२ १}
स्तोभस्येति ? सुप्रपाणाद्इहस्त (आ. ५.२.१९) इह ॥ ९ ॥

१२४५. रुदोभिः ॥ १० ॥

रुच्छब्दात्परो भिरुच्चीभवति । ओं कायमानायाम् (आ. ६.१.४)
रुदोभिः ॥ १० ॥

॥ इति पञ्चमो दशकः ॥

१२४६. द्व्यडः पूर्वं चान्तस्साम्नि ॥ १ ॥

द्व्यक्षरस्य पर्यणः पूर्वमुदात्तादुच्चीभवति । परं चेत्यधिकारः ।

२१२१

अन्तस्साम्नि । वैरूपादीनि (आ. १.१.६) द्व्यड इति ? इद्वामम्० (आ. २.१.३०) अन्तस्साम्नीति ? धेन्वादीनि (आ. ३.१.७) स्तोम इति ? पदस्तोमे (आ. १.२.२८) द्व्यडः पूर्वं चान्तस्साम्नि ॥ १ ॥

१२४७. न हाउवाग्घविर्दुधानाम् ॥ २ ॥

हाउवाग् घवि-र्दुधा इत्येतेषां नोच्चीभप्रति^१ । दशस्तोम र्पम कश्यपव्रतेषु

(आ. ४.२.१६; १.२.२१; ५.२.१८) न हाउवाग्घविर्दुधानाम् ॥ २ ॥

१२४८. अक्रे ॥ ३ ॥

अक्रे संघाते च द्व्यक्षरस्य नोच्चीभप्रति । पुरुषगतौ (आ. २.१.३४)

अक्रे ॥ ३ ॥

१२४९. एचः^२ ॥ ४ ॥

एकारादेश्च पर्यण नोच्चीभप्रति । सम्मील्ये (आ. २.१.२६)

एचः ॥ ४ ॥

१२५०. पवर्गवतः स्पर्शान्तस्य ॥ ५ ॥

पवर्गवतस्स्पर्शान्तस्य नोच्चीभप्रति । ष्वृहृद्देवस्थानादीनि । (आ.

१.१.१६) पवर्गवत इति ? जनस्य (४.१.१०) स्पर्शान्तिमेति ? महि^३

(आ. ३.२.१) पवर्गवतः स्पर्शान्तस्य ॥ ५ ॥

१२५१. आपस्सगि ॥ ६ ॥

आपः सगिप्रत्यये नोच्चीभप्रति । कायमानायाम् (आ. ६.१.४)

१. नोर्ध्वं भवति क ख ग

३ ष्वृहृद्देवस्थाने क. ग ड

२ एञ्. मै पा

सगीति ? अत्रैव । आपस्सगि ॥ ६ ॥

१२५२. श्रेयस्साम्नि तु ॥ ७ ॥

श्रेयस्साम्नेव प्रत्यये उच्चीभवति । श्रेयसि (आ. ३.१.२२)

साम्नीति ? भासे (आ. ६.१.८) श्रयस्साम्नि तु ॥ ७ ॥

१२५३. स्कुन्वेभर्गपयसाम् ॥ ८ ॥

स्कुन्वे-भर्ग-पय-इत्येतेषामुच्चीभवति । एवमादय एव । स्कुन्वेभर्ग-
पयसाम् ॥ ८ ॥

१२५४. सुवर्भुवद्भ्राजेयानाम् ॥ ९ ॥

सुवर्भुवद्भ्राजेयानामुच्चीभवति । अहरीतादीनि (आ. १.१.१४)
सुवर्भुवद्भ्राजेयानाम् ॥ ९ ॥

१२५५. साम्न्यभ्यस्तिनी ॥ १० ॥

साम्निप्रत्यये उदात्तादुच्चीभवति । न चेदभ्यस्तिनी भवतः ।
पशूक्तासु (आ.१.१.१) अभ्यस्तिनीति ? देवेभ्योऽ२३४५ः (आ.६.१.३)
२१ ३ १११ १२२१३ १११
वयन्तेऽ२३४५ (आ. २.२.१२) विमाहोऽतीऽ२३४५ (आ. ४.२.१८)
साम्न्यभ्यस्तिनी ॥ १० ॥

॥ इति पष्ठो दशक ॥

१२५६. तम् ॥ १ ॥

नंगन्द्रस्नुच्चीभवति साम्निप्रत्यये । सप्तहे (आ. २.१.२२) तम् ॥ १ ॥

१२५७. स्वरीयसि ॥ २ ॥

२११ १३

स्वरीयस्युच्चीभवति माम्नि प्रत्यये । स्वरीयसीति ? घर्मोज्योतीऽर-

१११

३४५: (आ. ६.२.१०) स्वरीयमि ॥ २ ॥

१२५८. न क्षुरमहसोः ॥ ३ ॥

न क्षुरमहसोरुच्चीभवति । न क्षुरमहमोः ॥ ३ ॥

१२५९. पूर्वाद्भ्रैव ॥ ४ ॥

पूर्वमाहुदात्ताद् भ्राशब्द एवोच्चीभवति । आम्राजे (आ. ६.१.६)

भ्राशब्द इति ? अपाने (आ. २.२.२) पूर्वाद्भ्रैव ॥ ४ ॥

१२६०. स्वरितम् ॥ ५ ॥

स्वरितमक्षरमुच्चीभवति । शिशोके (आ. २.१.३४) स्वरितम् ॥ ५ ॥

१२६१. ये तं ते ताद्नातम् ॥ ६ ॥

येतंतं इत्येतेभ्यः परे ष्ट अ अ-तं इत्येते शब्दा उचीभवन्ति । देव-

स्थान-देवप्रन-क्षुर-द्वारशालामु^२ (आ. १.१.१५, ५.१.६, २.१.२७, ६.२.१)

ये तं ते ताद्नातम् ॥ ६ ॥

१२६२. रेः क्षं महसि ॥ ७ ॥

शिशुदाद् क्षमित्येतदुच्चीभवति महसि (आ. ३.१.२६) महर्मानि ?

अक्षानिधने (आ. ४.२.१८) रेः क्षं महसि ॥ ७ ॥

१२६३. तिन्द्रौ सिमासु ॥ ८ ॥

तिन्द्रौ सिमासुच्चीभवतः । उचमायाम् (महा.३) तिन्द्रौ सिमासु ॥८॥

१२६४. अचुधात् त्रीणि व्यन् ॥ ९ ॥

१गीतादौ धशब्दात् पराणि त्रीण्यक्षराण्युच्चीभवन्ति । २व्यञ्जनान्तं चेत्पर्व भवति । महादिवाक्रीत्ये (आ.६.१.१३) व्यञ्जनान्तमिति ? अत्रैव । अचुधात् त्रीणि व्यन् ॥ ९ ॥

१२६५. नन्दाया अ भौ ॥ १० ॥

नन्दायाः परोऽकार उच्चीभवति मिशब्दे प्रत्यये । वार्त्रघ्ने (आ. ४.२.१७) नन्दाया अ भौ ॥ १० ॥

॥ इति सप्तमो दशकः ॥

१२६६. पोपास्वः पसधोक्थ्यकल्पन्तानाम-
चुच्चवन्नान्तरिक्षे ॥ १ ॥

पोपा-स्वः प-सधो-क्थ्य-कल्पन्तानामादिरुच्चवद्वर्तते नान्तरिक्षे । पञ्च-निधन कश्यपपुच्छ-जमदग्निघृत देवस्थान-सर्पगामसु (आ. २.१.३०, ५.२. २०, ४.२.१५; १.१.१५; २.१.३, ९, १०) नान्तरिक्षे ? आपिर्नः (आ. १. १.९) पोपास्वः पसधोक्थ्यकल्पन्तानामचुच्चवन्नान्तरिक्षे ॥ १ ॥

१. गीताद्यधशब्दा० क. ग. ड.
गीताद्यधशब्दा० ख.

२. व्यञ्जनं तच्चेत्पर्वं ड

१२६७. उणश्चक्षुष्याद्ये ॥ २ ॥

गीतादेः परमुच्चवद्वर्तते । चक्षुष्याद्ये (आ. २.२.१७) चक्षुषीति ?
सर्पसाम्नि (आ. २.१.१) आद्य इति ? परे (आ. २.२.१८) उण-
श्चक्षुष्याद्ये ॥ २ ॥

१२६८. खडस्तास्पन्द्रे ॥ ३ ॥

द्वितीयात्परं तास्पन्द्र उच्चवद्वर्तते । तास्पन्द्र इति ? देवव्रते (आ.
५.१.६) खडस्तास्पन्द्रे ॥ ३ ॥

१२६९. रादि षडक्षरं गिवत् ॥ ४ ॥

स्वरादिषडक्षरं पर्य गिवद्वर्तते । उद्गुचमम्० (आ. १.२.१३)
पिवामोम (आ. २.१.३१) कायमानासु (आ. ६.१.४) स्वरादीति ?
यशस्त्रिपिम्० (आ. ३.२.१८) षडक्षरमिति ? अरुस्चत् (आ. ३.१.
९,१०) रादि षडक्षरं गिवत् ॥ ४ ॥

१२७०. चच्च ॥ ५ ॥

चकारादि च षडक्षरं गिवद्वर्तते । वसिष्ठशफयोः (आ. ३.२.५, ६.)
चच्च ॥ ५ ॥

१२७१. न खड्वन्त्यवत् ॥ ६ ॥

न खड्वन्त्यवदक्षरं गिवद्वर्तते । सप्तस्यद्वि-दिशां व्रतेषु १ (आ. ४.

१.४; ५.२.२) न खड्वन्त्यवत् ॥ ६ ॥

१२७२. विशोके च ॥ ७ ॥

न गिवद्धर्तते । विशोके च ॥ ७ ॥

१२७३. कम ॥ ८ ॥

कमशब्दो गिवद्धर्तते । तौरथ्रवसे (आ. ३.१.५) कम ॥ ८ ॥

१२७४. यचु यि ॥ ९ ॥

यकारादि च सप्ताक्षरं यकारे प्रत्यये गिवद्धर्तते । देवव्रते (आ. ५.१.६) यचु यि ॥ ९ ॥

१२७५. आयुर्विदाक्षुरहसि सामाद्यन्तौ डछौ ॥ १० ॥

आयुर्विदाक्षुरहसीत्येवमादीनां पर्वणामाद्यन्तौ ढमित्तछमितौ गिवद्धर्तते । यशः-क्षुर-त्रिणोर्व्रत महानाम्नीषु (आ. २.२.१०; २.१.२८; ४.२.७; महा. १.) आयुर्विदाक्षुरहसि सामाद्यन्तौ डछौ ॥ १० ॥

॥ इत्यष्टमो दशकः ॥

१२७६. आवचु वान् ॥ १ ॥

आकारादि वान्तं परं गिवद्धर्तते । सार्वकामिकेषु (आ. ६.२.६) आवचु वान् ॥ १ ॥

१२७७. याडाहौभ्यो डिगचु डिम् ॥ २ ॥

“याडाहौ इत्येतेभ्यः परस्त्वृतीयादिः स्त्वृतीयमापद्यते । अरिष्टे (आ. १.)

१.११,१२) याढाहौम्यो डिगचु डिम् ॥ २ ॥

१२७८. उधवृभ्यो भेमाधयो नीचम् ॥ ३ ॥

उधवृ इत्येतेभ्यः परे भेमाधे इत्येते शब्दाः नीचस्वरमापद्यन्ते ।

२ ११ २१

दसीउभे (आ. २.२.१७) सधमाऽ३ (आ. १.१.१५.) दिघेवृधेऽ३

(आ. १.१.१५) अन्तरिक्षाघे (आ. १.१.९) अन्त इत्यधिकारः । चक्षुषि

(आ. २.२.१८) उच्चादित्यधिकारः । उधवृभ्यो भेमाधयो नीचम् ॥ ३ ॥

१२७९. येत आदी भौ ॥ ४ ॥

येते इत्येतां शब्दां आदी मिशब्दे^१ प्रत्यये ^२नीचीभवतः । स्वरी-

योन्त्ये (आ. ३.२.२४) येते इति ? अभिनत्^{१ २}० (आ. ४.२.१७) भाविति ?

देवत्रते (आ. ५.१.६) आदौ इत्युत्तरार्थम् । येत आदी भौ ॥ ४ ॥

१२८०. शन्नोयद्योरजाः ॥ ५ ॥

शन्नोयदित्येते शब्दा योरजा इत्येतेषु प्रत्ययेषु नीचीभवन्ति ।

स्वादोः (आ. १.२.२१) अयं पूषा (आ. २.२.१८) यजायथाः (आ.

३.२.२१) एतेष्विति ? यद्वर्चः (आ. ५.२.१) आदी इति । चक्षुषि

(आ. २.२.१८) शन्नोयद्योरजाः ॥ ५ ॥

१२८१. तदाद्यन्त एऽष्टानिधने ॥ ६ ॥

तदाद्यन्ते पर्वणि एकार एव नीचीभवति अष्टानिधने । तदाद्यन्त इति ?

अत्रैव । अष्टानिधन इति ? १महसि (आ. ३.१.२६) तदाद्यन्त एऽष्टानिधने ॥ ६ ॥

१२८२. त्र्यडो विश्रुमतः ॥ ७ ॥

त्र्यक्षरस्य पर्वणः विश्रुमत एकार एव नीचीभवत्यष्टानिधने । त्र्यक्ष-
^{१ २ २}
 रस्येति ? इडांगच्छ० (आ. ४.२.१२) विश्रुमत इति ? २युग्ये (आ. ४.
 २.१६) अष्टानिधन इति ? महसि (आ. ३.१.२६) त्र्यडो विश्रुमतः ॥ ७ ॥

१२८३. पदस्तोभ आ कण्ठ्ये जिन्वन् ॥ ८ ॥

पदस्तोभे आकारः कण्ठ्ये प्रत्यये जिभृत्वा प्रत्युत्क्रामति । ^{२ १ १} नदीपु-
^२ चाऽ१ (आ. १.२.२६) पदस्तोभ इति ? ^{२ १ २} अन्तश्चरति० (आ. ६.२.६)
 आकार इति ? ^{१ २} नृभिः (आ. १.२.२७) कण्ठ्य इति ? अत्रैव । पदस्तोभ आ
 कण्ठ्ये जिन्वन् ॥ ८ ॥

१२८४. त्रयाणामचम् ॥ ९ ॥

त्रयाणामुच्चीभूतानामादिः प्रणम्यते । महादिवाकीर्त्ये (आ. ६.१.
^{१ २ २ १}
 ९) त्रयाणामिति ? धारापृष्ठस्य० (आ. १.१.२) आदिरिति ? अन्यनि-
 वृत्त्यर्थम् । त्रयाणामचम् ॥ ९ ॥

१२८५. अस्माद्दृष्यामयुगमं गौ ॥ १० ॥

अस्मात्प्रकृतप्रणतात्परस्य साम्नो वृणीमहायामयुगममक्षरं प्रथमे
 प्रणम्यते । महादिवाकीर्त्ये (आ. ६.१.१५) अस्मादिति ? ^{२ १} इन्द्रक्षरो (आ.

१.२.१४) वृष्यामिति ? यथर्चं । अयुग्ममिति ? अत्रैव । प्रथम इति ?
आदौ । अस्माद्बृष्यामयुग्मं गौ ॥ १० ॥

॥ इति नवमो दशकः ॥

१२८६. नान्तमौ द्वारशालायाम् ॥ १ ॥

नांशब्दतंशब्दौ द्वारशालायां प्रणम्येते । नान्तमाविति ? ^{१ २ २} अनीकम्
(आ. ६.२.१) द्वारशालायामिति ? पतिलिङ्गे (आ. १.२.१२) नान्तमौ
द्वारशालायाम् ॥ १ ॥

१२८७. न वन्नुस्वारौ स्वरीयसि^१ प्रागात्रात् ॥ २ ॥

न वंनुस्वारौ स्वरीयमि माम्नि भवतः प्रागात्रात्^२ । स्वरीय-
सीति ? वैरूपादिषु (आ. १.१.१) प्रागात्रादिति ? ^{१ ३ १ १ १} आपाऽ२३४५ः
(आ. ३.२.२३) न वन्नुस्वारौ स्वरीयमि प्रागात्रात् ॥ २ ॥

१२८८. त्रिरुक्तस्य शुक्रियेष्वरे ॥ ३ ॥

त्रिरुक्तस्य पर्वणः शुक्रियेषु न वंनुस्वारौ भवतः नचेद्रेशब्दे ।
आभ्राजादीनि (आ. ६.१.६) त्रिरुक्तस्येति ? सार्वकामिके (आ. ६.
२.६) शुक्रियेष्विति ? सप्तहे (आ. २.१.२२) न रे शब्द इति ? आदि-
त्यात्मनि (आ. ६.२.२१) त्रिरुक्तस्य शुक्रियेष्वरे ॥ ३ ॥

१२८९. डन् ॥ ४ ॥

^१ ढकारान्तस्य पर्वणो न भवति । त्रिरुक्ते (आ. ६.१.७) ढकारान्त-

स्येति ? द्वारशालायाम् (आ. ६.२.१) डन् ॥ ४ ॥

१२९०. धनायाम् ॥ ५ ॥

धनायां प्रत्यये ^१न भवति । समैरये (आ. ६.१.१९) धनायामिति ? सार्वकामिके (आ. ६.२-६) स्वरीयसि (आ. ३.२.२३) श्रुक्रियेष्वित्यधिकारः । धनायाम् ॥ ५ ॥

१२९१. अन्धायाः ॥ ६ ॥

अन्धाया^२ न भवति । सर्पराज्ञीषु (आ. ६.२.७-९) अन्धायाः ॥ ६ ॥

१२९२. ^३व्याहृतिषु पुच्छे च राथन्तरेऽपि ॥ ७ ॥

व्याहृतिषु पुच्छे च राथन्तरे प्रत्यये वं नुभावस्वारौ भवतः । अमान्यपि^४ व्याहृतिपुच्छ इति ? तेमन्वत^५० (आ. ४.१.१७) राथन्तर इति ? अत्रैव । व्याहृतिषु.पुच्छे च राथन्तरेऽपि ॥ ७ ॥

१२९३. धरोतुते नन्दे कृष्टवृद्धे तु^६ ॥ ८ ॥

धरोतुते नन्दे कृष्टवृद्धे एव भवतः । वैरूपान्तरिक्षयोः (आ. १.१.२, ९, १०) सिद्धग्रहणादन्यत्र निवृत्तिः । धरोतुते नन्दे कृष्टवृद्धे तु ॥ ८ ॥

१२९४. ह्रस्वैव होस्तः ॥ ९ ॥

ह्रस्वै इत्येतौ शब्दौ वंशब्दहकारयोः प्रत्यययोः तः भवतः । वैरूप-दियाकीर्त्ययोः (आ. १.१.८; ६.१.१४) ह्रस्वैव होस्तः ॥ ९ ॥

१. प्रत्यये भवति क.

२. अन्धाया भवति क.

३. व्याहृतिपुच्छे ग. ग. नै. पा.

४. साम्यापि ए. ग.

५. तु. ग. न. मै. पा. न.

१२९५. नन्दायामन् ॥ १० ॥

वह्नीनां नन्दानामन्तो वर्धते । चार्त्रघ्ने (आ. ४.२.१७) नन्दा-
यामिति ? द्वन्द्वपष्ठाद्ययोः (आ. ३.२.१,२) नन्दायामन् ॥ १० ॥

इति दशमो दशकः ॥

१२९६. घश्ननाद्धविर्वे ॥ १ ॥

घश्न इत्येतेभ्यः परं वर्धते घविर्व इत्येतेषु प्रत्ययेषु^१ । स्वरीयो-
वाजसाम-चार्त्रघ्नेषु (आ. ३.२.१७., ४.१.१२., ४.२.१७) घश्ननाद्धविर्वे ॥ १ ॥

१२९७. ज्यादिर्दिशां व्रतात् ॥ २ ॥

दिशां व्रतात्परं साम्नि द्वितीयादिर्वर्धते । कश्यपव्रताद्ये (आ. ५.
२.११) दिशां व्रतादिति ? मर्गे (आ. २.२.११) ज्यादिर्दिशां व्रतात् ॥ २ ॥

१२९८. वृ सारथिनि हाउवायाम् ॥ ३ ॥

वृशब्दो यज्ञसारथिनि हाउवायां प्रत्यये वर्द्धते । वृशब्द इति ?
अत्रैव । वृ सारथिनि हाउवायाम् ॥ ३ ॥

१२९९. पस्तस्तिमासु दौ ॥ ४ ॥

पशब्दस्तिमासु न वर्धते दिशब्दे प्रत्यये । दिशब्द इति ? उत्तमा-
याम् (महा. ३) पस्तस्तिमासु दौ ॥ ४ ॥

१३००. अन्धार्या वी ॥ ५ ॥

१अन्धार्यां वीशब्दो न वर्धते । सार्पराज्ञीषु (आ. ६.२.८) अन्धार्यां वी ॥ ५ ॥

१३०१. शन्नायामञ्जुहि ॥ ६ ॥

शन्नायां २पादान्तः सकृत्कृष्यते । शन्नायामिति ? अत्रैव । शन्नायामञ्जु हि ॥ ६ ॥

१३०२. यण्वोत्तरयोरवाचि ॥ ७ ॥

यण्वोत्तरयोस्तोत्रीययोः अवाचि प्रत्यये ३पादान्तः सकृत्कृष्यते । यण्वोत्तरयोरिति ? अत्रैव । यण्वोत्तरयोरवाचि ॥ ७ ॥

१३०३. पुवृष्वतायाः ॥ ८ ॥

पुवृष्वतायाः पादान्तः^३ सकृत्कृष्यते । आदित्यव्रते (आ. ६.२.२४) पुवृष्वतायाः ॥ ८ ॥

१३०४. वार्षाहरत्तृतीये ॥ ९ ॥

२ १ २ २ १ २ १ २ २ २ १
वार्षाहरत्तृतीये सर्वाणि भवन्ति । अमिस्फूर्जर्षंद्दिग्मः-सामोषा० अस्म-
२ २
भ्यंगा० (आ. २.२.२२) वार्षाहरत्तृतीये ॥ ९ ॥

१३०५. सर्वमचतुर्थम् ॥ १० ॥

सर्वमचतुर्थं न वर्धते । एतानि वर्धन्ते । त्यस्रगोला गत्यन्तम् ।

१. वीशब्दो न वर्धते ङ्वायां प्रत्यय-
भूतायाम् क. घ. पाठः

२. पदान्तः क. ग.

३. पदान्तः क. ख. ग.

गीतिः च रहस्ये । निवृत्तानि । दध्नरचिगद्रसीन्द्रमच्छात अतस च । सर्वम-
चतुर्थम् ॥ १० ॥

१३०६. स्वारे^१ विकर्णे ॥ ११ ॥

स्वारे प्रत्यये उच्चीभवति विकर्णे । कर्णाकोशो एव । धनेषु सर्वाणि
भवन्ति । स्वारे विकर्णे ॥ ११ ॥

१३०७. जेः ॥ १२ ॥

द्वितीयात्कृष्यते । आनः (४३) चन्द्रमान्त्ये (११.१ ३५)
अपघ्नन् (५१०) प्रसेनान्त्ययोः (१५.२.१७,१८) स्पेदेव्ये (आ.
२.१.३०) सेतुपाग्नि (आ. २.१.३४) सोमव्रतोत्तरे (आ. ४.१.१०)
जेः ॥ १२ ॥

१३०८. द्यौराविजिन् ॥ १३ ॥

द्यौशब्द औकारे प्रत्यये जिस्वरमापद्यते । महादिवाकीर्त्ये (आ.
६.१.१६) द्यौराविजिन् ॥ १३ ॥

१३०९. इष्टापरे पोरं तिलोपश्च ॥ १४ ॥

इष्टापरे पर्वणि पुशब्दश्चाकारमापद्यते गतिलोपश्च । नारदस्ये (आ.
१.१.२४) इष्टापरे पोरं तिलोपश्च ॥ १४ ॥

१३१०. २योविभ्यां हवयोः तिस्रवाहवोः ॥ १५ ॥

योशब्दविशब्दाभ्यां परयोः होशब्दस्येकारयोः लोपो भवति त्मि-

१३००. अन्धार्या वी ॥ ५ ॥

१अन्धार्यां वीशब्दो न वर्धते । सार्पसङ्गीषु (आ. ६.२.८) अन्धार्यां वी ॥ ५ ॥

१३०१. शन्नायामञ्जुहि ॥ ६ ॥

शन्नायां २पादान्तः सकृत्कृष्यते । शन्नायामिति ? अत्रैव । शन्नायामञ्जु हि ॥ ६ ॥

१३०२. यणोत्तरयोरवाचि ॥ ७ ॥

यणोत्तरयोस्तोत्रीययोः अवाचि प्रत्यये ३पादान्तः सकृत्कृष्यते । यणोत्तरयोरिति ? अत्रैव । यणोत्तरयोरवाचि ॥ ७ ॥

१३०३. पुवृण्वतायाः ॥ ८ ॥

पुवृण्वतायाः पादान्तः^३ सकृत्कृष्यते । आदित्यव्रते (आ. ६.२.२४) पुवृण्वतायाः ॥ ८ ॥

१३०४. वार्षाहरतृतीये ॥ ९ ॥

२१ २२ १२ १ २२ २ १
वार्षाहरतृतीये सर्वाणि भवन्ति । अभिस्फूर्जयं द्विष्मः-सामोषा० अस्म-
२ २
भ्यंगा० (आ. २.२.२२) वार्षाहरतृतीये ॥ ९ ॥

१३०५. सर्वमचतुर्थम् ॥ १० ॥

सर्वमचतुर्थं न वर्धते । एतानि वर्धन्ते । त्यस्रगोला गत्यन्तम् ।

१. वीशब्दो न वर्धते ऽन्धार्यां प्रत्यय-
भूतायाम् क. घ. पाठः

२. पदान्तः क. ग.

३ पदान्तः क. ख. ग.

गीतिः च रहस्ये । निवृत्तानि । दशरचिगद्रसीन्द्रमच्छात अतप्त च । सर्वम-
चतुर्थम् ॥ १० ॥

१३०६. स्वारे^१ विकर्णे ॥ ११ ॥

स्वारे प्रत्यये उच्चीभवति विकर्णे । कर्णाक्रोशो एव । धनेषु सर्वाणि
भवन्ति । स्वारे विकर्णे ॥ ११ ॥

१३०७. जेः ॥ १२ ॥

द्वितीयात्कृष्यते । आनः (४३) चन्द्रमान्त्ये (११.१ ३५)
अपघ्नन् (५१०) प्रसेनान्त्ययोः (१५.२.१७,१८) स्ये-देव्ये (आ.
२.१.३०) सेतुपाम्नि (आ. २.१.३४) सोमव्रतोत्तरे (आ. ४.१.१०)
जेः ॥ १२ ॥

१३०८. द्यौराविजिन् ॥ १३ ॥

द्यौशब्द औकारे प्रत्यये जिस्वरमापद्यते । महादिवाकीर्त्ये (आ.
६.१.१६) द्यौराविजिन् ॥ १३ ॥

१३०९. इष्टापरे पोरं तिलोपश्च ॥ १४ ॥

इष्टापरे पर्वणि पुशब्दश्चाकारमापद्यते गतिलोपश्च । नारदसत्वे (आ.
१.१.२४) इष्टापरे पोरं तिलोपश्च ॥ १४ ॥

१३१०. श्योविभ्यां हवयोः त्सिवाहवोः ॥ १५ ॥

योशब्दविशब्दाभ्यां परयोः होशब्दस्येकारयोः लोपो भवति त्सि-

वाहवोः प्रत्यययोः । धर्मरोचने (आ. ६.२.१०) वाजसाम्नि च (आ. ४.१.१२) योविभ्यां हवयोः तिसवाहवोः ॥ १५ ॥

१३११. ग्राम इहइ विपरीतं^१ वृश्चो^२ रोहतु ॥ १६ ॥

ग्राम इहइ विपरीतं वृश्च आचार्यो मन्यते । श्रौण्टे (१६.१.३) रोहतु भगवानाम्नायः “नव बृहतो रोहान्रोहती”ति (ता. ब्र. ६.७.७) ग्राम इहइ विपरीतं वृश्चो रोहतु ॥ १६ ॥

॥ इत्येकादशो दशकः ॥

॥ इति सामतन्त्रभाष्ये^३ त्रयोदशः प्रपाठकः ॥

॥ ४इति सामतन्त्रं सभाष्यं समाप्तम् ॥

॥ अथाक्षरतन्त्रम् ॥

॥ अनृगाद्यक्षरम् ॥

१. विपरीतः मै. पा.

२. विश्वः मै पा.

३. सामतन्त्रे क. ख. ग.

४. इति सामतन्त्रव्याकरणं समाप्तम् क.ख.ग. छन्दोगसम्बन्धि सामतन्त्राभिधानं व्याकरणम् ड.

श्रीः

Appendix. I

अकारादिक्रमेण सामतन्त्रसूत्रसूची

अः ६४५	अनञ्जहायाः ३३८
अक्रे १२४८	अनित्येरतः १०३८
अक्रेचु १४२	अनित्ये हि ३७७
अघोषादीनङ्गिनोभिष्वगौ ५३३	अनृकसंहितायाम् ७७७
अघोषादेर्व्यम् ६५४	अन्तर्गतियोः २६८
अचुघेर्चात्सु ५८४	अन्तश्च ९
अचुघात्त्रीणि व्यन् १२६४	अन्तस्थायाम् ७३६
अचुनवृद्धयोर्नावि ५१५	अन्तस्थासणि ११८२
अचुन्यामस्थानि १४५	अन्तस्थियरे ८८६
अनु ७८९, ९१९	अन्तः पदे १०७३
अनुबुद्धे ८७७	अन्त्यः ८१७
अट्पादाद्ररायाः ८६	अन्त्ये १२, २८, ९४२
अङ्गिनोऽविपुह्वत ५२३	अन्धायाः १२९१
अङ्घसरयोः ९०३	अन्धायांवी १३००
अणः स्पवत्याङ्गनायाम् ६४२	अन्याम् ८०४
अणु जि. २५२	अपञ्चिनः ५७३
अणोऽय ५६७	अप्तुरं नावतावृजि २२०
अण् २७१, ७३१	अभिगीतम् ९७
अतसि ७४८	अभिगीतेप्रथमिपरे ४२५
अत्रिवत्तः २४४	अभिणि ३७६
अघानीचम् ११४३	असु ७१६
असूप्मणोम १८२	अम् ५९९

अमवति ५४४	आखिडः १०८४
अमि ७६७	आघोपिणि ४२७
अमिनि १२२	आचतुर्थादावि ३१८
अंपरवृद्धः ८९७	आचतुर्थाद्वौ २४२
अंरसन्धेः ८०५	आच्छू ६८५
अंरे १०८९	आतृचि मेजु ८१८
अंशु ९६९	आतृतीयाच्चतुर्थे २३१
अंसा ११०८	आत्रे ४२२
अंश्याम् ७७६	आत्वस्यै ३९५
अयुप्रथमिभ्याम् ५६६	आत्वा ७७५
अरि ७९४	आदि ८५८
अरे तृतीयं च २६३	आदिः ६
अलघु ७४०	आदित् ९०९
अवः ३५२	आदित्यव्रते किच १२१४
अवि ८३५	आदिघोषे ३०६
अवि वितुर्षु ३०१	आदिश्च त्रिरूक्तस्य ७६०
अवृद्धयोः ७२८	आदेरवैधस्य २६७
अवृद्धार्चिकस्य ८५५	आद्गप्रथम्युष्मणि ९३०
अवोः १८८	आदन्त्येऽन्तस्थायाम् १२००
अष्टदे ४९६	आघे ११
अष्टयामाये ४६५	आद्वि ८१९
असत्तिनः ६१९	आनी स्त्रि ५५७
असु ५६४	आनीव्यम् ५०५
असुप्रथमात् ५३६	आनीष्टे ५१६
अस्माद्वृष्यामयुग्मं गौ १२८५	आन्तस्थादिः १९५
आ ४३४	आन्धायांदी ८८८
आइन्द्रारति गिनि ८९३	आक्षविनि ९७८
आइपातायानाम् ११२८	आपस्सगि १२५१

आयः ५२१	इणि ३५७ ११५४
आयुर्विदांक्षुरहसि सामाद्यन्तौ	इणोरि १४४
ढङ्गौ १२७५	इण्याम् ५३१
आचिकम् ३७३	इत् ४३८ ४७८ ९४९
आचिकमनि १२२९	इत्थ ९१४
आचिकहसि १२२१	इदन्ववत्यामघोषिणः ५४५
आवचुवान् १२७६	इदि १०४७ १११३
आवोद्विचतः १०६७	इद्गुवादिर्नइषु ५२०
आव्यहि १९०	इद्वति ७३५
आसुप्रथमात् २१५	इद्वृद्धं चायाम् ३४७
आहसोते ७६	इनः ५९१
आहि ५११	इ नन्दायाम् ९५३
इ ६४३, ९९९, १०४१	इनन्ताचतुर्थवृत्तीयोपान्त्या ४३
इकोक्षौ १०६९	इ प १०८३
इक्षम् ९१७	इ वि योनित्तु ४०६
इचुन्याम् ८७०	इमिनिपतिः ३६०
इजः १३८	इयुक् ८६९
इजु कृषु ६६५	इर्नादिहि ८३०
इजु आदिषु १०४५	इटा ११४६
इजु नजिशेषे १३७	इटापरे पोरान्तिलोपश्च १३०९
इजु प्रथम ओर्णि ९५२	इटाया नाम्यादेः १०९६
इजु भद्रेति ४२४	इमन्त्वः ६५१
इजुमे ८८७	इस्थितु वृत्तीयादिः ८८
इजो इत्तु नीचानाम् १२५	इस्येत ४४२
इडा ७६१	इह ७५८, १२४४
इज्यन्तस्थि १४६	ई ३९९
इण ९८८	ईः ८३३
इणः स्वारिणि १०३६	ईयाद् २७

ईशे ३३४, ११५२
 उखिड्भ्याम् ५६०
 उग्रं ओ ६९४
 उच्चमन्त्यम् ६५७
 उच्चं मे स्पर्शात् ८३
 उच्चवदिलस्थे त्रिवतः ११८
 उच्चात् द्रप्से २८३
 उच्चे चास्र आव्रतपञ्चमान्नघे १२०९
 उच्चोगन् १०१
 उट् १०५८
 उणश्चक्षुष्याघे १२६७
 उणिवशब्दिनो दिव् ११७९
 उणो गिपूर्वात् योवत्यानरिसृ ५३८
 उणोधुः ५०७
 उणोवयु २१९
 उण्योष्यचुरे तुष्टु ९३२
 उण्योष्यन्तस्थि १२१८
 उनु ८७२ ११६७
 उनु युक् प्रथमि ९८२
 उनु युग्मा २०८
 उनुरसन्धिः ८८०
 उनु लघु हौ २५५
 उत् ३८६
 उतिस्रा ३९०
 उत्तमिन्यसु ६०७
 उतात्तम् १९६
 उदात्तात् १०३
 उदिघोपि १०१५

उदिब्रु १०२६
 उदुहा ५४७
 उदुह्यपरे हान्ते ३२०
 उदुह्यो ३३०
 उदुह्योऽडि ६८३
 उदुह्येषु ३१२
 उद्भ्यां ते ४७७
 उद्भतम् ३३९
 उद्भयमाङ्ग्रे ११३४
 उद्भि ९१३
 उधवृभ्यो भेमाधयो नीचम् १२७८
 उनजा ५५४
 अनिठ्यात् १०४९
 अन्तात्तणोः ९९०
 अन्नप्रथमिभ्याम् ६७
 उप् ७१८
 उप ११६
 उपान्त्यमञ्जु ५६३
 उपान्त्यम् ३
 उपान्त्यं च ७
 उपान्त्ये ४, १०
 उपे ११६०
 उज्ज्योतेः ५००
 ऊता १८, ८०७, ९८९
 ऊतेययोः ६६२
 ऊनि घृतां द्विश्च २८०
 ऊने ८०८
 ऊप्मणः ८३९

ऊष्मणि तमस्तु ४६४

ऊमणीद्वयाद्ये २१८

ऊष्मणो दिवु हाद्वे ८२१

ऊष्मण्यधोपादिन्याम् ६४४

ऊष्मादिभ्यः ७३

ऊष्मा भेषु ११८९

ऊ १००३

ऊरु स्वरवत् ९९

ऊग्याचि ४०८

ऊट ८०१

ऊणि सार्थायाः १११४

ए ७४, १७४, ३६८, ६४७, ७०५,
११०१

एः पि ८८२

ए चः १२४९

एत्यम् ११६३

एदोर्होप्याम् २७८

एनाक्षरे तुडि ३८२

एनाया अण्य ६१८

एन्देवारणि १०७७

एपस्ये मागि ४५०

एपूर्वात् ३७२

एप्रथमे ५६२

एमपोपरे ५८२

एभेषु ५४७

एन्धिकः ९६०

एरि १४९

एन्मि ४५८

एजि १२०

एर्षद्वयोः २९६

एजारायाः ४८२

एहाड ११८७

एहिगहिनः १०३७

एहिरे १३२

एहिर्म् ११५३

एहिमस्वरोऽहिनः ७५५

ऐतुडि ११४९

ओत्र ८९५

ओडत्रि ३२२, ११०१

ओडनमिनि १०५५

ओतिडि १०८२

ओडि १०२८

ओदे १०४३

ओमिन्नोऽस्तोत्रे ७९१

ओवेः १०६४

ओगिषोषे १२१

ओहिरे ६०१

ओगान् १८९

ओगान्मया २८६

ओध्यूष्मादिः ६६८

ओष्टयनु १२६

ओष्टयनुगिम्पां गाद्यान् २९४

ओष्टयपरंऽनि ११८८

ओष्टयादेः पर १०७

ओष्टयान्नामि ४०२

ओष्टयेमि १७३

ओष्ठ्ये या १३३
 ओष्ठ्येरि १०३३
 ओसञ्जुसर्वम् ५१९
 ओस्तोत्रादि ११२९
 औटि ४५५
 औमहि ११३७
 औरे प्रथमः ३८५
 औविस्नेदि ४१६
 कण्ठ्यादेर्घम् ३४८
 कण्ठ्ये ९६४
 कण्ठ्येऽसणि शतावति ८९०
 कञ्चु ११४
 कम १२७३
 कम् १०२२
 कया ७०
 किनिहावति २०४
 किन्युष्मणः ८४१
 कीर्त्ये च १२३१
 कृष्टमुञ्जु जौ ३५९
 कृष्टान्तानाम् ३५
 कृष्टे ५७२
 के ५३२
 क्रः ११९४
 क्रान्दिनोः १०६०
 क्रुष्टं जिमिगोः ४०५
 क्षैप्रः १३४
 खडस्तास्पन्द्रे १२६८
 खडस्पशपरे १२२२

खड्गुष्मणि १७६
 खि ९४८
 खिटर्तां तुडि १२०३
 खिट् गुरुलघोः ६२३
 खिडौ वृद्धे ४९५
 खुभिः ९३३
 खुंत्यादेः ९७९
 खुत्सा ४२
 खुसक् १११९
 गचतुर्थिनि वृद्धात् १५३
 गतिमता युग्धिया ९५
 गतृतीयात् २३८
 गपरे १२२३
 गप्रथमाद्यन्ते १५१
 गइच्छावुणि १२०८
 गा ७११
 गादिन्यवारा ४४७
 गादिय ७२७
 गि ७३०, ११११, १११८, ११७५
 गिगहि ८९४
 गिगादौ ९५९
 गिनिस्पष्ट् ९४१
 गिनो जेः १०११
 गिनिस्वरान्वाह्ययुक् २३९
 गिमध्यम् ९६२
 गिरेषमित् ६३७
 गीताद्ये नन्दायाम् १०१७
 गुभि ६१४

गुमन्धा ३४
 गृष्यान्ताक्षरे ९२७
 गृष्याम् ३५६
 गेः ६५०
 गेस्त्रि ९८३
 गोपायाः स्वरे ३००
 गौ ११२७
 गौरेम् ७१७
 ग्धू तृतीये ५५०
 ग्नमे ७४१
 ग्नि ६३८, ८९९
 ग्निद्वयोपु ११२३
 ग्निप्रथमिनः ४५२
 ग्निद्वा क्रक् ६६९
 ग्निद्वागुरु ५९८
 ग्निद्वांनेदन्तायाम् ८९२
 ग्निपुत्राम्य ओष्टयति १२४०
 ग्नेगिनः ८०
 ग्यचु गुरौ ४४९
 ग्यचुष्टिनस्तरे ५१३
 ग्राम इह विपरीतं घृथ रोहतु १३११
 ग्रैस्तेनायाः ४३२
 ग्वि १०३९
 घओष्टयादेः ६३
 घम् १७१, ३०७
 घमन्धापाऽसलि १०२४
 घंमिकम् ४१२
 घऽशतारे ५०७

घयोः ३५२
 घश्ननाद्धविर्वे १२९६
 घाञ्जहायाः १०४
 घाया विद्युण् २९७
 घायास्तस्वरयोर्मे ९७५
 घुचिक्रायतः ६२०
 घे ९१६
 घे प्रथमि १०६२
 घे मे ३९८
 घे शते ३५८
 घोपचुचो ७०४
 घन्धः ५१२
 हु मौवान् ४९२
 हु साम्नि १९४
 ह्वं हाउवायाम् ३०१
 ह्वादिर्हानीम् ४०१
 ह्विस्त्र्यादुणि १०७
 चच ७२३
 चच १२७०
 चताचिग्विड् ०१
 चतुश्चिचदा ९०४
 चतुश्शिणोऽशरम् ६१
 चतुश्शिणो वृद्धादिनि ५४८
 चतुरदिप्राम्नाजनात् १२२८
 चतुर्थधुम् ५१
 चतुर्थन्त्यमिनोः ३६२
 चतुर्थम् ७००
 चतुर्धात् २०९

चतुर्थे ३१७
 चद ९५८
 चनो ७८०
 चंपुण्यादेः ५०८
 चंष्ट्ठे २५७
 चा ११३५
 चात् ६९९
 चाद्वचर्मिन्हाः ११८४
 चावतः ८११
 चि ६०४
 चिक्रान्पर्वान्ते ९२९
 च्यावे ११४८
 च्यु ६३०
 छन्दसि ८३८
 ज ८८३
 जः स्रोः १२३९
 जह्वा ९१
 जमि १८६
 जादेः ८२४
 जारा १५
 जारा गुम् ५३
 जारा परा च २५
 जि ६५३
 जिचि नु दि रि १९२
 जिदीर्घं मन्द्रान्ते २३३
 जिद्विचतः पते ६६७
 जिरे ४९४
 जिस्थादिन्याम् ६१७

जि हीप्याम् ३६६
 जेः १३०७
 जेरौ त्रिडि ८२
 जेर्गात्पूर्वात् २६५
 जोदये ३५०
 ज्मः ७४६
 ज्यन्ते ५२८
 ज्यसु ९९३
 ज्यादिर्दिशांभ्रतात् १२९७
 ज्यादेः ८३१
 ज्यादेः काद्धर्चाम् ५७४
 ज्यो नन्दे ५२६
 ज्यम्बस्तं च ४०९
 हन् १२८९
 हादेशः २०२
 हाष् २५६
 हायामामन्द्रात् ३७०
 हारे ३२६
 हि ८७५
 हिश्ररिणि शतायाम् ११७०
 हिगोऽसो २४३
 हिद्वितीयम् २६२
 हिर्हा ४७३
 डेः ८०६
 डेरी ९९६
 हाँ ६६०, ९९५
 ट्यचु १००९
 दाजहायाः ४६०

णः ८१४
 णंकृणु ९३८
 णयुक् २३०
 णवआर्चिके १९८
 णस्यास्तन्ध्यमत ६८०
 णा २३६
 णि ९२६, ९८५
 णिषु वृचम् ११९
 णीथ ५६९
 णीथे त्रि ६४८
 णेशु ३८७
 ण्यमि १०१२
 ण्यय ९७१
 त एम् ११९२
 तक् २०६
 तखिट् १४८
 तडिनि ८३४
 तत् १०७०, ११३३
 तत्रिमात्रम् ४०७
 तदाद्यन्त एऽष्टानिधने १२=१
 तद्धे ८७३
 तद्वितखिट् ४८५
 तद्देर्दोषा २८९
 तद्वचभिगीता ५६
 तद्व्या अणि घम् ६९६
 तद्व्यादिः ११०२
 तन्त्रमक्षरं सस्वरे नीचं चतुर्थ-
 प्रथमयोः ५८

तन्द्रौ सञ्चु सणि १२४२
 तप्रथमो रोहः ११९५
 तम् १२५६
 तमः पृथा १२०७
 तमीयवम २४७
 तमृचि जारिण्योः ६८२
 तंग्यास्तृतीयात् ६२६
 तयु ११२५
 तयुप्रथमि रे ९८
 तरुयस्तु ९७०
 तस्मिन् २५४
 ताक्षादिभ्यः ९९१
 ताच्यम् १०२
 तात् ८६४
 तात्पर्यान्ते ११८०
 तादेर्घुनि ६४०
 ताद्यशमां तस्माच्च नान्यस्य १२१०
 ताद्ये दिगि १२०६
 तानैधनोक १६७
 तालव्यम् १७०
 तालव्यरे १६०
 तालव्यादेर्म ०१७
 तालव्ये न तोक्तात् १२३८
 ति १००, ९८०
 ति जारायाम् ११४१
 तिनः ८६०
 तिनि १५६
 तिन्द्रौ मिमासु १२६३

त्रिषौ गु ३०
 त्रिषु घु ६६५
 त्रिस्रः प्र ४७०
 ती ९३५
 तीनुभ्यां मि १२३२
 तुडि २८५
 तुडि च्यादेः ६२१
 तुडोऽरेफिभ्याम् ८६१
 तु नडिमान् ८६६
 तृतीयपरे ३४६, ४४८
 तृतीयमघोषे १२३३
 तृतीयाद्यज्ञे २५१
 तृतीये ८५, २७५, ८४२
 तृतीये तौ १०१३
 तृतीये घृद्धात् ४३०
 तृतीयो हि ३७८
 तृम्पा ११०४
 तेनर्हायाम् २३४
 तेरिं १५०
 तै ७६४
 तोऽण् ८०२
 तौ ३२८
 त्यन्नि १००५
 त्यन्ते ११६१
 त्यमि धि णि ८५९
 त्यं वाद्ये ८६२
 त्यमि ८४३
 त्वूप्मण ११३

त्रभा ७२१
 त्रयाणामचम् १२८४
 त्रहु ७३९
 त्रिरुक्तस्य शुक्रियेष्वरे १२८८
 त्रिरुक्तायाः ७१३
 त्रिषु ५
 त्री ८४५
 त्र्यडो मिश्रुमतः १२८२
 त्र्यामण्डिनि ४३७
 त्वत् ६९१
 त्वष्टायास्ति ७४७
 त्वायाः ष्टे ९०६
 त्विनोः ७१
 त्वे ७७८
 था १०७४
 थार्ना ११७४
 धि ७६८
 धिदन्त्ये १०८६
 दधा २०३, ३४०
 दधिन्निदपूर्णा २३
 दधिपे च ५७
 दधे यमिन्व्याम् ५९५
 दन्त्यपरे १२२४
 दन्त्यादिय ११५८
 दन्त्यादिघृद्धे ८५३
 दन्त्यादेरुतायाम् १२२०
 दन्त्याद्यं डो मध्यमनर्गाये
 प्राग्रयन्तरात् १२११

दन्त्ये ५७९
 दमङ्गि ४१५
 दयकृष्टे ७७४
 दरे ४४५
 दसमादिः कृष्ण २७७
 दाउज्ज ९९२
 दात् ६०८
 दादिर्विसर्जनीयात् ८४६
 दाद्धीष्याम् ६८६
 दाघेषु मन्द्रः ८०९
 दान्मिके घरे ३६५
 दान्त्ये ८६३
 दाह्यु ६४६
 दावतिनुपे १६५
 दि २०, १०८१
 दिक् पङ्क्तः ९२२
 दिगमृरे ७२६
 दिज्जु ७४४
 दिज्जूमणि १५७
 दित् ५१७
 दिहु ६१३
 दिनु २७३
 दिनुनि न भयुक् ३३३
 दिघोउणि २४८
 दियज्जु ६२५
 दिवा गौ १०१८
 दिवा व्यन् ७०२
 दीर्घम् २२१

दीर्घं गीतादिग्रहणादिश्च ७१९
 दीर्घमविह् ६५९
 दु १०९४, १११०
 दुः ६११
 दुपे ५०४
 दु सन्ध्यम् ९०८
 दु घृत्वा १०८७
 दूरे ४९३
 देदिघुम् ३३
 देद्याहि ३३७
 दे नीचानाम् २५०
 देर्नामि ५५१
 देवसचेः ७९६
 देविघृताभ्यो वातेसाः १२०५
 देखरे वाघङ्ग्यादितः ५६
 दोयुक् ९५७
 दोरादेर्विज्याम् ११२४
 दोश्चिक्रः ९९४
 दोषादिः ५९७
 दोषाया अन् ७१५
 घवेः ११५६
 घुता ४०
 घोण् १११६
 घौराविजिन् १३०८
 द्रगो ५७६
 द्रते ५२
 द्ररातुसा ७२५
 द्ररायाः ८५४

द्रसेशतिनि ३४१
 द्विधाहिभ्यो यादेवयः १२४१
 द्रुकाद्रि ११२
 द्रुक मन्ध्य गौ ६९५
 द्रुस्य २९५
 द्रुहस्य ७१२
 द्रोण १०५१
 द्रन् ९५४
 द्रयोः पूर्वस्य प्राचु ११०७
 द्विनायाः ३९१
 द्वितीयम् ८, ६३१
 द्वितीयपरे द्वितीयः ४४
 द्वितीयपूर्वा २४
 द्वितीयमभ्या ६२४
 द्वितीयवति ३९७
 द्वितीयाक्षीचे ६३६
 द्वितीयी ९६५
 द्वितीये ३२१
 द्वितीयो विभृतः ४७
 द्वितीयो हि प्रथमेऽनवतः २९२
 द्विद्वितीयो लुप् ३९६
 द्विर्हात् ५५९
 द्विवतोऽन्त्ये २८४
 द्व्यक्षरे ३१६
 द्व्यडः पूर्वं चान्तस्माग्नि १२४६
 घञ १२०२
 घना ६७१
 घनायाम् १२९०

धमे ३५५
 धात् ८३७
 धातीपङ्के ११९८
 धामधा १२१३
 धारं वि २१२
 धि ५३७
 धे ६९७
 न ७३४, ९२३
 न इ ११०३
 न क्षुरमहगोः १२५८
 न लडवन्त्यवत् १२७१
 न गप्रथमञ्चु २५३
 न गप्रथमादिस्पर्शान्तम् १९७
 न घिनि दीर्घम् ४३१
 न चतुर्थहकाराघोपादयः ८९
 न जङ्गायाम् ९५५
 नञरे ७५
 नट ६९०
 न णीह्रसि ३८३
 नत ५८०
 नतं विनि तुडि १०६
 नति ३६३
 नतिनः ८९१
 नदौ ४२०
 नङ्गे ६९२
 नद्यादेर्जात् ८५६
 नन ८५१
 ननि १२१५

नन्दः ३४५
 नन्दा १०३४
 नन्दाया अमौ १२६५
 नन्दायामन् १२९५
 नन्रे ७८
 न पुनानायां मञ्चु ११९७
 न प्रथमयुद्ध क्षायाः ९२१
 न प्रप्रसहयोः १०८५
 न मान्याम् ११७३
 नमि ४४४
 नम्णि ५६५
 न यि प् ११८६
 नरुसणौ १२३५
 नर्गाह्यम् ११४४
 नवन्नुस्वारौ स्वरीयति प्रागात्रात्
 १२८७
 नवाद्यशात् ९०
 न वि ५६१
 न विकाशणि ८१२
 न विदायां तामात् १०१४
 नवु ६३५
 नष्टद्धवति ८२६
 नवे ९७६
 नवेऽहस्वान्ते ९१२
 नव्योप्यारयोः ९१५
 नशु १००७
 नशे ११५१
 नपी ४७२

नष्टे ५९२
 न समानात्प्रथमि १०४६
 न सार्वयाः श १०१९
 न स्तो ६१०
 न हञ्चु ८८५
 न हाउवाघविर्दुघानाम् १२४७
 नहाहि १०६३
 नद्याहस्त्रम् ६२७
 ना ८६८
 नाके ७०७
 नाजु चवर्गि २२९
 नान् ५२२
 नान्तमौ द्वारशालायाम् १२८६
 नान्तस्थायाम् ८३२
 नामि मप्रथम च्चु १०८
 नाम् ५०२
 नामिनि त्रेषु ५७८
 नामिहमणादिन्याम् ६१६
 नार्कद्वन्द्वेऽचक्षुषि १२२५
 नावा तृतीयात् ३३२
 नाद्यु सणञ्चु २४५
 नि १४३
 निक्षेमन्द्रात् ९३१
 निखट् ५१८
 निणः ४६३
 निणो मे ५९४
 नित्रिजा १३०
 निधने हिवति द्वितीयश्च ३६१

निष्ठा १०२९
 नीचं दक्षु नौष्ठ्यादिन्याम् १३६
 नीचं मन्द्रं नीचे २४९
 नीचादृष्ट्ये ६५
 मीचादिव्यन्ते ५६८
 नीचान्तानाम् २
 नीचे ६१२, ७०६
 नी सुज्यन्ते ४८७
 नु ३८, ८४०
 नुवत्स्वनिक्तिपु १६१
 नेकारेऽरे ६४
 नेऽनीचादि ९२०
 नेन्तात् ३४९
 नेम्याः ४६८, ११४९
 नेरि ११००
 नेह ४५४
 नैक् १२८
 नैपिनविति २२५
 नो तद्व्याः ३४२
 नो दुह्ये २७४
 नोऽणः ११६
 नो विरे ३९४
 नोऽम्पणिनः १०५०
 नौ ४९०
 नौ जेः १६४
 नौष्ठ्याद्यात् १८३
 न्माभे ९७४
 न्ववा ७२२

न्विस्थात्प्रणतं ज्यः २६४
 पक्षु तृतीयः ८४
 पक्षुहि १५५
 पत ३१
 पतन्ते तृतीयः ७५२
 पदस्तोभ आकण्ड्ये जिन्वन् १२८३
 परिस्वारे भश्च ३७७
 पवर्गपतस्पर्शान्तस्य १२५०
 पशु २००
 पा ११०९
 पाता २९८
 पात् ११२२
 पानेसि ४३५
 पारीषु १९
 पासे नावा ०
 पाद्याः ६२
 पाह्यूनवत् ८४४
 पिनीऽष्ट्ये ४८८
 पिवा २२, ७९२
 पिनायाम् ६७३
 पुचुप्रथमे ८७४
 पुना ७५९
 पुप्रथमे ७६३
 पूर्वाद्भिः १२५६
 पूष्णा १०३२
 पूस्ये ह्वति ४७६
 पोपास्वः पसधोक्थकल्पान्ताना
 मुचयन्नान्तरिक्षे १२६६

षोष् ११०६
 प्र ५४९
 प्रभु ८४७
 प्रन्नायाः १०९
 प्रत्युत्क्रामउपान्त्यः ४५
 प्रथमम् ३९
 प्रथमश्च ३२९
 प्रथमाद्धोवतः ६०
 प्रथमाद्यावृतीयात्स्वरान्तं च १९९
 प्रथमिस्थिरायाम् ३५३
 प्रथा. ११९०
 प्रन. ११५७
 प्रना ५४
 प्रस्तावाद्दरेपदान्त ६८
 प्रहोः १२४
 प्रहौ ५५१
 प्रहाऽस्थिनोः ९८६
 प्रहाम् ४७९
 प्रह्वृचि ८७
 प्रागृद्धादस्य ८५०
 प्राणे सप्रथमे ७७०
 प्रि ७०३
 प्रिनुः ६७०
 प्रिनोः १०२७
 षप्ते ५५५
 चार्हताषु १२२६
 चाहि ४१९

बाह्यस्य २६६
 वि २१, ४५७, ५३४,
 विनि ८९८
 विनिरे ७८७
 वृमारथिनि हाउवायाम् १२९८
 वृहायाः ६००
 वेः ५०६
 वेर्लशु ६७९
 वेस्ति १०००
 वोधु ५८९
 वौ ९४७, ९८७
 व्यन्तेऽति ९६६
 व्यन्दि ४०४
 व्यन्यमिनिदे ६०५
 व्युट् ११३१
 ब्रघ्ने वि ३५४
 ब्रुणश्चरायांराचि १०४०
 म. ५९०, ८७९
 मइन्वतः ३१३
 मगि ११४०
 भरतरी सगि ७७३
 मन्तुव्याः ६३२
 महियुनर्हा ४३३
 मात्तिथेः ७०१
 मादाचिरुम ६१५
 मादि ३९३
 माङ्गिः १०७१
 माङ्गम्यान् ८३६

मिण्यांघमौ ५७७
 मेघोपेदुह्यक्षे ११३०
 भेदिव्रुदन्तिनि ९३६
 भेदोसु १०६१
 भेद्वृद्धपरे २३५
 भेषदम् ७८८
 भो ७७९
 भोऽदम् ९०४
 भोऽयम् ५५६
 भ्यण् १००६
 भ्यंखडः ११९९
 म ७३८
 मतौ ३४३
 मदे ४६६
 मघोः ७९५
 मघोः खु ३०७
 मघोक्षरे नारि ३२७
 मघ्यम् १३
 मन्तेश्वस्य ५८८
 मन्द्रउव ७४२
 मन्द्रात् द्वितीयं द्रसदनायाम् २७६
 मन्त्रेभ्यः १०५
 मन्त्रेहि ३७९
 मन्ये ७५०, ९३४
 मपूर्वात् १६६
 मम ५९३
 ममत् ६७६
 मयो ३३५

मरायाः ८२७
 मर्ता ९४, ३०९
 मसणि ८८४
 मस्तंस्था १०५३
 मागाव्यक्षरिणो विवचु २२४
 मागादिः ४९७
 मागायाः पर्वान्ते ८२५
 माघोपे ४८१
 मात् १३९
 मादवन्धायाम् ९६
 मादेः ९५०
 माने ग्रामे १०५२
 मान्घो द्रनव्यन् ६५५
 मान्यां मन्द्रः परिस्वारं नौ २८२
 मार्वात् ९८१
 माहम् १६
 मि ७०४, ८००, ९७७,
 मिकयास्थिरायाम् ६७८
 मिनोरसरे १०७८
 मिन्यग्निदूतायाः १८४
 मे ५०९, १०५३
 मेण् ११४२
 मेहसिच १२१९
 मौ ४८९
 यः २२२
 य ६७२
 यक्षिडेव ५२५
 यघोपे २२८

यञ्चुच्चे २५८
 यञ्चुयरे ४७१
 यञ्चुयि १२७४
 यञ्चुहि ३३१
 यज्ञे ९२५
 यञ्चोत्तरयोरवाचि १३०२
 यदि ६८१
 यणस्य २७२
 य नघोपे ६०९
 यनी ७५३
 यरेऽप्रथमे ७५४
 यरेऽरि ११८३
 यवा ४५६
 यव्यम् ८२२
 यहि ७४९
 या ४१४
 याडाहौभ्यो ङिगञ्चुडिम् १२७७
 यात् १०९८
 यादूष्मणि १२२७
 यावदृढ नीच प्रथम्युषान्त्यस्य ५९
 यि ९००, ९५६, १०१०
 यिञि ७३७
 यिण. ५३०
 यिण दूरे १०५७
 यिन गाँ १०७२
 यिनीदि ७८१
 यिवत् २०५
 यिवतोहि १९३

युभ्या यवौरे ११७७
 युच्चा ५५२
 युव ३६४
 ये ९४३
 येत आदी भौ १२७९
 येत ते ताद्व्रातम् १२६१
 योनिः ६७४, ७७१
 योवत्यासु ८७६
 यो विभ्यां हवयोः तिस्रवाहवोः १३१०
 यञ्चु धादुश्चैभ्यः ८४८
 रः ११८१
 रणधिनि २१०
 रन्यामिचिद्वयोरिञ्जु १५८
 रन्यादिन्याऽहि २११
 र यि ६८८
 रयिन्पूष्णायाः ४७५
 रयो णि ४४०
 रवत्सु ३०२
 रमण ४३९
 रस्तयुग्मुरोः ५९६
 रा ११०, २२६, ५२७
 रात् ८२८, ८६५, १०३१
 रादिपडक्षर गिन्त् १२६९
 रादितहा ३८९
 रादेरवृद्धे १७९
 राद्धि ७९८
 रान्युतायतः ९४४
 रायार्द्धम् ११९३

राष्ठायाम् ३७५
 रिखासिभ इदि १११२
 रिणितेः ५२९
 रितचेः ७९०
 रियचेः १८०
 रिचौ ७०९
 रुदोमिः १२४५
 रुव्योः १२३४
 रुहृक् ३६
 रुह्वास्तंयन् २१३
 रेक्षं महसि १२६२
 रेन्ताक्षरम् ११३६
 रेफरे ४२९
 रेफिनृतीयं आष्टि २२३
 रेफिस्वरे १२३७
 रेफेऽनुचपरे १०७९
 रेसखायाः ९३७
 रोऽतिक्रमे ४२१
 रोऽप्रथमे ६६३
 रोहादुदभृते २९१
 रौ ५४०
 र्यंभ्यो गिर्वात् ८१३
 रिं १४७
 र्यो चे ९०१
 र्वंक्ष्वायाः ६२२
 रिंदः १४०
 लघुयिनि ४२६
 लपोर्गोपायाः ९२

लघोर्मरुत्वतायाः ५७१
 लघोः स्तुपे ६३४
 लघ्वनः ६३३
 लघ्वाइन्द्रायां भरे ७७
 लघ्वादिरुदात्ते १५९
 लस्तु १२३६
 लु ११३८
 लुप् १०४४
 लोः १०६६
 व ५७५
 वचु ६४९, ६६१
 वचु विश्वा चैत् १६२
 वन् १०९२
 वरे गुरौ ५०३
 वरे दिप् १०५९
 वरे निष् १६९
 वर्चसि च १२१६
 ववरि ७२४
 वश्चित् ६८९
 वा ओवायाम् ११४७
 वाग्लघु ७६६
 वाघ ३२
 वाचि १०९०
 वाचिरादिस्वरं विस्वरे २८१
 वाच्छादिभ्यः १०३०
 वात् १०९९
 वादिभ्याम् ८६७
 वादेः १००१

वादेवायाम् ११६४
 वाद्भि ११९१
 वारा ५०
 वारायाः ष्टुभि ९९८
 वारे स्ये ४०३
 वाद्धेऽत्रिवतः स्तरयोः ७२९
 वार्पाहरतृतीये १३०४
 वार्षे पिनः ११६८
 वि ४३६, ५३५, ९९७
 विह्ङ्घृद्धात् ९६१
 विदस्य पि ३२४
 विधान्तात्क्रिनः १८१
 विनः ७१०
 विनः ष्ण ४४१
 विनोमि १२३
 विपरीतस्वराणाम् १४
 विम्बी ४२३
 विम १४१
 विमयो वे ११३२
 विष्टद्धात् ८५७
 विशोकै च १२७२
 विश्वायाः खिडिजि २८८
 विश्वे ६०३
 विश्वेदिकेऽन्त्येषु १५४
 विष्टुमि ४६९
 विष्णोऽष्टक २९०
 विष्णोर्गाय ५८५
 विस्वरात् ५५८

विस्वरातुलु ७९३
 विस्वरिणस्तादेर्गैः ११७१
 निस्वरुद्ध १११७
 विहीयोनिष्टः ११६५
 विह्वओः ९६७
 वी १०२३
 वीतस्य ३१९
 वृणी ३५१
 वृदाम् ९०५
 वृद्धं ना ३८४
 वृद्धातुलु ९११
 वृद्धाचीचानाम् ११५
 वृद्धेपासायाष्टे ६६
 वृधन्तावृ १३५
 वृषा ५१०
 वृषावति महि प्रथमम् २७९
 वे १०२१
 वेनस्य ५७०
 वैधात्क्वात् ३९२
 वोदेस्ये ११७८
 वाँ १०९१
 व्णो शणत्रु १०१६
 व्यग्निनि ८५२
 व्यचुन्धायाम् १७८
 व्यचेः ८७१
 व्यञ्जनादिय ४११
 व्यञ्जनादीर्घजा १६८
 व्यम् ५२४

व्यंछ्विनि ५५३	श्रुधि ७२०
व्यरेम १०४२	श्रेयस्साम्नि १२५२
व्यस्थे ११८५	श्विनि १११, ८२०
व्यात् ५३९	यमे ७६५
व्युदात्तादेस्तन्व्यम् १०२५	ययुङ्ङिण ७९
व्याहृतिषु पृच्छे च रायन्तरेऽपि १२९२	यस्तः सिमासुदौ १२९९
व्याहस्वम् ८१५	यि १००२, ११४५
शग्ध्यु १७	यिष्यामृगेः ९३९
शग्ध्याहोरे ४१३	यीम्याम् १८५
शता २९, ३८८, ७५६	युष्टुष्वतायाः १३०३
शतारे २४६	यो ७९९
शन्नयामजुहि १३०१	यपूर्वाद्द्वितीयायाः ३१४
शन्नोपघोरजाः १२८०	यहोर्यो ११६९
शम् ६९३	यरो तुते नन्दे कृष्ट वृद्धे तु १२९३
शंवाधावास्तोभाः १२४३	यादोहायाः ३०३
शस्तुहः ४८३	याद्विण् २६०
शवतिजाराऽनकारि ६२४	यटे क्रात् ४४६
शवद्रि १७२	यटेऽन्ताक्षरे ४६१
शि ९३	यान्ते ३४४
शीपुरु ७००	यायाम् ६८४
शूक्तायाम् २४०	यारे २०१
शौ २६९	यावतो होः १०६५
शांतामुदात्ताङ्ग्रीचे ११९६	यिनेम्याः ४५९
शियुक् १९१	य्यचु ६४१
शोद्धतम् २१६	य्यादेः ९६३
श्येने ६५३	य्यिहि १०७५
श्रुतञ्चु ७८३	य्यणापुङ् नीचयोः १७५
	य्याम्यिष्याम् ५८६

प्वायाथड् खट् ९२८
 प्वायुड् नतिनः १०८८
 स ४६७
 सक खूष्मादिः ८०३
 सगि ७८५
 सचन् ५१४
 सच्चु २२७, ६९८
 सणच्चु न जारायाः ६९
 सच्चु न देद्यात् १७७
 सणच्चु न वृ २५९
 सणि १०७६
 सण्वावति ९१८
 सण्योष्ट्ये ६२८
 सत्येऽसार्वावति ९१०
 सन्खिडि ६२९
 मन्ध्यक्षरा त्रीणि १३१
 सन्ध्यम् ९७३
 सन्ध्यमिञ्जु ९४६
 सन्ध्यात् १०५४
 सन्ध्याध्रे ८२३
 सन्ध्ये ९४०
 संकृष्यते सस्वरेऽणि ८४९
 संगायाः ४६२
 सन्स्था ३२३
 सर्वमचतुर्थम् १३०५
 सर्वोऽन्तः ६६६
 सस्वरयोस्त्रु ९०७
 सहो ३१०

सा ४८४
 सात्याः २६१
 सामन्यभ्यस्तिनी १२५५
 सार्वा ४१, ४९, २९९
 सार्वे १०६८
 मि ६०६
 मिच १२१२
 मिदधे ४८०
 मिप्रथमात् १५२
 सिमासे १२९
 मिरेफिणि ८८१
 सु ८८९
 सुन्यारेवंच ६५८
 सुमत् ५४६
 सुगर्भुवद्भ्राजेयानाम् १२५४
 स्या २६, ३३६
 सृहणि ५४३
 सेसि २३२
 सोदन्त्यादेः सौ ७८२
 सोमेऽहनि ७७२
 स्कुन्वेमर्गयशमाम् १२५३
 स्तितुनत्र १२०१
 स्तु ११५०
 स्तुव ४७४
 स्तोत्रा ५५
 स्तोत्रे ९४५
 स्थादेः २७०
 स्थायांगार्हतम् ४९९

श्रीः

Appendix. B.

भाष्यगतानां साम्नां सूची

अग्नेः प्रियम् ९५, ९८, ६७०.

अङ्गिरसम् ८७८.

अङ्गिरसां व्रतम् ८२, २०१, ५५४.

अञ्जो वीरूपम् १२१७.

अतीषङ्गम् ४९८, ५५७, ६६७, ८२७,

८२८, ८५५, ८७५, ८८३, ९२४,

११९८, १२११, १२१२.

अन्तरिक्षे ६९, २४०, ४१९, ५९४,

८५०, ८९५, ८९६, ११९६,

१२०६, १२११, १२४३,

१२६६, १२७८, १२९३.

अपानम् १२५९.

अपांश्रते ८८२, ९६५.

अभिप्लुत्यपुच्छम् २७२.

अभ्रातृव्यम् २६९, ३६९, ८७३,

८८४.

अरिष्टम् ३७, ९०, २९५, ३७१,

६३६, ६९५, ७५७, ९११,

९९५, १२७७.

अर्कग्रीवाः ३४७.

अर्कशिरः १२२५.

अश्विनोर्ग्रते ४०६, ६७४, ७७१,

११४६.

अष्टानिधनम् ८७९, ८८०, ८८१,

८८९, ११७८, १२६२,

१२८१, १२८२.

अहरीते ३६१, ३६७, ३६८, ५५७,

६३९, १२५४.

अहर्ब्रतम् ८२८, ८५०, ८९६, १२२४

आङ्गिरसम् ३६२, ८९२.

आज्यदोहानि ८७९.

आथर्वणे ३६१, ५५६, ६६९.

आदित्यव्रतम् ३१, ४५०, ८७९.

८८०, ८८३, ९९५, १०४९,

११४०, १२१४, १२२४,

१३०३.

आदित्यव्रतातीषङ्गम् ९३८.

आदित्यात्मा ६०३, ७५०, ८७९.

९०८, ११४०, ११५३,

१२८८.

आनन्दः ७५०, ९०८, ११५३.

आभ्राजम् १२५९, १२८८.

आयुः ७६२, १२२६.

आश्याधिकचतुरनुगानम् ५५६,

८८७.

आवश्याधिकपञ्चानुगानम् २००.
इडानां संक्षारः ७६१, ७६२, ८८२,
८८९.

इन्द्रग्रीवा ५३२.

इन्द्रस्य सञ्जयम् ११४०, ११६९.

इलान्दम् २०२, ६७४, ९५२.

उत्तरं वसम् ११८८.

ऋश्यव्रतम् ७६३, ९७०, १२४२.

ऋषभः ३६५, ८२९, ७६५, ८३१,
८७४, ११२७, १२४७.

ऋष्यमाम २४१.

एकवृषम् ८७८, ८७९, १२०१,
१२२५. cf. वृषा

ऐरयम् ३६९, ९४८.

ऐरिणम् ३६४, ४१७, ९०६, १०६७,
११०४.

ओतु ८३१.

कश्यपग्रीवा २४०, ४५०.

कश्यपदशानुगानम् २०२.

कश्यपपुच्छम् ६२, ६४, ४९८,
१०५२, ११५३, १२३८, १२६६.

कश्यपव्रतम् ४०५, ८७९, १२४७,
१२९७.

कीर्त्यम् ३६१, ४०९, ४२१, ४३३,
१२३१.

कृष्णव्रतम् १२००.

क्षुरः १२५८, १२६१, १२७५.

गवां व्रतम् ८५०.

घर्मतनू ३६२, ४१७, ९०३, ९११,
९८६.

घर्मरोचनम् २४१, १२३६, १३१०.

चक्षुः ८५२, ९४६, १२०८, १२६७,
१२७८, १२८०.

चतुरनुगानम् ४२२.

चन्द्रसाम ५५६, १०४४.

जमदग्निव्रतम् ४५३, ७६१, ८९१,
९५१, ९६४, १०४१, १२३७, १२६६
तन्तु ८३१.

तास्पन्द्रम् १२६८.

तास्विन्द्रम् ५५७.

तौरश्रवसम् २६९, ९६९, १२७३.

त्रयस्त्रिंशत् ४१८.

त्रिपन्धि ४४२, ८६६.

दशस्तोमः ७१३, १०४४, १२२४,
१२४७.

दिवाकीर्त्यम् १२९४.

(महादिवाकीर्त्यस्य संज्ञान्तरम्)

दिशाव्रतम् ८७९, ८८५, ९०४,
१२०५, १२२२, १२२९,
१२७१, १२९७.

दीर्घतमसोऽर्कः ४५०.

देवव्रतानि ८९१, ८९६, ११९८,
१२००, १२०५, १२२२,
१२३८, १२४०, १२६१,
१२६८, १२७४, १२७९,

देवस्थानम् १५५, २४०, २४१.

श्रेयः ४१७, ४२४, ७५७, १२५२.

सत्रस्यद्धिः ३६३, ८८४, १२७१.

सन्तनि २३१.

सप्तहम् ३४८, १२५६, १२८८.

समैरयम् १२९०.

(आदित्यात्मनः नामान्तरम्)

संकृति ८२८, ८३२, १०७४.

संजयम् १२२८, १२२९.

सम्मील्यम् २७२, ४५०, ७६७,

८५०, ८७९, ८८९, ८९४,

९४७, १०१६, १०४४,

११५६, १२४९.

सस्तोमः ४४२.

सर्पमाम ३४७, ७४५, ८३१, ८६२,

९६५, ९७३, १०९७, १२०९,

१२२५, १२२६, १२२७,

१२३२, १२६६, १२६७.

सहः ८२९

सार्पराज्ञानि ३६५, ५५६, ७५०,

८८८, ९०८, ११५३, १२९१,

१३००.

सार्वात्मिकम् ३६९, ४२१, ८७४,

१२१५, १२१८, १२७६,

१२८८, १२९०.

सिमाः ४९२, ५५५, १२६३, १२९६.

सेतुपाम १३०७.

सोमव्रतम् ४०९, ४१९, १६२९,

१३०७.

सोमसाम ८८६.

सौमित्रम् २८२.

स्वरसाम ३६४, ४१७, ४४२,

४७६, ६३९, ९८३, ११४०,

११६९.

स्वरीयमां पञ्चानुगानम् ११०२.

स्वरीयांसि ५२६, ११७४, १२०८,

१२२७, १२३८, १२४१,

१२५७, १२७९, १२८७,

१२९०, १२९६.

स्वर्णिधनम् ३६१, ८९०.

स्वाशिरामकः ४४२, ५५६, ७५३.

हृदयम् २४०, २४१.

